

ព្រះ

អង្គកថា

ភាសាចារឹក

សុត្តន្តបិដក

សំយុត្តនិកាយោ

មហាវគ្គ

។ និមោ តស្ស ភក្កវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស។

សំយុត្តនិកាយ

មហាវគ្គ-អដ្ឋកថា

១. មគ្គសំយុត្តំ

១. អវិជ្ជាវត្ថោ

១-២. អវិជ្ជាសុត្តានិទាន

១-២. មហាវគ្គស្ស បឋមេ បុព្វង្គមាតិ សហជាតវសេន ច
ឧបនិស្សយវសេន ចាតិ ធ្វើហាការេហិ បុព្វង្គមា។ សមាបត្តិយាតិ
សមាបជ្ជនាយ សភាវបដិលាភាយ, ឧប្បត្តិយាតិ អត្ថោ។ អនុទេវ អហិរិកំ
អនោត្តប្បន្និ សា បនេសា យទេតំ អលជ្ជនាការសណ្ឋិកំ អហិរិកំ,
អកាយនាការសណ្ឋិតញ អនោត្តប្បំ, ឯតំ អនុទេវ សហោវ ឯកតោវ, នវិនា
តេន ឧប្បជ្ជតីតិ អត្ថោ។ អវិជ្ជាគតស្សាតិ អវិជ្ជាយ ឧបគតស្ស
សមន្មាគតស្ស។ មិច្ឆាទិដ្ឋិតិ អយាថាវទិដ្ឋិ អនិយ្យានិកទិដ្ឋិ។ បហោតីតិ ហោតិ
ឧប្បជ្ជតិ។ មិច្ឆាសង្កប្បាទីសុបិ អយាថាវអនិយ្យានិកវសេនេវ មិច្ឆាការោ
វេទិតញោ។ ឥតិ ឥមាទិ អដ្ឋបិ អកុសលធម្មសមាបត្តិយា មិច្ឆត្តអដ្ឋានិ នាម
ហោន្តិ។ តានិ បន ន ឯកកូលោ សព្វានិ លព្ពន្ធិ, នានកូលោ លព្ពន្ធិ។

កតំ? យទា ហិ ទិដ្ឋិសម្បយុត្តនិកំ កាយវិញ្ញត្តិ សមុដ្ឋាបេន្តំ ឧប្បជ្ជតិ, តទា
មិច្ឆាទិដ្ឋិ មិច្ឆាសង្កប្បោ មិច្ឆាវាយាមោ មិច្ឆាសតិ មិច្ឆាសមាធិ មិច្ឆាកម្មន្តោតិ ធន

អង្គានិ ហោត្តិ។ យទា ទិដ្ឋិវិប្បយុត្តំ, តទា មិច្ឆាទិដ្ឋិវដ្ឋានិ បញ្ច។ យទា តានេវ ទេ
វចិវិញ្ញត្តិ សមុដ្ឋាបេន្តិ, តទា មិច្ឆាកម្មន្តដ្ឋានេ មិច្ឆាវាចាយ សទ្ធិ តានេវ ន វា
បញ្ច វា។ អយំ អាជីវោ នាម កុប្បមានោ កាយវចិទ្វារេសុយេវ អញ្ញាតវស្មី
កុប្បតិ, ន មនោទ្វារេ។ តស្មា យទា អាជីវសីសេន តានេវ ចិត្តានិ
កាយវចិវិញ្ញត្តិយោ សមុដ្ឋាបេន្តិ, តទា កាយកម្មំ មិច្ឆាជីវោ នាម ហោតិ, តថា
វចិកម្មន្តិ មិច្ឆាជីវស្ស វសេន តានេវ ន វា បញ្ច វា។ យទា បនវិញ្ញត្តិ
អសមុដ្ឋាបេត្វា តានិ ចិត្តានិ ឧប្បជ្ឈន្តិ, តទា
មិច្ឆាទិដ្ឋិមិច្ឆាសង្កប្បមិច្ឆាវាយាមមិច្ឆាសតិមិច្ឆាសមាធិវសេន បញ្ច វា,
មិច្ឆាសង្កប្បាធិវសេន ចត្តារិ វា ហោត្តិ ឯវំ ន ឯកក្ខណេ សព្វានិ លព្ពន្ធិ,
នានក្ខណេ លព្ពន្ធិតិ។

សុក្កបក្ខេវិជ្ជាតិ កម្មស្សកតញ្ញាណំ។ ឥហាបិ សហជាតវសេន ច
ឧបនិស្សយវសេន ចាតិ ធ្វើហាការេហិ បុព្ពង្គមតា វេទិតញ្ញា។ ហិរោត្តប្ប្និ ហិរ
ច ឌីត្តប្បញ្ញា។ តត្ថ លជ្ជនាការសណ្ឌិតា ហិរិ, កាយនាការសណ្ឌិតំ ឌីត្តប្បំ។
អយមេត្ថ សង្ខេបោ, វិត្តារោ បនវិសុទ្ធិមគ្គេ វុត្តោវ។ វិជ្ជាគតស្សាតិ វិជ្ជាយ
ឧបគតស្ស សមន្នាគតស្ស។ វិទ្ធសុនោតិ វិទុនោ បណ្ឌិតស្ស។ សម្មាទិដ្ឋិតិ
យាថាវទិដ្ឋិនិយ្យានិកទិដ្ឋិ។ សម្មាកម្មន្តាទិសុបិ ឯសេវ នយោ។ ឥតិ
កុសលធម្មសមាបត្តិយា ឥមាទិ អដ្ឋង្គានិ ហោត្តិ, តានិ លោកិយមគ្គក្ខណេ ន
ឯកតោ សព្វានិ លព្ពន្ធិ, លោកុត្តរមគ្គក្ខណេ បនលព្ពន្ធិ។ តានិ ច ខោ
បឋមជ្ឈានិកមគ្គេ, ទុតិយជ្ឈានិកាទិសុ បន សម្មាសង្កប្បវដ្ឋានិ សត្តេវ ហោត្តិ។

តត្ថ យោ ឯវំ វទេយ្យ “យស្មា មជ្ឈិមនិកាយម្ហិ មហាសធុរាយ តនិកសុត្តេ
(ម. និ. ៣.៤៣១) ‘យា តថាភូតស្ស ទិដ្ឋិ, សាស្ស ហោតិ សម្មាទិដ្ឋិ។ យោ
តថាភូតស្ស, សង្កប្បោ, ស្វាស្ស ហោតិ សម្មាសង្កប្បោ។ យោ តថាភូតស្ស

វាយាមោ, ស្វាស្ស ហោតិ សម្មាវាយាមោ។ យា តថាភូតស្ស សតិ, ស្វាស្ស
ហោតិ សម្មាសតិ។ យោ តថាភូតស្ស សមាធិ, ស្វាស្ស ហោតិ សម្មាសមាធិ។
បុព្វេ ខោ បនស្ស កាយកម្មំ វេទកម្មំ អាជីវោ ច សុបរិសុទ្ធាតិ វុត្ថំ តស្មា
បញ្ចន្តិកោបិ លោកុត្តរមគ្គោ ហោតិ” តិ សោ វត្ថុញ្ញោ - តស្មីយេវ សុត្ត
“ឯវមស្សយំ អរិយោ អដ្ឋង្គិកោ មគ្គោ ភាវនាចារិប្បវី កច្ចតិ” តិ ឥទំ កស្មា ន
បស្សសិ? យំ បនេតំ “បុព្វេ ខោ បនស្ស” តិ វុត្ថំ, តំ បព្វជិតទិវសតោ បដ្ឋាយ
បរិសុទ្ធភាវនស្សនត្ថំ។ បព្វជិតទិវសតោ បដ្ឋាយ ហិ បរិសុទ្ធានិ កាយកម្មាធិនិ
លោកុត្តរមគ្គក្ខណោ អតិបរិសុទ្ធានិ ហោន្តិ តិ អយមត្ថោ ធិបិតោ។

យម្បិ អភិធម្មេ វុត្ថំ “តស្មី ខោ បន សមយេ បញ្ចន្តិកោ មគ្គោ ហោតិ” តិ
(វិ.ក. ២១២), តំ ឯកំ កិច្ចន្តរំ ទស្សេតុំ វុត្ថំ។ យស្មីញ្ញា កាលេ មិច្ឆាកម្មន្តំ បហាយ
សម្មាកម្មន្តំ បូរេតិ, តស្មី កាលេ មិច្ឆាវាចា វា មិច្ឆាជីវោ វា ន ហោតិ, ធិដ្ឋ
សន្តិប្បា វាយាមោ សតិ សមាធិតិ ឥមេសុយេវ បញ្ចសុ ការកន្ត្រៃសុ
សម្មាកម្មន្តោ បូរតិ។ វិវតិវសេន ហិ សម្មាកម្មន្តោ បូរតិ នាម។
សម្មាវាចាសម្មាអាជីវេសុបិ ឯសេវ នយោ។ ឥតិ ឥមំ កិច្ចន្តរំ ទស្សេតុំ ឯវំ វុត្ថំ។
លោកិយមគ្គក្ខណោ ច បញ្ចេវ ហោន្តិ, វិវតិ បន អនិយតា។ តស្មា
“ធម្មន្តិកោ” តិ អវត្វា “បញ្ចន្តិកោ” ត្រេវ វុត្ថំ។ “យា ច, ភិក្ខុវេ, អរិយចិត្តស្ស
អនាសវចិត្តស្ស អរិយមគ្គសមដ្ឋិនោ អរិយមគ្គំ ភាវយតោ តីហិ
កាយទុច្ចរិតេហិ អារតិ វិវតិ បដិវតិ វេរមណី អកិរិយា អករណំ, អយំ
ភិក្ខុវេ សម្មាកម្មន្តោ អរិយោ អនាសវោ លោកុត្តរមគ្គោ” តិ (ម. និ. ៣.១៣៨)។
ឯវំ បន មហាចត្តាលីសកសុត្តាធិសុ អនេកេសុ សុត្តេសុ សម្មាកម្មន្តាធិនេវា
លោកុត្តរមគ្គស្ស អដ្ឋការិសិទ្ធិតោ អដ្ឋង្គិកោវ លោកុត្តរមគ្គោ ហោតិ តិ
វេទិតញ្ញាតិ។ ឥមស្មី សុត្ត អយំ អដ្ឋង្គិកោ មគ្គោ
លោកិយលោកុត្តរមិស្សកោវ កថិតោ។ ទុតិយំ កោសលសំយុត្តេ វុត្តមេវ។

៣. សាវ័បុត្តសុត្តវដ្ឋាន

៣. តតិយេ សកលមិទំ កន្លែតិ អានន្ទត្ថេវេ សាវកចារមីញ្ញាណស្ស
មត្តកំ អប្បត្តតាយ សកលម្បិ មគ្គព្រាហ្មចរិយំ កល្យាណមិត្តសន្និស្សយេន
លព្ភតីតិ ន អញ្ញាសិ, ធម្មសេនាបតិ បន សាវកចារមីញ្ញាណស្ស មត្តកេ
បិតត្តា អញ្ញាសិ, តស្មា វេមាហា។ តេនេវស្ស ភគវា សាធុ សាធូតិ
សាធុការមនាសិ។

៤. ជាណុស្សោណិព្រាហ្មណសុត្តវដ្ឋាន

៤. ចតុត្ថេ សព្វសេតេន វជ្ជវាភិវថេនាតិ សកលសេតេន ចតុបិ វជ្ជវាហិ
យុត្តវថេន។ សោ ភិវ សញ្ញោ សចក្កបញ្ញាវកុព្ពរោ វជេតបរិក្ខិត្តោ ហោតិ។ រថោ
ច នាមេស ធុរិដោ ហោតិ - យោធរថោ, អលង្ការវថោតិ។ តត្ថ យោធរថោ
ចតុរស្សសណ្ឋានោ ហោតិ នាតិមហា ធ្វិទ្ធំ តិណ្ណំ វា ជនានំ គហណាសមត្តោ។
អលង្ការវថោ មហា ហោតិ ធីយតោ ធីយោ បុដុលតោ បុដុលោ ច, តត្ថ
ធនត្តក្លាហាកោ វាលពិជនិក្លាហាកោ តាលវណ្ណក្លាហាកោតិ វេ អដ្ឋ វា ទស វា
សុខេនេវ ថាតុំ វា និសីទិតុំ វា និបដ្ឋិតុំ វា សក្កោន្តិ។ អយម្បិ អលង្ការវថោយេវ។

សេតា សុទំ អស្សាតិ តា វជ្ជវា បកតិយា សេតវណ្ណាវ។ សេតាលង្ការភតិ
បសាធនំ តាសំ វជេតមយំ អហោសិ។ សេតោ វថោតិ វថោបិ វុត្តនយេនេវ
វជេតបរិក្ខិត្តត្តា តត្ថ តត្ថ ទន្តកម្មខចិតត្តា ច សេតោវ។ សេតបរិវារេតិ យថា
អញ្ញោ វថា សីហាចម្មបរិវារាបិ ហោន្តិ, ព្យគ្សចម្មបរិវារាបិ បណ្ណាកម្ពលបរិវារាបិ
ហោន្តិ, ន វេ វេស។ វេស បន យនទុក្ខលេន បរិវារិតោ អហោសិ។ សេតា
វស្មិយោតិ វស្មិយោបិ វជេតបនាធិសុបរិក្ខិត្តា។ សេតា បតោទលដ្ឋិតិ
បតោទលដ្ឋិបិ វជេតបរិក្ខិត្តា។

សេតំ ធនត្ថន្តិ រថមជ្ឈេ ឧស្សាហិតធនត្ថម្បិ សេតមេវ អហោសិ។ សេតំ
ឧណ្ហាសន្តិ អដ្ឋង្គលវិត្តារោ រជតមយោ ឧណ្ហាសបដ្ឋោ សេតោ។ សេតានិ វត្តានីតិ
វត្តានិបិ សេតានិ ដេលាបុញ្ញវណ្ណានិ។ តេសុ និវាសនំ បញ្ចាសតគ្បនកំ,
ឧត្តរាសដ្ឋោ សហស្សគ្បនកោ។ សេតា ឧចាហានាតិ ឧចាហានា នាម
មគ្គារុទ្ធិស្ស វា ហោន្តិ អជីវី វា បរិសន្តស្ស។ អយំ បន រថំ អភិរុទ្ធា, តេនស្ស
តទនុច្ឆរិកោ រជតបដិសេវិតោ ចាទាលដ្ឋារោ នាម ឯស ឯវំ វុត្តាតិ វេទិតព្វោ។
សេតាយ សុទ្ធិ វាលពិជនិយាតិ ដលិកមយទណ្ឌាយ សេតចមវាលពិជនិយា។
ន កេវលព្វា ឯត្តកមេវស្ស សេតំ អហោសិ, សោ បន ព្រាហ្មណោ
សេតវិលេបនំ វិលិម្បិ, សេតមាលំ បិធុន្ទិ, ទសសុ អង្គលីសុ អង្គលិមុទ្ធិកា
កណ្តោសុ កុណ្ឌាលានីតិ ឯវមាទិ អលដ្ឋារោបិស្ស រជតមយោវ អហោសិ។
បរិវារព្រាហ្មណាបិស្ស ទសសហស្សមគ្គា តថេវ
សេតវត្តវិលេបនមាលាលដ្ឋារា អហោសុ។

យំ បនេតំ សាវត្ថិយា និយ្យាយន្តន្តិ វុត្តំ, តត្រាយំ និយ្យាយនិការីនា - សោ
កិវ ធន្នំ ធន្នំ មាសានំ ឯកវារំ នគរំ បទក្ខិណំ ករោតិ - “ឥតោ ឯត្តកេហិ
ទិវសេហិ នគរំ បទក្ខិណំ ករិស្សតី”តិ បុរេតរមេវ ឃោសនា កយិរតិ។ តំ
សុត្វាយេ នគរតោ ន បក្កន្តា, តេ ន បក្កមន្តិ។ យេបិ បក្កន្តា, តេបិ “បុញ្ញវតោ
សិរិសម្បត្តិ បស្សិស្សមា”តិ អាគច្ឆន្តិ។ យំ ទិវសំ ព្រាហ្មណោ នគរំ អនុវិចរតិ,
តទា ចាតោវ នគរីវិយោ សម្មន្តិទ្វា វាលិកំ ឱកិវិទ្វា លាជបញ្ចមេហិ បុប្ផហិ
វិប្បកិវិទ្វា បុណ្ណាយដេ ឋបេទ្វា កទលិយោ ច ធជដេ ច ឧស្សាបេទ្វា សកលនគរំ
ធូបិតវាសិតំ ករោន្តិ។

ព្រាហ្មណោ ចាតោវ សីសំ ម្ហាយិទ្វា បុរេភត្តំ ភុញ្ញិទ្វា វុត្តនយេនេវ
សេតវត្តានីហិ អត្តានំ អលដ្ឋិវិទ្វា ចាសាទា ឱរុយ្ហ រថំ អភិរុហតិ។ អថ នំ តេ

ព្រាហ្មណ៍ សព្វសេតវត្ថុវិលេបនមាលាលង្គារាសេតច្ចត្តានិ គហេត្វា
បរិវារេន្តិ។ តតោ មហាជនស្ស សន្និទាតត្ថំ បឋមំយេវ តរុណានាកានំ
ជលាជលានិវិកិរន្តិ, តទនន្តំ មាសករូចាទីនិ, តទនន្តំ កហាបលោវិកិរន្តិ។
មហាជនោសន្និបតតិ, ឧក្កដិយោ ចេវ ចេលុក្ខេចា ច វត្ថុន្តិ។ អថ ព្រាហ្មណ៍
មង្គលិកសោវត្ថិកាទីសុ មង្គលានិ ចេវ សុវត្ថិយោ ច ករោន្តេសុ
មហាសម្មត្តិយា នគរំ អនុវិចរតិ។ បុញ្ញវត្ថា មនុស្សា ឯកភូមិកាទិទាសាទេ
អារុយ្ហ សុកបត្តសទិសានិ វាតទានកវាជានិវិវិត្វា ឱលោកេន្តិ។
ព្រាហ្មណ៍ អត្តនោ យសសិរិសម្មត្តិយា នគរំ អន្លោត្តរន្តោវិយ
ទក្ខិណាធារាភិមុខោ ហោតិ។ តំ សន្ធាយេតំ វត្ថុំ។

តមេនំជនោទិស្វាតិ មហាជនោ តំ វថំ ទិស្វា។ ព្រហ្មន្តិ សេដ្ឋាធិវចនមេតំ។
ព្រហ្មំ វត ភោ យានន្តិ សេដ្ឋយានសទិសំ វត ភោ យានន្តិ អយមេត្ត អត្តោ។
ឥមស្សេវ ខោ ឯតន្តិ, អានន្ត, មនុស្សា នាម វណ្ណភាណាកានំ ជនំ ទត្វា អត្តនោ
នារិកានំ វណ្ណគីតំ កាយាបេន្តិ “អភិរូចោ ហោតិ ទស្សនីយោ មហាទូនោ
មហាកោកោ”តិ, ន ច តេន វណ្ណភាណមត្តេន អភិរូចា វា ហោន្តិ មហាទូនា វា,
ឯវមេវ មហាជនោ ព្រាហ្មណស្ស វថំ ទិស្វា - “ព្រហ្មំ វត ភោ យាន”ន្តិ កិញ្ចាបិ
ឯវំ វណ្ណំ ភណាតិ, ន បនេតំ យានំ វណ្ណភាណមត្តេនេវ ព្រហ្មយានំ នាម
ហោតិ។ លាមកញ្ជា ឯតំ ធរំ។ បរមត្តេន បនឥមស្សេវ ខោ ឯតំ, អានន្ត,
អរិយស្ស អដ្ឋង្គិកស្ស មគ្គស្ស អធិវចនំ។ អយញ្ជា សព្វទោសវិគមេន សេដ្ឋោ,
ឥមីនា ច អរិយា និព្វានំ យន្តិទិ ព្រហ្មយានំ ឥតិបិ, ធម្មក្ខតត្តា យានត្តា ច
ធម្មយានំ ឥតិបិ, អនុត្តរត្តា កិលេសសង្គាមស្ស ច វិជិតត្តា អនុត្តរោ
សង្គាមវិជយោ ឥតិបិ វត្ថុំ វត្ថុតិ។

ឥន្ទានិស្សន្ទនិធានសភាវព្រាវ សង្គាមវិជយភាវព្រា ទស្សន្តោ
រាគវិនយបរិយោសាធាតិអាធិមាហ។ តត្ថ រាគវិនយមាធាបរិយោសាបេតិ
បរិយោសានំ គច្ឆតិ និប្បជ្ជតីតិ រាគវិនយបរិយោសាធា។ ឯស នយោ សព្ពត្ថ។

យស្ស សទ្ធា ច បញ្ញា ចាតិ យស្ស អរិយមគ្គយានស្ស សទ្ធានុសារិវសេន
សទ្ធា, ធម្មានុសារិវសេន បញ្ញាតិ ឥមេ ទ្វេ ធម្មា សទា ធុរំ យុត្តា,
តត្រមជ្ឈត្តតាបុគេ យុត្តាតិ អត្ថោ។ ហិរ្ទ វ្យាសាតិ អត្តនា សទ្ធិ អធិវិជ្ជន
ពហិទ្ធាសមុជ្ជានេន ឌីត្តប្បន សទ្ធិ អជ្ឈត្តសមុជ្ជានា ហិរ្ទ យស្ស មគ្គវេស្ស
វ្យាសា។ មនោ យោត្តន្តិវិបស្សនាចិត្តញ មគ្គចិត្តញ យោត្តំ។ យថា ហិ វេស្ស
វាកាធិមយំ យោត្តំ គោលោ ឯកាពទ្វេ ករោតិ ឯកសង្កហិតេ, ឯរំ មគ្គវេស្ស
លោកិយវិបស្សនាចិត្តំ អតិរេកបញ្ញាស, លោកុត្តវិបស្សនាចិត្តំ
អតិរេកសង្ក កុសលធម្មេ ឯកាពទ្វេ ឯកសង្កហិតេ ករោតិ។ តេន វុត្តំ “មនោ
យោត្ត”ន្តិ។ សតិ អារក្ខសារជីតិ មគ្គសម្មយុត្តា សតិ អារក្ខសារជិ។ យថា ហិ
វេស្ស អារក្ខសារជិ នាម យោគ្គិយោ។ ធុរំ វាហេតិ យោជេតិ អក្ខំ អព្ពញ្ញតិ
រជំ បេសេតិ វេស្សត្ថកេ និព្វិសេវនេ ករោតិ, ឯរំ មគ្គវេស្ស សតិ។ អយញ្ញា
អារក្ខបច្ចុប្បជ្ជានា ចេវ កុសលាកុសលានញ ធម្មានំ គតិយោ សមន្ទេសតីតិ
វុត្តា។

រថោតិ អរិយអដ្ឋង្គិកមគ្គរថោ។ សីលបរិក្ខារោតិ
ចតុចារិសុទ្ធិសីលាលង្ការោ។ ឈានក្ខោតិ វិបស្សនាសម្មយុត្តានំ បញ្ចន្តំ
ឈានង្គានំ វសេន ឈានមយអក្ខោ។ ចក្កវិរិយោតិ វិរិយចក្កោ,
កាយិកចេតសិកសង្ខាតានិ ទ្វេ វិរិយានិ អស្ស ចក្កានីតិ អត្ថោ។ ឧបេក្ខា
ធុរសមាធិតិ ធុរស្ស សមាធិ, ឧន្ទតោនតាការស្ស អភាវេន ទិដ្ឋម្បិ
យុគបទេសានំ សមតាតិ អត្ថោ។ អយញ្ញា តត្រមជ្ឈត្ថបេក្ខា ចិត្តប្បាទស្ស

លីនុច្ចតារំ ហរិទ្វា បយោគមជ្ឈត្ថេ ចិត្តំ វេបេតិ, តស្មា ឥមស្ស មគ្គរថស្ស
“ធុរសមាធិ”តិ វុត្តោ។ អនិច្ចា បរិវារណានិព្វាហិរករថស្ស សីហាចម្មាធិនិវិយ
ឥមស្សាបិ អរិយមគ្គរថស្ស អលោកសម្ពាតា អនិច្ចា បរិវារណំ នាម។

អព្យាបាទោតិ មេត្តា ច មេត្តាបុព្វភាគោ ច។ អវិហឹសាតិ ករុណា ច
ករុណាបុព្វភាគោ ច។ វិវេកោតិ កាយវិវេកាធិ តិវិធីវិវេកោ។ យស្ស អារុដន្តិ
យស្ស អរិយមគ្គរថ វិចិតស្ស កុលបុត្តស្ស ឯតំ បញ្ចវិធំ អារុដំ។ យថា ហិរ រថ
វិគោ បញ្ចហិ អារុដេហិ សបត្ថេ វិជ្ឈតិ, ឯវំ យោគាវចរោបិ ឥមស្ស
លោកិយលោកុត្តរមគ្គរថ វិគោ មេត្តាយ ទោសំ វិជ្ឈតិ, ករុណាយ វិហឹសំ,
កាយវិវេកេន គណសម្ពុណិកំ, ចិត្តវិវេកេន កិលេសសម្ពុណិកំ,
ឧបធិវិវេកេន សព្វាកុសលំ វិជ្ឈតិ។ តេនស្សេតំ បញ្ចវិធំ “អារុដ”ន្តិ វុត្តំ។
តិច្ឆិត្វាតិ ធុរុត្តានំ ធុរាគតានំ វចនបថានំ អធិវាសនក្ខន្ធិ។ ចម្មសន្នាហោតិ
សន្ធាចម្មោ។ យថា ហិរ រថ វិគោ រថិកោ បដិមុក្កចម្មោ អាគតាគតេ សរេ
ឧមតិ, ន នំ តេ វិជ្ឈន្តិ, ឯវំ អធិវាសនក្ខន្ធិសមន្នាគតោ ភិក្ខុ អាគតាគតេ
វចនបថេ ឧមតិ, ន នំ តេ វិជ្ឈន្តិ។ តស្មា “តិច្ឆិត្វា ចម្មសន្នាហោ”តិ វុត្តោ។
យោគក្ខេមាយ វត្ថុតីតិ ចត្វហិ យោគេហិ ខេមាយ និព្វានាយ វត្ថុតិ,
និព្វានាភិមុខោ គច្ឆតិយេវ, ន តិជ្ជតិ ន ភិជ្ជតីតិ អត្ថោ។

ឯតទត្ថនិ សម្ពុតន្តិ ឯតំ មគ្គយានំ អត្ថនោ បុរិសការំ និស្សាយ លទ្ធាត្ថា
អត្ថនិ សម្ពុតំ នាម ហោតិ។ ព្រហ្មយានំ អនុត្តរន្តិ អសធិសំ សេដ្ឋយានំ។ និយ្យន្តិ
ដិវា លោកម្ហាតិ យេសំ ឯតំ យានំ អត្ថិ, តេ ដិវា បណ្ឌិតបុរិសា លោកម្ហា
និយ្យន្តិ គច្ឆន្តិ។ អញ្ញាទត្ថតិ ឯកំសេន។ ជយំ ជយន្តិ រាគាធយោ សបត្ថេ ជិនន្តា
ជិនន្តា។

៥-៦. កិមត្ថិយសុត្តាធិវណ្ណានា

៥-៦. បញ្ចមេ អយមេវាតិ ឯវសន្តោ និយមត្តោ។ តេន អញ្ញំ មគ្គំ បដិក្ខិបតិ។
ឥមស្មី សុត្តេ វដ្ឋុក្ខញ្ចោវ មិស្សកមគ្គោ ច កថិតោ។ ធម្មំ ឧត្តានមេវ។

៧. ទុតិយអញ្ញតរភិក្ខុសុត្តវណ្ណា

៧. សត្តមេ និព្វានធាតុយា ខោ ឯតំ ភិក្ខុ អធិវចនន្តិ អសម្ព័ត្តាយ អមតាយ
និព្វានធាតុយា ឯតំ អធិវចនំ។ អាសវានំ ខយោ តេន វុច្ចតីតិ អបិច តេន
រាគាទីវិនយេន អាសវានំ ខយោតិបិ វុច្ចតិ។ អាសវក្ខយោ នាម អរហត្តំ,
អរហត្តស្សបិ ឯតំ រាគវិនយោតិអាទិ នាមមេវាតិ ធិបេតិ។ ឯតទវោចាតិ
“សត្តារា និព្វានធាតុតិ វទន្តេន អមតំ និព្វានំ កថិតំ, មគ្គោ បនស្ស ន កថិតោ។
តំ កថាបេស្សមី”តិ អនុសន្និកុសលតាយ បុច្ឆន្តោ ឯតំ អវោច។

៨. វិភង្គសុត្តវណ្ណា

៨. អដ្ឋមេ កតមា ច ភិក្ខុវេ សម្មាទិដ្ឋិតិ ឯកេន បរិយាយេន អដ្ឋង្គិកមគ្គំ
វិភង្គិត្វា បុន អបរេន បរិយាយេន វិភង្គិតុកាមោ ឥទំ ទេសនំ អារភិ។ តត្ថ ទុក្ខេ
ញ្ញាណន្តិ សវនសម្មសនបដិវេធបច្ឆវេក្ខណាវសេន ចតុហាការេហិ ឧប្បន្នំ
ញ្ញាណំ។ សមុទយេបិ ឯសេវ នយោ។ សេសេសុ បន ទ្វីសុ សម្មសនស្ស អភាវា
តិវិធមេវ វដ្ឋតិ។ ឯវមេតំ “ទុក្ខេ ញ្ញាណ”ន្តិអាទិនា ចតុសច្ចកម្មដ្ឋានំ ទស្សិតំ។

តត្ថ បុរិមានិទ្ធេ សច្ចានិវដ្តំ, បច្ឆិមានិវិវដ្តំ។ តេសុ ភិក្ខុនោ វដ្តេ
កម្មដ្ឋានាភិទិវេសោ ហោតិ, វិវដ្តេ នត្តិ អភិទិវេសោ។ បុរិមានិ ហិ ទ្ធេ សច្ចានិ
“បញ្ចក្ខន្ធា ទុក្ខំ, តណ្ហា សមុទយោ”តិ ឯវំ សង្ខេបេន ច, “កតមេ បញ្ចក្ខន្ធា
រូបក្ខន្ធា”តិអាទិនា នយេន វិត្តារេន ច អាចរិយសន្តិកេ ឧគ្គណ្ហិត្វា វាចាយ
បុនប្បន្នំ បរិវត្តន្តោ យោការចរោ កម្មំ ករោតិ។ ឥតវេសុ បន ទ្វីសុ សច្ចេសុ -
“និរោធសច្ចំ ឥដ្ឋំ កន្តំ មនាបំ, មគ្គសច្ចំ ឥដ្ឋំ កន្តំ មនាប”ន្តិ ឯវំ សវនេនេវ កម្មំ

ករោតិ។ សោ ឃ្លំ ករោតោ ចត្តាវិ សច្ចានិ ឯកបដិវេជន បដិវិជ្ជតិ,
ឯកានិសមយេន អានិសមេតិ។ ទុក្ខំ បរិញ្ញាបដិវេជន បដិវិជ្ជតិ, សមុទយំ
បហានបដិវេជន, និរោធំ សច្ចិកិរិយបដិវេជន, មគ្គំ ភាវនាបដិវេជន
បដិវិជ្ជតិ។ ទុក្ខំ បរិញ្ញាភិសមយេន... បេ... មគ្គំ ភាវនាភិសមយេន
អានិសមេតិ។

ឯវមស្ស បុព្វភាគេ ទ្វីសុ សច្ចេសុ
ឧត្តហបរិបុច្ឆាសវនធារណាសម្មសនបដិវេជោ ហោតិ, ទ្វីសុ
សវនបដិវេជោយេវ។ អបរភាគេ តីសុ កិច្ចតោ បដិវេជោ ហោតិ, និរោធ
អារម្មណបដិវេជោ។ បច្ចវេក្ខណា បន បត្តសច្ចស្ស ហោតិ។ ឥមស្ស ភិក្ខុនោ
បុព្វេ បរិគ្គហតោ - “ទុក្ខំ បរិជាតាមិ, សមុទយំ បជហាមិ, និរោធំ សច្ចិករោមិ,
មគ្គំ ភាវេមិ” តិ អាភោគសមន្មាហារមនសិការបច្ចវេក្ខណា នត្ថិ, បរិគ្គហតោ
បដ្ឋាយ ហោតិ។ អបរភាគេ បន ទុក្ខំ បរិញ្ញាតមេវ ហោតិ... បេ... មគ្គោ
ភាវិតោវ ហោតិ។

តត្ថ ទ្វេ សច្ចានិ ទុទ្ធសត្តា គម្ពីរានិ, ទ្វេ គម្ពីរត្តា ទុទ្ធសានិ។ ទុក្ខសច្ចញ្ញា
ឧប្បត្តិតោ ចាកដំ, ខាណុកណ្ណាកបហារាជីសុ “អហោ ទុក្ខ” ត្ថិ វត្តព្ពតម្បិ
អាបជ្ជតិ។ សមុទយម្បិ ខាទិតុកាមតាភុញ្ញតុកាមតាទិវសេន ឧប្បត្តិតោ
ចាកដំ។ លក្ខណបដិវេជតោ បន ឧភយម្បិ គម្ពីរំ។ ឥតិ តានិ ទុទ្ធសត្តា
គម្ពីរានិ។ ឥតវេសំ ទ្វិន្នំ ទស្សនត្ថាយ បយោគោ ភវគ្គគ្គហណត្ថំ
ហត្ថបសារណំ វិយ អរិច្ចិដុសនត្ថំ ចាទបសារណំ វិយ សតទាភិទ្ធស្ស
វាលស្ស កោដិយា កោដិ បដិចាទនំ វិយ ច ហោតិ។ ឥតិ តានិ គម្ពីរត្តា
ទុទ្ធសានិ។ ឃ្លំ ទុទ្ធសត្តា គម្ពីរេសុ គម្ពីរត្តា ច ទុទ្ធសេសុ ចត្វសុ សច្ចេសុ

ឧត្តហានិវេសន ៩៨ “នុក្ខត្វាណា”ន្តិអាទិ វុត្តំ។ បដិវេជក្ខណោ បន ឯកមេវ តំ
ញ្ញាណំ ហោតិ។

នេក្ខម្មសង្គហ្មនីសុ កាមបច្ចនីកង្ខេប កាមតោ និស្សជកាវេន វា, កាម
សម្មសន្តស្ស ឧប្បន្នាតិ វា, កាមបទយាតំ កាមរូបសមំ ករោន្តោ ឧប្បន្នាតិ
វា, កាមវិវិត្តន្តោ ឧប្បន្នាតិ វា នេក្ខម្មសង្គហ្មនីសុ។ សេសបទទ្វយេបិ ឯសេវ
នយោ។ សព្វេបិ ច តេ នេក្ខម្មសង្គហ្មនីសុ
កាមព្យាបាទិវិហីសាវិរមណាសញ្ញានំ នានត្តា បុព្វភាគេ នាផា, មគ្គក្ខណោ បន
ឥមេសុ តីសុ ហំនេសុ ឧប្បន្នាស្ស អកុសលសង្គហ្មនីសុ បទច្នេនតោ
អនុប្បត្តិសាធនវេសន មគ្គន្តំ បូរយមាណោ ឯការវ កុសលសង្គហ្មនីសុ ឧប្បន្នាតិ។
អយំ សម្មាសង្គហ្មនីសុ នាម។

មុសាវាទា វេរមណីអាទយេបិ មុសាវាទាទីហិវិរមណាសញ្ញានំ នានត្តា
បុព្វភាគេ នាផា, មគ្គក្ខណោ បន ឥមេសុ ចតុសុ ហំនេសុ ឧប្បន្នាស្ស
អកុសលឧស្ស័ល្យចេតនាយ បទច្នេនតោ អនុប្បត្តិសាធនវេសន មគ្គន្តំ
បូរយមាណោ ឯការវ កុសលវេរមណី ឧប្បន្នាតិ។ អយំ សម្មាវាទា នាម។

ចាលាភតិចាតា វេរមណី អាទយេបិ ចាលាភតិចាតាទីហិវិរមណាសញ្ញានំ
នានត្តា បុព្វភាគេ នាផា, មគ្គក្ខណោ បន ឥមេសុ តីសុ ហំនេសុ ឧប្បន្នាស្ស
អកុសលឧស្ស័ល្យចេតនាយ អភិរិយតោ បទច្នេនតោ អនុប្បត្តិសាធនវេសន
មគ្គន្តំ បូរយមាណោ ឯការវ កុសលវេរមណី ឧប្បន្នាតិ។ អយំ សម្មាកម្មន្តោ នាម។

មិច្ឆាអាជីវន្តិ ខាទនីយកោជនីយាទិនំ អត្ថាយ បវត្តិតំ កាយវចីទុច្ឆរិតំ។
បហាយាតិ វដ្ឋេត្វា។ សម្មាអាជីវេនាតិ ពុទ្ធបសត្តេន អាជីវេន។ ជីវិតំ
កប្បេតិ ជីវិតវុត្តិ បវត្តេតិ។ សម្មាជីវេនិ កុហនាទីហិវិរមណាសញ្ញានំ

នាងត្រា បុព្វភារកេ នាង។ មគ្គកូលោ បន ឥមេសុយេវ សត្តសុ ឋានេសុ
ឧប្បន្នាយ មិច្ឆាជីវទុស្ស័យ្យចេតនាយ បទច្នេនតោ អនុប្បត្តិសាធនវសេន
មគ្គង្គំ បូរយមាណ ឯការ កុសលវេរមណី ឧប្បជ្ជតិ។ អយំ សម្មាអារិយោ នាម។

អនុប្បន្នានន្តិ ឯកស្មី ភវេ តថាវុបេ វា អារម្មណោ អត្តនោ ន ឧប្បន្នានំ,
បរស្ស បន ឧប្បន្នមាទេ ទិស្វា - “អហោ វត មេ ឯវុចា ចាបកា ធម្មា ន
ឧប្បន្នេយ្យ”ន្តិ ឯវំ អនុប្បន្នានំ ចាបកានំ អកុសលានំ ធម្មានំ អនុប្បន្នាយ។
ធន្តន្តិ តេសំ អកុសលានំ អនុប្បន្នានំ កបដិបត្តិសាធកំ វីរិយច្នន្តំ ជនេតិ។
វាយមតីតិ វាយាមំ ករោតិ។ វីរិយំ អារកតីតិ វីរិយំ បរត្ថេតិ។ ចិត្តំ បគ្គណ្ហាតីតិ
វីរិយេន ចិត្តំ បគ្គហិតំ ករោតិ។ បទហតីតិ “កាមំ តថោ ច ច្បារុ ច អដ្ឋិ ច
អវសិស្សតូ”តិ (ម. និ. ២.១៨៤) បធានំ បរត្ថេតិ។ ឧប្បន្នានន្តិ សមុទាចារវសេន
អត្តនោ ឧប្បន្នបុព្វានំ។ ឥនាទិ តាទិសេ ន ឧប្បន្នេស្សមីតិ តេសំ បហានាយ
ធន្តំ ជនេតិ។

អនុប្បន្នានំ កុសលានន្តិ អបដិលទ្ធានំ បឋមជ្ឈានាទិនំ។ ឧប្បន្នានន្តិ
តេសំយេវ បដិលទ្ធានំ។ វិចិត្តិយាតិ បុនប្ប្នំ ឧប្បត្តិបពន្ធវសេន វិចិត្តំ។
អសម្មោសាយាតិ អវិជាសត្តំ។ ភិយ្យោភាវាយាតិ ឧបរិភាវាយ។ វេបុល្លាយាតិ
វិបុលភាវាយ។ ចារិប្បិយាតិ ភាវនាយ បរិប្បរណត្តំ។ អយម្យំ សម្មាវាយាមោ
អនុប្បន្នានំ អកុសលានំ អនុប្បន្នានាទិចិត្តនាងត្រា បុព្វភារកេ នាង។
មគ្គកូលោ បន ឥមេសុយេវ ចត្វសុ ឋានេសុ កិច្ចសាធនវសេន មគ្គង្គំ
បូរយមាណំ ឯកមេវ កុសលវីរិយំ ឧប្បជ្ជតិ។ អយំ សម្មាវាយាមោ នាម។

សម្មាសតិបិ កាយាទិបរិក្កាហកចិត្តានំ នាងត្រា បុព្វភារកេ នាង,
មគ្គកូលោ បន ឥមេសុ ចត្វសុ ឋានេសុ កិច្ចសាធនវសេន មគ្គង្គំ បូរយមាណ
ឯកាសតិ ឧប្បជ្ជតិ។ អយំ សម្មាសតិ នាម។

ឈានជំនិះ បុព្វភារកេបិ មគ្គកូលោបិ នាណ, បុព្វភារកេ សមាបត្តិវសេន
នាណ, មគ្គកូលោ នាណមគ្គវសេន។ ឯកស្ស ហិ បឋមមគ្គោ បឋមជ្ឈានិកោ
ហោតិ, ទុតិយមគ្គោធម្មោបិ បឋមជ្ឈានិកា វា ទុតិយាធិសុ អញ្ញាតវជ្ឈានិកា
វា។ ឯកស្ស បឋមមគ្គោ ទុតិយាធិនំ អញ្ញាតវជ្ឈានិកោ ហោតិ, ទុតិយាធម្មោបិ
ទុតិយាធិនំ អញ្ញាតវជ្ឈានិកា វា បឋមជ្ឈានិកា វា។ ឯវំ ចត្តារោបិ មគ្គា
ឈានវសេន សទិសា វា អសទិសា វា ឯកច្ចសទិសា វា ហោន្តិ។

អយំ បនស្ស វិសេសោ ចាទកជ្ឈាននិយមេន ហោតិ។
ចាទកជ្ឈាននិយមេន ហិ បឋមជ្ឈានលាភិនោ បឋមជ្ឈានា វុដ្ឋាយ វិបស្សន្តស្ស
ឧប្បន្នមគ្គោ បឋមជ្ឈានិកោ ហោតិ, មគ្គដ្ឋង្គោជ្ឈង្គានិ បនេត្ត បរិបុណ្ណានេវ
ហោន្តិ។ ទុតិយជ្ឈានតោ វុដ្ឋាយ វិបស្សន្តស្ស ឧប្បន្នោ ទុតិយជ្ឈានិកោ ហោតិ,
មគ្គដ្ឋង្គានិ បនេត្ត សត្ត ហោន្តិ។ តតិយជ្ឈានតោ វុដ្ឋាយ វិបស្សន្តស្ស ឧប្បន្នោ
តតិយជ្ឈានិកោ, មគ្គដ្ឋង្គានិ បនេត្ត សត្ត, ពោជ្ឈង្គង្គានិ ធន ហោន្តិ។ ឯស នយោ
ចតុត្ថជ្ឈានតោ បដ្ឋាយ យាវ នេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនា។

អារុប្បេ ចតុក្កបញ្ចកជ្ឈានំ ឧប្បជ្ជតិ, តញ្ច លោកុត្តរំ, នោ លោកិយន្តិ វុត្តំ។
ឯត្ថ កថន្តិ? ឯត្ថាបិ បឋមជ្ឈានាធិសុ យតោ វុដ្ឋាយ សោតាបត្តិមគ្គំ
បដិលភិទ្ធា អរូបសមាបត្តិ ភាវេទ្ធា សោ អារុប្បេ ឧប្បន្នោ, តំឈានិការវស្ស
តត្ថ តយោ មគ្គា ឧប្បជ្ជន្តិ។ ឯវំ ចាទកជ្ឈានមេវ និយមេតិ។ កេចិ បន ថេរា -
“វិបស្សនាយ អារម្មណភូតា ខន្ធា និយមេន្តិ”តិ វទន្តិ។ កេចិ “បុគ្គលជ្ឈានសយោ
និយមេតិ”តិ វទន្តិ។ កេចិ “វុដ្ឋានកាមិនីវិបស្សនា និយមេតិ”តិ វទន្តិ។ តេសំ
វាធិវិនិច្ឆយោវិសុទ្ធិមគ្គ វុដ្ឋានកាមិនីវិបស្សនាធិការេ វុត្តនយេនេវ វេទិតញ្ចោ។
អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខុវេ, សម្មាសមាធិតិ អយំ បុព្វភារកេ លោកិយោ, អបរភារកេ
លោកុត្តរោ សម្មាសមាធិតិ វុច្ចតិ។

៩. សូកសុត្តវណ្ណាន

៩. នវមេ មិច្ឆាបណ្ឌិតន្តិសូកំ នាម ឧទុក្កំ កត្វា ឋបិតំ ហត្ថំ វា ចាទំ វា ភិទ្ទតិ, តថា អដ្ឋបិតំ បន មិច្ឆាបណ្ឌិតំ នាម។ មិច្ឆាបណ្ឌិតាយ ទិដ្ឋិយាតិ មិច្ឆាឋបិតាយ កម្មស្សកតបញ្ញាយ។ អវិជ្ជំ ភិទ្ធិស្សតិ ចតុសច្ចបដិច្ឆាទកំ អវិជ្ជំ ភិទ្ធិស្សតិ។ វិជ្ជំ ឧប្បាទេស្សតិ អវហត្ថមគ្គវិជ្ជំ ឧប្បាទេស្សតិ។ មិច្ឆាបណ្ឌិតត្តា, ភិក្ខុវេ, ទិដ្ឋិយាតិ កម្មស្សកតបញ្ញាយ ថេវ មគ្គការ្យនាយ ច មិច្ឆា ឋបិតត្តា, អប្បវត្តិតត្តាតិ អត្តោ។ ឥមស្មី សុត្ត កម្មស្សកតញ្ញាណំ មគ្គនិស្សិតំ កត្វា មិស្សកមគ្គោ កថិតោ។

១០. នន្ទិយសុត្តវណ្ណាន

១០. ទសមេ បរិញ្ញាជកោតិ ជន្ទបរិញ្ញាជកោ។ សេសមេត្ត ឧត្តានមេវាតិ។

អវិជ្ជាវគ្គោ បឋមោ។

២. វិហារវគ្គោ

១. បឋមវិហារសុត្តវណ្ណាន

១១. ទុតិយវគ្គស្ស បឋមេ ឥន្ទាមហំ, ភិក្ខុវេ, អឌ្ឍមាសំ បដិសល្លិយិតុន្តិ អហំ, ភិក្ខុវេ, ឯកំ អឌ្ឍមាសំ បដិសល្លិយិតុំ និលិយិតុំ ឯកោវ ហុត្វាវិហរិតុំ ឥន្ទាមិតិ អត្តោ។ នម្មិ កេនចិ ឧបសង្កមិតត្តោ អញ្ញាត្រ ឯកេន បិណ្ឌាចាតនិហារកេនាតិ យោ អត្តនា បយុត្តវាចំ អកត្វា មមត្តាយ សទ្ទេសុ កុលេសុ បដិយត្តំ បិណ្ឌាចាតំ និហរិត្វា មយ្ហំ ឧបនាមេយ្យ, តំ បិណ្ឌាចាតនិហារកំ ឯកំ ភិក្ខុំ ឋបេត្វា នម្មិ អញ្ញេន កេនចិ ភិក្ខុនា វា គហដ្ឋេន វា ឧបសង្កមិតត្តោតិ។

កស្មា បន ឯវមាហាតិ? តស្មី កិរ អធិប្បមាសេ វិនេតត្តោ សត្តោ នាហាសិ។
អថ សត្តា - “ឥមំ អធិប្បមាសំ ជលសមាបត្តិសុខេនេវ វីតិនាមេស្សមិ, ឥតិ
មយ្ហញ្ញេវ សុខវិហារោ ភវិស្សតិ, អនាគតេ ច បច្ឆិមា ជនតា ‘សត្តាបិ គណំ
វិហាយ ឯកកោវិហាសិ, កិមង្គំ បន មយ’ន្តិ ទិដ្ឋានុគតី អាបដ្ឋិស្សតិ, តទស្ស
ភវិស្សតិ ធីយរត្តំ ហិតាយ សុខាយា” តិ ឥមិនា ការណេន ឯវមាហា។
ភិក្ខុសង្ឃេបិ សត្តុ វចនំ សម្បជ្ជិត្វា ឯកំ ភិក្ខុំ អនាសិ។ សោ ចាតោវ
គន្ធកុដិបរិវេណសម្មជ្ជនមុខោទកន្តកដ្ឋនាធិនិ សព្វកិច្ចានិ តស្មី ខណោ
កត្វា អបគច្ឆតិ។

យេន ស្វាហន្តិ យេន សោ អហំ។ បឋមាភិសម្ពុទ្ធាតិ អភិសម្ពុទ្ធា ហុត្វា
បឋមំយេវ ឯក្ខនបញ្ញាសទិវសព្ពន្តេវ វិហារមីតិ ឥទំ អតីតត្ថេ វត្តមានវចនំ។
តស្ស បទេសេន វិហាសិន្តិ តស្ស បឋមាភិសម្ពុទ្ធវិហារស្ស បទេសេន។ តត្ថ
បទេសោ នាម ខន្ធបទេសោ

អាយ តននាតុសច្ច័ន្ទ្រិយបច្ចយាការសតិបដ្ឋានឈាននាមរូបបទេសោ
ធម្មបទេសោតិ នាធាវិជោ។ តំ សព្វម្បិ សន្ធាយ - “តស្ស បទេសេន វិហាសិ” ន្តិ
អាហា។ ភគវា ហិ បឋមពោធិយំ ឯក្ខនបញ្ញាសទិវសព្ពន្តេវ យថា នាម បត្តរដ្ឋោ
រាជា អត្ថនោវិភវសារទស្សនត្ថំ តំ តំ គព្ពំវិវាបេត្វា
សុវណ្ណាវជតមុត្តាមណីអាធិនិ រតនានិ បច្ចវេក្ខន្តោវិហារេយ្យ, ឯវមេវ
បញ្ចក្ខន្ធនិប្បទេសេ កត្វា សម្មសន្តោ បច្ចវេក្ខន្តោវិហាសិ។ ឥមស្មី បន
អធិប្បមាសេ តេសំ ខន្ធនំ បទេសំ វេទនាក្ខន្ធមេវ បច្ចវេក្ខន្តោវិហាសិ។ តស្ស
“ឥមេ សត្តា ឯវរូបំ នាម សុខំ បដិសំវេទេន្តិ, ឯវរូបំ ទុក្ខ” ន្តិ ឱលោកយតោ យាវ
ភវក្កា បវត្តា សុខវេទនា, យាវ អវិចិតោ បវត្តា ទុក្ខវេទនា, សព្វា សព្វាការេន
ឧបដ្ឋាសិ។ អថ នំ “មិច្ឆាទិដ្ឋិបច្ចយាបិ វេទយិត” ន្តិអាធិនា នយេន បរិគ្គណ្ណោ
វិហាសិ។

តថា បឋមពោធិយំ ធានសាយតនានិ និប្បនេសានេវ កត្វាវិហាសិ, ឥមស្មី
បន អឡមាសេ តេសំ អាយតនានំ បទេសំ វេទនាវសេន ធម្មាយតនេកទេសំ,
ឆាត្វនំ បទេសំ វេទនាវសេន ធម្មឆាតុឯកទេសំ, សច្ចានំ បទេសំ
វេទនាក្ខន្ធវសេនេវ ទុក្ខសច្ចេកទេសំ, បច្ចយានំ បទេសំ ជស្សបច្ចយា
វេទនាវសេន បច្ចយេកទេសំ ឈានានំ បទេសំ វេទនាវសេនេវ
ឈានន្ត្រេកទេសំ, នាមរូចានំ បទេសំ វេទនាវសេនេវ នាមេកទេសំ បច្ចវេក្ខន្តោ
វិហាសិ។ បឋមពោធិយញ្ញំ ឯក្កនបញ្ញាសទិវសព្ពន្តវេ កុសលាទិធម្មេ
និប្បនេសេ កត្វា អនន្តនយានិ សត្ត បករណានិ បច្ចវេក្ខន្តោវិហាសិ។ ឥមស្មី
បន អឡមាសេ សព្ពធម្មានំ បទេសំ វេទនាត្តិកមេវ បច្ចវេក្ខន្តោវិហាសិ។ តស្មី
តស្មី ហ្មនេ សា សា ច វិហារសមាបត្តិ វេទនានុការេន ជាតា។

ឥនានិ យេនាការេនវិហាសិ, តំ ទស្សន្តោ មិច្ឆាទិដ្ឋិបច្ចយាបីតិអាទិមាហ។
តត្ថ មិច្ឆាទិដ្ឋិបច្ចយាបីតិ ទិដ្ឋិសម្បយុត្តា វេទនាបិ វដ្តតិ។ ទិដ្ឋិ ឧបនិស្សយំ កត្វា
ឧប្បន្នា កុសលាកុសលវេទនាបិ វដ្តតិ វិចាកវេទនាបិ។ តត្ថ
មិច្ឆាទិដ្ឋិសម្បយុត្តា អកុសលាវ ហោតិ, ទិដ្ឋិ បន ឧបនិស្សាយ កុសលាបិ
ឧប្បន្នន្តិ អកុសលាបិ។ មិច្ឆាទិដ្ឋិកា ហិ ទិដ្ឋិ ឧបនិស្សាយ បក្ខទិវសេសុ
យាគុកត្តាទីនិ ទេន្តិ, អទ្ធិកាទីនំ វដ្តំ បដ្ឋបេន្តិ, ចតុមហាបថេ សាលំ ករោន្តិ,
ចោក្ខរណីញ្ច ខណ្ឌាបេន្តិ, ទេវកុលាទីសុ មាលាគង្គំ រោបេន្តិ, នទីវិទុក្កាទីសុ
សេតុំ អត្តរន្តិ, វិសមំ សមំ ករោន្តិ, ឥតិ នេសំ កុសលវេទនា ឧប្បន្នតិ។ មិច្ឆាទិដ្ឋិ
បន និស្សាយ សម្មាទិដ្ឋិកេ អក្កោសន្តិ បរិភាសន្តិ, វេទនានុនាទីនិ ករោន្តិ, ចាលំ
វិចិត្វា ទេវតានំ ឧបហារំ ឧបហារន្តិ, ឥតិ នេសំ អកុសលវេទនា ឧប្បន្នតិ។
វិចាកវេទនា បន កវន្តរគតានំយេវ ហោតិ។

សម្មាទិដ្ឋិបច្ចយាតិ ឯត្តាបិ សម្មាទិដ្ឋិសម្បយុត្តា វេទនាបិ វដ្តតិ, សម្មាទិដ្ឋិ
ឧបនិស្សយំ កត្វា ឧប្បន្នា កុសលាកុសលវេទនាបិ វិចាកវេទនាបិ។ តត្ថ
សម្មាទិដ្ឋិសម្បយុត្តា កុសលាវ ហោតិ, សម្មាទិដ្ឋិ បន ឧបនិស្សាយ ពុទ្ធចូជំ
ធិបមាលំ មហាធម្មស្សវំនំ អប្បតិដ្ឋិតេ ទិសាភាគេ ចេតិយបតិដ្ឋាបនន្តិ
ឯវមាធិនិ បុញ្ញានិ ករោន្តិ, ឥតិ នេសំ កុសលា វេទនា ឧប្បជ្ជតិ។ សម្មាទិដ្ឋិយេវ
និស្សាយ មិច្ឆាទិដ្ឋិកេ អក្កោសន្តិ បរិភាសន្តិ, អត្តានំ ឧក្កំសេន្តិ, បរំ វម្មេន្តិ, ឥតិ
នេសំ អកុសលវេទនា ឧប្បជ្ជតិ។ វិចាកវេទនា បន ភវន្តរកតានំយេវ ហោតិ។
មិច្ឆាសង្កប្បបច្ចយាតិអាទីសុបិ ឯសេវ នយោ។ ធន្តបច្ចយាតិអាទីសុ បន
ធន្តបច្ចយា អជ្ឈលោភសហគតចិត្តសម្បយុត្តា វេទនា វេទិតញ្ចា, វិតក្កបច្ចយា
បឋមជ្ឈានវេទនាវ។ សញ្ញា បច្ចយា វេទិត្វា បឋមជ្ឈានំ សេសា ធន
សញ្ញាសមាបត្តិវេទនា។

ធនោ ច អរូបសន្តោតិអាទីសុ តិណ្ណំ អរូបសមេ
អជ្ឈលោភសហគតចិត្តសម្បយុត្តា វេទនា ហោតិ, ធន្តមត្តស្ស រូបសមេ
បឋមជ្ឈានវេទនាវ។ ធន្តវិតក្កានំ រូបសមេ ទុតិយជ្ឈានាទិវេទនា អធិប្បតា,
តិណ្ណាម្បិ រូបសមេ នេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនវេទនា។ អប្បត្តស្ស បត្តិយាតិ
អរហត្តជលស្ស បត្តត្ថាយ។ អត្ថិ អាយាមន្តិ អត្ថិ វីរិយំ។ តស្មិម្បិ ឋានេ
អនុប្បត្តេតិ តស្ស វីរិយារម្ភស្ស វសេន តស្ស អរហត្តជលស្ស ការណោ
អនុប្បត្តេ។ តប្បច្ចយាបិ វេទយិតន្តិ អរហត្តស្ស ឋានបច្ចយា វេទយិតំ។ ឯតេន
ចតុមគ្គសហជាតា និព្វត្តិតលោកុត្តរវេទនាវ គហិតា។

២. ទុតិយវិហារសុត្តរណ្ឌនា

១២. ទុតិយេ បដិសន្ធានការណំ វុត្តនយេនេវ វេទិតព្ពំ។
មិច្ឆាទិដ្ឋិរូបសមបច្ចយាតិ មិច្ឆាទិដ្ឋិរូបសមោ នាម សម្មាទិដ្ឋិ។ តស្មា យំ

សម្មាទិដ្ឋិបច្ចយា វេទយិតំ វុត្តំ, តនេវ មិច្ឆាទិដ្ឋិវ្រសមបច្ចយា វេទិតព្ធាំ។ ឥមស្មី
បន សុត្តេ វិចាកវេទនំ អតិទូរេតិ មញ្ញមាណ ន គណ្ណាន្តិតិ វុត្តំ។ ឥមីនា នយេន
សព្ពត្ត អត្តោ វេទិតព្ធាំ។ យស្ស យស្ស ហិ វ្របសមបច្ចយាតិ វុច្ឆតិ, តស្ស
តស្ស បដិបក្ខធម្មបច្ចយាវ តំ តំ វេទយិតំ អធិប្បតំ។

ធន្ទវ្របសមបច្ចយាតិអាទីសុ បន ធន្ទវ្របសមបច្ចយា តាវ បឋមជ្ឈានវេទនា
វេទិតព្ធាំ។ វិតក្កវ្របសមបច្ចយា ទុតិយជ្ឈានវេទនា។ សញ្ញាបច្ចយា
ធរសមាបត្តិវេទនា។ សញ្ញាវ្របសមបច្ចយា នេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនវេទនា។
ធនោ ច វ្របសន្តោតិអាទីនិ វុត្តត្ថានេវ។

៣-៧. សេក្ខសុត្តានិវង្គានា

១៣-១៧. តតិយេ សេក្ខោតិ សិក្ខនសីលោ។ កី សិក្ខតីតិ? តិស្សោ សិក្ខា។
សេក្ខាយាតិ តីហិ ជលេហិ ចតុហិ ច មគ្គេហិ សទ្ធិ ឧប្បន្នាយ។ សាបិ ហិ
អនិដ្ឋិតកិច្ចត្ថា អត្តនោ កិច្ចំ សិក្ខតេវាតិ សេក្ខា។ ចតុត្ថបញ្ចមនដ្ឋសត្តមាទិ
ឧត្តានត្ថានេវាតិ។

៨-១០. បឋមកុក្កជារាមសុត្តានិវង្គានា

១៨-២០. អដ្ឋមេ ឧម្មុដ្ឋោតិ បញ្ញាឧម្មុដ្ឋោ, បញ្ញាវីមំសនំ, បញ្ញាគវេសនន្តិ
អត្តោ។ ឯវញ្ញំ តំ អារុសោតិ ឥទំ តស្ស បុច្ឆាបតិជ្ជាបនត្ថាយ អាហា។
នវមទសមាទិ ឧត្តានត្ថាមេវាតិ។

វិហារវគ្គោ ទុតិយោ។

៣. មិច្ឆត្រវគ្គវង្គានា

២០-៣០. តតិយវគ្គស្ស បឋមេ មិច្ឆត្តន្តិ មិច្ឆាសភារំ។ សម្មត្តន្តិ
សម្មាសភារំ។ មិច្ឆាបដិបត្តាធិករណហេតុតិ មិច្ឆាបដិបត្តិករណហេតុ។
យស្មា មិច្ឆាបដិបត្តី ករោតិ, តស្មាតិ អត្តោ។ នារាជកោតិ ន សម្មាទកោ។
ញាយំ ធម្មន្តិ អរិយមគ្គធម្មំ។ មិច្ឆាញាលាតិ មិច្ឆាវិញ្ញាលោកា
មិច្ឆាបច្ចវេក្ខណោ។ មិច្ឆាវិមុត្តិ អយាថាវិមុត្តិ, អនិយ្យានិកវិមុត្តិ។ ឥមេសុ
តតិយាធិសុ ចតុសុ សុត្តេសុ វដ្តវិវដ្តំ កចិតំ, បដិមេសុ បនេត្ត ទិសុ បុគ្គលោ
បុច្ឆិតោ ធម្មាវិភត្តោ, ឯវំ ធម្មន បុគ្គលោ ទស្សិតោតិ។ សុប្បវត្តិយោតិ
សុប្បវត្តនិយោ។ យថា ឥច្ឆិតិច្ឆិតំ ទិសំ បវត្តេន្តោ ជានិ, ឯវំ បវត្តេតុំ សក្កា
ហោតិ អត្តោ។ សឧបទិសំ សបរិក្ខារន្តិ សប្បច្ចយំ សបរិវារំ។ សេសំ សព្ពត្ត
ឧត្តានត្ថមេវាតិ។

មិច្ឆត្តវគ្គោ តតិយោ។

២. បដិបត្តិវគ្គវណ្ណានា

៣០-៤០. ចតុត្ថេ មិច្ឆាបដិបត្តន្តិ អយាថាវបដិបត្តិ។ មិច្ឆាបដិបន្នន្តិ
អយាថាវបដិបន្នំ។ ឥតិ ឯកំ សុត្តំ ធម្មវសេន កចិតំ, ឯកំ បុគ្គលវសេន។ អចារា
ចារន្តិ វដ្តតោ និព្វានំ។ ចារកាមិនោតិ ឯត្ថ យេមិ ចារផ្កតា, យេមិ គច្ឆន្តិ, យេមិ
គមិស្សន្តិ, សព្ពេ ចារកាមិនោត្រូវ វេទិតព្វា។

តិរមេវានុចារាតិ វដ្តមេវ អនុចារាតិ, វដ្តេវិចារតិ។ កណ្ណន្តិ អកុសលធម្មំ។
សុក្កន្តិ កុសលធម្មំ។ ឱកា អនោកន្តិ វដ្តតោ និព្វានំ។ អាគម្មាតិ អារព្វ សន្ធាយ
បដិច្ច។ បរិយោទបេយ្យាតិ បរិសុទ្ធ�ំ ករេយ្យ។ ចិត្តក្ខេសេហិតិ ចិត្តំ
កិលិស្សាបេន្តេហិ នីវរណេហិ។ សម្ពោធិយង្កេស្វតិ សត្តសុ ពោជ្ឈង្កេសុ។

សាមញ្ញត្តិន្តិ និព្វានំ។ តញ្ជី សាមញ្ញេន ឧបគន្ធាតោ សាមញ្ញត្តោតិ វុច្ចតិ។
ព្រហ្មញ្ញត្តិ សេដ្ឋការំ។ ព្រហ្មញ្ញត្តិន្តិ និព្វានំ ព្រហ្មញ្ញេន ឧបគន្ធាតោ។ យត្ថ
យត្ថ បន ហេជ្ជា ច ឥមេសុ ច តីសុ សុត្តេសុ “រាគក្ខយោ”តិ អាគតំ, តត្ថ តត្ថ
អរហត្ថម្មី វុច្ចតិយេវាតិ វុទ្ធន្តិ។

បដិបត្តិវគ្គោ ចតុត្ថោ។

៥. អញ្ញតិត្ថិយបេយ្យាលវគ្គវណ្ណានា

៤៧-៤៨. អញ្ញតិត្ថិយបេយ្យាលេ អធ្វានបរិញ្ញត្តិន្តិ សំសារធ្វានំ និព្វានំ បត្វា
បរិញ្ញាតំ នាម ហោតិ។ តស្មា និព្វានំ “អធ្វានបរិញ្ញា”តិ វុច្ចតិ, តទត្តន្តិ អត្ថោ។
អនុចាធាបរិនិព្វានត្តន្តិ អបច្ចយបរិនិព្វានត្តំ។ ឥតិ ឥមស្មី បេយ្យាលេ
វិជ្ជាវិមុត្តិជលេន អរហត្តំ កថិតំ។ ញ្ញាណទស្សនេន បច្ចវេក្ខណា, សេសេហិ
និព្វានន្តិ។

អញ្ញតិត្ថិយបេយ្យាលវគ្គោ។

៦. សូរិយបេយ្យាលវគ្គវណ្ណានា

៤៩-៦២. សូរិយបេយ្យាលេ អរុណុក្កំរិយ កល្យាណមិត្តត្ថា,
កល្យាណមិត្តតាយ ឋត្វា និព្វត្តិតោ សរិបស្សនអរិយមគ្គោ សូរិយចាតុកាវោ
វិយាតិ ឯវំ សព្ពត្ថ អត្ថោ វេទិតញ្ចោ។ សីលសម្មទាតិ ចតុចារិសុទ្ធិសីលំ។
ធនូសម្មទាតិ កុសលកត្តកម្សតាធន្នោ។ អត្តសម្មទាតិ សម្មន្នចិត្តតា។
ទិដ្ឋិសម្មទាតិ ញ្ញាណសម្មត្តិ។ អប្បមាទសម្មទាតិ
ការាបកអប្បមាទសម្មត្តិ។ យោនិសោមនសិការសម្មទាតិ
ឧបាយមនសិការសម្មត្តិ។ បុន កល្យាណមិត្តតាតិអាជីនិ សម្មាទិដ្ឋិអាជីនំ

អញ្ជើញបិ អាការេន ការទស្សនតំ វុត្តានិ។ សព្វានេវ ចេតានិ សុត្តានិ
ចាដិយេកំ បុគ្គលជ្ឈាសយវសេន វុត្តានិទិ។

សូរិយបេយ្យាលវគ្គោ។

៧. ឯកធម្មបេយ្យាលវគ្គាទិវណ្ណានា

២៣-១៣៨. ឯកធម្មបេយ្យាលោបិ គង្គាបេយ្យាលោបិ ចាដិយេកំ
បុគ្គលជ្ឈាសយវសេនេវ តថា តថា វុត្តេ ពុជ្ឈនកានំ អជ្ឈាសយវសេន
កថិតោ។

៨. អប្បមាទបេយ្យាលវគ្គោ

១. តថាគតសុត្តវណ្ណានា

១៣៩. អប្បមាទបេយ្យាលេ ឯវមេវ ខោតិ ឯត្ថ យថា សព្វសត្តានំ
សម្មាសម្ពុទ្ធា អគ្គោ, ឯវំ សព្វេសំ កុសលធម្មានំ កាវាបកអប្បមាទោ អគ្គោតិ
ទដ្ឋញ្ញោ។ ននុ ចេស លោកិយោវ, កុសលធម្មា បន លោកុត្តរាបិ។ អយព្វា
កាមាវចរោវ, កុសលធម្មា បន ចតុក្ខមកា។ កថមេស តេសំ អគ្គោតិ?
បដិលាភកកដ្ឋេន។ អប្បមាទេន ហិ តេ បដិលព្ពន្ធិ, តស្មា សោ តេសំ អគ្គោ។
តេនេតំ វុត្តំ សព្វេ តេ អប្បមាទមូលកាតិអាទិ។

២. បទសុត្តវណ្ណានា

១៤០. ជង្គុលានន្តិ បថវីតលវាសីនំ។ ចាលានន្តិ សចានកចាលានំ។
បទជាតានិទិ បទានិ។ សមោធានំ គច្ឆន្តិទិ ឌីធានំ ឧបក្ខេបំ គច្ឆន្តិ។

អគ្គមគ្គាយតីតិ សេដ្ឋីអគ្គាយតិ។ យទិទំ មហន្តត្ថេនាតិ មហន្តកាវេន
អគ្គមគ្គាយតិ, ន គុណវសេនាតិ អត្ថោ។

៣-១០. កូដសុត្តាទិវណ្ណានា

១៤១-១៤៨. វស្សីកន្តិ សុមនបុប្ផំ។ ឥមំ កិវ សុត្តំ សុត្វា ភាតិយមហារាជា
វីមសិតុកាមតាយ ឯកស្មី គព្ភេ ចតុជាតិគន្ធវិហិ បរិភណ្ឌំ ការេត្វា សុគន្ធានិ
បុច្ឆានិ អាហារាបេត្វា ឯកស្ស សមុគ្គស្ស មជ្ឈេ សុមនបុប្ផមុដ្ឋី វេបេត្វា សេសានិ
តស្ស សមន្តតោ មុដ្ឋិមុដ្ឋី កត្វា វេបេត្វា ធ្វារំ បិធាយ ពហិ និត្តន្តោ។ អថស្ស
មុហុត្ថំ វីតិណមេត្វា ធ្វារំ វិវិត្វា បរិសន្តស្ស សព្ពបឋមំ សុមនបុប្ផគន្ធវោ យានំ
បហរិ។ សោ មហាតលស្មីយេវ មហាចេតិយាភិមុខោ និបដ្ឋិត្វា - “វស្សីកំ
តេសំ អគ្គន្តិ កថេន្តេន សុកថិតំ សម្មាសម្ពុទ្ធនា”តិ ចេតិយំ វន្តិ។
កុដ្ឋរាជានោតិ ខុទ្ទករាជានោ។ “ខុទ្ទករាជានោ”តិបិ ចាហោ។ តន្តារុតានន្តិ តន្តេ
អារុតានំ, តន្តំ អាហារេត្វា វាយិតានន្តិ អត្ថោ។ ឥទព្វោ បច្ចត្តេ សាមិវចនំ។ យានិ
កានិចិ តន្តារុតានិ វត្ថានីតិ អយព្ពោត្ត អត្ថោ។ អថ វា តន្តារុតានំ វត្ថានំ យានិ
កានិចិ វត្ថានីតិ ឯវំ សាវសេសចាបនយេនបេត្ត អត្ថោ ទដ្ឋព្ពោ។ សេសំ សព្ពត្ត
ឧត្តានមេវាតិ។

អប្បមាទវត្ថោ អដ្ឋមោ។

៩. ពលករណីយវត្ថោ

១. ពលសុត្តវណ្ណានា

១៤៩. ពលករណ៍យវគ្គ ពលករណ៍យាតិ ឡុពលពាហុពលេន កត្តញ្ញា
ធាវនលង្គ្គនតាបនវហនាធយោ កម្មន្តា។ សីលេ បតិជ្ជាយាតិ
ចតុចារិសុទ្ធិសីលេ បត្វា។ អដ្ឋង្គិកំ មគ្គន្តិ សហវិបស្សនំ អរិយមគ្គំ។

២. ពិជសុត្តវណ្ណានា

១៥០. ពិជគាមភូតគាមាតិ ឯត្ថ បញ្ចវិធម្មិ ពិជំ ពិជគាមោ នាម, តនេវ
បណ្ណាសម្មន្នំ នីលការតោ បដ្ឋាយ ភូតគាមាតិ វេទិតព្ពំ។

៣. នាគសុត្តវណ្ណានា

១៥១. ពលំ គាហេន្តិទិ ពលំ គណ្ណន្តិ, គហិតពលា ជិវសរីរា ហោន្តិ។
កុសោព្ពេ ឌីតវន្តិទិអាធិសុ អយមនុបុត្តិកថា - នាគិនិយោ កិវ ឧតុសមយេ
បតិជ្ជិតគញ្ញា ចិន្តេន្តិ - “សចេ មយំ ឥធវិជាយិស្សាម, ឯវំ នោ ធារកា ឧមិវេគញ្ច
សុបណ្ណាស្ស ច បក្ខន្ធិត្វា អាគតស្ស វេគំ សហិតុំ ន សក្ខិស្សន្តិ” តិ តា
មហាសមុទ្ពេ និមុដ្ឋិត្វា សម្ពន្ធមុខទ្វារំ បត្វា បញ្ចា មហានទិយោ បរិសិត្វា
ហិមវន្តំ គច្ឆន្តិ។ តត្ថ សុបណ្ណេហិ អបក្ខន្ធនិយាសុ សុវណ្ណាវជតមណិគុហាសុ
វសមាធាវិជាយិត្វា នាគចោតកេ គោប្បកាធិបមាលោសុ ឧទកេសុ ឌីតាវេត្វា
ឧទកតរណំ សិក្ខាបេន្តិ។

អថ យធា អនុក្កមេន តេ នាគា គង្គាធិនំ នធិនំ ឌីវមតិវតោ បរតិវំ,
បរតិវតោ ឌីវមតិវន្តិ តរណបជិតរណំ កាតុំ សក្កោន្តិ, តនា “ឥធានិ នោ
ធារកា ឧមិវេគញ្ច គរុឡវេគញ្ច សហិតុំ សក្ខិស្សន្តិ” តិ ព្រាត្វា អត្ថនោ
អាណុភាវេន មហាមេយំ សមុដ្ឋាបេត្វា សកលហិមវន្តំ ឯកោធកំវិយ កុរុមាធា
នេវំ វស្សាបេត្វា សុវណ្ណាវជតាធិមយា នាវា មាបេត្វា ឧបរិ សុវណ្ណាតារកិវិចិត្តំ
សមោសរិតគន្ធបុប្ផធាមំ ចេលវិតានំ ពន្ធិត្វា សុរភិចន្ទនគន្ធបុប្ផាធិនិ អាធាយ

តាហិ នាវាហិ បញ្ចា មហានទិយោ ឡិកាហិត្វា អនុក្កមេន មហាសមុទ្ធំ
ចាបុណ្ណិ។ តត្ថ ច វសន្តា ទសព្យាម-សតព្យាម-សហស្សព្យាម-
សតសហស្សព្យាម-បមាណតំ អាបជ្ជន្តា មហន្តត្ថំ វេបុល្លត្ថំ អាបជ្ជន្តិ នាម។

ឯវមេវ ខោតិ ឯត្ថ ហិមវន្តបញ្ចតោវិយ ចតុចារិសុទ្ធិសីលំ ទដ្ឋត្ថំ,
នាគចោតកាវិយ យោគាវចរា, កុសោញ្ញាទយោវិយ អរិយមគ្គោ,
មហាសមុទ្ទោវិយ និព្វានំ។ យថា នាគចោតកា ហិមវន្ត បតិជ្ជាយ
កុសោញ្ញាទីហិ មហាសមុទ្ធំ បត្វា កាយមហន្តត្ថំ អាបជ្ជន្តិ, ឯវំ យោគិនោ សីលំ
និស្សាយ សីលេ បតិជ្ជាយ អរិយមគ្គេន និព្វានំ បត្វា អរហត្តមគ្គេន
អាគតេសុ ធនុ អភិញ្ញាធម្មេសុ គុណាសរីរមហន្តត្ថំ ចាបុណ្ណិតិ។

៥. កុម្មសុត្តវណ្ណនា

១៥៣. កុម្មោតិ ឧទកយដោ។ នោ បច្ឆាវមតីតិ ន បតិអាវមតិ, ន អន្តោ
បវេសេតីតិ អត្តោ។

៧. អាកាសសុត្តវណ្ណនា

១៥៥. បុរត្តិមាតិ បុរត្តិមទិសតោ អាគតវាតា។ បច្ឆិមទិសាទីសុបិ ឯសេវ
នយោ។ ចត្តារោបិ សតិបដ្ឋានាតិ យថេវ ហិ ឯតេសំ បុរត្តិមាទិភេទានំ វាតានំ
សន្និចារតោ អាកាសេ ឥដ្ឋតិ, ឯវំ ឥធាបិ “ចត្តារោ សតិបដ្ឋានា”តិអាទិនា
នយេន វុត្តា ពោធិបក្ខិយធម្មា សហវិបស្សនស្ស អរិយមគ្គស្ស ភាវនាយ
ឥដ្ឋតិ, តេនេតំ វុត្តំ។

៨-៩. បឋមមេយសុត្តាទិវណ្ណនា

១៥៦-១៥៧. គិម្ពានំ បដិមេ មាសេតិ អាសាឡិមាសេ។ ឧបាតន្តិ
ទ្វិបធិបតុប្បធានំ ចាធិប្បហារេន បដិវិតលេ ឧដ្ឋហិត្វា ឧទ្ធុំ គតំ វុត្តិវុត្តិ ហុត្វា
អាគាសេ បក្ខន្តំ។ រដោជល្លន្តិ បំសុរដោជល្លំ។

១០. នាវាសុត្តន្តវណ្ណនា

១៥៨. សាមុទ្ធិកាយ នាវាយាតិអាទិ ហេដ្ឋា វាលិដកោបមេ វិត្តាវិតមេ។

១១-១២. អាគន្ធកសុត្តាធិវណ្ណនា

១៥៩-១៦០. អាគន្ធកាការន្តិ បុញ្ញត្ថិកេហិ នគរមជ្ឈេ កតំ អាគន្ធកយវំ,
យត្ថ រាជរាជមហាមត្តេហិបិ សក្កា ហោតិ និវាសំ ឧបគន្ធុំ។ អភិញ្ញា
បរិញ្ញេយ្យាតិ យថេវ ហិ តេសំ បុរត្ថិមទិសាធិហិ អាគតានំ ខត្តិយាធិនំ វាសោ
អាគន្ធកាការេ ឥដ្ឋតិ, ឯវំ ឥមេសំ អភិញ្ញាបរិញ្ញេយ្យាតិអាធិនំ ធម្មានំ
អភិញ្ញាបរិជាននាធិហិ សហវិបស្សនស្ស អរិយមគ្គស្ស ភាវនាយ ឥដ្ឋតិ,
តេនេតំ វុត្តំ។ នទីសុត្តំ ហេដ្ឋា វុត្តនយមេវាតិ។

ពលករណីយវគ្គោ នវមោ។

១០. ឯសនាវគ្គោ

១. ឯសនាសុត្តវណ្ណនា

១៦១. ឯសនាវគ្គោ កាមេសនាតិ កាមានំ ឯសនា គវេសនា មគ្គនា បត្តនា។
គវេសនាតិ កវានំ ឯសនា។ ព្រហ្មចរិយេសនាតិ មិច្ឆាធិដ្ឋិសម្ពាតស្ស
ព្រហ្មចរិយស្ស ឯសនា។

២-១១. វិជានុត្តាធិវណ្ណនា

១៦២-១៧១. វិធាតិ មានកោដ្ឋាសា មានបឋមា វា។ សេយ្យោហមស្មីតិ
វិធាតិ អហមស្មី សេយ្យោតិ ឯវំ មានកោដ្ឋាសោ មានបឋមា វា។ និយាតិ ទុក្ខា។
វេទនត្ថោ បនេត្ត យស្ស ឧប្បជ្ឈន្តិ, តំ បុរិសំ នីហនន្តិ តិ និយា។ សេសមេត្ត
ឧត្តានមេវាតិ។

ឯសនាវត្ថោ ទសមោ។

១១. ឱយវត្ថោ

១-២. ឱយសុត្តានិវណ្ណាន

១៧២-១៧៣. ឱយវត្ថោ កាមោយោតិ បញ្ចសុ កាមគុណោសុ ធន្តរកោ។
ភវោយោតិ រូចារូបភវេសុ ធន្តរកោ។ ធិដ្ឋោយោតិ ឆ្វាសដ្ឋិ ធិដ្ឋិយោ។
អវិជ្ជោយោតិ ចត្វសុ សច្ចេសុ អញ្ញាណំ។ កាមយោគាទីសុបិ ឯសេវ នយោ។

៣-៤. ឧបាទានសុត្តានិវណ្ណាន

១៧៤-១៧៥. កាមុបាទានន្តិ កាមគ្គហណំ។ ធិដ្ឋុបាទានាទីសុបិ ឯសេវ
នយោ។ គន្ធាតិ គន្ធនា យជនា។ កាយគន្ធាតិ នាមកាយស្ស គន្ធា
គន្ធនយជនកិលេសោ។ ឥទំសច្ចាភិទិវេសោតិ អន្តក្កាហិកធិដ្ឋិវេសេន ឧប្បន្នោ
“ឥទមេវ សច្ច”ន្តិ ឯវំ អភិទិវេសោ។

៥-១០. អនុសយសុត្តានិវណ្ណាន

១៧៦-១៨១. កាមរាគានុសយោតិ ថាមគតជ្ជេន កាមរាគោវ អនុសយោ
កាមរាគានុសយោ។ សេសេសុបិ ឯសេវ នយោ។ ឱរម្ពាភិយានីតិ

ហេដ្ឋាការកាដាសិយានិ។ សំយោជនានីតិ ពន្ធនានិ។ ឧទ្ធអ្នាតិយានីតិ
ឧបរិកោដ្ឋាសិយានិ។ សេសំ សព្វត្ថ ឧត្តានត្ថមេវាតិ។

ឱយវគ្គោ ឯកាធសមោ។

មគ្គសំយុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

២. ពោជ្ឈង្គសំយុត្តំ

១. បព្ពតវគ្គោ

១. ហិមវន្តសុត្តវណ្ណានា

១៨២. ពោជ្ឈង្គសំយុត្តស្ស បឋមេ នាគាតិ ឥមេបិ មហាសមុទ្ធិបិដ្ឋេ
ឱមិអន្តរវាសិនោវ, នវិមានជ្ជកណ្តាកា។ តេសំ ហិមវន្តំ និស្សាយ
កាយវឌ្ឍនាទិសព្ពំ ហេដ្ឋា វុត្តនយេនេវ វេទិតព្ពំ។ ពោជ្ឈង្គេតិ ឯត្ថ ពោធិយា,
ពោធិស្ស វា អង្គាតិ ពោជ្ឈង្គា។ កី វុត្តំ ហោតិ? យា ហិ អយំ ធម្មសាមគ្គី, យាយ
លោកិយលោកុត្តរមគ្គកូលោ ឧប្បជ្ជមានាយ លីនុទ្ធច្ចបតិជ្ជានាយូហន
កាមសុខត្ថកិលមថានុយោគឧច្ឆេទសស្សតាភិនិវេសាទីនំ អនេកេសំ
ឧបទ្ធពានំ បដិបក្ខត្ថតាយ
សតិធម្មវិចយរីរិយបីតិបស្សន្តិសមាធិឧបេក្ខាសម្ពាតាយ ធម្មសាមគ្គីយា
អរិយសាវកោ ពុជ្ឈតីតិ កត្វា ពោធិតិ វុច្ចតិ។ ពុជ្ឈតីតិ
កិលេសសន្តាននិទ្ទាយ ឧជ្ឈហតិ, ចត្តារិ វា អរិយសច្ចានិ បដិវិជ្ឈតិ, និព្ពានមេវ
វា សច្ចិករោតីតិ វុត្តំ ហោតិ។ យថាហា “សត្ត ពោជ្ឈង្គេតិ ភាវេត្វា អនុត្តរំ
សម្មាសម្ពោធិ អភិសម្ពុទ្ធា”តិ (សំ. និ. ៥.៣៧៨; ធី. និ. ៣.១៤៣)។ តស្សា
ធម្មសាមគ្គីសម្ពាតាយ ពោធិយា អង្គាតិ ពោជ្ឈង្គា ឈានន្តមគ្គង្គាធម្មោ វិយ។

យោបេស យថាវុត្តប្បការាយ ឯតាយ ធម្មសាមគ្គិយា ពុជ្ឈតីតិ កត្វា
អរិយសារកោ ពោធិតិ វុច្ឆតិ, តស្ស ពោធិស្ស អង្គាតិបិ ពោជ្ឈង្គា
សេនង្គ្រវជ្ឈានយោ វិយ។ តេនាហុ អដ្ឋកថាចរិយា - “ពុជ្ឈនកស្ស បុគ្គលស្ស
អង្គាតិ វា ពោជ្ឈង្គា”តិ។

អបិច “ពោជ្ឈង្គាតិ កេនជ្ជេន ពោជ្ឈង្គា? ពោធាយ សំវុត្តន្តីតិ ពោជ្ឈង្គា,
ពុជ្ឈន្តីតិ ពោជ្ឈង្គា, អនុពុជ្ឈន្តីតិ ពោជ្ឈង្គា, បដិពុជ្ឈន្តីតិ ពោជ្ឈង្គា, សម្ពុជ្ឈន្តីតិ
ពោជ្ឈង្គា”ឥច្ឆាទិនា (បដិ. ម. ២.១៧) បដិសម្ពិទានយេនាបិ ពោជ្ឈង្គត្ថោ
វេទិតញ្ចោ។

សតិសម្មាជ្ឈង្គន្តិអាធិសុ បន បសត្ថោ សុន្ទរោ ច ពោជ្ឈង្គាតិ
សម្មាជ្ឈង្គោ។ សតិយេវ សម្មាជ្ឈង្គាតិ **សតិសម្មាជ្ឈង្គោ**, តំ
សតិសម្មាជ្ឈង្គន្តិ ឯវំ សព្ពត្ថ អត្ថោ វេទិតញ្ចោ។ ភាវេតីតិ វឌ្ឍតិ, អត្ថនោ
ចិត្តសន្តានេ បុនប្បុនំ ជនេតិ, អភិធិត្ថត្ថតិ អត្ថោ។ វិវេកនិស្សិតន្តិអាធិនិ
កោសលសំយុត្ត “សម្មាធិជ្ជិ ភាវេតិ វិវេកនិស្សិត”ន្តិ ឯត្ថ វុត្តនយេនេវ
វេទិតញ្ចានិ។

អយំ បន វិសេសោ - តត្ថ តទង្គិវិវេកនិស្សិតំ, សមុច្ឆេទវិវេកនិស្សិតំ,
និស្សរណវិវេកនិស្សិតន្តិ, វិវេកត្ថយមេវ វុត្តំ, ពោជ្ឈង្គភាវនំ បត្វា បន
បញ្ចវិធិវិវេកនិស្សិតម្យិ ឯកេ វណ្ណាយន្តិ។ តេ ហិ ន កេវលំ
ពលវិវិបស្សនាមគ្គដលក្ខណេសុ ឯវ ពោជ្ឈង្គេ ឧទ្ធពន្តិវិបស្សនាចាក-
កសិណជ្ឈាន-អាធានាសុភ-ព្រហ្មវិហារជ្ឈានេសុបិ ឧទ្ធពន្តិ, ន ច បដិសិទ្ធា
អដ្ឋកថាចរិយេហិ។ តស្មា តេសំ មតេន ឯតេសំ ឈានានំ បវត្តិក្ខណោ កិច្ចតោ
ឯវ វិក្ខម្ពនវិវេកនិស្សិតំ។ យថា ច វិបស្សនាក្ខណោ “អជ្ឈាសយតោ

និស្សរណវិវេកនិស្សិត”ន្ត វុត្តំ, ឯវំ បដិបស្សន្តិវិវេកនិស្សិតម្បិ ភាវេតីតិ វុត្តំ
វុត្តតិ។ សេសមេត្ត ហេជ្ជា វុត្តនយមេវ។

២. កាយសុត្តវណ្ណាន

១៨៣. ឧតិយេ អាហារជ្ជិតិកោតិ បច្ចយជ្ជិតិកោ។ អាហារំ បដិច្ចាតិ បច្ចយំ
បដិច្ច។ សុភនិមិត្តន្តិ សុភម្បិ សុភនិមិត្តំ, សុភស្ស អារម្មណម្បិ សុភនិមិត្តំ។
អយោនិសោមនសិកាវេតិ អនុចាយមនសិកាវេ ឧប្បថមនសិកាវេ អនិច្ច
“និច្ច”ន្តិ វា, ឧកេត្វ “សុខ”ន្តិ, អនត្តនិ “អត្តា”តិ វា, អសុភេ “សុភ”ន្តិ វា,
មនសិកាវេ។ តំ តស្មី សុភារម្មណោ ពហុលំ បវត្តយតោ កាមច្ចន្តោ ឧប្បជ្ជតិ។
តេន វុត្តំ “អត្តិ, ភិក្ខុវេ, សុភនិមិត្ត”ន្តិអាទិ។ ឯវំ សព្វនីវរណោសុ យោជនា
វេទិតញ្ច។

បដិបនិមិត្តន្តិអាទីសុ បន បដិយោបិ បដិបនិមិត្តំ បដិយារម្មណម្បិ។
អរតីតិ ឧក្កល្លាតា។ យំ សន្ធាយ វុត្តំ - “តត្ថ កតមា អរតិ? បន្តេសុ វា
សេនាសនេសុ អញ្ញាតវញ្ញាតវេសុ វា អធិកុសលេសុ ធម្មេសុ អរតិ អរតិតា
អនភិរតិ អនភិរមនា ឧក្កល្លាតា បរិតស្សិតា, អយំ វុច្ចតិ អរតី”តិ (វិភ. ៨៥៦)។

តន្តិវតិ អតិសីតាទិបច្ចយា ឧប្បន្នំ អាគន្ធកកាយាលសិយំ។ យស្មី ឧប្បន្នេ
“អតិសីតំ អតិឧណ្ហំ អតិច្ឆាតោស្មិ អតិធាតោស្មិ អតិទូរមគ្គំ គតោស្មី”តិ
វេទតិ, យំ សន្ធាយ វុត្តំ “តត្ថ កតមា តន្តិ, យា តន្តិ តន្តិយនា តន្តិមនកតា
អាលស្សំ អាលស្សាយនា អាលស្សាយិតត្ថំ, អយំ វុច្ចតិ តន្តី”តិ (វិភ. ៨៥៧)។

វិជម្ពិតាតិ កិលេសវសេន កាយវិនមនា។ យំ សន្ធាយ វុត្តំ - “តត្ថ កតមា
វិជម្ពិតា? យា កាយស្ស ជម្ពនាវិជម្ពនា អានមនាវិនមនា សន្នមនា បណាមនា
ព្យាធិយកំ, អយំ វុច្ចតិ វិជម្ពិតា”តិ (វិភ. ៨៥៨)។

ភត្តសម្មាសោភិ ភត្តបរិធិហោ។ យំ សន្ធាយ វុត្ថំ - “តត្ថ កតមោ
ភត្តសម្មាសោ? យា ភុត្តាវិស្ស ភត្តមុច្ឆា ភត្តកិលមថោ ភត្តបរិធិហោ
កាយទុដ្ឋល្លំ, អយំ វុច្ចតិ ភត្តសម្មាសោ”តិ (វិភ. ៨៥៩)។

ចេតសោ ច លីនត្ថន្តិ ចិត្តស្ស លីយនាការោ, យំ សន្ធាយ វុត្ថំ - “តត្ថ
កតមំ ចេតសោ លីនត្ថំ? យា ចិត្តស្ស អកល្យតា អកម្មញ្ញតា ឌីលីយនា
សលីយនា លីនំ លីយនា លីយិតត្ថំ ជិនំ ជិយនា ជិយិតត្ថំ ចិត្តស្ស, ឥទំ វុច្ចតិ
ចេតសោ លីនត្ថ”ន្តិ (វិភ. ៨៦០)។

ចេតសោ អរូបសមោតិ យថា នាម វីតិច្ឆិកោបិ អដ្ឋារោ នេវ តាវ
សន្និសីទតិ បតាបំ ករោតិយេវ, យថា ច បត្តបចនដ្ឋានេ នេវ តាវ សន្និសីទតិ
បតាបំ ករោតិយេវ, ឯវំ ចិត្តស្ស អរូបសន្តាការោ, អត្ថតោ បនេតំ
ឧទុច្ចកុក្កុច្ចមេវ ហោតិ។

វិចិត្តិក្កដ្ឋានីយា ធម្មាតិ វិចិត្តិក្កាយ អារម្មណធម្មា។
អយោនិសោមនសិការោ សព្ពត្ថ វុត្ថនយោវ។ ឯវមេត្ថ កាមច្ចន្ទោ វិចិត្តិក្កាតិ
ឥមេ ទ្វេ ធម្មា អារម្មណេន កមីតា, ព្យាបាទោ អារម្មណេន ច ឧបនិស្សយេន ច,
សេសា សហជាតេន ច ឧបនិស្សយេន ចាតិ។

សតិសម្មាជ្ឈង្គដ្ឋានីយា ធម្មាតិ សតិយា អារម្មណធម្មា សត្តតិស
ពោធិបក្ខិយា ច នវំ លោកុត្តរធម្មា ច។ តត្ថ
យោនិសោមនសិការាពហុលីកាវេតិ តត្ថ ឧបាយមនសិការស្ស បុនប្ប្នំ
ករណំ។

កុសលាកុសលា ធម្មាតិ អាធិសុ កុសលាតិ កោសល្លសម្ពុតា
អនវដ្ឋសុខវិចារកា។ អកុសលាតិ អកោសល្លសម្ពុតា សាវដ្ឋនុក្ខវិចារកា។

សាវជ្ជាតិ អកុសលា។ អនវជ្ជាតិ កុសលា។ ហ៊ានបណ្ឌិតកណ្តាសុក្កសុប្បិ
ឯសេវ នយោ។ សប្បជីវាគាតិ កណ្តាសុក្កាយេវ។ កណ្តា ហិ
កណ្តាវិចាកនានតោ, សុក្កា ច សុក្កវិចាកនានតោ សប្បជីវាគា នាម,
សធិសវិចាកកោដ្ឋាសាតិ អត្ថោ។ បដិបក្ខត្វតស្ស វា ភាគស្ស អត្ថិតាយ
សប្បជីវាគា។ កណ្តានញ្ចិ សុក្កា បដិបក្ខភាគា, សុក្កានញ្ច កណ្តា
បដិបក្ខភាគាតិ វេរម្បិ សប្បជីវាគា។ សប្បជីវាហិតជ្ជេន វា សប្បជីវាគា។
អកុសលញ្ចិ កុសលំ បដិពាហិត្វា អត្ថនោ វិចាកំ ទេតិ, កុសលញ្ច អកុសលំ
បដិពាហិត្វាតិ វេរម្បិ កណ្តាសុក្កា សប្បជីវាគា។

អារម្មណត្វតិ បឋមារម្មវីរយំ។ និក្ខមធាត្វតិ កោសជ្ជតោ និក្ខន្តត្វា តតោ
ពលវតំ។ បរក្ខមធាត្វតិ បរំ បរំ ហ្មនំ អក្ខមនតាយ តតោបិ ពលវតន្តិ
តិហិបិ បទេហិ វីរយមេវ កចិតំ។

បីតិសម្ពោជ្ឈន្តជ្ជានីយាតិ បីតិយា អារម្មណធម្មា។ កាយបស្សន្តិ តិណ្ណំ
ខន្ធនំ ធនបស្សន្តិ។ ចិត្តបស្សន្តិ វិញ្ញាណក្ខន្ធស្ស ធនបស្សន្តិ។
សមថនិមិត្តន្តិ សមថោបិ សមថនិមិត្តំ, អារម្មណម្បិ។ អព្យគ្គនិមិត្តន្តិ តស្សេវ
វេរចនំ។

ឧបេក្ខាសម្ពោជ្ឈន្តជ្ជានីយាតិ ឧបេក្ខាយ អារម្មណធម្មា, អត្ថតោ បន
មជ្ឈត្តាការោ ឧបេក្ខាជ្ជានីយា ធម្មោតិ វេទិតញ្ចោ។ វេរមេត្ត
សតិធម្មវិចយឧបេក្ខាសម្ពោជ្ឈន្តា អារម្មណេន កចិតា, សេសា អារម្មណេនបិ
ឧបនិស្សយេនបិ។

៣. សីលសុត្តវណ្ណនា

១៨៤. តតិយេ សីលសម្បជ្ជាតិ ឯត្ថ ជីណាសវស្ស

លោកិយលោកុត្តរសីលំ កចិតំ, តេន សម្បជ្ជាតិ អត្ថោ។ សមាធិបញ្ញាសុបិ
ឯសេវ នយោ។ វិមុត្តិ បន ជលវិមុត្តិយេវ។ វិមុត្តិញ្ញាណទស្សនំ
បច្ឆវេក្ខណាញ្ញាណំ។ ឯវមេត្ថ សីលាទយោ តយោ លោកិយលោកុត្តរា, វិមុត្តិ
លោកុត្តរាវ, វិមុត្តិញ្ញាណទស្សនំ លោកិយមេវ។

ទស្សនម្យាហន្តិ ទស្សនម្មិ អហំ។ តំ បនេតំ ទស្សនំ - ចក្កទស្សនំ,
ញ្ញាណទស្សនន្តិ ធុរិធំ។ តត្ថ បសន្នេហិ ចក្ខុហិ អរិយានំ ទស្សនំ ឱលោកនំ
ចក្កទស្សនំ នាម។ អរិយេហិ បន ទិដ្ឋស្ស លក្ខណស្ស ទស្សនំ, បដិវិទ្ធស្ស ច
បដិវិជ្ឈនំ ឈានេន វា វិបស្សនាយ វា មគ្គដលេហិ វា ញ្ញាណទស្សនំ នាម។
ឥមស្មី បនេត្ថ ចក្កទស្សនំ អធិប្បេតំ។ អរិយានញ្ញា បសន្នេហិ ចក្ខុហិ
ឱលោកនម្មិ ពហុការមេវ។ សវនន្តិ “អសុកោ នាម ជីណាសវេ អសុកស្មី
នាម រដ្ឋេ វា ជនបទេ វា កាមេ វា និគមេ វា វិហារេ វា លេណេ វា វសតី” តិ
កថេន្តានំ សោតេន សវនំ, ឯតម្មិ ពហុការមេវ។ ឧបសង្កមនន្តិ “ទានំ វា
ទស្សនមិ, បញ្ចំ វា បុច្ឆិស្សនមិ, ធម្មំ វា សោស្សនមិ, សក្ការំ វា ករិស្សនមិ” តិ
ឯវរូបេន ចិត្តេន អរិយានំ ឧបសង្កមនំ។ បយិរុចាសនន្តិ បញ្ញាបយិរុចាសនំ។
អរិយានំ គុណេ សុត្វា តេ ឧបសង្កមិត្វា និមន្តេត្វា ទានំ ទត្វា “កី, កន្តេ,
កុសល” ត្ថិអាទិនា នយេន បញ្ញាបុច្ឆនន្តិ អត្ថោ។

អនុស្សតិន្តិ វត្តិដ្ឋានទិវាដ្ឋានេសុ និសិន្ទស្ស “ឥទានិ អរិយា
លេណគុហមណ្ឌាចាទីសុ ឈានវិបស្សនាមគ្គដលេសុខេហិ វីតិនាមេន្តិ” តិ
អនុស្សរណំ។ យោ វា តេសំ សន្តិកេ ឱវាទោ លទ្ធា ហោតិ, តំ អារវ្មិត្វា “ឥមស្មី
ហានេ សីលំ កចិតំ, ឥមស្មី សមាធិ, ឥមស្មី វិបស្សនា, ឥមស្មី មគ្គោ, ឥមស្មី
ជល” ត្ថិ ឯវំ អនុស្សរណំ។ អនុបព្ពន្ធន្តិ អរិយេសុ ចិត្តំ បសាទេត្វា យវា និក្ខម្ម

តេសំ សន្តិកេ បព្ពដ្ឋំ។ អរិយានញ្ចិ សន្តិកេ ចិត្តំ បសាទេត្វា តេសំយេវ សន្តិកេ
បព្ពដ្ឋិត្វា តេសំយេវ ឌីវានានុសាសនី បច្ឆាសីសមាទស្ស ចរតោបិ បព្ពដ្ឋា
អនុបព្ពដ្ឋា នាម។ អរិយេសុ បសាទេន អញ្ញត្ថ បព្ពដ្ឋិត្វា អរិយានំ សន្តិកេ
ឌីវានានុសាសនី បច្ឆាសីសមាទស្ស ចរតោ បព្ពដ្ឋាបិ អនុបព្ពដ្ឋា នាម។ អញ្ញេសុ
បន បសាទេន អញ្ញេសំយេវ សន្តិកេ បព្ពដ្ឋិត្វា អញ្ញេសំយេវ ឌីវានានុសាសនី
បច្ឆាសីសមាទស្ស ចរតោ បព្ពដ្ឋា អនុបព្ពដ្ឋា នាម ន ហោតិ។

ឯវំ បព្ពដ្ឋិតេសុ បន មហាកស្សបត្តេស្ស តាវ អនុបព្ពដ្ឋំ បព្ពដ្ឋិតា
សតសហស្សមគ្គា អហេសុំ, តថា ថេរស្សេវ សន្ធិវិហារិកស្ស ច
ចន្ទគុត្តត្ថេស្ស, តស្សបិ សន្ធិវិហារិកស្ស ស្វរិយគុត្តត្ថេស្ស, តស្សបិ
សន្ធិវិហារិកស្ស អស្សគុត្តត្ថេស្ស, តស្សបិ សន្ធិវិហារិកស្ស
យោនកធម្មត្ថេស្ស, តស្ស បន សន្ធិវិហារិកោ អសោករញ្ញោ
កនិជ្ជភាតា តិស្សត្ថេវេ នាម អហោសិ, តស្ស អនុបព្ពដ្ឋំ បព្ពដ្ឋិតា
អឡុតេយ្យកោដិសន្ធិវិហារិកោ អហេសុំ។ មហិន្ទត្ថេស្ស អនុបព្ពដ្ឋិតានំ
គណនបរិច្ឆេទោ នត្ថិ។ យាវជ្ជទិវសាលង្គាធិបេ សត្តិ បសាទេន បព្ពដ្ឋន្តា
មហិន្ទត្ថេស្សេវ បព្ពដ្ឋំ អនុបព្ពដ្ឋន្តិ នាម។

តំ ធម្មន្តិ តំ តេសំ ឌីវានានុសាសនីធម្មំ។ អនុស្សវតីតិ សរតិ។
អនុវិតក្កេតីតិ វិតក្កាហតំ ករោតិ។ អារទ្ធា ហោតីតិ បរិបុណ្ណោ ហោតិ។
បរិចិនតីតិ អាទិ សព្វំ តត្ថ ញ្ញាណចារវសេនេវ វុត្តំ។ អថ វា បរិចិនតីតិ តេសំ
តេសំ ធម្មានំ លក្ខណំ វិចិនតិ។ បរិចរតីតិ តត្ថ ញ្ញាណំ ចរាបេតិ។
បរិវិមសមាបដ្ឋតីតិ វិមសនំ ឌីលោកនំ គវេសនំ អាបដ្ឋតិ។

សត្ត ជលា សត្តានិសំសាតិ ឧភយម្បេតំ អត្ថតោ ឯកំ។ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ បដិកច្ច
អញ្ញំ អារាជេតីតិ អរហត្តំ អារាជេន្តោ ឥមស្មីយេវ អត្ថភាវេ អារាជេតិ, តព្វា

ខោ បដិកក្ខ, អសម្បត្តយេវ មរណកាលេតិ អត្ថោ។ អថ មរណកាលេតិ អថ
មរណស្ស អាសន្នកាលេ។

អន្តរាបរិនិព្វាយីតិ យោ អាយុវេមជ្ឈំ អនតិក្កមិត្វា បរិនិព្វាយតិ, សោ
តិវិជោ ហោតិ។ កប្បសហស្សយុកេសុ តាវ អវិហាសុ និព្វត្តិត្វា ឯកោ
និព្វត្តនិវេសេយេវ អវហត្ថំ ចាបុណាតិ។ នោ ច និព្វត្តនិវេសេ ចាបុណាតិ,
បឋមស្ស បន កប្បសតស្ស មត្តកេ ចាបុណាតិ។ អយមេកោ
អន្តរាបរិនិព្វាយី។ អបរោ ឯវំ អសក្កោន្នោ ធ្វិទ្ធំ កប្បសតានំ មត្តកេ
ចាបុណាតិ, អយំ ទុតិយោ។ អបរោ ឯវម្បិ អសក្កោន្នោ ចតុទ្ធំ កប្បសតានំ
មត្តកេ ចាបុណាតិ, អយំ តតិយោ អន្តរាបរិនិព្វាយី។

បញ្ចមំ បន កប្បសតំ អតិក្កមិត្វា អវហត្ថំ បត្តោ ឧបហាច្ចបរិនិព្វាយី នាម
ហោតិ។ អតប្បាទីសុបិ ឯសេវ នយោ។ យត្ថ កត្ថចិ ឧប្បន្នោ បន សសម្ព័រេន
សប្បយោគេន អវហត្ថំ បត្តោ សសម្ព័រាបរិនិព្វាយី នាម, អសម្ព័រេន
អប្បយោគេន បត្តោ អសម្ព័រាបរិនិព្វាយី នាម។ អវិហាទីសុបិ និព្វត្តោ តត្ថ
យាវតាយុកំ វត្វា ឧបរូបរិនិព្វត្តិត្វា អកនិដ្ឋំ បត្តោ ឧទ្ធីសោតោ អកនិដ្ឋគាមី
នាម។

តមស្មី បន ហ្មនេ អដ្ឋចត្តារីស អនាគាមិនោ កថេតញ្ច។ អវិហាសុ ហិ
តយោ អន្តរាបរិនិព្វាយី, ឯកោ ឧបហាច្ចបរិនិព្វាយី, ឯកោ ឧទ្ធីសោតោ
អកនិដ្ឋគាមីតិ បញ្ច ហោន្តិ។ តេ អសម្ព័រាបរិនិព្វាយីនោ បញ្ច,
សសម្ព័រាបរិនិព្វាយីនោ បញ្ចាតិ ទស ហោន្តិ, តថា អតប្បាទីសុ។ អកនិដ្ឋសុ
បន ឧទ្ធីសោតោ នត្ថិ, តស្មា តត្ថ ចត្តារោ សសម្ព័រាបរិនិព្វាយី, ចត្តារោ
អសម្ព័រាបរិនិព្វាយីតិ អដ្ឋាតិ ឯវំ អដ្ឋចត្តារីស ហោន្តិ។ តេសំ ឧទ្ធីសោតោ
អកនិដ្ឋគាមី សព្ពដេដ្ឋោ ចេវ ហោតិ សព្ពកនិដ្ឋោ ច។ កថំ? សោ ហិ

សោធន៍សកប្បសហស្សយុកត្តា អាយុនា សព្វេសំ ជេដ្ឋោ, សព្វបច្ឆា អរហត្តំ
ចាបុណ្ណំ តិ សព្វេសំ កនិដ្ឋោ។ ឥមស្មី សុត្ត អបុព្វំ អចរិមំ ឯកចិត្តក្ខណៈ
នាណលក្ខណា អរហត្តមគ្គស្ស បុព្វភាគវិបស្សនា ពោជ្ឈង្គា កថិតា។

៤. វត្ថុសុត្តវណ្ណនា

១៨៥. ចតុត្ថេ សតិសម្ពោជ្ឈង្គោ ឥតិ ចេ មេ ហោតិ តិ សតិសម្ពោជ្ឈង្គោ តិ
ឯវំ ចេ មយ្ហំ ហោតិ។ អប្បមាណាតិ មេ ហោតិ តិ អប្បមាណាតិ ឯវំ មេ
ហោតិ។ សុសមារទ្ធោតិ សុបរិបុណ្ណា។ តិដ្ឋតិ ឯវំ អដ្ឋហាការេហិ
សតិសម្ពោជ្ឈង្គោ តិដ្ឋតិ - ឧប្បាទំ អនាវដ្ឋិតត្តា អនុប្បាទំ អនាវដ្ឋិតត្តា
សតិសម្ពោជ្ឈង្គោ តិដ្ឋតិ, បវត្តំ, អប្បវត្តំ, និមិត្តំ, អនិមិត្តំ សង្ខារេ អនាវដ្ឋិតត្តា,
វិសង្ខារំ អនាវដ្ឋិតត្តា សតិសម្ពោជ្ឈង្គោ តិដ្ឋតិ តិ។ ឥមេហិ អដ្ឋហាការេហិ
តិដ្ឋតិ ចេវោ ជាតាតិ, វុត្តាការិបរិភោហាវ អដ្ឋហាការេហិ ចវន្តំ ចវតិ តិ
បជាតាតិ។ សេសពោជ្ឈង្គេសុបិ ឯសេវ នយោ។

ឥតិ ឥមស្មី សុត្ត ថេរស្ស ជលពោជ្ឈង្គា កថិតា។ យនា ហិ ចេវោ
សតិសម្ពោជ្ឈង្គំ សីសំ កត្វា ជលសមាបត្តិ សមាបជ្ជតិ, តទា ឥតវេ ធន
តទន្ធយា ហោតិ។ យនា ធម្មវិចយាធិសុ អញ្ញាតំ, តទាបិ សេសា តទន្ធយា
ហោតិ ឯវំ ជលសមាបត្តិយំ អត្តនោ ចិណ្ណាវសិតំ ទស្សន្តោ ចេវោ ឥមំ សុត្តំ
កថេសីតិ។

៥. ភិក្ខុសុត្តវណ្ណនា

១៨៦. បញ្ចមេ ពោធាយ សំវត្តន្តិ តិ ពុជ្ឈនត្ថាយ សំវត្តន្តិ។ កី ពុជ្ឈនត្ថាយ?
មគ្គេន អសម្ពុតំ និព្វានំ, បច្ចវេក្ខណាយ កតកិច្ចតំ, មគ្គេន វា

កិលេសនិទ្ទាតោ បពុជ្ឈនត្ថាយ, ដលេន បពុជ្ឈនភាវត្ថាយាតិបិ វុត្ថំ ហោតិ។
តេនេវេត្ថ និព្វានសច្ចិកិរិយា កិលេសបហានបច្ឆវេក្ខណាតិ សព្វំ ទស្សិតំ។

៦-៧. កុណ្ឌាលិយសុត្តានិវង្គាណ

១៨៧-១៨៨. ធម្មោ អារាមនិស្សយីតិ អារាមំ និស្សយយ វសនភាវេន
អារាមនិស្សយី។ បរិសាវចរោតិ បរិសាយ អវចរោ។ បរិសំ នាម ពាលាបិ,
បណ្ឌិតាបិ ឱសវន្តិ, យោ បន បរប្បវាទំ មទ្ធិត្វា អត្តនោ វាទំ ទីបេតុំ សក្កោតិ,
អយំ បរិសាវចរោ នាម។ អារាមេន អារាមន្តិ អារាមេនេវ អារាមំ អនុចង្គមាមិ, ន
ពាហិរេនាតិ អត្តោ។ ឧយ្យានេន ឧយ្យានន្តិ ឯត្ថាបិ ឯសេវ នយោ។ អញ្ញេន វា
អារាមេន បរិសិត្វា អញ្ញំ អារាមំ, អញ្ញេន ឧយ្យានេន អញ្ញំ ឧយ្យានន្តិ អយមេត្ត
អត្តោ។ ឥតិវាទប្បមោក្ខានិសំសន្តិ “ឯវំ បុច្ឆា ហោតិ, ឯវំ វិស្សជ្ជនំ, ឯវំ
គហណំ, ឯវំ និព្ពេឋនំ”ន្តិ ឥមិនា នយេន ឥតិវាទោ ហោតិ ឥតិវាទប្បមោក្ខាតិ
ឯតំ អានិសំសំ។ ឧចារម្ហានិសំសន្តិ “អយំ បុច្ឆាយ ទោសោ, អយំ វិស្សជ្ជនេ”តិ
ឯវំ វាទទោសានិសំសំ។

កថំ ភាវិតោ ច, កុណ្ឌាលិយ, ឥន្ទ្រិយសំវរោតិ សត្តា “ឯត្តកំ ហំនំ
បរិព្ពាជកេន បុច្ឆិតំ, ឥទានិ បុច្ឆិតុំ ន សក្កោតិ”តិ ញាត្វា “ន តាវ អយំ ទេសនា
យថានុសន្និ គតា។ ឥទានិ នំ យថានុសន្និ ចាបេស្សមី”តិ សយមេវ បុច្ឆន្តោ ឥមំ
ទេសនំ អារាមិ។ តត្ថ មនាបំ នាភិជ្ឈតីតិ ឥជ្ឈាវម្ពណំ នាភិជ្ឈាយតិ។
នាភិហំសតីតិ ន សាមិសាយ តុដ្ឋិយា អភិហំសតិ។ តស្ស បិតោ ច កាយោ
ហោតិ, បិតំ ចិត្តំ អជ្ឈត្តន្តិ តស្ស នាមកាយោ ច ចិត្តញ្ច គោចរជ្ឈត្តេ បិតំ
ហោតិ។ សុសណ្ឌិតន្តិ កម្មជ្ឈានវសេន សុដ្ឋុសណ្ឌិតំ។ សុវិមុត្តន្តិ
កម្មជ្ឈានវិមុត្តិយា សុវិមុត្តំ។ អមនាបន្តិ អនិជ្ឈាវម្ពណំ។ ន មដ្ឋុហោតីតិ តស្មី ន
មដ្ឋុហោតិ។ អប្បតិដ្ឋិតចិត្តោតិ កិលេសវសេន អដ្ឋិតចិត្តោ។ អទីនមាទសោតិ

នោមនស្សវសេន អធិនចិត្តោ។ អព្យាបន្នចេតសោតិ នោសវសេន
អបូតិចិត្តោ។

ឯវំ ភាវិតោ ខោ, កុណ្ហាលិយ, ឥន្ទ្រិយសំវរោ ឯវំ ពហុលីកតោ តីណិ
សុចរិតានិ បរិបូរេតីតិ ឯត្ថ ឯវំ សុចរិតបូរណំ វេទិតត្ថំ - ឥមេសុ តាវ ធនុ
ទ្វារេសុ អជ្ឈាវេស ទុច្ឆរិតានិ ហោតិ។ កថំ? ចក្កុទ្ធាវេ តាវ ឥជ្ឈាវម្ពណោ
អាចាជគតេ កាយផ្កាវចផ្កានិ អចោបេត្វា តស្មី អារម្មណោ លោកំ ឧប្បាទេន្តស្ស
មនោទុច្ឆរិតំ ហោតិ។ លោកសហគតេន ចិត្តេន “អហោ វតីទំ ឥដ្ឋំ កន្លំ
មនាប” ត្ថិ កណ្តន្តស្ស វចីទុច្ឆរិតំ, តទេវ ហត្ថេន បរាមសន្តស្ស កាយទុច្ឆរិតំ។
សេសទ្វារេសុបិ ឯសេវ នយោ។

អយំ បនវិសេសោ - សោតទ្វារស្មិត្តិ សទ្ធាវម្ពណាស្ស វត្ថុភូតំ
សន្និបណាវាទិត្វិយកណ្តំ អនាមាសំ អាមសន្តស្ស, យានទ្វារេ គន្ធាវម្ពណាស្ស
វត្ថុភូតំ គន្ធមាលាទី, ជីវ្ហាទ្វារេ វសាវម្ពណាស្ស វត្ថុភូតំ មជ្ឈមសាទី, កាយទ្វារេ
ដោជ្ឈញ្ញាវម្ពណាស្ស វត្ថុភូតំ វត្ថុតូលកចាវាវាទី, មនោទ្វារេ បញ្ញត្តិវសេន
ធម្មាវម្ពណាភូតំ សប្បវតេលមធុដាលីតាទី អាមសន្តស្ស កាយទុច្ឆរិតំ
វេទិតត្ថំ។ សន្និបតោ បនេត្ត ធនុ ទ្វារេសុ កាយវីតិក្កមោ កាយទុច្ឆរិតំ,
វចីវីតិក្កមោ វចីទុច្ឆរិតំ, មនោវីតិក្កមោ មនោទុច្ឆរិតត្ថិ តីណោវ ទុច្ឆរិតានិ
ហោតិ។

អយំ បនភិក្ខុ អត្ថនោ ភាវនាបជិសន្នានេ បិតោ ឥមាទិ ទុច្ឆរិតានិ សុចរិតំ
កត្វាវិបរិណាមេតិ។ កថំ? ចក្កុទ្ធាវេ តាវ ឥជ្ឈាវម្ពណោ អាចាជគតេ
កាយផ្កាវចផ្កានិ អចាលេត្វា រូចាវម្ពណំ វិបស្សនំ បដ្ឋាបយតោ មនោសុចរិតំ
ហោតិ, វិបស្សនាសហគតេន ចិត្តេន ឧយធម្មំ វយធម្មន្តិ កណ្តន្តស្ស
វចីសុចរិតំ, “អនាមាសកណ្តំ ឯត” ត្ថិ អនាមសន្តស្ស កាយសុចរិតំ។

សេសផ្ទារសុបិ ឯសេវ នយោ។ ឯវំ ឥមាធិវិត្តារតោ អជ្ឈារស សុចរិតានិ
ហោត្តិ។ សន្នេបតោ បនេត្តាបិ ធនុ ផ្ទារសុ កាយសំវរោ កាយសុចរិតំ,
វចិសំវរោ វចិសុចរិតំ, មនោសំវរោ មនោសុចរិតន្តិ តិលោវ សុចរិតានិ ហោត្តិ។
ឯវំ ឥន្ទ្រិយសំវរោ តិលា សុចរិតានិ បរិបូរេតីតិ វេទិតញ្ចា។ ឯត្តារតា
សីលានុវក្ខិតំ ឥន្ទ្រិយសំវរសីលំ កថិតំ។

កាយទុច្ចរិតំ បហាយាតិអាធិសុ តិវិធំ កាយទុច្ចរិតំ, ចតុព្វិធំ វចិទុច្ចរិតំ,
តិវិធំ មនោទុច្ចរិតំ។ តស្ស បដិបក្ខវសេន កាយសុចរិតានិ វេទិតញ្ចានិ។
ឯត្តារតា កាយសំវរវចិសំវរេហិ ចាតិមោក្ខសីលំ, មនោសំវរេន តិលា
សីលានិ ចតុចារិសុទ្ធិសីលំ កថិតំ ហោតិ។ សកលេ បនឥមស្មី សុត្ត
សុចរិតមូលកា សតិបដ្ឋានា លោកុត្តរមិស្សកា, សត្តន្ធិ ពោជ្ឈដ្ឋានំ មូលភូតា
សតិបដ្ឋានា បុព្វភាគា, តេបិ សតិបដ្ឋានមូលកា ពោជ្ឈដ្ឋា បុព្វភាគា។
វិជ្ជាវិមុត្តិមូលកា បន លោកុត្តរាវ កថិតាតិ វេទិតញ្ចា។ សត្តមំ ឧត្តានមេវ។

៨. ឧបវាទសុត្តវណ្ណានា

១៨៩. អដ្ឋមេ បច្ចុត្តន្តិ អត្តនាវ។ យោនិសោមនសិការាតិ យោនិសោ
មនសិការេន។ អារព្ពមាណាវាតិ កុរុមាណោយេវ។ សុវិមុត្តន្តិ កម្មជ្ជានិមុត្តិយា
សុដ្ឋវិមុត្តំ។ អដ្ឋិកត្វាតិ អត្ថំ ករិត្វា, អត្ថិកោ ហុត្វាតិ វុត្ថំ ហោតិ។

៩. បឋមឧប្បន្នសុត្តវណ្ណានា

១៩០. នវមេ នាញ្ញត្រ តថាគតស្ស ចាតុការាតិ តថាគតស្ស ចាតុការំ វិនា
ន អញ្ញាស្មី កាលេ ឧប្បជ្ឈន្តិ តិ អត្តោ។

១០. ទុតិយឧប្បន្នសុត្តវណ្ណានា

១៩១. ធនមេ ឆាញាត្រ សុគតវិនយាតិ សុគតោវាទំវិនា ន ឧប្បជ្ឈន្តីតិ។

បព្ពតវគ្គោ។

២. គិលានវគ្គោ

១-៣. ចាណសុត្តានិវង្គោនា

១៩២-១៩៤. ធុតិយវគ្គស្ស បឋមេ ចត្តារោ ភិយាបថេ កឃ្មន្តីតិ យេសំ
ចត្តារោ ភិយាបថា អត្ថិ, តេសំយេវ វសេនេតំ វុត្តំ។ សីលំ និស្សយាតិ
ចតុចារិសុទ្ធិសីលំ និស្សយំ កត្វា។ សត្ត ពោជ្ឈន្តីតិ សហវិបស្សនកេ
មគ្គពោជ្ឈន្តី។ ធុតិយតតិយានិ ឧត្តានត្តានេវ។

៤-១០. បឋមគិលានសុត្តានិវង្គោនា

១៩៥-២០១. ចតុត្ថេ តថា បបិណោ ចាយស្មតោ មហាកស្សបស្ស សោ
អាពាធា អហោសីតិ ថេរស្ស កិវ ឥមំ ពោជ្ឈន្តីការំ នំ សាធុកំ សុណាន្តស្ស
ឯតទហោសិ “មយ្ហំ បព្ពជិតទិវសតោ សត្តមេ ទិវសេ សទ្ធានិ បដិវិជ្ឈន្តស្ស
ឥមេ ពោជ្ឈន្តី ចាតុក្ខតា” តិ។ អថស្ស “និយ្យានិកំ វត សត្តសាសន” ន្តិ
ចិន្ទយតោ លោហិតំ បសីទិ, ឧបាទារូបំ វិសុទ្ធិ អហោសិ, ចោក្ខវបត្តេ
បតិទឧទកតិទ្ធិវិយ សរីរតោ រោគោវិនិវត្តិត្វា គតោ។ តេន វុត្តំ “តថា
បបិណោ ចាយស្មតោ មហាកស្សបស្ស សោ អាពាធា អហោសី” តិ។
បញ្ចមនជ្ជេសុបិ ឯសេវ នយោ។ ឥមេសំ បន តិណ្ណាម្បិ ជនានំ បព្ពតចានេ
បុប្ផិវិសុវត្ថុវាតសម្មស្សេន ឧប្បន្នោ មន្ទសីតជរោ អាពាធាតិ វេទិតព្ភោ។
សេសំ សព្ពត្ត ឧត្តានមេវាតិ។

គិលានវគ្គោ។

៣. ឧទាយិវត្តោ

១-២. ពោធិយសុត្តានិវណ្ណា

២០២-២០៣. តតិយវគ្គស្ស បឋមេ កិត្តាវតា នុខោ, ភន្តេ, ពោជ្ឈង្គាតិ
វុច្ឆន្តិទិ ភន្តេ, កិត្តកេន នុខោ ពុជ្ឈនកអង្គា នាម វុច្ឆន្តិទិ បុច្ឆទិ។ ពោធិយ
សំវត្តន្តិទិ ពុជ្ឈនត្ថាយ សំវត្តន្តិ។ ឥមស្មី សុត្តេ មិស្សកពោជ្ឈង្គា កថិតា។
ទុតិយេ ធម្មបរិច្ឆេទោ កថិតោ។

៣-៥. ហិរិយសុត្តានិវណ្ណា

២០៤-២០៦. តតិយេ កាមរាគជ្ជានិយានន្តិ កាមរាគស្ស ការណាភូតានំ
អារម្មណធម្មានំ។ ព្យាចាទជ្ជានិយាទិសុបិ ឯសេវ នយោ។ សកលញ្ចិ ឥទំ សុត្តំ
អារម្មណេវ កថិតំ។ បឋមវគ្គស្ស ទុតិយសុត្តេ វុត្តបរិច្ឆេទោបត្ថ លព្ពតេវ។
ចតុត្ថេ មិស្សកពោជ្ឈង្គា កថិតា។ បញ្ចមេ អបរិហានិយេ ធម្មេតិ
អបរិហានិកេវ សភាវធម្មេ។

៦-៧. តណ្ហាក្ខយសុត្តានិវណ្ណា

២០៧-២០៨. ធរដ្ឋេ ឯតទវោចាតិ “ឥមិស្សំ បរិសតិ និសិទ្ធោ ឧទាយិត្ថេវា នាម
អនុសន្និកុសលោភិក្កុ អត្ថិ, សោ មំ បុច្ឆិស្សតីទិ ភកវតា ឱសាបិតទេសនំ
ព្យាត្វា ទេសនានុសន្និ យដេស្សាមី”តិ បុច្ឆន្តោ ឯតំ អវោច។ វិបុលន្តិអាទិ សព្វំ
សុភារីតត្ថំ សន្ធាយ វុត្តំ។ សុភារីតោ ហិ សតិសម្ពោជ្ឈង្គោវិបុលោ ច
មហាគ្គតោ ច អប្បមាលោ ច អព្យាបដ្ឋោ ច នាម ហោតិ។ សោ ហិ បត្តជត្តា
វិបុលោ, មហន្តការំ គតត្តា មហាគ្គតោ, វឌ្ឍិបមាលាត្តា អប្បមាលោ,
នីវរណានំ ទ្វីវិការេន ព្យាចាទហិតត្តា អព្យាបដ្ឋោ នាម ហោតិ។ តណ្ហាយ

បហាណ កម្មំ បហីយតីតិ យំ តណ្ហាមូលកំ កម្មំ ឧប្បជ្ឈេយ្យ, តំ
តណ្ហាបហានេន បហីយតិ។ កម្មស្ស បហាណ ទុក្ខន្តិ យម្បិ កម្មមូលកំ
វដ្តទុក្ខំ ឧប្បជ្ឈេយ្យ, តំ កម្មបហានេន បហីយតិ។ តណ្ហាក្ខយាធយោ
តណ្ហាធីនំយេវ ខយា, អត្ថតោ បនេតេហិ និព្វានំ កថិតន្តិ វេទិតព្ធំ។ សត្តមំ
ឧត្តានមេវ។

៨. និព្វេជភាគិយសុត្តវណ្ណា

២០៩. អដ្ឋមេ និព្វេជភាគិយន្តិ និព្វិជ្ឈនកោដ្ឋាសិយំ។ សតិសម្មោជ្ឈន្តំ
ភាវិតេនាតិ សតិសម្មោជ្ឈន្តេន ភាវិតេន, សតិសម្មោជ្ឈន្តំ វា ភាវេត្វា បិតេន,
ឯវមេត្ត មគ្គពោជ្ឈន្តា មិស្សកា។ តេហិ ភាវិតំ, តេ វា ភាវេត្វា បិតំ ចិត្តំ
និព្វត្តិតលោកុត្តរមេវ។ តម្បិ បន មគ្គនិស្សិតំ កត្វា មិស្សកមេវ កថេតុ
វដ្តតិ។

៩. ឯកធម្មសុត្តវណ្ណា

២១០. នវមេ សំយោជនវិនិព្វន្ធាតិ សំយោជនសម្ពាតាវិនិព្វន្ធា។
អដ្ឋោសាធាតិ បរិនិជ្ឈបេត្វា គហណា។

១០. ឧទាយិសុត្តវណ្ណា

២១១. ធនមេ អពហុកតោតិ អកតពហុមាណោ។ ឧក្កជ្ជាវកុដ្ឋន្តិ ឯត្ថ ឧក្កជ្ជំ
វុច្ចតិ ឧទយោ, អវកុដ្ឋំ វយោតិ ឧទយព្ពយវសេន បរិវត្តនោ សម្មសន្តោតិ
ធីបេតិ។ ធម្មោ ច មេ, ភន្តេ, អភិសមិតោតិ វិបស្សនាធម្មោ អភិសមាគតោ។
មគ្គោតិ វិបស្សនាមគ្គាវ។ សចេ ហិ ថេរោ តស្មី សមយេ សោតាបន្នោ, ឧបរិ
តិណ្ណំ មគ្គានំ អត្ថាយ, សចេ អនាគាមី, អរហត្ថមគ្គស្ស អត្ថាយ អយំ

វិបស្សនា វេទិតញ្ច។ តថា តថាវិហារន្តន្តិ តេន តេនាការេនវិហារន្តំ។
តថត្តាយាតិ តថាការាយ។ ធិណា ជាតីតិអាធិហិ តថត្តាយាតិ អធិប្បតំ
តថាការំ ធស្សេតិ។ បច្ចវេក្ខណត្តាយ ឧបនីយតីតិ ហិ ឯត្ថ អធិប្បាយោ, តំ
ធស្សេន្តោ ឯវមាហា។ សេសំ សព្ពត្ថ ឧត្តានមេវាតិ។

ឧទាយិវគ្គោ។

៤. នីវរណាវគ្គោ

ក-៤. ឧបក្កិលេសសុត្តាធិវណ្ណា

២០៤-២០៥. ចតុត្ថវគ្គស្ស តតិយេ ន ច បកស្សន្តិ ន ច បភាវន្តំ។ បកង្កំ
ចាតិ បភិជ្ជនសភាវំ។ អយោតិ កាឡលោហំ។ វេបេត្វា ឥធនុត្តានិ ចត្តាវ
អវសេសំ លោហំ នាម។ សង្ឃតិ វជនំ។ ចិត្តស្សាតិ ចតុក្ខមកចិត្តស្ស។
លោកិយស្ស តាវ ឧបក្កិលេសោ ហោតុ, លោកុត្តរស្ស កមំ ហោតីតិ?
ឧប្បជ្ជិតុំ អប្បនាទេន។ យទគ្គេន ហិ ឧប្បជ្ជិតុំ ន ទេន្តិ, តទគ្គេនេវ តេ
លោកិយស្សាបិ លោកុត្តរស្សាបិ ឧបក្កិលេសា នាម ហោន្តិ។ បកង្កំ ចាតិ
អារម្មណេ បុណ្ណាវិបុណ្ណាការូបគមនេន ភិជ្ជនសភាវំ។ អនាវរណា អនីវរណាតិ
កុសលធម្មេ ន អារវន្តីតិ អនាវរណា, ន នីវរន្តិ ន បដិច្ចាទេន្តីតិ អនីវរណា។
ចេតសោ អនុបក្កិលេសាតិ ចតុក្ខមកចិត្តស្ស អនុបក្កិលេសា។

៨. អារវណានីវរណាសុត្តវណ្ណា

២០៩. អដ្ឋមេ បញ្ញាយ ទុព្ពលីករណាតិ បញ្ញាយ មន្ទការករា។
នីវរណានញ្ញិ អភិណ្ឌាប្បាទេ សតិ អន្តរន្តរា ឧប្បជ្ជមាណ បញ្ញា ទុព្ពលា ហោតិ
មន្ទា អវិសទា។

បញ្ចូលនូវរណា តស៊ី សមយេ ន ហោត្តិ។ សត្តពោជ្ឈង្គា តស៊ី សមយេ
ការវាចាវិប្បី គច្ឆន្តិតិ អរិយសាវកស្ស ហិ សប្បាយធម្មស្សវនំ សុណាន្តស្ស
បញ្ចូលនូវរណា ទ្វិរេ ហោត្តិ។ សោ សចេ តស៊ីយេវ ហិ នេវិសេសំ និព្ពត្តតុ
សក្កោតិ, ឯវមស្ស សត្ត ពោជ្ឈង្គា ការវាចាវិប្បី គច្ឆន្តិ។ នោ ចេ សក្កោតិ,
តតោ វុជ្ឈាយ វត្តិជ្ជានទិវាជ្ជានំ គតោ តមេវ បីតី អវិជហន្តោ បញ្ចូលនូវរណា
វិក្ខមេត្វាវិសេសំ និព្ពត្តស្សតិ។ តត្ថ អសក្កោន្តាបិ យាវ សត្តនិវសព្ពន្ធរា
តមេវ បីតី អវិជហន្តោ និវរណាវិក្ខមេត្វាវិសេសំ និព្ពត្តស្សតិ តិ វេទំ
សន្ធាយេតំ វុត្តំ។ ធម្មស្សវនវសេន សកី បីតិចារោជ្ជបក្ខិយា បដិលទ្ធពោជ្ឈង្គា
ហិ កម្មារាមតាទីនិ អាគម្ម នស្សន្តិ, តថាវុបំ បន ឧតុសប្បាយាទី លភិត្វា បុន
ឧប្បជ្ឈន្តាបិ តស៊ី សមយេ ការវាចាវិប្បី គច្ឆន្តិ វេច្ឆេវ វុច្ឆតិ។

៩. វុត្តសុត្តវណ្ណានា

២២០. នវមេ អជ្ឈារុហាតិ អភិរុហនកា។ កច្ឆកោតិ អដ្ឋិកច្ឆកោ។
កបិត្តនោតិ មក្កជជនសទិសដលោវិជាតបិលកោ។

១០. និវរណសុត្តវណ្ណានា

២២១. ទសមេ អន្ទករណាតិ អន្ទការករណា។ អចក្ខករណាតិ
បញ្ញាចក្ខស្ស អករណា។ បញ្ញានិរោធិកាតិ បញ្ញាយ និរោធនា។
វិយាតបក្ខិយាតិ ឧក្ខបក្ខិកា។ អនិព្ពានសំវត្តនិកាតិ និព្ពានត្ថាយ
អសំវត្តនិកា។ សេសំ សព្ពត្ត ឧត្តានត្ថមេវ។ សកលេបិ វេមស្មី វគ្គ
មិស្សកពោជ្ឈង្គាវ កបិតាតិ។

និវរណាវគ្គោ។

៥. ចក្កវត្ថុវគ្គោ

១. វិធានុត្តរវណ្ណា

២២២. បញ្ចមវគ្គស្ស បឋមេ តិស្សោវិធាតិ តយោ មានកោដ្ឋាសា,
មាណោយេវ វា។ តថា តថាវិទហនតោ ហិ មាណោវិធាតិ វុច្ចតិ។

២. ចក្កវត្ថុសុត្តរវណ្ណា

២២៣. ទុតិយេ រញ្ជោ, ភិក្ខុវេ, ចក្កវត្ថុស្ស ឯត្ថ អត្តនោ សិរិសម្មត្តិយា
រាជតិ, ចត្វហិ វា សង្កហវត្ថុហិ លោកំ រញ្ជោតីតិ រាជា, តស្ស រញ្ជោ។ “បវត្តតុ
កវំ ចក្កវត្ថន”ន្តិ បុញ្ញានុភាវេន អព្ពគ្គតាយ វាចាយ ចោទេន្តោ ចក្កំ វត្តតីតិ
ចក្កវត្ថិ, តស្ស ចក្កវត្ថុស្ស។ ចាតុភាវាតិ ចាតុភាវេន។ សត្តន្ធន្តិ
គណនបរិច្ឆេទោ។ រតនានន្តិ បរិច្ឆេទអត្តទស្សនំ។ វចនត្ថោ បនេត្ថ វតិជននដ្ឋេន
រតនំ។ អបិច -

“ចិត្តិកតំ មហាគ្យញ្ច, អតុលំ ទុល្លភទស្សនំ;
អនោមសត្តបរិភោគំ, រតនំ តេន វុច្ចតិ”តិ។

ចក្កវត្ថនស្ស ច និព្ពត្តកាលតោ បដ្ឋាយ អញ្ញំ ទេវជ្ជានំ នាម នហោតិ,
សញ្ញេវ គន្ធបុច្ឆាទីហិ តស្សេវ បូជញ្ច អភិវាទនាទីនិ ច ករោន្តីតិ ចិត្តិកតដ្ឋេន
រតនំ។ ចក្កវត្ថនស្ស ច “ឯត្ថកំ នាម ធនំ អគ្យតី”តិ អគ្យោ នត្ថិ, ឥតិ
មហាគ្យដ្ឋេនាបិ រតនំ។ ចក្កវត្ថនញ្ច អញ្ញោហិ លោកេវិជ្ជមានរតនេហិ
អសទិសន្តិ អតុលដ្ឋេន រតនំ។ យស្មា បន យស្មី កប្បេ ពុទ្ធា ឧប្បជ្ឈន្តិ, តស្មីយេវ
ចក្កវត្ថិនោ, ពុទ្ធា ច កថាចិ ករហាចិ ឧប្បជ្ឈន្តិ, តស្មា ទុល្លភទស្សនដ្ឋេន រតនំ។
តទេតំ ជាតិរូបកុលសស្សរិយាទីហិ អនោមស្ស ឧឡារសត្តស្សេវ ឧប្បជ្ឈតិ, ន

អញ្ញាស្សាតិ អនោមសត្តបរិភោគដ្ឋេនាបិ រតនំ។ យថា ច ចក្ករតនំ, ឯវំ
សេសានិបីតិ។ តេន វុត្ថំ -

“ចិត្តិកតំ មហាក្សញ្ញ, អតុលំ ទុល្លភទស្សនំ;
អនោមសត្តបរិភោគំ, រតនំ តេន វុច្ចតិ”តិ។

ចាតុភារោ ហោតីតិ និព្វត្តិ ហោតិ។ តត្រាយំ យោជនា - ចក្កវត្ថុស្ស
ចាតុភារា សត្តន្តំ រតនានំ ចាតុភារោតិ អយុត្តំ។ ឧប្បន្នញ្ញំ ចក្កំ វត្ថេត្វា សោ
ចក្កវត្ថុ នាម ហោតីតិ នាយុត្តំ។ កស្មា? ចក្កវត្ថុនិយមាបេក្ខតាយ។ យោ ហិ
និយមេន ចក្កំ វត្ថេស្សតិ, សោ បដិសន្ធិតោ បភុតិ “ចក្កវត្ថុ ចាតុភូតោ”តិ
វត្ថុព្ពតំ អាបជ្ជតិ។ លទ្ធនាមស្ស ច បុរិសស្ស មូលុប្បត្តិវចនតោបិ យុត្តមេវេតំ។
យោ ហិ ឯស ចក្កវត្ថុតិ លទ្ធនាមោ សត្តវិសេសោ, តស្ស បដិសន្ធិសម្ពាតោ
ចាតុភារោតិ អយមេត្ថ អត្ថោ។ តស្ស ហិ ចាតុភារា រតនានិ ចាតុភវន្តិ។
ចាតុភូតេហិ បន តេហិ សន្ធិ បរិបក្កេ បុញ្ញសម្ភារេ សោ សំយុជ្ជតិ, តនា
លោកស្ស តេសុ ចាតុភារាចិត្តំ ឧប្បជ្ជតិ។ ពហុលវចនតោ ចាបិ យុត្តមេវេតំ។
យនា ហិ លោកស្ស តេសុ ចាតុភារាសញ្ញា ឧប្បជ្ជតិ, តនា ឯកមេវ បឋមំ, បច្ឆា
តតរានិ ឯ ចាតុភវន្តិ ពហុលវចនតោ ចាបិ ឯតំ យុត្តំ។ ចាតុភារាស្ស ច
អត្ថភេទតោបិ យុត្តមេវេតំ។ ន កេវលញ្ញំ ចាតុភូតមេវ ចាតុភារោ,
ចាតុភារាយតីតិ ចាតុភារោ។ អយំ ចាតុភារាស្ស អត្ថភេទោ។ យស្មា យោ សោ
បុញ្ញសម្ភារោ រាជានំ ចក្កវត្ថុ បដិសន្ធិវសេន ចាតុភារាយតិ, តស្មា រញ្ជោ
ចក្កវត្ថុស្ស ចាតុភារា។ ន កេវលញ្ញំ ចក្កវត្ថុយេវ, ឥមានិ បន សត្ត រតនានិបិ
ចាតុភវន្តិ អយមេត្ថ អត្ថោ។ យថេវ ហិ សោ បុញ្ញសម្ភារោ រញ្ជោ ជនកហេតុ,
ឯវំ រតនានម្បិ បរិយាយេន ឧបនិស្សយហេតុតិ យុត្តមេវេតំ “រញ្ជោ, ភិក្ខុវេ,
ចក្កវត្ថុស្ស ចាតុភារា សត្តន្តំ រតនានំ ចាតុភារោ ហោតិ”តិ។

ឥតនាធិតេសំ រតនានំ សរុបវសេន ធន្យនត្ថំ កតមេសំ សត្តន្តំ
ចក្ករតនស្យាតិអាធិមាហ។ តត្ថ ចក្ករតនស្យាតិអាធិសុ អយំ
សង្ខេទាធិប្បាយោ - ទិសបាស្យនីបបរិវារានំ ចតុន្តំ មហាធិបានំ សិរីវិករំ
គហេត្វា ធាតុំ សមត្ថស្យ ចក្ករតនស្យ ចាតុភារោ ហោតិ, តថា បុរេភត្តមេវ
សាករបរិយន្តំ បថី អនុបរិយាយនសមត្ថស្យ វេហាសង្កមស្យ ហត្ថិរតនស្យ,
តាធិសស្យេវ អស្សរតនស្យ, ចតុវង្គសមន្នាគតេបិ អនុការេ យោជនប្បមាណំ
អនុការំ វិធមិត្វា អាណេកធន្យនសមត្ថស្យ មណីរតនស្យ, ធម្មិធំ ធានំ
វិវេជ្ជត្វា មនាបចារិនោ ឥត្ថិរតនស្យ, យោជនប្បមាណោ បទេសេ
អន្តោបថីគតានំ និធិនំ ធន្យនសមត្ថស្យ គហបតិរតនស្យ, អគ្គមហេសិយា
កុដ្ឋិម្ហំ និព្ពត្តិត្វា សកលវណ្ណានុសាសនសមត្ថស្យ ជេដ្ឋបុត្តសង្ខាតស្យ
បរិណាយករតនស្យ ច ចាតុភារោ ហោតិ តិ។ អយមេត្ថ សង្ខេទោ។ វិត្តារតោ
បនតេសំ ចក្ករតនាធិនំ ចាតុភារំ វិធានំ មហាសុធន្យនាធិសុ សុត្តេសុ
អាគតមេវ។ អត្ថោបិស្ស តេសំ វណ្ណានាយ សំវណ្ណិតោយេវ។

សតិសម្ពោជ្ឈង្គរតនស្យាតិអាធិសុ សិក្ខកតា ឯវំ វេទិតញ្ញា - យថេវ ហិ
ចក្កវត្ថិនោ ចក្ករតនំ សព្វរតនានំ បុរេចរំ, ឯវំ សតិសម្ពោជ្ឈង្គរតនំ សព្វេសំ
ចតុក្កមកធម្មានំ បុរេចរន្តិ, បុរេចរណាជ្ជន ចក្កវត្ថិរញ្ញោ ចក្ករតនសធិសំ
ហោតិ។ ចក្កវត្ថិនោ ច រតនេសុ មហាកាយបបន្នំ អច្ចុគ្គតំ វិបុលំ មហន្តំ
ហត្ថិរតនំ, ឥធម្មិ ធម្មិចយសម្ពោជ្ឈង្គរតនំ មហន្តំ ធម្មកាយបបន្នំ អច្ចុគ្គតំ
វិបុលំ មហន្តន្តិ ហត្ថិរតនសធិសំ ហោតិ។ ចក្កវត្ថិនោ អស្សរតនំ សីយំ លហុ
ជវំ, ឥធម្មិ វិរិយសម្ពោជ្ឈង្គរតនំ សីយំ លហុ ជវន្តិ ឥមាយ សីយលហុជវតាយ
អស្សរតនសធិសំ ហោតិ។ ចក្កវត្ថិនោ មណីរតនំ អនុការំ វិធមិតិ, អាណេកំ
ធន្យតិ, ឥធម្មិ បីតិសម្ពោជ្ឈង្គរតនំ តាយ ឯកន្តកុសលត្ថា កិលេសន្តការំ

វិធមតិ, សហជាតបច្ចយាទិវសេន ព្យាណាលោកំ ទស្សេតីតិ ឥមិនា
អន្តការវិធមនអាណាគនស្សនការេន មណីរតនសទិសំ ហោតិ។

ចក្កវត្តិនោ ឥត្តិរតនំ កាយចិត្តទរេបំ បដិបស្សម្ពេតិ, បរិឡាហំ វ្យាបសមេតិ។
ឥទម្បី បស្សទិសម្ពោជ្ឈន្តរតនំ កាយចិត្តទរេបំ បដិបស្សម្ពេតិ, បរិឡាហំ
វ្យាបសមេតិ ឥត្តិរតនសទិសំ ហោតិ។ ចក្កវត្តិនោ គហបតិរតនំ
ឥច្ឆិតិច្ឆិតក្ខណោ ជននានេនវិក្ខេបំ បច្ឆិទ្ធិត្វា ចិត្តំ ឯកគ្គំ ករោតិ, ឥទម្បី
សមាធិសម្ពោជ្ឈន្តរតនំ យចិច្ឆិតាទិវសេន អប្បនំ សម្មាទេតិ, វិក្ខេបំ បច្ឆិទ្ធិត្វា
ចិត្តំ ឯកគ្គំ ករោតីតិ គហបតិរតនសទិសំ ហោតិ។ ចក្កវត្តិនោ ច
បរិណាយករតនំ សព្ពត្តកិច្ចសម្មាទនេន អប្បោស្សក្កតំ ករោតិ។ ឥទម្បី
ឧបេក្ខាសម្ពោជ្ឈន្តរតនំ ចិត្តប្បាទំ លីនុទ្ធច្ចតោ មោចេត្វា បយោគមជ្ឈត្ត
បឋយមាណំ អប្បោស្សក្កតំ ករោតីតិ បរិណាយករតនសទិសំ ហោតិ។ ឥតិ
ឥមស្មី សុត្តេ ចតុក្កមកោ សព្ពសង្គាហិកជម្ពបរិច្ឆេទោ កថិតោតិ វេទិតញោ។

៤-១០. ទុប្បញ្ញសុត្តាទិវណ្ណានា

២២៥-២៣១. ចតុត្ថេ ឯឡម្ហគោតិ មុខេន វាចំ និច្ឆារេតុំ សក្កោន្តោបិ
នោសេហិ ម្ហគោ អសម្បន្តវចនោ។ សេសំ សព្ពត្ត ឧត្តានត្ថមេវាតិ។

ចក្កវត្តិវគ្គោ។

៦. សាកច្ឆវគ្គោ

១. អាហារសុត្តវណ្ណានា

២៣២. ធម្មវគ្គស្ស បឋមេ អយមាហារោ អនុប្បន្នស្ស វា
សតិសម្ពោជ្ឈន្តស្ស ឧប្បាទាយាតិអាធិសុ អយំ បុរិមនយតោវិសេសោ។ ន

កេរ្ត៍លញ្ឆក់ សតិសម្មាជ្ឈង្គដ៏ធំ ឯតេ វុត្តប្បការាវ ឧប្បាទាយ, ឧប្បន្នានំ វា
ការាទាយ ចារិប្បិយា បច្ចយា ហោត្តិ, អញ្ជេបិ បន ឯវំ វេទិតញ្ចា។ អបរេបិ ហិ
ចត្តារោ ធម្មា សតិសម្មាជ្ឈង្គស្ស ឧប្បាទាយ សំវត្តន្តិ សតិសម្បជញ្ញំ
មុជ្ជស្សតិបុគ្គលបរិវេជ្ជនតា ឧបជ្ជិតស្សតិបុគ្គលសេវនតា តទទិមុត្តតាតិ។
អភិក្កន្តាទីសុ ហិ សត្តសុ ហិ នេសុ សតិសម្បជញ្ញេន, ភត្តនិក្ខត្តកាកសទិសេ
មុជ្ជស្សតិបុគ្គលេ បរិវេជ្ជនេន, តិស្សនត្តត្រូវអភយត្រូវរាទិសទិសេ
ឧបជ្ជិតស្សតិបុគ្គលេ សេវនេន, ហិ ននិសង្ខាទីសុ សតិសម្បជញ្ញបនត្តំ
និទ្ទេហោណាបញ្ញាវចិត្តតាយ ច សតិសម្មាជ្ឈង្គ ឧប្បន្នតិ។ ឯវំ ចត្វហិ
ការណេហិ ឧប្បន្នស្ស បនស្ស អរហត្តមគ្គេន ការាចារិប្បិ ហោតិ។

សត្ត ធម្មា ធម្មវិចយសម្មាជ្ឈង្គស្ស ឧប្បាទាយ សំវត្តន្តិ - បរិបុច្ឆកតា
វត្ថុវិសទកិរិយា ឥន្ទ្រិយសមត្ថបដិចាទនា ឧប្បញ្ញបុគ្គលបរិវេជ្ជនា
បញ្ញាវន្តបុគ្គលសេវនា គម្ពីរញ្ញាណចរិយបច្ចវេក្ខណា តទទិមុត្តតាតិ។ តត្ថ
បរិបុច្ឆកតាតិ
ខន្ធាតុអាយ តនឥន្ទ្រិយពលពោជ្ឈង្គមគ្គង្គយានង្គសមថិបស្សនានំ
អត្តសន្និស្សិតបរិបុច្ឆាពហុលតា។

វត្ថុវិសទកិរិយាតិ អជ្ឈត្តិកពាហិរានំ វត្ថុនំ វិសទការាវករណំ។ យទា
ហិស្ស កេសនខលោមាទិ ទីយាទិ ហោត្តិ, សរីរំ វា ឧស្សន្នទោសញ្ជៅ
សេទមលមក្ខិតញ្ច, តទា អជ្ឈត្តិកវត្ថុ អវិសទំ ហោតិ អបរិសុទ្ធិ។ យទា បន
ចរិវំ ជិណ្ឌំ កិលិដ្ឋំ ឧត្តន្តំ ហោតិ, សេនាសនំ វា ឧក្កាបំ, តទា ពាហិរវត្ថុ អវិសទំ
ហោតិ អបរិសុទ្ធិ។ តស្មា កេសាទិធនេន ឧទ្ធិវិរេចនអដោវិរេចនាទីហិ
សរីរសល្លហុកការាវករណេន ឧច្ឆាទននហាបនេន ច អជ្ឈត្តិកវត្ថុ វិសទំ
កាតត្ថំ។ សូចិកម្មដោវនរជនបរិភណ្ឌាករណាទីហិ ពាហិរវត្ថុ វិសទំ កាតត្ថំ។

ឯតស្ម័ត្តិ អង្គត្តិកពាហិរេ វត្ថុម្ហិ អវិសនេ ឧប្បន្នេសុ ចិត្តចេតសិកេសុ
ព្រាណម្បិ អវិសនំ អបរិសុទ្ធិំ ហោតិ អបរិសុទ្ធានិ ធិបកបល្លកវដ្តិតេលានិ
និស្សាយ ឧប្បន្នធិបសិខាយ ឱកាសោវិយ។ វិសនេ បន អង្គត្តិកពាហិរេ វត្ថុម្ហិ
ឧប្បន្នេសុ ចិត្តចេតសិកេសុ ព្រាណម្បិ វិសនំ ហោតិ បរិសុទ្ធានិ
ធិបកបល្លកវដ្តិតេលានិ និស្សាយ ឧប្បន្នធិបសិខាយ ឱកាសោវិយ។ តេន វុត្ថំ
- “វត្ថុវិសនកិរិយា ធម្មវិចយសម្ពោជ្ឈន្តស្ស ឧប្បាធាយ សំវត្ថុតិ” តិ។

ឥន្ទ្រិយសមត្ថបដិចាធនា នាម សទ្ធាធិនំ ឥន្ទ្រិយានំ សមភាវករណំ។ សចេ
ហិស្ស សទ្ធិន្ទ្រិយំ ពលវំ ហោតិ, ឥតរាជិ មន្ទានិ, តតោវិរិយិន្ទ្រិយំ បគ្គហាកិច្ចំ,
សតិន្ទ្រិយំ ឧបជ្ឈានកិច្ចំ, សមាធិន្ទ្រិយំ អវិក្ខេបកិច្ចំ, បញ្ញាន្ទ្រិយំ ទស្សនកិច្ចំ
កាតុំ ន សក្កោតិ។ តស្មា តំ ធម្មសភាវបច្ចវេក្ខណោន វា, យថា វា
មនសិករោតោ ពលវំ ជាតំ, តថា អមនសិករណោន ហាបេតព្ពំ។
វគ្គលិត្តេវវត្ថុ ចេត្ត និទស្សនំ។ សចេ បន វិរិយិន្ទ្រិយំ ពលវំ ហោតិ, អថ នេវ
សទ្ធិន្ទ្រិយំ អធិមោក្ខកិច្ចំ កាតុំ សក្កោតិ, ន ឥតរាជិ ឥតរកិច្ចភេទំ។ តស្មា តំ
បស្សន្ធាធិការាធាយ ហាបេតព្ពំ។ តត្ថាបិ សោណាត្តេស្ស វត្ថុ ទស្សេតព្ពំ។ ឯវំ
សេសេសុបិ ឯកស្ស ពលវភាវេ សតិ ឥតវេសំ អត្តនោ កិច្ចេសុ អសមត្ថតា
វេទិតព្ពា។

វិសេសតោ បនេត្ថ សទ្ធាបញ្ញានំ សមាធិវិរិយានព្វា សមតំ បសំសន្តិ។
ពលវសន្ធា ហិ មន្ទបញ្ញោ មុធិប្បសន្នោ ហោតិ, អវត្ថុស្មី បសីទតិ។
ពលវបញ្ញោ បន មន្ទសន្ធា កេរាជិកបក្ខំ ភជតិ, ភេសជ្ឈសមុដ្ឋិតោវិយ រោគោ
អតេកិច្ចោ ហោតិ។ ចិត្តប្បាធមត្តនេវ កុសលំ ហោតីតិ អតិធាវិទ្យា ធានាធិនិ
អករោន្តោ និរយេ ឧប្បជ្ឈតិ។ ឧភិន្នំ សមតាយ វត្ថុស្មីយេវ បសីទតិ។
ពលវសមាធិ បន មន្ទវិរិយំ សមាធិស្ស កោសជ្ឈបក្ខត្តា កោសជ្ឈំ អភិភវតិ។

ពលវ័រិយំ មន្ទសមាធិ វ័រិយស្ស ឧទ្ទច្ចបក្ខត្តា ឧទ្ទច្ចំ អភិកវតិ។ សមាធិ បន
វ័រិយេន សំយោជិតោ កោសជ្ឈេ បតិគុំ នលភតិ, វ័រិយំ សមាធិនា សំយោជិតំ
ឧទ្ទច្ចេ បតិគុំ នលភតិ។ តស្មា តទុកយំ សមំ កាតព្វំ។ ឧកយសមតាយ ហិ
អប្បនា ហោតិ។

អបិ ច សមាធិកម្មិកស្ស ពលវតីបិ សទ្ធា វដ្តតិ។ ឯវំ សទ្ធិបាដ្ឋោ
ឱកប្បេន្តោ អប្បនំ ចាបុណ្ហស្សតិ។ សមាធិបញ្ញាសុ បន សមាធិកម្មិកស្ស
ឯកគ្គតា ពលវតី វដ្តតិ។ ឯវញ្ញំ សោ អប្បនំ ចាបុណ្ហាតិ។ វិបស្សនាកម្មិកស្ស
បញ្ញា ពលវតី វដ្តតិ។ ឯវញ្ញំ សោ លក្ខណបដិវេដំ ចាបុណ្ហាតិ។ ឧទិដ្ឋំ បន
សមតាយបិ អប្បនា ហោតិយេវ។ សតិ បន សព្ពត្ថ ពលវតី វដ្តតិ។ សតិ ហិ
ចិត្តំ ឧទ្ទច្ចបក្ខិកានំ សទ្ធាវ័រិយបញ្ញានំ វសេន ឧទ្ទច្ចចាតតោ,
កោសជ្ឈេ ក្ខិកេន ច សមាធិនា កោសជ្ឈចាតតោ វក្ខតិ។ តស្មា សា
លោណាធូបនំ វិយ សព្ពព្យញ្ញនេសុ, សព្ពកម្មិកអមច្ឆោ វិយ ច សព្ពរាជកិច្ចេសុ
សព្ពត្ថ ឥច្ឆិតញ្ញា។ តេនាហា “សតិ ច បន សព្ពត្ថិកា វុត្តា ភកវតា។ កី
ការណា? ចិត្តញ្ញំ សតិបដិសរណំ, អារក្ខបច្ចុបដ្ឋានា ច សតិ, នវិនា សតិយា
ចិត្តស្ស បគ្គហនិគ្គហោ ហោតិ”តិ។

ឧប្បញ្ញបុគ្គលបរិវដ្តនា នាម ខន្ធាទិកេនេ អនោកាឡ្យបញ្ញានំ
ឧម្មេធិបុគ្គលានំ អារកា បរិវដ្តនំ។ បញ្ញាវន្តបុគ្គលសេវនា នាម
សមបញ្ញាសលក្ខណបរិក្កាហិកាយ ឧទយព្ពយបញ្ញាយ
សមន្នាគតបុគ្គលសេវនា។ គម្ពីរញ្ញាណចរិយបច្ចវេក្ខណា នាម គម្ពីរេសុ
ខន្ធាទីសុ បវត្តាយ គម្ពីរបញ្ញាយ បភេទបច្ចវេក្ខណា។ តទដិមុត្តតា នាម
ហ៊ាននិសង្ខាទីសុ ធម្មវិចយសម្ពោជ្ឈន្តសមុដ្ឋាបនត្ថំ និន្នោហោណបញ្ញាវចិត្តតា។
ឯវំ ឧប្បន្នស្ស បនស្ស អរហត្តមគ្គេន ការវនាចារិប្បវិ ហោតិ។

ឯកាធិស ធម្មា វិរិយសម្ពោជ្ឈន្តស្ស ឧប្បាទាយ សំវត្ថុន្តិ -
អចាយកយបច្ឆវេក្ខណតា, អាធិសំសទស្សវិតា, គមនីវីបច្ឆវេក្ខណតា,
បិណ្ឌាចាតាបចាយនតា, ទាយជ្ជមហត្ថបច្ឆវេក្ខណតា,
សត្តមហត្ថបច្ឆវេក្ខណតា, ជាតិមហត្ថបច្ឆវេក្ខណតា,
សព្វហ្មចារិមហត្ថបច្ឆវេក្ខណតា, កុសីតបុគ្គលបរិវដ្ឋនតា,
អារទ្ធវិរិយបុគ្គលសេវនតា, តទទិមុត្តតាតិ។

តត្ថ “និរយេសុ បញ្ចវិធពន្ធនកម្មការណតោ បដ្ឋាយ មហាទុក្ខំ
អនុកវនកាលេបិ, តិរច្ឆានយោនិយំ ជាលទិបនកុមីនាធិហិ គហិតកាលេបិ,
ចាជនកណ្តាកាធិប្បហារតុន្តស្ស បន សកដវហនាធិកាលេបិ, បេត្តិវិសយេ
អនេកានិបិ វស្សសហស្សនិ ឯកំ ពុទ្ធន្តរម្យិ ឧប្បិចាសាហិ អាតុរិភូតកាលេបិ,
កាលកញ្ចិកអសុរេសុ សដ្ឋិហត្ថអសីតិហត្ថប្បមាលោន អដ្ឋិចម្មមត្តនេវ
អត្តភាវេន វាតាតចាធិទុក្ខានុកវនកាលេបិ ន សក្កា វិរិយសម្ពោជ្ឈន្តិ
ឧប្បាទេតុំ។ អយមេវ តេ ភិក្ខុ កាលោ” តិ ឯវំ អចាយកយំ បច្ឆវេក្ខន្តស្សបិ
វិរិយសម្ពោជ្ឈន្តោ ឧប្បជ្ជតិ។

“ន សក្កា កុសីតេន នវលោកុត្តរធម្មំ លទ្ធិ, អារទ្ធវិរិយនេវ សក្កា
អយមាធិសំសោ វិរិយស្ស” តិ ឯវំ អាធិសំសទស្សវិនោបិ ឧប្បជ្ជតិ។ “សព្វពុទ្ធ-
បច្ឆេកពុទ្ធ-មហាសាវកេហោវ គតមគ្គោ តេ គន្តព្រោ។ សោ ច ន សក្កា
កុសីតេន គន្ត” តិ ឯវំ គមនីវីបិ បច្ឆវេក្ខន្តស្សបិ ឧប្បជ្ជតិ។

“យេ តំ បិណ្ឌាចាតាធិហិ ឧបជ្ជហន្តិ, ឥមេ តេ មនុស្ស នេវ ញាតកា, ន
ធាសកម្មករា, នាបិ ‘តំ និស្សាយ ជីវីស្សមា’ តិ តេ បណីតាធិ បិណ្ឌាចាតាធិនិ
ទេន្តិ។ អថ ខោ អត្តនោ កាវាធិ មហាប្បលតំ បច្ឆាសីសមាធា ទេន្តិ។ សត្តារាបិ
“អយំ ឥមេ បច្ឆយេ បរិភុញ្ញិកា កាយទន្ធិពហុលោ សុខំ វិហរិស្សតី” តិ ន ឯវំ

សម្បជ្ឈតា តុយ្ហំ បច្ចយា អនុញ្ញាតា, អថ ខោ “អយំ ឥមេ បរិកុញ្ញមាធនោ”
សមណធម្មំ កត្វា វដ្តទុក្ខតោ មុច្ឆិស្សតិ”តិ តេ បច្ចយា អនុញ្ញាតា, សោ ធានិ ភ្នំ
កុសីតោ វិហារន្តោ ន ភំ បិណ្ឌំ អបចាយិស្សសិ, អារទ្ធវិរិយស្សេវ ហិ
បិណ្ឌាចាតាបចាយនំ នាម ហោតិ”តិ វេ បិណ្ឌាចាតាបចាយនំ
បច្ចវេ ក្ខន្ធស្សបិ ឧប្បជ្ឈតិ មហាមិត្តត្រស្សវិយ។

ថេរោ កិរ កស្សកលេលោ នាម បដិវសតិ។ តស្សេវ គោចរគាមេ ឯកា
មហាឧចាសិកា ថេរំ បុត្តំ កត្វា បដិជគ្គតិ។ សា ឯកទិវសំ អរញ្ញំ គច្ឆន្តិ ធីតវំ
អាហា - “អម្ព, អសុកស្មី ហីនេ បុរាណតណ្ហាលា, អសុកស្មី ឪរំ, អសុកស្មី
សប្បិ, អសុកស្មី ជាណិភំ, តវ ភាតិកស្ស អយ្យមិត្តស្ស អាគតកាលេ ភត្តំ
បចិត្វា ឪរសប្បិជាណិតេហិ សទ្ធិ ទេហិ, តូញ្ច ភុញ្ញោយ្យាសិ, អហំ បន ហិយ្យោ
បក្កំ ចារិវាសិកភត្តំ កញ្ជិយេន ភុត្តាម្ហិ”តិ។ “ធិវា កី ភុញ្ញិស្សសិ, អម្ពា”តិ?
“សាកបណ្ណំ បក្ខិបិត្វា កណាតណ្ហាលេហិ អម្ពិលយាគុំ បចិត្វា វេហេហិ,
អម្ពា”តិ។

ថេរោ ធិវំ ចារុបិត្វា បត្តំ និហារន្តោវ ភំ សទ្ធិ សុត្វា អត្តានំ ឪវធិ
“មហាឧចាសិកា កិរ កញ្ជិយេន ចារិវាសិកភត្តំ ភុញ្ញិត្វា ធិវាបិ
កណាបណ្ណាម្ពិលយាគុំ ភុញ្ញិស្សតិ, តុយ្ហំ អត្តាយ បន បុរាណតណ្ហាលាធិនិ
អាចិត្តតិ, ភំ និស្សាយ ខោ បនេសា នេវ ខេត្តំ នវត្ថំ នភត្តំ នវត្ថំ បច្ឆាសីសតិ,
តិស្សោ បន សម្បត្តិយោ បត្តយមាណា ទេតិ, ភ្នំ ឯតិស្សា តា សម្បត្តិយោ ធាតុ
សក្ខិស្សសិ, ន សក្ខិស្សសីតិ, អយំ ខោ បន បិណ្ឌាចាតោ តយា សរាគេន
សនោសេន សមោហេន ន សក្កា គណ្ហិតុ”ន្ត បត្តំ ជីវិកាយ បក្ខិបិត្វា គណ្ហិកំ
មុញ្ញិត្វា និវត្តិត្វា កស្សកលេលោមេវ គត្វា បត្តំ ហេដ្ឋាមញ្ចេ, ធិវំ ធិវំវេសេ
វេហេត្វា “អរហត្តំ អចាបុណិត្វា ន និក្ខមិស្សមី”តិ វិរិយំ អធិជ្ឈហិត្វា និសីធិ។

ដ៏យូរត្តំ អប្បមត្តោ ហុត្វា និរុត្តភិក្ខុវិបស្សនំ វឌ្ឍន្តា បុរេភត្តមេវ អរហត្តំ
បត្វា វិកសមានមិវ បទុមំ មហាឱណាសវោ សិតំ ករោន្តោវ និក្ខមិ។
លេណាទ្វារេ រុក្ខម្ហំ អធិវត្តា ទេវតា -

“នមោ តេ បុរិសាជញ្ញ, នមោ តេ បុរិសុត្តម;
យស្ស តេ អាសវា ឱណា, ទក្ខិណោយ្យោសិ មារិសា” តិ។ -

ឧទានំ ឧទានេត្វា “ភន្តេ, បិណ្ណាយ បរិជ្ជានំ តុម្ហាទិសានំ អរហន្តានំ ភិក្ខុំ ទត្វា
មហាល្លកិត្តិយោ ទុក្ខា មុច្ឆិស្សន្តី” តិ អាហា។ ថេរោ ឧដ្ឋហិត្វា ធ្វារំ វិវិត្វា កាលំ
ឱលោកេន្តោ “ចាតោយេវា” តិ ព្រាត្វា បត្តចីវរំ អាធាយ គាមំ ចារិសិ។

ធារិកាបិ ភត្តំ សម្មាទេត្វា “ឥទានិ មេ ភាតា អាគមិស្សតិ, ឥទានិ
អាគមិស្សតិ” តិ ធ្វារំ ឱលោកយមាធា និសីទិ។ សា ថេរេ យវធ្វារំ សម្មត្ថេ បត្តំ
គហេត្វា សប្បិដាលិតយោជិតស្ស ឱវបិណ្ណាចាតស្ស បុរេត្វា ហត្ថេ វេបេសិ។
ថេរោ “សុខំ ហោត្វ” តិ អនុមោទនំ កត្វា បក្កាមិ។ សាបិ តំ ឱលោកយមាធាវ
អជ្ជាសិ។ ថេរស្ស ហិ តទា អតិវិយ បរិសុទ្ធោ ធវិវរណ្ណោ អហោសិ, វិប្បសន្នានិ
ឥន្ទ្រិយានិ, មុខំ ពន្ធនា មុត្តតាលបក្កំ វិយ អតិវិយ វិរោចិត្ត។

មហាឧចាសិកា អរញ្ញតោ អាគន្ធា “កី, អម្ព, ភាតិកោ តេ អាគតោ” តិ
បុច្ឆិ។ សា សព្វំ តំ បរវត្តី អាហោចេសិ។ ឧចាសិកា “អន្ធទ្ធិ មេ បុត្តស្ស បព្ពជិតកិច្ចំ
មត្តកំ បត្ត” តិ ព្រាត្វា “អភិរមតិ តេ, អម្ព, ភាតា ពុទ្ធសាសនេ, ន ឧក្កណ្ឌតិ” តិ
អាហា។

“មហន្តំ ខោ បនេតំ សត្តទាយន្តំ, យទិទំ សត្ត អរិយធនានិ នាម, តំ ន
សក្កា កុសីនេន គហេតុ។ យថា ហិ វិប្បជិបន្តំ បុត្តំ មាតាបិតោ ‘អយំ អម្ហាកំ
អបុត្តោ’ តិ បរិពាហិរំ ករោន្តិ, សោ តេសំ អច្ចយេន ទាយន្តំ ន លភតិ, វេ”

កុសីតោបិ ឥទំ អរិយធនធាយដ្ឋំ ន លភតិ, អារទ្ធវីរិយោវ លភតិ"តិ
ធាយជ្ជមហត្ថំ បច្ចវេក្ខតោបិ ឧប្បជ្ជតិ។

“មហា ខោ បនតេ សត្តា, សត្តុនោ ហិតេ មាតុកុដ្ឋិស្មី
បដិសន្ធិគ្គហណាកាលេបិ អភិនិក្ខមនេបិ អភិសម្ពោធិយម្យិ ធម្មចក្កប្បវត្តន-
យមកថាជីហារិយ-ទេវោរោហន-អាយុសន្ធាវេស្សន្តនេសុបិ
បរិនិព្វានកាលេបិ ធនសសហស្សិលោកធាតុ អកម្មិត្ត។ យុត្តំ នុ ខោ តេ
វេរុបស្ស សត្តុ សាសនេ បព្ពជិត្វា កុសីតេន ភវិតុ"ន្តិ វេ វេ សត្តុមហត្ថំ
បច្ចវេក្ខតោបិ ឧប្បជ្ជតិ។

“ជាតិយាបិ ត្វំ ឥនានិ ន លាមកជាតិកោ, អសម្ពិជ្ជាយ
មហាសម្មតបវេណិយា អាគតឧក្កាភរាជំសេ ជាតោសិ,
សុទ្ធាធនមហារាជស្ស ច មហាមាយាទេវិយា ច នត្តា, រាហុលភទ្ទស្ស កនិជ្ជោ,
តយា នាម វេរុបេន ជិនបុត្តេន ហុត្វា ន យុត្តំ កុសីតេន វិហារិតុ"ន្តិ វេ វេ
ជាតិមហត្ថំ បច្ចវេក្ខតោបិ ឧប្បជ្ជតិ។

“សារិបុត្តមោគ្គល្លាណា ចេវ អសីតិ មហាសាវកា ច វីរិយេនេវ
លោកុត្តរធម្មំ បដិវិជ្ជីសុ។ ត្វំ បន ឯតេសំ សព្វហ្មចារីនំ មគ្គំ បដិបដ្ឋសិ, ន
បដិបដ្ឋសី"តិ វេ វេ សព្វហ្មចារិមហត្ថំ បច្ចវេក្ខតោបិ ឧប្បជ្ជតិ។

កុដ្ឋិ បូរេត្វា បិតអជគរសធិសេ វិស្សជ្ជកាយិកចេតសិកវីរិយេ
កុសីតបុគ្គលេ បរិវេន្តន្តស្សបិ, អារទ្ធវីរិយេ បហិតតេ បុគ្គលេ សេវន្តស្សបិ
ហាននិសង្ហាធិសុ វីរិយុប្បាធនតំ និន្ទោណាបញ្ញាវចិត្តស្សបិ ឧប្បជ្ជតិ។ វេ វេ
ឧប្បន្នស្ស បនស្ស អរហត្តមគ្គេន ភាវនាចារិប្បិ ហោតិ។

ឯកាទស ធម្មា បីតិសម្ពោជ្ឈង្គ័ស្ស ឧប្បាទាយ សំវត្ថុន្តិ - ពុទ្ធានុស្សតិ
ធម្មោ, សង្ខេប, សីលំ, ចាគោ, ទេវតានុស្សតិ, ឧបសមាទានុស្សតិ,
លូខបុគ្គលបរិវេននតា, សិទ្ធិបុគ្គលសេវនតា,
បសាទនីយសុត្តន្តបច្ចវេក្ខណតា, តទទិមុត្តតាតិ។

ពុទ្ធកុណោ អនុស្សរន្តស្សបិ ហិ យាវ ឧបចារា សកលសរីរំ ជរមាទោ
បីតិសម្ពោជ្ឈង្គោ ឧប្បជ្ជតិ, ធម្មសង្ខេបកុណោ អនុស្សរន្តស្សបិ, ទីយវត្ថុ អឧណ្ណំ
កត្វា រក្ខិតំ ចតុចារិសុទ្ធិសីលំ បច្ចវេក្ខន្តស្សបិ, គិហិនោ
ទសសីលបញ្ចសីលានិ បច្ចវេក្ខន្តស្សបិ, ទុត្តិក្ខតយាទីសុ បណ្ឌិតំ កោដនំ
សព្វហ្មចារីនំ ទត្វា “ឯវំ នាម អទម្ហា” តិ ចាគំ បច្ចវេក្ខន្តស្សបិ, គិហិនោបិ
ឯវេបេ កាលេ សីលវន្តានំ ទិន្ននានំ បច្ចវេក្ខន្តស្សបិ, យេហិ គុណោហិ
សមន្មាគតា ទេវតំ បត្តា, តថាវចានំ អត្ថនិ អត្ថិតំ បច្ចវេក្ខន្តស្សបិ,
សមាបត្តិយាវិក្ខម្ហិតា កិលេសា សង្ខិបិ សត្តតិបិ វស្សានិ ន សមុទាចរន្តិតិ
បច្ចវេក្ខន្តស្សបិ, ចេតិយទស្សនពោធិទស្សនថេរទស្សនេសុ
អសក្កច្ចកិរិយាយ សំសូចិតលូខភាវេ ពុទ្ធាទីសុ បសាទសីនេហាភាវេន
គប្បភិជ្ជវជសទិសេ លូខបុគ្គលេ បរិវេន្តស្សបិ, ពុទ្ធាទីសុ បសាទតហុលេ
មុទុចិត្តេ សិទ្ធិបុគ្គលេ សេវន្តស្សបិ, រតនត្ថយគុណបរិធិបកេ បសាទនីយេ
សុត្តន្តេ បច្ចវេក្ខន្តស្សបិ, ហ្មននិសង្ខាទីសុ បីតិឧប្បាទនត្ថំ
និន្នោចោណបញ្ញាវចិត្តស្សបិ ឧប្បជ្ជតិ។ ឯវំ ឧប្បន្នស្ស បនស្ស អរហត្តមគ្គេន
ការវនាចារិប្បវិ ហោតិ។

សត្ត ធម្មា បស្សទ្ធិសម្ពោជ្ឈង្គ័ស្ស ឧប្បាទាយ សំវត្ថុន្តិ -
បណ្ឌិតកោដនសេវនតា, ឧតុសុខសេវនតា, ភីរិយាបថសុខសេវនតា,

មជ្ឈត្ថបយោគតា, សារទូកាយបុគ្គលបរិវេន្ទនតា, បស្សទូកាយ-
បុគ្គលសេវនតា, តទទិមុត្តតាតិ។

បណ្ឌិតញ្ញូ សិនិទ្ធី ភោជនំ ភុញ្ញន្តស្សបិ, សីតុណ្ហោសុ ឧត្តសុ ហំនាធិសុ ច
ភិរិយាបថេសុ សប្បាយំ ឧត្តញ្ញ ភិរិយាបថញ្ញ សេវន្តស្សបិ បស្សន្តិ ឧប្បជ្ជតិ។
យោ បន មហាបុរិសជាតិកោ សត្តឧត្តភិរិយាបថក្ខមោវ ហោតិ, ន តំ
សន្ធាយេតំ វុត្តំ។ យស្ស សភាគវិសភាគតា អត្ថិ, តស្សេវ វិសភាគ
ឧត្តភិរិយាបថេ វេជ្ជត្វា សភាគេ សេវន្តស្ស ឧប្បជ្ជតិ។ មជ្ឈត្ថបយោគោ វុច្ចតិ
អត្ថនោ ច បរស្ស ច កម្មស្សកតបច្ចវេក្ខណា។ ឥមំនា មជ្ឈត្ថបយោគេន
ឧប្បជ្ជតិ។ យោ លេខុទ្ធល្អាធិហិ បរិវិហោឋយមាណោវិចរតិ, វេរុបំ
សារទូកាយបុគ្គលំ បរិវេន្ទន្តស្សបិ, សំយតទាទចាណី បស្សទូកាយំ បុគ្គលំ
សេវន្តស្សបិ, ហំននិសង្ខាធិសុ បស្សន្តិឧប្បាទនត្ថាយ
និទ្ទេហោណាបញ្ញាវចិត្តស្សបិ ឧប្បជ្ជតិ។ វេរុ ឧប្បន្នស្ស បនស្ស អរហត្តមគ្គេន
ភាវនាចារិយ្យិ ហោតិ។

ទស ធម្មា សមាធិសម្ពោជ្ឈន្តស្ស ឧប្បាទាយ សំវត្ថន្តិ - វត្ថុវិសទកិរិយតា,
ឥន្ទ្រិយសមត្ថបដិចាទនតា, និមិត្តកុសលតា, សមយេ ចិត្តស្ស បគ្គណ្ឌនតា,
សមយេ ចិត្តស្ស និគ្គណ្ឌនតា, សមយេ សម្មបំសនតា, សមយេ
អដ្ឋបេក្ខនតា, អសមាហិតបុគ្គលបរិវេន្ទនតា, សមាហិតបុគ្គលសេវនតា,
តទទិមុត្តតាតិ។ តត្ថ វត្ថុវិសទកិរិយតា ច ឥន្ទ្រិយសមត្ថបដិចាទនតា ច
វុត្ថនយេនេវ វេទិតញ្ញា។

និមិត្តកុសលតា នាម កសិណានិមិត្តស្ស ឧគ្គហណាកុសលតា។ សមយេ
ចិត្តស្ស បគ្គណ្ឌនតាតិ យស្មី សមយេ អតិសិចិលរិយតាធិហិ លីនំ ចិត្តំ
ហោតិ, តស្មី សមយេ ធម្មវិចយរិយបីតិសម្ពោជ្ឈន្តសមុដ្ឋាបនេន តស្ស

បុគ្គល្លានំ។ សមយេ ចិត្តស្ស និគ្គល្លានតាតិ យស្មី សមយេ
អន្ធាន្ទរិយតាធិហិ ឧទ្ទតំ ចិត្តំ ហោតិ, តស្មី សមយេ
បស្សន្ធិសមាធិឧបេក្ខាសម្ពោជ្ឈន្ត្រ័សមុដ្ឋាបនេន តស្ស និគ្គល្លានំ។ សមយេ
សម្មហំសនតាតិ យស្មី សមយេ ចិត្តំ បញ្ញាបយោគមន្តតាយ វា
ឧបសមសុខានំ វិគមេន វា និរស្សាទំ ហោតិ, តស្មី សមយេ
អដ្ឋសំវេកវត្ថុបច្ឆវេក្ខណេន សំវេជេតិ។ អដ្ឋសំវេកវត្ថុនិ នាម
ជាតិជរាព្យាធិមរណានិ ចត្តារិ, អចាយទុក្ខំ បញ្ចមំ, អតីតេ វដ្តមូលកំ ទុក្ខំ,
អនាគតេ វដ្តមូលកំ ទុក្ខំ, បច្ចុប្បន្នេ អាហារបរិយេដ្ឋមូលកំ ទុក្ខន្តិ។
រតនត្ថយគុណានុស្សរណេន ច បសាទំ ជនេតិ, អយំ វុច្ចតិ “សមយេ
សម្មហំសនតា”តិ។

សមយេ អដ្ឋបេក្ខនតា នាម យស្មី សមយេ សម្មាបដិបត្តិ អាគម្ម អលីនំ
អនុទ្ទតំ អនិរស្សាទំ អារម្មណេន សមប្បវត្តំ សមថវិចិបដិបន្នំ ចិត្តំ ហោតិ,
តទាស្ស បុគ្គលានិគ្គហសម្មហំសនេសុ ន ព្យាចារំ អាបជ្ជតិ សារិទិ វិយ
សមប្បវត្តេសុ អស្សេសុ។ អយំ វុច្ចតិ “សមយេ អដ្ឋបេក្ខនតា”តិ។
អសមាហិតបុគ្គលបរិវដ្ឋនតា នាម ឧបចារំ វា អប្បនំ វា អប្បត្តានំ
វិក្ខិត្តចិត្តានំ បុគ្គលានំ អារកា បរិវដ្ឋនំ។ សមាហិតបុគ្គលសេវនតា នាម
ឧបចារេន វា អប្បនាយ វា សមាហិតចិត្តានំ សេវនា ភជនា បយិរុចាសនា។
តទធិមុត្តតា នាម ហ្វាននិសង្ខាធិសុ សមាធិឧប្បាទនត្ថមេវ
និន្នោចាលាបញ្ញាចិត្តតា។ ឯវញ្ញំ បដិបន្នតោ ឯស ឧប្បន្នតិ។ ឯវំ ឧប្បន្នស្ស
បនស្ស អរហត្តមគ្គេន ភាវនាចារិប្បិ ហោតិ។

បញ្ច ធម្មា ឧបេក្ខាសម្ពោជ្ឈន្ត្រ័ស្ស ឧប្បាទាយ សំវត្ថុន្តិ - សត្តមជ្ឈត្តតា,
សង្ខារមជ្ឈត្តតា, សត្តសង្ខារកេហាយនបុគ្គលបរិវដ្ឋនតា,

សត្វសង្ខារមជ្ឈត្តបុគ្គលសេវនតា, តទទិមុត្តតាតិ។ តត្ថ ធ្វើហាការេហិ
សត្វមជ្ឈត្តតំ សមុដ្ឋាបេតិ - “ត្វំ អត្តនោវ កម្មេន អាគន្ធា អត្តនោវ កម្មេន
គមិស្សតិ, ឯសោបិ អត្តនោ កម្មេន អាគន្ធា អត្តនោវ កម្មេន គមិស្សតិ, ត្វំ កំ
កេលាយសី”តិ ឯវំ កម្មស្សកតបច្ឆវេក្ខណោន ច - “បរមត្ថតោ សត្តោយេវ
នត្ថិ, សោ ត្វំ កំ កេលាយសី”តិ ឯវំ និស្សត្តបច្ឆវេក្ខណោន ច។ ធ្វើហាការេហិ
សង្ខារមជ្ឈត្តតំ សមុដ្ឋាបេតិ - “ឥទំ ចីវរំ អនុបុព្វេន វណ្ណាវិការតព្យោវ
ជិណ្ឌាភាវញ្ច ឧបគន្ធា ចានបុព្វានចោឡ្យ កំ ហុត្វា យដ្ឋិកោជិយា ធម្មនិយំ
ភវិស្សតិ, សេច បនស្ស សាមិកោ ភវេយ្យ, នាយំ ឯវំ វិនស្សិតុំ ទទេយ្យា”តិ ឯវំ
អស្សមិកភាវបច្ឆវេក្ខណោន ច, “អនន្ទនិយំ ឥទំ តាវ កាលិក”ន្តិ ឯវំ
តាវ កាលិកភាវបច្ឆវេក្ខណោន ច។ យថា ច ចីវរេ, ឯវំ បត្តាធិសុបិ យោជនា
កាតញ្ច។

សត្វសង្ខារកេលាយនបុគ្គលបរិវដ្ឋនតាតិ ឯត្ថ យោ បុគ្គលោ គិហិ វា
អត្តនោ បុត្តដីតាទិកេ, បព្ពជិតោ វា អត្តនោ
អន្តោវាសិកសមាធិបដ្ឋាយ កាទិកេ មមាយតិ, សហត្ថាវ នេសំ កេសច្ឆេន
សូចិកម្ម-ចីវរេនោវន-វជន-បត្តបចនាទីនិ ករោតិ, មុហុត្តម្យិ អបស្សន្តោ
“អសុកោ សាមណោរោ កុហី, អសុកោ ធម្មារោ កុហី”ន្តិ ភន្តមិកោវិយ ឥតោ
ចិតោ ច អាណកេតិ, អញ្ញេន កេសច្ឆេននាទីនំ អត្ថាយ “មុហុត្តំ តាវ អសុកំ
បេសេថា”តិ យាចិយមាធាបិ “អម្ពេបិ តំ អត្តនោ កម្មំ ន កាវេម, តុម្ពេ នំ
គហេត្វា កិលមេស្សថា”តិ ន ទេតិ, អយំ សត្វកេលាយនោ នាម។ យោ បន
ចីវរបត្តថាលកកត្តវយដ្ឋិអាទីនិ មមាយតិ, អញ្ញស្ស ហត្ថេន បរាមសិតុម្យិ ន
ទេតិ, តាវ កាលិកំ យាចិតោបិ “មយម្យិ ឥមំ ធនាយន្តា ន បរិភុញ្ញាម, តុម្ពា កំ
កី ទស្សាមា”តិ វ ទេតិ, អយំ សង្ខារកេលាយនោ នាម។ យោ បន តេសុ ធ្វើសុបិ
វត្ថុសុ មជ្ឈត្តោ ឧទាសិនោ, អយំ សត្វសង្ខារមជ្ឈត្តោ នាម។ ឥតិ អយំ

ឧបេក្ខាសម្ពោជ្ឈន្តោ ឯវេរបំ សត្តសម្ព័ន្ធកេលាយនបុគ្គលំ អារកា
បរិវេន្នស្សបិ, សត្តសម្ព័ន្ធមជ្ឈត្តបុគ្គលំ សេវន្នស្សបិ, ឋាននិសង្ខាទីសុ
តទុប្បាទនត្ថំ និន្នោទោលាបញ្ចារចិត្តស្សបិ ឧប្បជ្ជតិ។ ឯវំ ឧប្បន្នស្ស បនស្ស
អរហត្តមគ្គេន ការវនាចារិប្បវិ ហោតិ។

អសុភនិមិត្តន្តិ ឧទ្ទុមាតកាទិភេទា ទស អសុភារម្មណា ធម្មា។
យោនិសោមនសីការពហុលីកាពោតិ ឯត្ថ បន យោនិសោមនសីការពា នាម
ឧទាយមនសីការពា, បថមនសីការពា, ឧប្បាទកមនសីការពា។ អបិច ធន ធម្មា
កាមច្ឆន្ទស្ស បហានាយ សំវត្ថន្តិ - អសុភនិមិត្តស្ស ឧគ្គហោ,
អសុភការវនានុយោគោ, ឥន្ទ្រិយេសុ គុត្តទ្វារតា, ភោជនេ មត្តញ្ញតា,
កល្យាណមិត្តតា, សប្បាយកថាតិ។

ទសវិធម្មា អសុភនិមិត្តំ ឧគ្គណ្ណន្នស្សបិ កាមច្ឆន្នោ បហីយតិ,
ភាវេន្នស្សបិ, ឥន្ទ្រិយេសុ គុត្តទ្វារស្សបិ, ចតុន្នំ បញ្ចន្នំ អាលោចានំ ឱកាសេ
សតិ ឧទកំ បិវិត្វា យាបនសីលតាយ ភោជនេ មត្តញ្ញនោបិ។ តេនេតំ វុត្ថំ -

“ចត្តារោ បញ្ច អាលោបេ, អភុត្វា ឧទកំ បិវេ;
អលំ ជាសុវិហារាយ, បហិតត្តស្ស ភិក្ខុនោ”តិ។ (ថេរគា. ៩៨៣);

អសុភកម្មិកតិស្សត្ថេរសទិសេ អសុភការវនារតេ កល្យាណមិត្ត
សេវន្នស្សបិ កាមច្ឆន្នោ បហីយតិ, ឋាននិសង្ខាទីសុ ទសអសុភនិមិត្តាយ-
សប្បាយកថាយបិ បហីយតិ។ តេន វុត្ថំ “ធន ធម្មា កាមច្ឆន្ទស្ស បហានាយ
សំវត្ថន្តិ”តិ។ ឥមេហិ បន ធនិ ធម្មេហិ បហិនស្ស កាមច្ឆន្ទស្ស អរហត្តមគ្គេន
អាយតី អនុប្បាទោ ហោតិ។

មេត្តា ចេតោវិមុត្តិតិ ឯត្ថ មេត្តាតិ វុត្ថេ អប្បនាមិ ឧបចារោមិ វដ្ឋតិ,
ចេតោវិមុត្តិតិ អប្បនាយេវ។ យោនិសោមនសិការោ វុត្ថលក្ខណោ។ អបិ ច ធន
ធម្មា ព្យាចាទស្ស បហានាយ សំវត្ថន្តិ - មេត្តានិមិត្តស្ស ឧគ្គហោ,
មេត្តាភាវនានុយោគោ, កម្មស្សកតាបច្ចវេក្ខណតា, បដិសម្ពាទពហុលតា,
កល្យាណមិត្តតា, សប្បាយកថាតិ។

ឡើយស្សកអនោទិស្សកទិសាជរណានញ្ញិ អញ្ញាតវសេន មេត្តំ
ឧគ្គណ្ហន្តស្សបិ ព្យាចាទោ បហាយតិ, តថា
ឡើយសោអនោទិសោទិសាជរណាវសេន មេត្តំ ភាវន្តស្សបិ។ “ត្វំ ឯតស្ស កុទ្ធោ
កី ករិស្សសិ? កិមស្ស សីលាទីនិ នាសេតុំ សក្ខិស្សសិ? ននុ ត្វំ អត្តនោ កម្មេន
អាគន្ធា អត្តនោ កម្មេនេវ គមិស្សសិ? បរស្ស កុដ្ឋនំ នាម
វីតច្ឆិកផ្ការតត្ថអយសលាកក្ខជាទីនិ គហេត្វា បរំ បហិវតុកាមតាសទិសំ
ហោតិ។ ឯសោមិ តវ កុទ្ធោ កី ករិស្សតិ? កី តេ សីលាទីនិ វិនាសេតុំ
សក្ខិស្សតិ? ឯស អត្តនោ កម្មេន អាគន្ធា អត្តនោ កម្មេនេវ គមិស្សតិ?
អប្បជិច្ឆិតបហោណកំវិយ បដិវាតំ ទិត្តរោមុដ្ឋិវិយ ច ឯតស្សេវស កោដោ
មត្តកេ បតិស្សតី” តិ ឯវំ អត្តនោ ច បរស្ស ច កម្មស្សកតំ បច្ចវេក្ខតោមិ,
ឧភយកម្មស្សកតំ បច្ចវេក្ខិត្វា បដិសម្ពាទេ បិតស្សបិ, អស្សុគុត្តត្ថេវសទិសេ
មេត្តាភាវនារតេ កល្យាណមិត្តេ សេវន្តស្សបិ ព្យាចាទោ បហាយតិ,
ហំននិសម្ពាទីសុ មេត្តានិស្សិតសប្បាយកថាយបិ បហាយតិ។ តេន វុត្ថំ “ធន ធម្មា
ព្យាចាទស្ស បហានាយ សំវត្ថន្តិ” តិ។ ឥមេហិ បន ធម្មា ធម្មេហិ បហានស្ស
ព្យាចាទស្ស អនាគាមិមគ្គេន អាយតី អនុប្បាទោ ហោតិ។

អត្ថិ ភិក្ខុវេ អរតីតិអាទិ វុត្ថត្ថមេវ។ អបិ ច ធន ធម្មា ជិនមិទ្ធស្ស បហានាយ
សំវត្ថន្តិ - អតិភោជនេ និមិត្តក្តាហោ, ភិយាបថសម្មវិវត្តនតា,

អាណាមកសញ្ញាមនសិកាវេ, អញ្ជោកាសវាសោ, កល្យាណមិត្តតា,
សប្បាយកថាតិ។

អាហារហត្ថកំ, ភុត្តវមិតកំ, តត្រវដ្ឋកំ, អលំសាជកំ,
កាកមាសកកោជនំ ភុត្តាត្វា រត្តិជ្ជានទិវាជ្ជានេ និសិន្នស្ស ហិ សមណធម្មំ
ករោតោ ជិនមិទ្ធិំ មហាហត្ថិ វិយ ឱត្តវន្តំ អាគច្ឆតិ, ចតុបញ្ចអាណាបធិកាសំ
បន វេបេត្វា ចានីយំ បិវិត្វា យាបនសីលស្ស ភិក្ខុនោ តំ ន ហោតីតិ វេ
អតិកោជនេ និមិត្តំ គណ្ណាន្តស្សបិ ជិនមិទ្ធិំ បហីយតិ។ យស្មី ឥរិយាបថេ ជិនមិទ្ធិំ
ឱក្កមតិ, តតោ អញ្ចំ បរិវត្តន្តស្សបិ, រត្តិ ចន្ទាលោកធិបាលោកឧក្កាលោក
ទិវា ស្វរិយាលោកំ មនសិករោន្តស្សបិ, អញ្ជោកាសេ វសន្តស្សបិ,
មហាកស្សបត្តេវសទិសេ បហីនជិនមិទ្ធិ កល្យាណមិត្តេ សេវន្តស្សបិ ជិនមិទ្ធិំ
បហីយតិ, ហ៊ាននិសង្ខាធិសុ ធុតផ្គនិស្សិតសប្បាយកថាយបិ បហីយតិ។ តេន
វុត្តំ “ធន ធម្មា ជិនមិទ្ធិស្ស បហាឆាយ សំវត្តន្តិ” តិ។ ឥមេហិ បន ធម្មា ធម្មេហិ
បហីនស្ស ជិនមិទ្ធិស្ស អរហត្តមគ្គេន អាយតី អនុប្បាទោ ហោតិ។

អត្ថិ ភិក្ខុវេ ចេតសោ វុបសមោតិអាទិនិ វុត្តត្តានេវ។ អបិច ធន ធម្មា
ឧទ្ធចកុក្កុច្ឆស្ស បហាឆាយ សំវត្តន្តិ - ពហុស្សុតតា, បរិបុច្ឆកតា, វិនយេ
បកតញ្ញតា, វុទ្ធសេវិតតា, កល្យាណមិត្តតា, សប្បាយកថាតិ។

ពាហុសច្ឆេនបិ ហិ ឯកំ វា ទ្វេ វា តយោ វា ចត្តារោ វា បញ្ច វា និកាយេ
ចាឡិវសេន ច អត្តវសេន ច ឧត្តរណ្ណាន្តស្សបិ ឧទ្ធចកុក្កុច្ឆំ បហីយតិ,
កប្បិយាកប្បិយបរិបុច្ឆាពហុលស្សបិ, វិនយបញ្ញត្តិយំ ចិណ្ណាវសីការតាយ
បកតញ្ញនោបិ, វុទ្ធមហាល្លកត្តេវ ឧបសង្កមន្តស្សបិ, ឧចាលិត្តេវសទិសេ
វិនយធរេ កល្យាណមិត្តេ សេវន្តស្សបិ, ឧទ្ធចកុក្កុច្ឆំ បហីយតិ,
ហ៊ាននិសង្ខាធិសុ កប្បិយាកប្បិយនិស្សិតសប្បាយកថាយបិ បហីយតិ។ តេន

វុត្តំ “ធន ធម្មា ឧទ្ធច្ចកុក្កុច្ចស្ស បហានាយ សំវុត្តន្តី” តិ។ ឥមេហិ បន ធម្មា ធម្មេហិ
បហានេ ឧទ្ធច្ចកុក្កុច្ច ឧទ្ធច្ចស្ស អរហត្តមគ្គេន, កុក្កុច្ចស្ស អនាគាមិមគ្គេន
អាយតី អនុប្បនោ ហោតី តិ។

កុសលាកុសលា ធម្មាតិអាទីនិបិ វុត្តត្ថានេវ។ អបិច ធន ធម្មា វិចិកិច្ឆាយ
បហានាយ សំវុត្តន្តី - ពហុស្សុតតា, បរិបុច្ឆកតា, វិនយេ បកតញ្ញតា,
អធិមោក្ខពហុលតា, កល្យាណមិត្តតា, សប្បាយ កថា តិ។

ពហុសុច្ឆេនបិ ហិ ឯកំ វា... បេ... បញ្ច វា និកាយេ ចាឡិវសេន ច
អត្ថវសេន ច ឧត្តន្ត្រាស្សបិ វិចិកិច្ឆា បហាយតិ, តីណំ រតនានិ អារព្ព
បរិបុច្ឆាពហុលស្សបិ, វិនយេ ចិន្តាវសីការស្សបិ, តីសុ រតនេសុ
ឱកប្បនិយសទ្វាសម្ពាតអធិមោក្ខពហុលស្សបិ, សទ្ធាធម្មត្ថ
វក្កលិត្ថេវសធិសេ កល្យាណមិត្តេ សេវន្តស្សបិ វិចិកិច្ឆា បហាយតិ,
ហាននិសង្ខាធិសុ តិណំ រតនានំ គុណានិស្សិតសប្បាយ កថាយបិ បហាយតិ។
តេន វុត្តំ “ធន ធម្មា វិចិកិច្ឆាយ បហានាយ សំវុត្តន្តី” តិ។ ឥមេហិ បន ធម្មា
ធម្មេហិ បហានាយ វិចិកិច្ឆាយ សោតាបត្តិមគ្គេន អាយតី អនុប្បនោ ហោតី។
ឥតិ ភគវា ឥមស្មី សុត្តេ ទេសនំ តីហិ ភវេហិ និវត្តេត្វា អរហត្តេន ក្ខេដំ គល្លា។
ទេសនាបរិយោសានេ បញ្ចសតា ភិក្ខុ អរហត្តំ ចាបុណីសុ។

២. បរិយាយសុត្តន្តបិដក

២៣៣. ឧតិយេ សម្ពហុលាតិ វិនយបរិយាយេន តយោ ជនា សម្ពហុលាតិ
វុត្តន្តិ, តតោ បរំ សង្ខេព។ សុត្តន្តបរិយាយេន តយោ តយោ ឯវ, តតោ ឧទ្ធច្ច
សម្ពហុលា។ ឥធន សុត្តន្តបរិយាយេន សម្ពហុលាតិ វេទិតញ្ញា។ បិណ្ឌាយ
បរិសីស្វតិ បិណ្ឌាយ បរិជ្ជា។ តេ បន ន តាវ បរិជ្ជា, “បរិសីស្សមា” តិ និក្ខន្តត្ថា

បន បរិស័ស្ទតិ វុត្តា។ យថា កី? យថា “គាមំ គមិស្សមី” តិ និក្ខន្តបុរិសោ តំ
គាមំ អបត្តាបិ “កហំ ឥត្តន្ទាមោ” តិ វុត្ត “គាមំ គតោ” តិ វុច្ឆតិ, ឯវំ។
បរិព្ពាជកានំ អារាមោតិ ជេតវនស្ស អវិទូរេ អញ្ញតិត្តិយានំ បរិព្ពាជកានំ
អារាមោ អត្ថិ, តំ សន្ទាយេតំ វុត្តំ។ សមណោ អារុសោតិ អារុសោ តុម្ហាកំ សត្តា
សមណោ គោតមោ។

មយម្បិ ខោ អារុសោ សាវកានំ ឯវំ ធម្មំ ទេសេមាតិ តិត្តិយានំ សមយេ
“បញ្ច ជីវរណា បហាតញ្ញា, សត្ត ពោជ្ឈង្គា ភាវេតញ្ញា” តិ ឯតំ នត្ថិ។ តេ បន
អារាមំ គន្ធា បរិសបរិយន្តេ ឫត្វា អញ្ញំ ឱលោកេន្តោវិយ អញ្ញវិហិតកាវិយ
ហុត្វា ភគវតោ ធម្មទេសនំ សុណន្តិ។ តតោ “សមណោ គោតមោ ‘ឥទំ
បជហេ ឥទំ ភាវេថា’ តិ វេទតី” តិ សល្លកេត្វា អត្តនោ អារាមំ គន្ធា អារាមមជ្ឈេ
អាសនំ បញ្ញាបេត្វា ឧបជ្ឈាយ កឧបជ្ឈាយិ កាហិ បរិវុតា សីសំ ឧត្តិបិទ្វា កាយំ
ឧន្ទាមេត្វា អត្តនោ សយម្បញ្ញាលោន បជីវិទ្វាការំ ទស្សេន្តា - “បញ្ច ជីវរណា
នាម បហាតញ្ញា, សត្ត ពោជ្ឈង្គា នាម ភាវេតញ្ញា” តិ កថេន្តិ។

ឥធនោ អារុសោតិ ឯត្ត ឥធាតិ ឥមស្មី បញ្ញាបនេ។ កោវិសេសោតិ កី
អធិកំ? កោ អធិប្បយាសោតិ កោ អធិកប្បយោកោ? កី នាណករណន្តិ កី
នានត្ថំ? ធម្មទេសនាយ វា ធម្មទេសនន្តិ យទិទំ សមណស្ស វា គោតមស្ស
ធម្មទេសនាយ សទ្ធិ អម្ហាកំ ធម្មទេសនំ, អម្ហាកំ វា ធម្មទេសនាយ សទ្ធិ
សមណស្ស គោតមស្ស ធម្មទេសនំ អារត្ត នាណករណំ វុច្ឆេយ្យ, តំ កិច្ចាមាតិ
វេទន្តិ។ ធុតិយបទេបិ ឯសេវ នយោ។

នេវ អភិនន្តិស្ទតិ “ឯវមេវ” ត្ថិ ន សម្បជិច្ឆិសុ។ នប្បជិក្កាសីស្ទតិ “នយិទំ
ឯវ” ត្ថិ ន បជិសេធិសុ។ កី បន តេ បហោន្តា ឯវំ អកំសុ, ឧទាហុ អប្បហោន្តាតិ?
បហោន្តា។ ន ហិ តេ ឯត្តកំ កថំ កថេតុំ ន សក្កេន្តិ “អារុសោ តុម្ហាកំ សមយេ

បញ្ចូ ដ៏វេលា បហាតព្វា នាម នត្តិ, សត្ត ពោជ្ឈង្គា ភាវេតព្វា នាម នត្តិ" តិ។
ឯវំ បន តេសំ អហោសិ - "អត្ថំ នោ ឯតំ កថាចាកតំ, មយំ ឯតំ សត្តំ
អាហោចស្សម, អថ នោ សត្តា មធុរធម្មទេសនំ ទេសេស្សតិ" តិ។

បរិយាយោតិ ការណំ។ ន ចេវ សម្មាយិស្សន្តិ តិ សម្មាទេត្វា កថេតុំ ន
សក្ខិស្សន្តិ។ ឧត្តរិញ្ញា វិហាតន្តិ អសម្មាយនតោ ឧត្តរិម្បិ ទុក្ខំ អាបដ្ឋិស្សន្តិ។
សម្មាទេត្វា កថេតុំ អសក្កោន្តានញ្ញំ ទុក្ខំ ឧប្បជ្ឈតិ។ យថា តំ, ភិក្ខុវេ,
អវិសយស្មិន្តិ ឯតុ តន្តិ និចាតមត្តំ, យថា តិ ការណាវចនំ, យស្មា អវិសយេ
បញ្ញោ បុច្ឆិតោតិ អត្តោ។ សទេវកេតិ សហទេវហិ សទេវកេ។
សមាភោទិសុបិ ឯសេវ នយោ។ ឯវំ តីណិ ថា នានិ លោកេ បក្ខិបិទ្វា ទ្វេ
បជាយាតិ, បញ្ចហិបិ សត្តលោកមេវ បរិយាទិយិទ្វា ឯតស្មី សទេវកោទិកេទេ
លោកេ ទេវំ វា មនុស្សំ វា ន សមនុបស្សមីតិ ទីបេតិ។ ឥតោ វា បន សុត្វាតិ
ឥតោ វា បន មម សាសនតោ សុត្វា។ ឥតោ សុត្វា ហិ តថាគតោ
តថាគតសាវកោបិ អារាធយ្យ, បរិតោសេយ្យ, អញ្ញថា អារាជនា នាម នត្តិ តិ
ទស្សេតិ។

ឥទានិ អត្ថនោ តេសំ បញ្ញាទំ វេយ្យាករណេន ចិត្តារាជនំ ទស្សេន្តោ
កតមោ ច ភិក្ខុវេ បរិយាយោតិ អាទិមាហ។ តត្ថ អជ្ឈត្តំ កាមច្ឆន្ទោតិ អត្ថនោ
បញ្ចក្ខន្ធអារត្ត ឧប្បន្នធន្តរាគោ។ ពហិទ្វា កាមច្ឆន្ទោតិ បរេសំ បញ្ចក្ខន្ធអារត្ត
ឧប្បន្នធន្តរាគោ។ ឧទ្ទេសំ គច្ឆតិ តិ គណនំ គច្ឆតិ។ អជ្ឈត្តំ ព្យាចារោតិ
អត្ថនោ ហត្ថចារោទិសុ ឧប្បន្នបដិយោ។ ពហិទ្វា ព្យាចារោតិ បរេសំ តេសុ
ឧប្បន្នបដិយោ។ អជ្ឈត្តំ ធម្មេសុ វិចិក្ខិតាតិ អត្ថនោ ខន្ទេសុ វិមតិ។ ពហិទ្វា
ធម្មេសុ វិចិក្ខិតាតិ ពហិទ្វា អជ្ឈេសុ ថានេសុ មហាវិចិក្ខិតា។ អជ្ឈត្តំ ធម្មេសុ
សតិ តិ អជ្ឈត្តិកេ សម្ពាវេ បដិគ្គណ្ណាន្តស្ស ឧប្បន្នា សតិ។ ពហិទ្វា ធម្មេសុ

សតិ ៣ ហិម្មា សម្ពាទេ បរិគ្គណ្ណានុស្ស ឧប្បន្នា សតិ។ ធម្មវិចយសម្ពោជ្ឈន្តបិ
ឯសេវ នយោ។

កាយិកន្តិ ចន្តមំ អធិជ្ឈហន្តស្ស ឧប្បន្នវិរយំ។ ចេតសិកន្តិ - “ន តាវាហំ ឥមំ
បល្លង្គំ ភិក្ខុស្សមិ, យាវ មេ អនុចាធាយ អាសវេហិ ចិត្តំ វិមុច្ចិស្សតី” តិ ឯវំ
កាយបយោគំ វិនា ឧប្បន្នវិរយំ។ កាយប្បស្សន្ធខិតិ តិណ្ណំ ខន្ធនំ ទរេបស្សន្ធខិ។
ចិត្តប្បស្សន្ធខិតិ វិញ្ញាណក្ខន្ធស្ស ទរេបស្សន្ធខិ។ ឧបេក្ខាសម្ពោជ្ឈន្ត
សតិសម្ពោជ្ឈន្តសទិសោវ វិនិច្ឆយោ។

ឥមស្មី សុត្តេ មិស្សកសម្ពោជ្ឈន្តា កថិតា។ ឯតេសុ ហិ អជ្ឈត្តធម្មេសុ សតិ,
បរិចយោ, ឧបេក្ខាតិ ឥមេ អត្តនោ ខន្ធវាម្ពណត្តា លោកិយាវ ហោន្តិ, តថា មគ្គំ
អបត្តំ កាយិកវិរយំ។ អវិតក្កអវិចារា បន បីតិសមាធិ កិញ្ចាបិ រូចាវចរា
ហោន្តិ, រូចាវចរេ បន ពោជ្ឈន្តា ន លព្ពន្ធិតិ លោកុត្តរាវ ហោន្តិ។ យេ ច ថេរា
ព្រហ្មវិហារវិបស្សនាចាទកជ្ឈនាធិសុ ពោជ្ឈន្តេ ឧទ្ធុន្តិ, តេសំ មតេន
រូចាវចរាបិ អរូចាវចរាបិ ហោន្តិ។ ពោជ្ឈន្តេសុ ហិ អរូចាវចរេ បីតិយេវ
ឯកន្តេន ន លព្ពតិ, សេសា ធម៌ មិស្សការាវ ហោន្តិតិ។ ទេសនាបរិយោសានេ កេចិ
ភិក្ខុ សោតាបន្នា ជាតា, កេចិ សកទាគាមី, កេចិ អនាគាមី, កេចិ
អរហន្តោតិ។

៣. អគ្គិសុត្តរវណ្ណនា

២៣៤. តតិយេ សតិញ្ច ខ្វាហំ, ភិក្ខុវេ, សព្ពត្តិកំ វនាមីតិ លោណាធូបនំ វិយ
សព្ពកម្មិកាមច្ចំ វិយ ច សព្ពត្ត ឥច្ឆិតតំ វនាមីតិ អត្ថោ។ យថា ហិ លោណាធូបនំ
សព្ពញ្ចញ្ញេសុបិ និវិសតិ, យថា ច សព្ពកម្មិកោ អមទ្វោ យោធកម្មម្បិ ករោតិ
មន្តកម្មម្បិ បដិហារកម្មម្បិ តិ សព្ពកិច្ចានិ សាធម៌, ឯវំ ឧទ្ធុតស្ស ចិត្តស្ស

និគ្គណ្ឌានំ, លីនស្ស បគ្គណ្ឌានន្តិ សព្វមេតំ សតិយា ឥដ្ឋតិ, ន សក្កាវិនា
សតិយា ឯតំ សម្មាទេតុំ, តស្មា ឯវមាហា។ ឥមស្មី សុត្តេ បុព្វភាគវិបស្សនា
ពោជ្ឈន្តាវ កថិតា។

២. មេត្តាសហគតសុត្តវណ្ណនា

២៣៥. ចតុត្ថេ មេត្តាសហគតេន ចេតសាតិអាទិ សព្វំ សញ្ញាការេន
វិសុទ្ធិមគ្គេ (វិសុទ្ធិ. ១.២៤០-២៤១) វិត្តាវិតមេវ។ មយម្យំ ខោ, អារុសោ, សាវកានំ
ឯវំ ធម្មំ ទេសេមាតិ ឥទម្បំ តេ បុរិមនយេនេវ សត្តុ ធម្មទេសនំ សុត្វា វទន្តិ។
តិត្តិយានញ្ញំ សមយេ បញ្ចនីវរណាប្បហានំ វា មេត្តាទិព្រហ្មវិហារការវនា វា
នត្តិ។ កី គតិកា ហោតីតិ កី និប្ពត្តិ ហោតិ។ កី បរមាតិ កី ឧត្តមា។ កី ដលាតិ
កី អាទិសំសា។ កី បរិយោសានាតិ កី និដ្ឋា។ មេត្តាសហគតន្តិ មេត្តាយ
សហគតំ សំសជ្ជំ សម្មយុត្តំ។ ឯសេវ នយោ សព្វត្ថ។ វិវេកនិស្សិតាធិនិ
វុត្តត្ថានេវ។

អប្បជិក្ខុលន្តិ ធុរិធំ អប្បជិក្ខុលំ - សត្តអប្បជិក្ខុលញ្ច,
សន្តារអប្បជិក្ខុលញ្ច។ តស្មី អប្បជិក្ខុលេ ឥដ្ឋេ វុត្តស្មិន្តិ អត្ថោ។
បជិក្ខុលសញ្ញាតិ អនិជ្ឈសញ្ញា។ កថំ បនេត្ត ឯវំ វិហារតិ? អសុភជរណំ វា អនិច្ចន្តិ
មនសិការំ វា ករោន្តោ។ វុត្តញ្ញោតំ បជិសម្ពិទាយំ “កថំ អប្បជិក្ខុលេ
បជិក្ខុលសញ្ញាវិហារតិ។ ឥដ្ឋស្មី វុត្តស្មី អសុភាយ វា ជរតិ, អនិច្ចតោ វា
ឧបសំហារតី” តិ។ បជិក្ខុលេ បន អនិជ្ឈេ វុត្តស្មី មេត្តាជរណំ វា ឆាតុមនសិការំ
វា ករោន្តោ អប្បជិក្ខុលសញ្ញាវិហារតិ នាម។ យថាហ “កថំ បជិក្ខុលេ
អប្បជិក្ខុលសញ្ញាវិហារតិ។ អនិជ្ឈស្មី វុត្តស្មី មេត្តាយ វា ជរតិ, ឆាតុតោ វា
ឧបសំហារតី” តិ (បជិ. ម. ២.១៧)។ ឧភយមិស្សកបទេសុបិ ឯសេវ នយោ។
អប្បជិក្ខុលប្បជិក្ខុលេសុ ហិ តនេវ អសុភជរណំ វា អនិច្ចន្តិ មនសិការំ វា

ករោត្តោ បដិក្ខលសញ្ញាវិហារតិ នាម។ បដិក្ខលាបដិក្ខលេសុ ច តទេវ
មេត្តាជរណំ វា ធាតុមនសិការំ វា ករោត្តោ អប្បដិក្ខលសញ្ញាវិហារតិ នាម។
“ចក្កនា រូបំ ទិស្វា នេវ សុមនោ ហោតិ” តិអាទិនា (បដិ. ម. ២.១៧) នយេន វុត្តំ
បន ធម្មន្តុបេក្ខំ បវត្តយមាណោ “អប្បដិក្ខលេ ច បដិក្ខលេ ច តទុកយំ
អភិនិវេដ្ឋត្វា ឧបេក្ខកោ តត្ថ វិហារតិ សតោ សម្មជាណោ” តិ វេទិតញ្ចោ។

ឯត្រាវតា ច ឥមស្ស ភិក្ខុនោ មេត្តាយ តិកចតុក្កជ្ឈានំ និព្វត្តត្វា តទេវ
ចាទកំ កត្វាវិបស្សនំ វឿត្វា អរហត្តំ បត្តស្ស សហវិបស្សនាយ
មគ្គសម្មោជ្ឈន្តានំ អរិយិទ្ធិយា ច ទស្សិតត្តា ទេសនា វិនិវេដ្ឋតញ្ចា សិយា។ ឥទំ
បន មេត្តាលានំ ចាទកំ កត្វា សម្ពោរេ សម្មសន្តោបិ យោ អរហត្តំ ចាបុណ្ហតុំ
ន សក្កោតិ, យស្មា តស្ស អរហត្តបរមា មេត្តា ន ហោតិ។ យំបរមា បន
ហោតិ, តំ ទស្សេតព្ពំ។ តស្មា តស្ស ទស្សនត្ថំ អយំ ទេសនា អារទ្ធា។ បរតោ
សព្វសោ វា បន រូបសញ្ញានំ សមតិក្កមាតិអាទីសុបិ ឥមិនា នយេន បុន
ទេសនាវម្ពបយោជនំ វេទិតព្ពំ។

សុភបរមន្តិ សុភនិដ្ឋំ, សុភកោដិកំ, សុភនិប្បត្តិ។ ឥធិបញ្ញាស្សាតិ ឥធវេវ
បញ្ញា អស្ស, នយិមំ លោកំ អតិក្កមតីតិ ឥធិបញ្ញោ, តស្ស ឥធិបញ្ញាស្ស,
លោកិយបញ្ញាស្សាតិ អត្តោ។ ឧត្តវិមុត្តិ អប្បដិវិជ្ឈតោតិ លោកុត្តរធម្មំ
អប្បដិវិជ្ឈន្តស្ស។ យោ បន បដិវិជ្ជតុំ សក្កោតិ, តស្ស អរហត្តបរមាវ មេត្តា
ហោតិ តិ អត្តោ។ ករុណាទីសុបិ ឯសេវ នយោ។

កស្មា បនេតាសំ មេត្តាទីនំ សុភបរមាទិតា វុត្តា ភគវតាតិ? សភាគវសេន
តស្ស តស្ស ឧបនិស្សយត្តា។ មេត្តាវិហារិស្ស ហិ សត្តា អប្បដិក្ខលា ហោន្តិ,
អថស្ស អប្បដិក្ខលបរិចយា អប្បដិក្ខលេសុ បរិសុទ្ធវណ្ណេសុ នីលាទីសុ ចិត្តំ

ឧបសម្ពារតោ អប្បកសិរេនេវ តត្ថ ចិត្តំ បក្ខន្ធាតិ។ ឥតិ មេត្តា សុភវិមោក្ខស្ស
ឧបនិស្សយោ ហោតិ, ន តតោ បរំ, តស្មា សុភបរមាតិ វុត្តា។

ករុណាវិហារិស្ស ឧណ្ហភិយាតាធិរូបនិមិត្តំ សត្តទុក្ខំ សមនុបស្សន្តស្ស
ករុណាយ បរត្ថិសម្ភវតោ រូបេ អាជីនវេ បរិវិធិតោ ហោតិ, អថស្ស
បរិវិធិតរូចាជីនវត្តា បថវីកសិណាជីសុ អញ្ញាតរំ ឧគ្សាដេត្វា រូបនិស្សរណោ
អាគាសេ ចិត្តំ ឧបសម្ពារតោ អប្បកសិរេនេវ តត្ថ ចិត្តំ បក្ខន្ធាតិ។ ឥតិ ករុណា
អាគាសានញ្ញាយតនស្ស ឧបនិស្សយោ ហោតិ, ន តតោ បរំ, តស្មា
អាគាសានញ្ញាយតនបរមាតិ វុត្តា។

មុទិតាវិហារិស្ស បនតេន តេន ចាមោជ្ឈការណេន ឧប្បន្នចាមោជ្ឈសត្តានំ
វិញ្ញាណំ សមនុបស្សន្តស្ស មុទិតាយ បរត្ថិសម្ភវតោ វិញ្ញាណគ្គហណាបរិចិត្តំ
ហោតិ, អថស្ស អនុក្កមាធិគតំ អាគាសានញ្ញាយតនំ អតិក្កម្ម
អាគាសនិមិត្តតោចរេ វិញ្ញាណេ ចិត្តំ ឧបសម្ពារតោ អប្បកសិរេនេវ តត្ថ ចិត្តំ
បក្ខន្ធាតិ។ ឥតិ មុទិតាវិញ្ញាណញ្ញាយតនស្ស ឧបនិស្សយោ ហោតិ, ន តតោ
បរំ, តស្មា វិញ្ញាណញ្ញាយតនបរមាតិ វុត្តា។

ឧបេក្ខាវិហារិស្ស បន “សត្តា សុខិតា វា ហោន្តុ, ទុក្ខតោ វា វិមុច្ចន្តុ,
សម្បត្តសុខតោ វា មាវិត្តន្តុ” តិ អាភោគាភាវតោ
សុខទុក្ខាធិបរមត្ថតាហាវិមុខសម្ភវតោ អវិជ្ជមានគ្គហណាទុក្ខចិត្តំ ហោតិ។
អថស្ស បរមត្ថតាហាតោ វិមុខភាវបរិចិត្តចិត្តស្ស បរមត្ថតោ
អវិជ្ជមានគ្គហណាទុក្ខចិត្តស្ស ច អនុក្កមាធិគតំ វិញ្ញាណញ្ញាយតនំ
សមតិក្កម្មសម្ភវតោ អវិជ្ជមានេ បរមត្ថក្ខតស្ស វិញ្ញាណស្ស អភាវេ ចិត្តំ
ឧបសម្ពារតោ អប្បកសិរេនេវ តត្ថ ចិត្តំ បក្ខន្ធាតិ។ ឥតិ ឧបេក្ខា
អាភិញ្ញាយតនស្ស ឧបនិស្សយោ ហោតិ, ន តតោ បរំ, តស្មា

អាភិញ្ញាបន្នបរមាតិ វុត្តា។ ទេសនាបរិយោសានេ បញ្ចសតាភិក្ខុ
អរហន្តំ បត្តាតិ។

៥. សង្ការវសុត្តវណ្ណនា

២៣៦. បញ្ចមេ បកេវាតិ បឋមញ្ញេវ។ កាមរាគបរិយុដ្ឋិតេនាតិ
កាមរាគគហិតេន។ កាមរាគបរេតេនាតិ កាមរាគានុគតេន។ និស្សរណានិ
តិវិធំ កាមរាគស្ស និស្សរណំ វិក្ខម្ពននិស្សរណំ តទង្គនិស្សរណំ
សមុច្ឆេទនិស្សរណានិ។ តត្ថ អសុភេ បឋមជ្ឈានំ វិក្ខម្ពននិស្សរណំ នាម,
វិបស្សនា តទង្គនិស្សរណំ នាម, អរហត្ថមគ្គោ សមុច្ឆេទនិស្សរណំ នាម។ តំ
តិវិធម្មំ នប្បជាតាតិ អត្តោ។ អត្ថត្ថម្បីតិអាទីសុ អរហត្ថសង្ខារោ អត្ថនោ
អត្តោ អត្ថត្ថោ នាម, បច្ចយទាយកានំ អត្តោ បរត្ថោ នាម, ស្ទេវ ធុរិយាបិ
ឧភយត្ថោ នាម។ ឥមំនា នយេន សព្វវារេសុ អត្តោ វេទិតញ្ញោ។

អយំ បនវិសេសោ - ព្យាចាទស្ស និស្សរណានិអាទីសុ ហិ ទ្វេវ និស្សរណានិ
វិក្ខម្ពននិស្សរណាញ សមុច្ឆេទនិស្សរណាញ។ តត្ថ ព្យាចាទស្ស តាវ មេត្តាយ
បឋមជ្ឈានំ វិក្ខម្ពននិស្សរណំ, អនាគាមិមគ្គោ សមុច្ឆេទនិស្សរណំ។
ជិនមិទ្ធស្ស អាហោកសញ្ញា វិក្ខម្ពននិស្សរណំ, អរហត្ថមគ្គោ
សមុច្ឆេទនិស្សរណំ។ ឧទ្ធច្ចកុក្កច្ចស្ស យោ កោចិ សមថោ វិក្ខម្ពននិស្សរណំ,
ឧទ្ធច្ចស្ស បនេត្ថ អរហត្ថមគ្គោ, កុក្កច្ចស្ស អនាគាមិមគ្គោ
សមុច្ឆេទនិស្សរណំ។ វិចីកិច្ឆាយ ធម្មវវត្ថានំ វិក្ខម្ពននិស្សរណំ, បឋមមគ្គោ
សមុច្ឆេទនិស្សរណំ។

យា បនេត្ថ សេយ្យថាបិ ព្រាហ្មណ ឧទបត្តោ សំសដ្ឋោលាខាយ
វាតិអាទិកា ឧបមា វុត្តា, តាសុ ឧទបត្តោតិ ឧទកកវិតា ចាតិ។ សំសដ្ឋោតិ

វណ្ណាកេនករណ៍សេន សំសង្ខារ។ បក្កុបិតោតិ កុបិតោ។ ឧស្សុទកជាតោតិ
ឧស្សុមជាតោ។ សេវាលបណាកបិយោនឆោតិ តិលពិជកាធិកេនេន សេវាលេន
វា និលមណ្ឌកបិដ្ឋិវណ្ណេន វា ឧទកបិដ្ឋិ ធានេត្វា និព្ពត្តបណាកេន
បិយោនឆោ។ វាតេវិតោតិ វាតេន ឃីតោ កម្មិតោ។ អាវិលោតិ អប្បសង្ខោ។
លុឡិតោតិ អសន្និសិដ្ឋោ។ កលលីក្ខតោតិ កទ្ទមីក្ខតោ។ អន្ធការេ និក្ខិតោតិ
កោដ្ឋន្តរាធិកេនេ អនាលោកដ្ឋានេ បិបិតោ។ ឥមស្មី សុត្ត ភគវា តីហិ ភវេហិ
នេសនំ និវត្តត្វា អរហត្តនិក្ខុជេន នេសនំ និដ្ឋាបេសិ, ព្រាហ្មណោ បន
សរណាមត្តេ បតិដ្ឋិតោ។

៦. អកយសុត្តវណ្ណានា

២៣៧. ធម្មេ អញ្ញាណាយ អនស្សនាយាតិ អញ្ញាណត្ថាយ
អនស្សនត្ថាយ។ តគ្ស ភគវា នីវរណាតិ ឯកំសេន ភគវា នីវរណា។
កាយកិលមថោតិ កាយនរថោ។ ចិត្តកិលមថោតិ ចិត្តនរថោ។ សោមិ មេ
បដិប្បស្សនោតិ តស្ស កិរ សត្តុ សន្តិកេ សីតលំ ឧតុសប្បាយដ្ឋានំ បរិសិត្វា
និសិន្នស្ស កាយនរថោ បដិបស្សម្ហិ, តស្មី បដិបស្សន្ទេ តទន្ធយេនេវ
ចិត្តនរថោមិ។ អបិច មគ្គេនេវស្ស ឯតំ ឧកយម្មិ បស្សន្ធន្តិ វេទិតព្ពំ។

៧. អាណាថានវគ្គោ

១. អដ្ឋិកមហាបួលសុត្តាធិវណ្ណានា

២៣៨. សត្តមាធិសុ អដ្ឋិកសញ្ញាតិ អដ្ឋិកំ អដ្ឋិកន្តិ ភាវេន្តស្ស
ឧប្បន្នសញ្ញា។ តំ បនេតំ ភាវយតោ យាវ និមិត្តំ ន ឧប្បជ្ជតិ, តាវ ធើរិមិ ចម្មម្មិ
ឧបជ្ជាតិ។ និមិត្តេ បន ឧប្បន្នេ ធើរិចម្មានិ នេវ ឧបជ្ជហន្តិ, សម្ពុវណ្ណោ
សុទ្ធអដ្ឋិកសង្ឃិយោវ ឧបជ្ជាតិ ហត្ថិក្ខន្ធកតំ ធម្មិកតិស្សរាជានំ

ឱលោកេន្ទ្រស្ស សាមណោរស្ស វិយ, បដិមគ្គ ហសមាណំ ឥតី ឱលោកេន្ទ្រស្ស
បេតិយបព្ពតវាសិនោ តិស្សត្ថេរស្ស វិយ ចាតិ។ វត្ថុនិវិសុទ្ធិមគ្គេ (វិសុទ្ធិ. ១.១៥)
វិត្តាវតានិ។ សតិ វា ឧបាទិសេសេតិ គហណាសេសេ ឧបាទានសេសេ
វិជ្ជមានម្ហិ។

២-១០. បុឡ្យវកសុត្តាធិវណ្ណានា

២៣៩-២៤៧. បុឡ្យវកសញ្ញាតិ បុឡ្យវំ បុឡ្យវន្តិ ភាវេន្ទ្រស្ស ឧប្បន្នសញ្ញា។
វិជីលកសញ្ញាធិសុបិ ឯសេវ នយោ។ វិនិច្ឆយកថា បនេត្ត សទ្ធិ ភាវនានយេន
វិសុទ្ធិមគ្គេ (វិសុទ្ធិ. ១.១០២) វុត្តា។ មេត្តាធម្មោ តិកចតុក្កជ្ឈានវសេន វេទិតញ្ញា,
ឧបេក្ខា ចតុត្ថជ្ឈានវសេនេវ។

៨. និរោធសុត្តោ

១-១០. អសុភសុត្តាធិវណ្ណានា

២៤៨-២៥៧. អសុភសញ្ញាតិ អសុភេ បឋមជ្ឈានសញ្ញា។ មរណសញ្ញាតិ
“អវស្សំ មរិតតំ, មរណបដិពទ្ធិំ មេ ជីវិត”ន្តិ អភិណ្ណំ បច្ចវេក្ខន្ធស្ស
ឧប្បន្នសញ្ញា។ អាហារេ បដិកូលសញ្ញាតិ ឱទនកុម្មាសាធិម្ហិ អដ្ឋោហារណីយេ
បដិកូលសញ្ញា។ សត្តលោកេ អនភិវតិសញ្ញាតិ សកលលោកស្មី អនភិវតី
ឧប្បាទេន្ទ្រស្ស ឧប្បន្នសញ្ញា។ បហានសញ្ញាវិរាគសញ្ញាតិ ទ្វេ បុព្ពភាគា។
និរោធសញ្ញា មិស្សកា។ ឯវមេតានិ អដ្ឋិកសញ្ញាធិនិវិសតិ កម្មជ្ជានានិ
និទ្ធិជ្ជានិ។ តេសំ នវសុ អប្បនា ហោន្តិ, ឯកាទស ឧបចារជ្ឈានិកា។ សេសា
បនេត្ត វិនិច្ឆយកថាវិសុទ្ធិមគ្គេ (វិសុទ្ធិ. ១.២៩៤) អាគតាវ។
គដ្ឋាបេយ្យាលាទយោ មគ្គសំយុត្តេ វុត្តនយេនេវ វេទិតញ្ញា។

ពោជ្ឈង្គសំយុត្តវណ្ណានិដ្ឋិតា។

៣. សតិបដ្ឋានសំយុត្ត

១. អម្ពចាលិវគ្គោ

១. អម្ពចាលិសុត្តវណ្ណាន

៣៦៧. សតិបដ្ឋានសំយុត្តស្ស បឋមេ អម្ពចាលិវនេតិ អម្ពចាលិយា នាម រូបបដិវិនិយា រោបិតេ អម្ពវនេ។ តំ កិវ តស្សា ឧយ្យានំ អហោសិ។ សា សត្តុ ធម្មទេសនំ សុត្វា បសន្នចិត្តា តត្ថវិហារំ ការេត្វា តថាគតស្ស និយ្យាតេសិ។ តំ សន្ធាយេតំ វុត្តំ។ ឯកាយន្ធាយន្តិ ឯកាយនោ អយំ។ តត្ថ ឯកាយនោតិ ឯកមគ្គោ។ មគ្គស្ស ហិ -

“មគ្គោ បន្តោ បថោ បដ្ឋោ, អញ្ញាសំ វដ្តមាយនំ;
នាវា ឧត្តរសេត្វ ច, កុល្លោ ច ភិសិ សង្គមោ”តិ។ (ចូឡនិ.
ចារាយនត្ថតិកាថានិទ្ទេសោ ១០១) -

ពហុនិ នាមានិ។ ស្វាយំ ឥធម អយននាមេន វុត្តោ។ តស្មា ឯកាយន្ធាយំ, ភិក្ខុវេ,
មគ្គោតិ ឯត្ថ ឯកមគ្គោ។ អយំ, ភិក្ខុវេ, មគ្គោ, ន ទ្វេធាបជក្ខតោតិ ឯវមគ្គោ
នដ្ឋព្ពោ។ មគ្គោតិ កេនជ្ឈេន មគ្គោ? និព្វានគមនជ្ឈេន, និព្វានត្ថិកេហិ
មគ្គនីយជ្ឈេន ច។

សត្តានំវិសុទ្ធិយាតិ រាគាធិហិ មលេហិ អភិជ្ឈាវិសមលោភាធិហិ ច
ឧបក្កិលេសេហិ សំកិលិដ្ឋចិត្តានំ សត្តានំវិសុទ្ធត្ថាយ។ សោកបរិទេវានំ
សមតិក្កមាយាតិ សោកស្ស ច បរិទេវស្ស ច សមតិក្កមាយ, បហានាយាតិ

អត្តោ។ ធុត្តនោមនស្សនំ អត្តផ្កមាយាតិ កាយិកធុត្តស្ស ច
ចេតសិកនោមនស្សស្ស ចាតិ ឥមេសំ ទិដ្ឋំ អត្តផ្កមាយ, និរោធាយាតិ អត្តោ។
ញាយស្ស អធិគមាយាតិ ញាយោ វុច្ចតិ អរិយោ អដ្ឋង្គិកោ មគ្គោ, តស្ស
អធិគមាយ បត្តិយាតិ វុត្ថំ ហោតិ។ អយញ្ញំ បុព្វភាគេ លោកិយោ
សតិបដ្ឋានមគ្គោ ភាវិតោ លោកុត្តរមគ្គស្ស អធិគមាយ សំវត្ថុតិ។ តេនាហ
“ញាយស្ស អធិគមាយា”តិ។ និព្វានស្ស សច្ចិកិរិយាយាតិ
តណ្ហាវានវិហិតត្តា និព្វានន្តិ លទ្ធាមស្ស អមតស្ស សច្ចិកិរិយាយ,
អត្ថបច្ចក្ខាយាតិ វុត្ថំ ហោតិ។ អយញ្ញំ មគ្គោ ភាវិតោ អនុបុព្វេន
និព្វានសច្ចិកិរិយំ សាធនិ។ តេនាហ “និព្វានស្ស សច្ចិកិរិយាយា”តិ។

ឯវំ ភក្កវតា សត្តហិ បទេហិ ឯកាយនមគ្គស្ស វណ្ណោ ភាសិតោ, សោ
កស្មាតិ ចេ? ភិក្ខុនំ ឧស្សហជននត្ថំ។ វណ្ណោភាសនញ្ញំ សុត្វា តេ ភិក្ខុ - “អយំ
កិរ មគ្គោ បាធយសន្តាបភូតំ សោកំ, វាចាវិប្បលាបភូតំ បរិទេវំ,
កាយិកអសាតភូតំ ធុត្ថំ, ចេតសិកអសាតភូតំ ទោមនស្សន្តិ ចត្តារោ ឧបទ្កវេ
ហរតិ។ វិសុទ្ធិ, ញាយំ, និព្វានន្តិ តយោ វិសេសេ អាវហតី”តិ ឧស្សហជាតា ឥមំ
ទេសនំ ឧត្តហោតព្ពំ បរិយាបុណ្ហិតព្ពំ, ជារេតព្ពំ, ឥមញ្ញ មគ្គំ ភាវេតព្ពំ
មញ្ញស្សន្តិ។ ឥតិ តេសំ ភិក្ខុនំ ឧស្សហជននត្ថំ វណ្ណំ អភាសិ
កម្ពលវាលិជាធយោ កម្ពលាធិនំ វណ្ណំ វិយ។

យទិទន្តិ និចាតោ, យេ ឥមេតិ អយមស្ស អត្តោ។ ចត្តារោតិ
គណនបរិច្ឆេទោ។ តេន “ន តតោ ហោជ្ជា, ន ឧទ្ទ”ន្តិ សតិបដ្ឋានបរិច្ឆេទំ ធីបេតិ។
សតិបដ្ឋានាតិ តយោ សតិបដ្ឋានា សតិគោចរោបិ, តិធា បដិបន្នេសុ
សាវកេសុ សត្តនោ បដិយានុនយវីតិវត្តតាបិ, សតិបិ។ “ចតុន្នំ, ភិក្ខុវេ,
សតិបដ្ឋាននំ សមុទយញ្ច អត្តផ្កមញ្ច ទេសេស្សមិ តំ សុណាថ។ កោ ច,

ភិក្ខុវេ, កាយស្ស សមុទយោ? អាហរសមុទយា កាយសមុទយោ”តិអាទីសុ
(សំ. និ. ៥.៤០៨) ហិ សតិគោចរោ សតិបដ្ឋានន្តិ វុត្តោ។ តថា “កាយោ ឧបដ្ឋានំ,
នោ សតិ, សតិ ឧបដ្ឋានញោវ សតិ ចា”តិអាទីសុបិ (បដិ. ម. ២.៣៥)។ តស្ស
អត្តោ - បតិជ្ជាតិ អស្មិន្តិ បដ្ឋានំ។ កា បតិជ្ជាតិ? សតិ។ សតិយា បដ្ឋានំ
សតិបដ្ឋានំ។ បដានំ វាជន្តិ វា បដ្ឋានំ។ សតិយា បដ្ឋានំ សតិបដ្ឋានំ
ហត្ថិជ្ជានអស្សជ្ជានាទីនិវិយ។

“តយោ សតិបដ្ឋានា, យទិវិយោ សេវតិ, យទិវិយោ សេវមាណោ សត្តា
គណមនុសាសិតុមរហតី”តិ (ម. និ. ៣.៣០១) ឯត្ថ តិដា បដិបន្នេសុ សាវកេសុ
សត្តនោ បដិយានុនយីតិវត្តតា សតិបដ្ឋានន្តិ វុត្តោ។ តស្សត្ថោ -
បដ្ឋបេតព្ពតោ បដ្ឋានំ, បវត្តយិ តព្ពតោតិ អត្តោ។ កេន បដ្ឋបេតព្ពោតិ?
សតិយា។ សតិយា បដ្ឋានំ សតិបដ្ឋានន្តិ។

“ចត្តារោ សតិបដ្ឋានា ភាវិតា ពហុលីកតា សត្ត ពោជ្ឈន្ត្រៃ
បរិបូរេន្ត្រៃ”តិអាទីសុ (ម. និ. ៣.១៤៧; សំ. និ. ៥.៩៨៩) បន សតិយេវ សតិបដ្ឋានន្តិ
វុត្តោ។ តស្សត្ថោ - បតិជ្ជាតីតិ បដ្ឋានំ, ឧបដ្ឋាតិ ឱក្កន្ធិត្វា បក្ខន្ធិត្វា បវត្តតីតិ
អត្តោ។ សតិយេវ បដ្ឋានំ សតិបដ្ឋានំ។ អថ វា សរណដ្ឋេន សតិ, ឧបដ្ឋានដ្ឋេន
បដ្ឋានំ, ឥតិ សតិ ច សា បដ្ឋានញាតិបិ សតិបដ្ឋានំ។ ឥទមិធ អធិប្បតំ។

យទិ ឯវំ កស្មា “សតិបដ្ឋានា”តិ ពហុវចនំ កតន្តិ? សតីនំ ពហុត្តា។
អាម្ពណាភេទេន ហិ ពហុកា សតិយោ។ អថ “មត្តោ”តិ កស្មា ឯកវចនន្តិ?
មគ្គនដ្ឋេន ឯកត្តា។ ចតស្សោបិ ហិ ឯតា សតិយោ មគ្គនដ្ឋេន ឯកត្ថំ កច្ឆន្តិ។
វុត្តញ្ចេតំ “មត្តោតិ កេនដ្ឋេន មត្តោ? និព្វានមគ្គនដ្ឋេន, និព្វានត្ថិកេហិ
មគ្គនីយដ្ឋេន ចា”តិ។ ចតស្សោបិ ចេតា អបរភាគ កាយាទីសុ អាម្ពណាសុ
កិច្ចំ សាធយមាណា និព្វានំ កច្ឆន្តិ, អាទិតោ បដ្ឋាយ ច និព្វានត្ថិកេហិ មគ្គីយន្តីតិ

តស្មា ចតស្សោបិ ឯកោ មគ្គោតិ វុត្តា។ ឯវញ្ច សតិ វចនានុសង្ខតា
សានុសង្ខការំ ទេសនា ហោតិ។

កតមេ ចត្តារោតិ កថេតុកម្មតាបុច្ឆា។ កាយេតិ រូបកាយេ។
កាយានុបស្សីតិ កាយំ អនុបស្សនសីលោ, កាយំ វា អនុបស្សមាណោ។ អយញ្ចិ
ភិក្ខុ ឥមំ កាយំ អនិច្ចានុបស្សនាទីនំ សត្តន្ធិ អនុបស្សនានំ វសេន អនិច្ចតោ
អនុបស្សតិ, នោ និច្ចតោ, ទុក្ខតោ អនុបស្សតិ, នោ សុខតោ, អនត្តតោ
អនុបស្សតិ, នោ អត្តតោ, និព្វិន្ទតិ, នោ នន្ទតិ, វិវជ្ឈតិ, នោ វជ្ឈតិ, និរោធនតិ, នោ
សមុទេតិ, បដិទិស្សន្តតិ, នោ អាទិយតិ។ សោ តំ អនិច្ចតោ អនុបស្សន្តោ
និច្ចសញ្ញំ បដហតិ, ទុក្ខតោ អនុបស្សន្តោ សុខសញ្ញំ បដហតិ, អនត្តតោ
អនុបស្សន្តោ អត្តសញ្ញំ បដហតិ, និព្វិន្ទន្តោ នន្ទំ បដហតិ, វិវជ្ឈន្តោ វាគំ
បដហតិ, និរោធន្តោ សមុទយំ បដហតិ, បដិទិស្សន្តន្តោ អាទានំ បដហតីតិ
វេទិតញ្ចោ។

វិហរតីតិ វីរិយតិ។ អាតាបីតិ តីសុ ភវេសុ កិលេសេ អាតបតីតិ
អាតាចោ, វីរិយស្សេតំ នាមំ។ អាតាចោ អស្ស អត្ថីតិ អាតាបី។ សម្មជាតោតិ
សម្មជញ្ញាសម្ពាទេន ញ្ញាលោន សមន្នាគតោ។ សតិមាតិ
កាយបរិក្កាហិកាយ សតិយា សមន្នាគតោ។ អយំ បន យស្មា សតិយា
អារម្មណំ បរិក្កហេត្វា បញ្ញាយ អនុបស្សតិ។ ន ហិ សតិវិរិហិតស្ស
អនុបស្សនា នាម អត្ថិ, តេនេវាហ “សតិញ្ច ខ្វាហំ, ភិក្ខុវេ, សត្តត្ថិកំ វនាមី”តិ
(សំ. និ. ៥.២៣២)។ តស្មា ឯត្ថ “កាយេ កាយានុបស្សី វិហរតី”តិ ឯត្តារតា
កាយានុបស្សនាសតិបដ្ឋានំ វុត្តំ ហោតិ។ អថ វា យស្មា អនាតាបិនោ
អន្តោសង្ខេបោ អន្តរាយករោ ហោតិ, អសម្មជាតោ ឧបាយបរិក្កហេ
អនុបាយបរិវជ្ឈនេ ច សម្មយ្ហតិ, មុជ្ឈស្សតិ ឧបាយបរិច្ចាគេ អនុបាយបរិក្កហេ

ច អសមត្ថោ ហោតិ, តេនស្ស តំ កម្មជ្ជានំ ន សម្មជ្ជតិ។ តស្មា យេសំ ធម្មានំ
អានុភាវេន តំ សម្មជ្ជតិ, តេសំ ទស្សនត្ថំ “អាតាបី សម្មជានោ សតិមា” តិ ឥទំ
វុត្ថន្តិ វេទិតព្វំ។

ឥតិ កាយានុបស្សនាសតិបដ្ឋានំ សម្មយោគផ្ដញ្ញស្ស ទស្សេត្វា ឥនានិ
បហានន្តំ ទស្សេត្តំ វិនេយ្យ លោកេ អភិជ្ឈាទោមនស្សន្តិ វុត្ថំ។ តត្ថ វិនេយ្យាតិ
តទន្ដវិនយេន វា វិក្ខម្ពនវិនយេន វា វិនយិត្វា។ លោកេតិ តស្មីយេវ កាយេ។
កាយោ ហិ ឥនេន លុដ្ឋនបលុដ្ឋនដ្ឋេន លោកោតិ អធិប្បតោ។ យស្មា បនស្ស ន
កាយមត្តេយេវ អភិជ្ឈាទោមនស្សំ បហីយតិ, វេទនាធិសុបិ បហីយតិ ឯវ។
តស្មា “បញ្ចបិ ឧបាទានក្ខន្ធា លោកោ” តិ វិភង្គេ (វិភ. ៣៦២) វុត្ថំ។
លោកសម្ពាទត្តា វា តេសំ ធម្មានំ អត្តទ្វារនយេនេតំ វុត្ថំ។ យំ បនាហ “តត្ថ
កតមោ លោកោ, ស្សេវ កាយោ លោកោ” តិ, អយមេវេត្ថ អត្ថោ។ តស្មី លោកេ
អភិជ្ឈាទោមនស្សំ វិនេយ្យាតិ ឯវំ សម្ពន្ធា ទដ្ឋត្តោ។

វេទនាស្វតិ ឯត្ថ តិស្សោ វេទនា, តា ច លោកិយា ឯវ, ចិត្តម្បិ លោកិយំ,
តថា ធម្មា។ យថា បន វេទនា អនុបស្សិតញ្ញា, តថា អនុបស្សន្តោ ឯស
វេទនានុបស្សីតិ វេទិតត្តោ។ ឯស នយោ ចិត្តធម្មេសុ។ កថញ្ញា វេទនា
អនុបស្សិតញ្ញាតិ? សុខា តាវ វេទនា ទុក្ខតោ, ទុក្ខា សល្លតោ, អទុក្ខមសុខា
អនិច្ចតោ។ យថាហ -

“យោ សុខំ ទុក្ខតោ អទុ, ទុក្ខមទុក្ខិ សល្លតោ;
អទុក្ខមសុខំ សន្តំ, អទុក្ខំ នំ អនិច្ចតោ;
ស វេ សម្មទ្គសោភិត្តុ, ឧបសន្តោ ចរិស្សតិ” តិ។

សព្វា ឯវ ចេតា ទុក្ខាតិបិ អនុបស្សិតញ្ញា។ វុត្តញ្ញោតំ “យំកិញ្ចិ វេទយិតំ,
សព្វំ តំ ទុក្ខស្មិនំ វធាមី” តិ (សំ. និ. ៤.២៥៩)។ សុខទុក្ខតោបិ ច អនុបស្សិតញ្ញា,
យថាហា - “សុខា ខោ, អាវុសោ វិសាខ, វេទនា បិតិសុខា វិបរិណាមទុក្ខា” តិ (ម.
និ. ១.៤៦៥) សព្វំវិត្តាវេតព្វំ។ អបិច អនិច្ចាទិសត្តអនុបស្សនាវសេនបិ
អនុបស្សិតញ្ញា។

ចិត្តធម្មេសុបិ ចិត្តំ តាវ
អារម្មណាធិបតិសហជាតក្ខមិកម្មវិចាកកិរិយាធិនានត្ថកេទានំ
អនិច្ចាទិអនុបស្សនានំ សរាគាទីនញ្ច កេទានំ វសេន អនុបស្សិតព្វំ។ ធម្មា
សលក្ខណសាមញ្ញលក្ខណានំ សុញ្ញាតធម្មស្ស អនិច្ចាទិសត្តអនុបស្សនានំ
“សន្តំ វា អជ្ឈត្តំ កាមច្ចន្ត” ត្ថិអាទីនញ្ច បកេទានំ វសេន អនុបស្សិតព្វំ។ សេសំ
វុត្តនយមេវ។ អយមេត្ត សន្នេចោ, វិត្តារោ បន ធីយមជ្ឈិមជ្ឈកថាសុ (ធិ. និ. អដ្ឋ.
២.៣៧៣ អាទយោ; ម. និ. អដ្ឋ. ១.១០៥ អាទយោ) សតិបដ្ឋានវណ្ណានាយំ
វុត្តនយេនេវ វេទិតញ្ញា។

២. សតិសុត្តវណ្ណនា

៣៦៨. ទុតិយេ សតោតិ កាយាធិអនុបស្សនាសតិយា សមន្នាគតោ។
សម្មជាតោតិ ចតុសម្មជញ្ញបញ្ញាយ សមន្នាគតោ។ អភិក្កន្តេ បដិក្កន្តេតិ ឯត្ថ
អភិក្កន្តំ វុច្ចតិ គមនំ, បដិក្កន្តំ និវត្តនំ, តទុក្ខយម្មិ ចតុសុ វិរិយាបថេសុ
លព្ពតិ។ គមនេ តាវ បុរតោ កាយំ អភិហរន្តោ អភិក្កមតិ នាម, បដិនិវត្តន្តោ
បដិក្កមតិ នាម។ វាសេនបិ បិតកោវ កាយំ បុរតោ ឱនមន្តោ អភិក្កមតិ នាម,
បច្ឆតោ អបនាមេន្តោ បដិក្កមតិ នាម។ និសង្ខាយបិ និសិទ្ធកោវ អាសនស្ស
បុរិមអដ្ឋាភិមុខោ សំសរន្តោ អភិក្កមតិ នាម, បច្ឆិមអដ្ឋប្បនេសំ
បច្ឆាសំសរន្តោ បដិក្កមតិ នាម។ និបជ្ជនេបិ ឯសេវ នយោ។

សម្បជានការី ហោតីតិ សម្បជញ្ញេន សព្វកិច្ចការី, សម្បជញ្ញេស្សេវ វា
ការី។ សោ ហិ អភិក្កន្តាធិសុ សម្បជញ្ញំ ករោតេវ, ន កត្តចិ
សម្បជញ្ញវិវហិតោ ហោតិ។

តត្ថ សាត្តកសម្បជញ្ញំ, សប្បាយសម្បជញ្ញំ, កោចរសម្បជញ្ញំ,
អសម្មោហសម្បជញ្ញន្តិ ចតុត្ថំធំ សម្បជញ្ញំ។ តត្ថ អភិក្កមនចិត្តេ ឧប្បន្នេ
ចិត្តវសេនេវ អគន្ធា “កី ទុមេ ឯត្ថ គតេន អត្តោ អត្ថិ, នត្ថិ” តិ អត្តានត្ថំ
បរិក្កណ្ឌិត្វា អត្ថបរិក្កណ្ឌនំ សាត្តកសម្បជញ្ញំ។ តត្ថ ច អត្តោតិ
ចេតិយទស្សនពោធិទស្សនសង្ឃទស្សនថេរទស្សនអសុភទស្សនាធិវសេន
ធម្មតោ វុឡិ។ ចេតិយំ ទិស្វាបិ ហិ ពុទ្ធារម្មណំ, សង្ឃទស្សនេន សង្ឃារម្មណំ បីតិ
ឧប្បាទេត្វា តនេវ ខយតោ សម្មសន្តោ អរហត្ថំ ចាបុណាតិ។ មហាវិហារស្មិត្តា
ទក្ខិណាទ្វារេ វត្វា មហាចេតិយំ ឡិលោកេន្តា តិសសហស្សភិក្ខុ អរហត្ថំ
ចាបុណីសុ, តថា បន្ទិមទ្វារេ ឧត្តរទ្វារេ ចាបីនទ្វារេ ច, តថា បញ្ចមណ្ឌបដ្ឋានេ
អភយវាបិចាឡិយំ, ដូចារាមទ្វារេ នគរស្ស ទក្ខិណាទ្វារេ អនុរាជវាបិចាឡិយំ។

មហាអរិយវិសកាលាកត្តោ បនាហ “កី តុម្ពេ វនេថ, មហាចេតិយស្ស
សមន្តា កុច្ឆិវេទិកាយ ហេដ្ឋិមភាគតោ បដ្ឋាយ បញ្ញាយនដ្ឋានេ យត្ថ យត្ថ ទ្វេ
ចាទា សក្កា ហោន្តិ សមំ បតិដ្ឋាបេតុំ, តត្ថ តត្ថ ឯកបទុទ្វារេ តិសតីស
ភិក្ខុសហស្សនិ អរហត្ថំ ចាបុណីសូតិ សក្កា វតុ” ត្ថិ។ អបរោ បន មហាថេរោ
អាហា - “មហាចេតិយតលេ អាកិណ្ឌាវាលិ កាយ ពហុតរា ភិក្ខុ អរហត្ថំ
បត្តា” តិ។ ថេរេ ទិស្វា តេសំ ឡិវាទេ បតិដ្ឋាយ អសុភំ ទិស្វា តត្ថ បឋមំ ឈានំ
ឧប្បាទេត្វា តនេវ ខយតោ សម្មសន្តោ អរហត្ថំ ចាបុណាតិ។ តស្មា ឯតេសំ
ទស្សនំ សាត្ថំ។ កេចិ បន - “អាមិសតោបិ វុឡិ អត្តោយេវ, តំ និស្សាយ
ព្រហ្មចរិយានុគ្គហាយ បដិបន្នត្តា” តិ វនន្តិ។

តស៊ី បន គមនេ សប្បាយសប្បាយំ បរិគ្គណ្ឌាត្វា សប្បាយបរិគ្គណ្ឌានំ
សប្បាយសម្បជញ្ញំ។ សេយ្យចិធំ? ចេតិយទស្សនំ តាវ សាត្តំ។ សចេ បន
ចេតិយស្ស មហាបូជាយ ទសទ្វាទសយោជនន្តវេ បរិសា សន្និបតន្តិ, អត្តនោ
វិភវានុរុចា ឥតិយោបិ បុរិសាបិ អលង្កតបដិយត្តា ចិត្តកម្មរូបកានិវិយ
សញ្ញវន្តិ។ តត្រ ចស្ស ឥដ្ឋ អារម្មណេ លោកោ, អនិដ្ឋេ បដិយោ, អសមបេក្ខនេ
មោហោ ឧប្បជ្ជតិ, កាយសំសគ្គេ កាយសំសគ្គាបត្តិ អាបជ្ជតិ,
ជីវិតព្រហ្មចរិយានំ វា អន្តរាយោ ច ហោតិ។ ឯវំ តំ ហំ អសប្បាយំ ហោតិ,
វុត្តប្បការអន្តរាយាការេ សប្បាយំ។ សង្ឃទស្សនម្បិ សាត្តំ។ សចេ បន
អន្តោគាមេ មហាមណ្ឌាបំ ការេត្វា សព្វវត្តិ ធម្មស្សវនំ ការេន្តេសុ មនុស្សេសុ
វុត្តប្បការេនេវ ជនសន្និចាតោ ចេវ អន្តរាយោ ច ហោតិ, ឯវំ តំ ហំ
អសប្បាយំ, អន្តរាយាការេ សប្បាយំ។ មហាបរិវារានំ ថេរានំ ទស្សនេបិ ឯសេវ
នយោ។

អសុភទស្សនម្បិ សាត្តំ។ តទត្ថធិបនត្តញ្ច ឥធំ វុត្ត - ឯកោ កិវ ទហារកិក្ខុ
សាមណោ គហេត្វា ទន្តកជ្ជត្តាយ គតោ។ សាមណោរោ មគ្គា ឱក្ខមិត្វា បុរតោ
គច្ឆន្តោ អសុភំ ទិស្វា បឋមជ្ឈានំ និព្វត្តេត្វា តទេវ ចាទកំ កត្វា សង្ខារេ
សម្មសន្តោ តិណិ ជលានិ សន្និកត្វា ឧបរិមគ្គត្តាយ កម្មជ្ជានំ បរិគ្គហេត្វា
អជ្ជាសិ។ ទហារោ តំ អបស្សន្តោ “សាមណោរា”តិ បក្កោសិ។ សោ - “មយា
បព្ពជិតទិវសតោ បដ្ឋាយ ភិក្ខុនា សទ្ធិទ្វេ កថា នាម ន កថិតបុញ្ញា, អញ្ញាស្មិម្បិ
ទិវសេ ឧបរិវិសេសំ និព្វត្តេស្សាមី”តិ ចិន្តេត្វា “កី, ភន្តេ,”តិ បដិវចនំ អទាសិ។
“ឯហី”តិ វុត្តេ ឯកវចនេនេវ អាគន្ធា - “ភន្តេ, ឥមិនា តាវ មគ្គេន គន្ធា មយា
បិតោកាសេ មុហុត្តំ បុរត្តាភិមុខា ហុត្វា ឱលោកេថា”តិ អាហា។ សោ តថា
កត្វា តេន បត្តវិសេសមេវ ចាបុណិ។ ឯវំ ឯកំ អសុភំ ទិដ្ឋំ ជនានំ អត្តាយ
ជាតំ។ ឯវំ សាត្តម្បិ បនេតំ បុរិសស្ស មាតុកាមាសុភំ អសប្បាយំ,

មាតុកាមស្ស ច បុរិសាសុកំ, សភាគមេវ សប្បាយន្តិ ឯវំ សប្បាយបរិគ្គណ្ណំ
សប្បាយសម្មជញ្ញំ។

ឯវំ បរិគ្គហិតសាត្តសប្បាយស្ស បន អដ្ឋតីសកម្មជ្ជានេសុ អត្តនោ
ចិត្តុច្ចិកំ កម្មជ្ជានសម្ពាតំ កោចរំ ឧត្តហេត្វាភិក្ខាចារកោចរេ តំ គហេត្វាវ
គមនំ កោចរសម្មជញ្ញំ នាម។

តស្សវិការត្ថំ ឥទំ ចតុក្កំ វេទិតព្ពំ - ឥធកក្ខោភិក្ខុ ហារតិ ន បច្ឆាហារតិ,
ឯកក្ខោ បច្ឆាហារតិ ន ហារតិ, ឯកក្ខោ បន នេវ ហារតិ ន បច្ឆាហារតិ, ឯកក្ខោ
ហារតិ ច បច្ឆាហារតិ ច។

តត្ថ យោ ភិក្ខុ ទិវសំ ចម្ព៌មេន និសង្ខាយ ច អារវណីយេហិ ធម្មេហិ ចិត្តំ
បរិសោធន្តា តថា វត្តិយា បឋមំ យាមំ មជ្ឈិមយាមេ សេយ្យំ កប្បេត្វា,
បច្ឆិមយាមេហិ និសង្ខាចម្ព៌មេហិ វីតិនាមេត្វា, បកេវ
ចេតិយផ្កណំពោធិយផ្កណាវត្ថំ កត្វា ពោធិរុក្ខេ ឧទកំ អាសិព្វិត្វា ចានីយំ
បរិភោជនីយំ បច្ចុប្បដ្ឋេត្វា អាចរិយុបជ្ឈាយវត្តានីនិ សមាធាយ វត្តតិ។ សោ
សរីរបរិកម្មំ កត្វា សេនាសនំ បរិសិទ្ធា ទ្វេ តយោ បល្លង្កេ ឧសុមំ កាហាបេន្តោ
កម្មជ្ជានមនុយុត្តិត្វា ភិក្ខាចារវេលាយ ឧដ្ឋហិត្វា កម្មជ្ជានសីសេនេវ
បត្តិចីវរមាធាយ សេនាសនតោ និក្ខមិត្វា កម្មជ្ជានំ មនសិករោន្តោវ
ចេតិយផ្កណំ គន្ធា សចេ ពុទ្ធានុស្សតិកម្មជ្ជានំ ហោតិ, តំ អវិស្សន្តេត្វាវ
ចេតិយផ្កណំ បរិសតិ។ អញ្ញំ ច កម្មជ្ជានំ ហោតិ, សោចានចានមូលេ ឋិត្វា
ហត្ថេន គហិតភណ្ឌំ វិយ តំ ឋេត្វា ពុទ្ធារម្ពណំ បីតី គហេត្វា ចេតិយផ្កណំ
អារុយ្ហ មហន្តំ ចេតិយំ ចេ, តិក្ខត្ថំ បទក្ខិណំ កត្វា ចត្វសុ ឋានេសុ វន្តិតព្ពំ,
ឧទ្ទកំ ចេ, តថេវ បទក្ខិណំ កត្វា អដ្ឋសុ ឋានេសុ វន្តិតព្ពំ។ ចេតិយំ វន្តិត្វា
ពោធិយផ្កណំ បត្តេនាបិ ពុទ្ធស្ស ភគវតោ សម្មាសម្ពុទ្ធវិយ និបច្ចការំ ធស្សេត្វា

ពោធិ វង្គិតញ្ច។ សោ ឯវំ ចេតិយញ្ច ពោធិញ្ច វង្គិត្វា បដិសាមិភជ្ជានំ កត្តា
បដិសាមិភកណ្ណាកំ ហត្ថេន កណ្ណោន្តោវិយ និក្ខិត្តកម្មជ្ជានំ គហេត្វា
តាមសមីបេ កម្មជ្ជានសីសេនេវ ចីវរំ ចារុបិត្វា តាមំ បិណ្ណាយ បរិសតិ។

អថ នំ មនុស្សា ទិស្វា “អយ្យោ នោ អាគតោ”តិ បច្ចុគ្គន្ធា បត្តំ គហេត្វា
អាសនសាលាយ វា គេហោ វា និសីទាបេត្វា យាគុំ ទត្វា យាវ ភត្តំ ន និដ្ឋាតិ, តាវ
ចានេ ឆោវិត្វា មក្ខត្វា បុរេតោ និសីទិត្វា បញ្ចំ វា បុច្ឆន្តិ, ធម្មំ វា សោតុកាមា
ហោន្តិ។ សចេបិ ន កថាបេន្តិ, ជនសង្គហណាត្ថំ ធម្មកថា នាម កាតញ្ចាយេវាតិ
អជ្ជកថាចរិយា វទន្តិ។ ធម្មកថា ហិ កម្មជ្ជានវិនិមុត្តា នាម នត្ថិ, តស្មា
កម្មជ្ជានសីសេនេវ ធម្មំ កថេត្វា កម្មជ្ជានសីសេនេវ អាហារំ បរិភូញ្ចិត្វា
អនុមោទនំ កត្វា និវត្តិយមាណេហិបិ មនុស្សេហិ អនុគតោវ តាមតោ
និក្ខមិត្វា តត្ថ តេ និវត្តេត្វា មគ្គំ បដិបទ្ធិតិ។

អថ នំ បុរេតរំ និក្ខមិត្វា ពហិកាមេ កតកត្តកិច្ចា សាមណោរទហារិក្ខូ
ទិស្វា បច្ចុគ្គន្ធា បត្តចីវរមស្ស កណ្ណាន្តិ។ ចោរណាកកិក្ខូ កិរ ន “អម្ពាភំ
ឧបជ្ឈាយោ អាចរិយោ”តិ មុខំ ឱលោកេត្វា វត្ថំ ករោន្តិ, សម្បត្តបរិច្ឆេទេនេវ
ករោន្តិ។ តេ តំ បុច្ឆន្តិ - “ភន្តេ, ឯតេ មនុស្សា តុម្ពាភំ កី ហោន្តិ, មាតិបក្ខតោ
សម្ពន្ធា បិបតិបក្ខតោ”តិ? កី ទិស្វា បុច្ឆថាតិ? តុម្ពេសុ ឯតេសំ បេមំ ពហុមាទន្តិ។
“អាវុសោ, យំ មាតាបិតុហិបិ ទុក្ខរតរំ, តំ ឯតេ អម្ពាភំ ករោន្តិ, បត្តចីវរម្យំ នោ
ឯតេសំ សន្តកមេវ, ឯតេសំ អានុភាវេន នេវ ភយេ ភយំ, ន ឆាតកេ ឆាតកំ
ជាធាម, ឯទិសា នាម អម្ពាភំ ឧបការិណោ នត្ថិ”តិ តេសំ គុណោ កថយន្តោ
គច្ឆតិ។ អយំ វុច្ឆតិ ហារតិ ន បច្ឆាហារតិតិ។

យស្ស បន បកេវ វុត្តប្បការំ វត្ថុបដិបត្តិ ករោន្តស្ស កម្មជតេជោ
បជ្ឈលតិ, អនុចាទិណ្ណាកំ មុញ្ចិត្វា ឧចាទិណ្ណាកំ កណ្ណាតិ, សរីរតោ សេទា

យោ បនាយំ ហរតិ ច បច្ឆាហរតិ ចាតិ វុត្តោ, សោ
 គតបច្ឆាគតិកវត្តវសេន វេទិតញោ។ អត្តកាមា ហិ កុលបុត្តា សាសនេ
 បព្ពជិត្វា ទសបិ វីសម្មិ តីសម្មិ ចត្តាលីសម្មិ បញ្ញាសម្មិ សតម្មិ ឯកតោ
 វសន្តា កតិកវត្តំ កត្វាវិហរន្តិ “អារុសោ, តុម្ពេ ន ឥណដ្ឋា, ន ភយដ្ឋា, ន
 ជីវិកាបកតា បព្ពជិតា, ទុក្ខា មុច្ឆិតុកាមា បនេត្ត បព្ពជិតា, តស្មា គមនេ
 ឧប្បន្នកិលេសំ គមនេយេវ និក្ខល្លាប, ថានេ, និសដ្ឋាយ, សយនេ ឧប្បន្នកិលេសំ

សយនេយេវ និគ្គណ្ហាថា"តិ។ តេ វេ កតិកវត្ថុំ កត្វា ភិក្ខុវាចារំ គប្បន្តា
អឡុទសភទសភអឡុកាវុតកាវុតន្តវេសុ ចាសាណា ហោន្តិ, តាយ សញ្ញាយ
កម្មជ្ជានំ មនសិករោន្តាវ គប្បន្តិ។ សេ កស្សបិ គមនេ កិលេសោ ឧប្បជ្ជតិ,
តត្ថេវ នំ និគ្គណ្ហាតិ។ តថា អសក្កោន្តោ តិជ្ជតិ។ អថស្ស បច្ឆតោ អាគប្បន្តោបិ
តិជ្ជតិ, សោ "អយំ ភិក្ខុ តុយ្ហំ ឧប្បន្នវិក្កំ ជាតាតិ, អនុន្នវិក្កំ តេ វេត"ន្តិ
អត្តានំ បដិច្ចាទេត្វា វិបស្សនំ វឌ្ឍេត្វា តត្ថេវ អរិយភូមិ ឌីក្កមតិ, តថា
អសក្កោន្តោ និសីទតិ តិ សោ វេ នយោ។ អរិយភូមិ ឌីក្កមតុំ អសក្កោន្តោបិ, តំ
កិលេសំ វិក្កេត្វា កម្មជ្ជានំ មនសិករោន្តាវ គប្បតិ, ន កម្មជ្ជានិវិប្បយុត្តន
ចិត្តន ចាទំ ឧទ្ធវតិ។ ឧទ្ធវតិ ចេ, បដិជីវត្តិត្វា បុរិមបទេសំយេវ វេតិ
អាសិទ្ធកវាសី មហាដុស្សនេវត្ថេរោវិយ។

សោ កិវ វេ កុដីសតិ វស្សនិ គតបច្ឆាគតិកវត្ថុំ បូរេន្តោ វេវិហាសិ។
មនុស្សបិ សុទំ អន្តរាមគ្គ កសន្តា ច វេបន្តា ច មទ្គន្តា ច កម្មានិ ច ករោន្តា ថេវ
តថា គប្បន្តំ ទិស្វា - "អយំ ថេរោ បុនប្បនំ និវត្តិត្វា គប្បតិ, កី នុខោ មគ្គមូឡោ,
ឧទាហុ កិញ្ចា បមុជ្ជា"តិ សមុល្លបន្តិ។ សោ តំ អនាទិយិត្វា
កម្មជ្ជានយុត្តចិត្តនេវ សមណធម្មំ ករោន្តោវិសតិវស្សត្ថន្តវេ អវហត្ថំ
ចាបុណី។ អវហត្ថប្បត្តទិវសេ ចស្ស ចន្តិមនកោជិយំ អជីវត្តា ទេវតា
អន្តរិហិ ធិបំ ឧជ្ជាលេត្វា អជ្ជាសិ។ ចត្តារោបិ មហារាជានោ សក្កោ ច
ទេវានមិន្ទោ ព្រហ្មា ច សហម្បតិ ឧបជ្ជានំ អាគមំសុ។ តញ្ចា ឌីកាសំ ទិស្វា
វេនវាសីមហាតិស្សត្ថេរោ តំ ទុតិយទិវសេ បុច្ឆិ - "វត្តិកាកេ អាយស្មតោ
សន្តិកេ ឌីកាសោ អហោសិ, កី សោ ឌីកាសោ"តិ? ថេរោវិក្ខេបំ ករោន្តោ
"ឌីកាសោ នាម ធិចោកាសោបិ ហោតិ, មណីឌីកាសោបិ"តិ វេវាទិមាហា។
តតោ "បដិច្ចាទេថ តុម្ភេ"តិ និពន្ធា អាមាតិ បដិជានិត្វា អាហោចេសិ។

កាឡើងវិញមកបង្ហាញសមហេតុផលវិញ ច។ សោមិ កិរ

គតបច្ចាគតិកវត្ថុ បូរេន្តោ បឋមំ តាវ “ភគវតោ មហាបធានំ បូរេស្សមី” តិ
សត្ត វស្សានិ ឋានចន្ទ្រមមេវ អធិដ្ឋាសិ។ បុន សោឡស វស្សានិ
គតបច្ចាគតិកវត្ថុ បូរេត្វា អរហត្ថំ ចាបុណី។ សោ កម្មជ្ជានយុត្តនេវ ចិត្តន
ចាទំ ឧទ្ធករេន្តោ វិប្បយុត្តន ឧទ្ធករេ បដិវិវត្តន្តោ តាមសមីបំ គន្ធា “ការី ទុ
បព្ពជិតោ នូ” តិ អាសន្តនិយបទេសេ ឋត្វា ជីវំ ចារុបិត្វា កច្ចករកតោ
ឧទកេន បត្ថំ ឆោវិត្វា ឧទកកណ្ឌសំ ករោតិ។ កី ការណា? “មា មេ ភិក្ខុ ធាតុ
វា វន្តិតុំ វា អាគតេ មនុស្សេ ‘ធិយាយុកា ហោថា’ តិ វចនមត្តេនាបិ
កម្មជ្ជានវិក្ខេបោ អហោសី” តិ “អដ្ឋ, ភន្ត, កតិមី” តិ ជិវសំ វា ភិក្ខុគណនំ វា
បញ្ចំ វា បុច្ឆិតោ បន ឧទកំ គិលិត្វា អាហោចតិ។ សចេ ជិវសាទិបុច្ឆកា ន ហោត្តិ,
និក្ខមនវេលាយំ តាមទ្វារេ និដ្ឋិត្វា យាតិ។

កលម្ហតិវិហារេ វស្សបគតា បញ្ញាស ភិក្ខុវិញ ច។ តេ កិរ

អាសាឡិបុណ្ណមិយំ កតិកវត្ថុ អកំសុ - “អរហត្ថំ អបត្វា អញ្ញមញ្ញំ
នាលបិស្សមា” តិ។ តាមញ្ញ បិណ្ណាយ បរិសន្តា ឧទកកណ្ឌសំ កត្វា បរិសីសុ។
ជិវសាទិសុ បុច្ឆិតេសុ វុត្តនយេនេវ បដិបទ្គិសុ។ តត្ថ មនុស្ស និដ្ឋកនំ ទិស្វា
ជានីសុ - “អដ្ឋកោ អាគតោ, អដ្ឋទ្វេ” តិ។ ឯវញ្ញ ចិន្តេសុ - “កី ទុ ខោ ឯតេ
អម្ពោហោវ សទ្ធិ ន សល្លបន្តិ, ឧទាហុ អញ្ញមញ្ញម្បិ។ យទិ អញ្ញមញ្ញំ ន សល្លបន្តិ,
អទ្វាវិវាទជាតា ភវិស្សន្តិ។ ឯច នេ អញ្ញមញ្ញំ ឧមាបេស្សមា” តិ សញ្ញេវិហារំ
គន្ធា បញ្ញាសាយ ភិក្ខុសុ ទ្វេបិ ភិក្ខុ ឯកោកាសេ នាទ្ធសំសុ។ តតោ យោ តេសុ
ចក្ខុមា បុរិសោ, សោ អាហា - “ន ភោ កលហាការកានំ ឱកាសោ ព្យាទិសោ
ហោតិ, សុសម្មជ្ជំ ចេតិយផ្កណំ ពោទិយផ្កណំ, សុនិក្ខិត្វា សម្មជ្ជនិយោ, សុបដ្ឋិតំ
ចានីយំ បរិភោជនីយ” តិ។ តេ តតោវ និវត្តា។ តេបិ ភិក្ខុ អន្តោតេមាសេយេវ
អរហត្ថំ បត្វា មហាបង្ហាញវិសុទ្ធិបង្ហាញ បង្ហាញសុំ។

ឯវ៉ូ កាឡូរ៉ូមណ្ឌូបវាសី មហានគត្តេវោវិយ, កលម្ពតិក្ខវិហារេ
វស្សបគតាភិក្ខុវិយ ច កម្មដ្ឋានយុត្តនេវ ចិត្តន ចាធំ ឧទ្ធរន្តោ គាមសមីបំ
គន្ធា ឧទកគណ្ឌសំ កត្វាវីដិយោ សល្លក្ខេត្វា យត្ត សុរាសោណ្ឌាធុត្តាធយោ
កលហការកា ចណ្ឌាហត្ថិអស្សនយោ វា នត្ថិ, តំវីដិ បដិបដ្ឋតិ។ តត្ថ ច
បិណ្ឌាយ ចរមាណោ ន តុរិតតុរិតោវិយ ជវេន គច្ឆតិ។ ន ហិ ជវេន
បិណ្ឌាចាតិកត្ថត្ថំ នាម កិញ្ចិ អត្ថិ។ វិសមភូមិភាគបត្តំ បន ឧទកសកដំវិយ
និច្ចលោ ហុត្វា គច្ឆតិ។ អនុយំ បរិដ្ឋោ ច ធាតុកាមំ វា អធាតុកាមំ វា
សល្លក្ខេត្តំ តទន្ធរំ កាលំ អាគមេន្តោ ភិក្ខុំ គហេត្វា អន្តោគាមេ វា
ពហិគាមេ វា វិហារមេវ វា អាគន្ធា យថាជាសុកេ បតិរូបេ ឌីកាសេ និសីទិត្វា
កម្មដ្ឋានំ មនសិករោន្តោ អាហារេ បដិកូលសញ្ញំ ឧបដ្ឋបេត្វា
អក្ខត្តញ្ញនវណាលេបនបុត្តមសូបមាវសេន បច្ឆវេក្ខន្តោ អដ្ឋដ្ឋសមន្នាគតំ
អាហារំ អាហារេតិ, នេវ ធនាយ ន មធាយ ន មណ្ឌនាយ ន វិភូសនាយ...បេ....
ភុត្តាវី ច ឧទកកិច្ចំ កត្វា មុហុត្តំ ភត្តកិលមដំ បដិបស្សម្តេត្វា យថា បុរេភត្តំ,
ឯវ៉ូ បច្ឆាភត្តំ បុរិមយាមំ បច្ឆិមយាមញ្ច កម្មដ្ឋានមេវ មនសិករោតិ។ អយំ វុច្ឆតិ
ហារតិ ច បច្ឆាហារតិ ចាតិ។

ឥមំ បន ហារណបច្ឆាហារណសម្ពាសំ គតបច្ឆាគតិកវត្តំ បូរេន្តោ យទិ
ឧបនិស្សយសម្បន្នោ ហោតិ, បឋមវយេ ឯវ៉ូ អរហត្តំ ចាបុណាតិ។ នោ ចេ
បឋមវយេ ចាបុណាតិ, អថ មជ្ឈិមវយេ ចាបុណាតិ។ នោ ចេ មជ្ឈិមវយេ
ចាបុណាតិ, អថ បច្ឆិមវយេ ចាបុណាតិ, នោ ចេ បច្ឆិមវយេ ចាបុណាតិ, អថ
មរណសមយេ។ នោ ចេ មរណសមយេ ចាបុណាតិ, អថ ទេវបុត្តោ ហុត្វា។
នោ ចេ ទេវបុត្តោ ហុត្វា ចាបុណាតិ, អនុប្បន្នេ ពុទ្ធនិព្វត្តោ បច្ឆេកពោធិ
សន្និករោតិ។ នោ ចេ បច្ឆេកពោធិ សន្និករោតិ, អថ ពុទ្ធានំ សម្មាសម្ពាសំ
ទិយ្យាភិញ្ញោ វា ហោតិ, សេយ្យថាបិ ថេរោ ពាហិយោ ធារុជីវិយោ មហាបញ្ចោ

វា, សេយ្យថាបិ ថេរោ សាវិបុត្តោ, មហិទ្ធិកោ វា, សេយ្យថាបិ ថេរោ
មហាមោគ្គល្លានោ, ធុតវាទោ វា, សេយ្យថាបិ ថេរោ មហាកស្សថោ,
ទិព្ទចក្ខុកោ វា, សេយ្យថាបិ ថេរោ អនុរុទ្ធា, វិនយធរោ វា, សេយ្យថាបិ ថេរោ
ឧបាលី, ធម្មកថិកោ វា, សេយ្យថាបិ ថេរោ បុណ្ណោ មន្តាណិបុត្តោ, អារម្ម័កោ
វា, សេយ្យថាបិ ថេរោ វេរតោ, ពហុស្សតោ វា, សេយ្យថាបិ ថេរោ អានន្តោ,
សិក្ខាកាមោ វា, សេយ្យថាបិ ថេរោ រាហុលោ ពុទ្ធបុត្តាតិ។ ឥតិ ឥមស្មី ចតុក្ក
យាយំ ហរតិ បច្ឆាហរតិ ច, តស្ស គោចរសម្បជញ្ញំ សិខាបត្តំ ហោតិ។

អភិក្កមាទីសុ បន អសម្មយ្ហនំ អសម្មោហសម្បជញ្ញំ។ តំ ឯវំ វេទិតតំ - ឥធន
ភិក្ខុ អភិក្កមន្តោ វា បដិក្កមន្តោ វា យថា អន្ធិបុព្វដ្ឋនា អភិក្កមាទីសុ - “អត្តា
អភិក្កមតិ, អត្តនា អភិក្កមោ និព្វត្តិតោ” តិ វា “អហំ អភិក្កមាមិ, មយា
អភិក្កមោ និព្វត្តិតោ” តិ វា សម្មយ្ហន្តិ, តថា អសម្មយ្ហន្តោ អភិក្កមាមីតិ ចិត្ត
ឧប្បជ្ឈមាណេ តេនេវ ចិត្តន សទ្ធិំ ចិត្តសមុដ្ឋានា វាយោធាតុ វិញ្ញត្តិ ជនយមាណ
ឧប្បជ្ឈតិ, ឥតិ ចិត្តកិរិយាវាយោធាតុវិច្ឆារវសេន អយំ កាយសម្មតោ
អដ្ឋិសង្ឃាដោ អភិក្កមតិ។ តស្សេវំ អភិក្កមតោ ឯកកថាទុទ្ធរណោ បថវីធាតុ
អាថោធាតុតិ ទ្វេ ធាតុយោ ឱមត្តា ហោន្តិ មជ្ជា, ឥតរា ទ្វេ អធិមត្តា ហោន្តិ
ពលវតិយោ, តថា អតិហរណាវីតិហរណេសុ, វោស្សជ្ឈនេ តេដោធាតុ
វាយោធាតុតិ ទ្វេ ធាតុយោ ឱមត្តា ហោន្តិ មជ្ជា, ឥតរា ទ្វេ អធិមត្តា ហោន្តិ
ពលវតិយោ, តថា សន្និក្ខេបនសន្និក្ខុម្ពនេសុ។

តត្ថ ឧទ្ធរណោ បវត្តា រូបារូបធម្មា អតិហរណំ ន ចាបុណ្និ, តថា
អតិហរណោ បវត្តា វីតិហរណំ, វីតិហរណោ បវត្តា វោស្សជ្ឈនំ, វោស្សជ្ឈនេ
បវត្តា សន្និក្ខេបនំ, សន្និក្ខេបនេ បវត្តា សន្និក្ខុម្ពនំ ន ចាបុណ្និ, តត្ថ តត្ថេវ
បព្ពបព្ពំ សន្និសន្និ ឱធិឱធិ ហុត្វា តត្ថកថាលេ បក្ខិត្តតិលានិវិយ តជតជាយន្តា

ភិជ្ជន្តិ។ តត្ថ កោ ឯកោ អភិក្កមតិ, កស្ស វា ឯកស្ស អភិក្កមនំ? បរមត្ថតោ
ហិ ធាតុនំយេវ គមនំ, ធាតុនំ ឋានំ, ធាតុនំ និសង្ខា, ធាតុនំ សយនំ។ តស្មី
តស្មីញ្ញំ កោដ្ឋាសេ សទ្ធិរូបេន -

“អញ្ញំ ឧប្បជ្ឈតេ ចិត្តំ, អញ្ញំ ចិត្តំ និរុជ្ឈតិ;
អរីចិមនុសម្ពន្ធា, ននិសោតោវ វត្ថុតិ”តិ។ -

ឯវំ អភិក្កមាធិសុ អសម្មយ្ហនំ អសម្មាហសម្មជញ្ញំ នាមាតិ។

និដ្ឋិតោ “អភិក្កន្តេ បដិក្កន្តេ សម្មជានការី ហោតិ”តិបទស្ស អត្ថោ។

អាឈោកិតេ វិលោកិតេតិ ឯត្ថ បទ អាឈោកិតំ នាម បុរតោ បេក្ខនំ,
វិលោកិតំ នាម អនុទិសាបេក្ខនំ។ អញ្ញានិបិ ហេដ្ឋា ឧបរិ បច្ឆតោ
អនុបេក្ខនវសេន ឱលោកិតឧល្លោកិតាបលោកិតានិ នាម ហោន្តិ។ តានិ ឥធ
ន គហិតានិ, សារុប្បវសេន បទ ឥមាទេវ ទ្វេ គហិតានិ។ ឥមំនា វា មុខេន
សញ្ញានិបិ តានិ គហិតានេវាតិ។

តត្ថ “អាឈោកេស្សមី”តិ ចិត្តេ ឧប្បន្នេ ចិត្តវសេនេវ អនោឈោកេត្វា
អត្ថបរិក្កណ្ណនំ សាត្តកសម្មជញ្ញំ។ តំ អាយស្មន្តំ នន្តំ កាយសក្ខី កត្វា
វេទិតញ្ញំ។ វុត្ថញ្ញោតំ ភកវតា -

“សចេ, ភិក្ខុវេ, នន្តស្ស បុរតិមា ទិសា អាឈោកេតញ្ញា ហោតិ, សត្តំ
ចេតសា សមន្នាហរិត្វា នន្តោ បុរតិមំ ទិសំ អាឈោកេតិ ឯវំ មេ បុរតិមំ
ទិសំ អាឈោកយតោ នាភិជ្ឈាទោមនស្សា ចាបកា អកុសលា ធម្មា
អន្វាសវិស្សន្តិ’តិ។ ឥតិហ តត្ថ សម្មជានោ ហោតិ។ សចេ, ភិក្ខុវេ,
នន្តស្ស បច្ឆិមា ទិសា, ឧត្តរា ទិសា, ទិក្ខុណា ទិសា, ឧទ្ទំ, អនោ, អនុទិសា

អាណែកតត្តា ហោតិ, សត្វំ ចេតសា សមន្ទាហិវិទ្យា នន្ទោ អនុទិសំ
អាណែកតិ វេរំ មេ អនុទិសំ អាណែកយតោ'...បេ.... សម្បជានោ
ហោតិ"តិ (អ. និ. ៨.៩)។

អបិច ឥធាបិ បុព្វេ វុត្តចេតិយទស្សនាទិវសេនេវ សាត្តកតា ច
សប្បាយតា ច វេទិតត្តា។ កម្មជ្ជានស្ស បន អវិជហនមេវ គោចរសម្បជញ្ញំ,
តស្មា ខន្ធជាតុអាយតនកម្មជ្ជានិកេហិ អត្តនោ កមជ្ជានវសេនេវ
កសិណាទិកម្មជ្ជានិកេហិ វា បន កម្មជ្ជានសីសេនេវ អាណែកនវិលោកនំ
កាតត្ថំ។

“អព្ពន្ធលេ អត្តា នាម អាណែកតា វាវិលោកតា វា នត្ថិ,
‘អាណែកស្សមី’តិ បន ចិត្តេ ឧប្បជ្ជមានេ តេនេវ ចិត្តេន សន្និ ចិត្តសមុជ្ជានា
វាយោធាតុវិញ្ញត្តិ ជនយមាណ ឧប្បជ្ជតិ។ ឥតិ
ចិត្តកិរិយវាយោធាតុវិញ្ញាវសេន ហេជ្ជមំ អក្ខិទលំ អធា សីទតិ, ឧបរិមំ ឧទ្ធំ
លង្កេតិ, កោចិ យន្តកេន វិវរន្តោ នាម នត្ថិ, តតោ ចក្កវិញ្ញាណំ ទស្សនកិច្ចំ
សាធន្តំ ឧប្បជ្ជតិ”តិ វេរំ បជាននំ បនេត្ត អសម្មោហាសម្បជញ្ញំ នាម។

អបិច មូលបរិញ្ញាអាកន្តកតាវកាលិកការវសេនបេត្ត
អសម្មោហាសម្បជញ្ញំ វេទិតត្ថំ។ មូលបរិញ្ញាវសេន តាវ -

“ភវផ្កាវជ្ជនព្វោវ, ទស្សនំ សម្បជិច្ឆនំ;
សន្តិវណំ វោជ្ជព្ពនំ, ជវនំ ភវតិ សត្តមំ”។

តត្ថ ភវផ្កំ ឧបបត្តិភវស្ស អផ្កកិច្ចំ សាធយមាណំ បវត្តតិ, តំ អាវដ្ឋេត្វា
កិរិយមនោធាតុ អាវជ្ជនកិច្ចំ សាធយមាណា, តន្តិរោធា ចក្កវិញ្ញាណំ
ទស្សនកិច្ចំ សាធយមាណំ, តន្តិរោធាវិចាកមនោធាតុ សម្បជិច្ឆនកិច្ចំ

សាធយមាណ, តន្ត្រីរោងវិចារកមនោវិញ្ញាណធាតុ សន្តិរណកិច្ច
សាធយមាណ, តន្ត្រីរោង កិរិយមនោវិញ្ញាណធាតុ រោងព្រួញកិច្ច សាធយមាណ,
តន្ត្រីរោង សត្វក្ខត្តំ ជវនំ ជវតិ។ តត្ថ បឋមជវនេបិ “អយំ ឥត្ថិ, អយំ បុរិសោ” តិ
រជ្ជនទុស្សនមុយ្ហនវសេន អាសោកិតិរិលោកិតំ ន ហោតិ,
ទុតិយជវនេបិ... បេ... សត្វមជវនេបិ។ ឯតេសុ បន យុទ្ធមណ្ឌលេ យោធនុវិយ
ហេដ្ឋបរិយវសេន ភិជ្ជិត្វា បតិទេសុ “អយំ ឥត្ថិ, អយំ បុរិសោ” តិ រជ្ជនាទិវសេន
អាសោកិតិរិលោកិតំ ហោតិ។ ឯវំ តាវេត្ថ មូលបរិញ្ញាវសេន
អសម្មោហសម្បជញ្ញំ វេទិតព្ពំ។

ចក្កទ្វារេ បន រូបេ អាចាថមាគតេ ភវន្ត្ថបលនតោ ឧទ្ធច្ចំ
សកកិច្ចនិច្ឆាទនវសេន អាវជ្ជនាទីសុ ឧប្បជ្ជិត្វា និរុទ្ទេសុ អវសានេ ជវនំ
ឧប្បជ្ជិតិ, តំ បុព្វេ ឧប្បន្នានំ អាវជ្ជនាទីនំ គេហភូតេ ចក្កទ្វារេ អាគន្ធកបុរិសោ
វិយ ហោតិ។ តស្ស យថា បរគេហោ កិញ្ចិ យាចិត្តំ បរិជ្ជស្ស អាគន្ធកបុរិសស្ស
គេហសាមិកេសុ តុណ្ហិមាសិនេសុ អាណាករណំ ន យុត្តំ, ឯវំ អាវជ្ជនាទីនំ
គេហភូតេ ចក្កទ្វារេ អាវជ្ជនាទីសុបិ អវជ្ជនេសុ អទុស្សនេសុ អមុយ្ហនេសុ ច
រជ្ជនទុស្សនមុយ្ហនំ អយុត្តន្តិ ឯវំ អាគន្ធកភាវវសេន អសម្មោហសម្បជញ្ញំ
វេទិតព្ពំ។

យានិ បនេតានិ ចក្កទ្វារេ រោងព្រួញបរិយោសានានិ ចិត្តានិ ឧប្បជ្ជិត្តិ, តានិ
សទ្ធិ សម្បយុត្តធម្មហិ តត្ថ តត្ថេវ ភិជ្ជិត្តិ, អញ្ញមញ្ញំ ន បស្សន្តិ, ឥត្តរានិ
តាវកាលិកានិ ហោតិ។ តត្ថ យថា ឯកស្មី យវេ សព្វេសុ មាទុសកេសុ មតេសុ
អវសេសស្ស ឯកស្ស តន្ត្រីណំយេវ មរណាធម្មស្ស ន យុត្តា នច្ចគីតាទីសុ
អភិរតិ នាម, ឯវមេវ ឯកទ្វារេ សសម្បយុត្តេសុ អាវជ្ជនាទីសុ តត្ថ តត្ថេវ
មតេសុ អវសេសស្ស តន្ត្រីណំយេវ មរណាធម្មស្ស ជវនស្សបិ

រដ្ឋនិស្សន្ទនមុយ្យនវសេន អភិរតិ នាម ន យុត្តាតិ វេទិតតំ។ តាវកាលិកភាវវសេន
អសម្មោហសម្មជញ្ញំ វេទិតតំ។

អបិច ខន្ទាយតនធាតុបច្ចយបច្ចវេក្ខណាវសេនបេតំ វេទិតតំ។ ឯត្ថ បិ
ចក្ក ចេវ រូបា ច រូបក្ខន្ធា, ធស្សនំ វិញ្ញាណក្ខន្ធា, តំសម្មយុត្តា វេទនា
វេទនាក្ខន្ធា, សញ្ញា សញ្ញាក្ខន្ធា, ជស្សនិកា សម្ពាសសម្ពាសក្ខន្ធា,
ឯវមេតេសំ បញ្ចន្ធិ ខន្ទនំ សមវាយេ អាសោកនិវាសនំ បញ្ញាយតិ។ តត្ថ
កោ ឯកោ អាសោកេតិ, កោវិសោកេតិ? តថា ចក្ក ចក្ខាយតនំ, រូបំ
រូបាយតនំ, ធស្សនំ មនាយតនំ, វេទនាធម្មោ សម្មយុត្តធម្មា ធម្មាយតនំ,
ឯវមេតេសំ ចតុន្ធិ អាយតនានំ សមវាយេ អាសោកនិវាសនំ បញ្ញាយតិ។
តត្ថ កោ ឯកោ អាសោកេតិ, កោវិសោកេតិ? តថា ចក្ក ចក្ខុធាតុ, រូបំ
រូបធាតុ, ធស្សនំ ចក្ខុវិញ្ញាណធាតុ, តំសម្មយុត្តា វេទនាធម្មោ ធម្មា ធម្មធាតុ,
ឯវមេតេសំ ចតុន្ធិ ធាតុនំ សមវាយេ អាសោកនិវាសនំ បញ្ញាយតិ។ តត្ថ
កោ ឯកោ អាសោកេតិ, កោវិសោកេតិ? តថា ចក្ក និស្សយបច្ចយោ, រូបំ
អារម្មណបច្ចយោ, អារម្មនំ អនន្តរសមនន្តរូបនិស្សយនត្ថិវិកតបច្ចយោ,
អាសោកោ ឧបនិស្សយបច្ចយោ, វេទនាធម្មោ សហជាតបច្ចយោ។ ឯវមេតេសំ
បច្ចយានំ សមវាយេ អាសោកនិវាសនំ បញ្ញាយតិ។ តត្ថ កោ ឯកោ
អាសោកេតិ, កោវិសោកេតិ ឯវមេត្ថ
ខន្ទាយតនធាតុបច្ចយបច្ចវេក្ខណាវសេនបិ អសម្មោហសម្មជញ្ញំ វេទិតតំ។

សមិញ្ញតេ បសារិតេតិ បញ្ញានំ សមិញ្ញនបសារណោ។ តត្ថ ចិត្តវសេនេវ
សមិញ្ញនបសារណំ អកត្វា ហត្ថចាទានំ សមិញ្ញនបសារណាបច្ចយា អត្តានត្ថំ
បរិគ្គណ្ឌិត្វា អត្ថបរិគ្គណ្ឌនំ សាត្តកសម្មជញ្ញំ។ តត្ថ ហត្ថចាទេ អតិចិរំ
សមិញ្ញិត្វា វា បសារេត្វា វា បិតស្ស ខណោ ខណោ វេទនា ឧប្បជ្ឈន្តិ, ចិត្តំ ឯកត្ថំ ន

លក្ខតិ, កម្មជ្ជានំ បរិបត្តតិ, វិសេសំ នាធិគត្តតិ។ កាលេ សមិញ្ញន្តស្ស កាលេ
បសារេន្តស្ស បន តា វេទនា នុប្បជ្ឈន្តិ, ចិត្តំ ឯកគ្គំ ហោតិ, កម្មជ្ជានំ ជាតិ គត្តតិ,
វិសេសមធិគត្តតិ ឯវំ អត្តានត្ថបរិគ្គណ្ឌានំ វេទិតព្ពំ។

អត្ថេ បន សតិបិ សប្បាយាសប្បាយំ បរិគ្គណ្ឌិត្វា សប្បាយបរិគ្គណ្ឌានំ
សប្បាយសម្បជញ្ញំ។ តត្រាយំ នយោ - មហាថេតិយដ្ឋណោ កិវ ធម្មារកិក្ខុ
សជ្ឈាយំ គណ្ណានិ។ តេសំ បិដ្ឋបស្សេ ធម្មារកិក្ខុនិយោ ធម្មំ សុណានិ។ តត្ថេកោ
ធម្មារោ ហត្ថំ បសារេន្តោ កាយសំសគ្គំ បទ្វា តេនេវ ការណោន គិហិ ជាតោ។
អបរោ ភិក្ខុ ចាទំ បសារេន្តោ អគ្គិម្ហំ បសារេសិ, អដ្ឋិ អាហាច្ឆ ចាទោ ឈាយិ។
អបរោ វម្មិកេ បសារេសិ, សោ អាសិវិសេន ធខេដ្ឋា។ អបរោ ចីវរ កុដិធខណ្ឌកេ
បសារេសិ, តំ មណិសប្បោ ខំសិ។ តស្មា ឯវេវេ អសប្បាយេ អបសារេត្វា
សប្បាយេ បសារេតព្ពំ។ ឥធមេត្ថ សប្បាយសម្បជញ្ញំ។

គោចរសម្បជញ្ញំ បន មហាថេវវត្ថុនា ធិបេតព្ពំ - មហាថេរោ កិវ ធិវាជ្ជានេ
និសិទ្ធា អន្តេវាសិកេហិ សទ្ធិ កថយមាណោ សហសា ហត្ថំ សមិញ្ញិត្វា បុន
យថាហានេ វេបេត្វា សណិកំ សមិញ្ញេសិ។ តំ អន្តេវាសិកា បុច្ឆីសុ - “កស្មា,
ភន្តេ, សហសា ហត្ថំ សមិញ្ញិត្វា បុន យថាហានេ វេបេត្វា សណិកំ
សមិញ្ញិត្វា” តិ។ យតោ បដ្ឋាយាហំ, អាវុសោ, កម្មជ្ជានំ មនសិកាតុំ អារទ្ធោ, ន
មេ កម្មជ្ជានំ មុញ្ញិត្វា ហត្ថោ សមិញ្ញិតបុញ្ញោ, ឥនានិ បន តុម្ពេហិ សទ្ធិ
កថយមាណេន កម្មជ្ជានំ មុញ្ញិត្វា សមិញ្ញិតោ, តស្មា បុន យថាហានេ វេបេត្វា
សមិញ្ញេសិន្តិ។ សាធុ, ភន្តេ, ភិក្ខុនា នាម ឯវេវេ បន ភវិតព្ពន្តិ។ ឯវេមត្ថាបិ
កម្មជ្ជានាវិជហានមេវ គោចរសម្បជញ្ញន្តិ វេទិតព្ពំ។

អព្ពន្ធលេ អត្តា នាម កោចិ សមិញ្ញេន្តោ វា បសារេន្តោ វា នត្ថិ,
វុត្តប្បការចិត្តកិរិយវាយោធាតុវិច្ឆារេន បន សុត្តាកក្កនវសេន ធារុយន្តស្ស

ហត្ថបាលធម្មនុវិយ សមិញ្ញនបសារណំ ហោតីតិ បរិជាននំ បនេត្ត
អសម្មោហសម្មជញ្ញន្តិ វេទិតត្ថំ។

សង្ឃាជីបត្តចីវរធារណោតិ ឯត្ថ សង្ឃាជីវីរាទំ និវាសនចារុបនវសេន,
បត្តស្ស ភិក្ខាបជិត្តហណាទិវសេន បរិភោគោ ធារណំ នាម។ តត្ថ
សង្ឃាជីវីរាធារណោ តាវ និវាសេត្វា ចារុបិត្វា ច បិណ្ឌាយ ចរតោ
អាមិសលាកោ, “សីតស្ស បដិយាតាយា” តិអាទិនា នយេន ភក្កតា
វុត្តប្បការោយេវ ច អត្តោ អត្តោ នាម។ តស្ស វសេន សាត្តកសម្មជញ្ញំ
វេទិតត្ថំ។

ឧណ្ហាបកតិកស្ស បន ធុត្តលស្ស ច ជីវំ សុខុមំ សប្បាយំ, សីតាលុកស្ស
យនំ ធុបង្គំ។ វិបរីតំ អសប្បាយំ។ យស្ស កស្សចិ ជិន្នំ អសប្បាយមេវ។
អគ្គធុទិនានេន ហិស្ស តំ បលិពោធករំ ហោតិ។ តថា បដ្ឋុណ្ឌាធុកូលាទិភេទំ
លោកនិយជីវំ។ តាទិសញ្ចិ អរញ្ញោ ឯកកស្ស និវាសន្តរាយករំ,
ជីវិតន្តរាយករញ្ចាបិ ហោតិ។ និប្បវិយាយេន បន យំ
និមិត្តកម្មាទិមិច្ឆាជីវវសេន ឧប្បន្នំ, យញ្ចស្ស សេវមានស្ស អកុសលា ធម្មា
អភិវឌ្ឍន្តិ, កុសលា ធម្មា បរិហាយន្តិ, តំ អសប្បាយំ។ វិបរីតំ សប្បាយំ, តស្ស
វសេនេត្ត សប្បាយសម្មជញ្ញំ, កម្មដ្ឋានាវិជហនវសេនេវ ច គោចរសម្មជញ្ញំ
វេទិតត្ថំ។

អព្ពន្ធរេ អត្តោ នាម កោចិ ជីវំ ចារុបន្តោ នត្ថិ,
វុត្តប្បការចិត្តកិរិយវាយោធាតុវិច្ឆារេនេវ បន ជីវចារុបនំ ហោតិ។ តត្ថ
ជីវម្បិ អចេតនំ, កាយោបិ អចេតនោ។ ជីវំ ន ជាតាតិ “មយា កាយោ
ចារុបិតោ” តិ។ កាយោបិ ន ជាតាតិ “អហំ ជីវេន ចារុបិតោ” តិ។ ធាតុយោវ
ធាតុសម្បហំ បដិច្ឆាទេន្តិ បដិបិលោតិកាយ ចោត្តក្សបបដិច្ឆាទេនវិយ។ តស្មា

នេវ សុន្ទរំ បីវរំ លភិត្វា សោមនស្សំ កាតតំ, ន អសុន្ទរំ លភិត្វា ទោមនស្សំ។
នាគវម្មិកេចតិយរុក្ខាធិសុ ហិ កេចិ មាលាភន្ធជូមវត្តាធិហិ សក្ការំ ករោន្តិ,
កេចិ គូបមុត្តកទ្ទមនណ្ឌាសត្តបហារាធិហិ អសក្ការំ។ ន តេហិ
នាគវម្មិករុក្ខាធិយោ សោមនស្សំ វា ករោន្តិ ទោមនស្សំ វា។ ឯវមេវ នេវ សុន្ទរំ
បីវរំ លភិត្វា សោមនស្សំ កាតតំ, ន អសុន្ទរំ លភិត្វា ទោមនស្សន្តិ ឯវំ
បវត្តបដិសម្ពាធនវសេនេត្ថ អសម្មោហសម្បជញ្ញំ វេទិតតំ។

បត្តជារណេបិ បត្តំ សហសាវ អគ្គហេត្វា - “ឥមំ គហេត្វា បិណ្ឌាយ
ចរមាណោភិក្ខុំ លភិត្វាមី” តិ ឯវំ បត្តគ្គហណំបច្ចយា បដិលភិតតត្ថអត្ថវសេន
សាត្តកសម្បជញ្ញំ វេទិតតំ។ កិសទុព្ពលសវីរស្ស បន គរុបត្តោ អសប្បាយោ។
យស្ស កស្សបិ ចតុបញ្ចកណ្ឌិកាហតោ ទុព្ពិសោធនីយោ អសប្បាយោ។
ទុទ្ទោតបត្តោ ហិ នវដ្ឋតិ, តំ ធាវន្តស្សេវ ចស្ស បលិពោធា ហោតិ។
មណីវណ្ណបត្តោ បន លោភនីយោ បីវរេ វុត្តនយេនេវ អសប្បាយោ។
និមិត្តកម្មាធិវសេនលទ្ធោ, បន យញ្ចស្ស សេវមានស្ស អកុសលា ធម្មា
អភិវឌ្ឍន្តិ, កុសលា ធម្មា បរិហាយន្តិ, អយំ ឯកន្តអសប្បាយោ។ វិបរីតោ
សប្បាយោ។ តស្ស វសេនេត្ថ សប្បាយសម្បជញ្ញំ, កម្មជ្ជាធាវិជហនវសេនេវ ច
កោចរសម្បជញ្ញំ វេទិតតំ។

អព្ពន្ធរេ អត្តា នាម កោចិ បត្តំ គណ្ណោន្តោ នត្ថិ,
វុត្តប្បការចិត្តកិរិយវាយោធាតុវិច្ឆារេនេវ បត្តគ្គហណំ នាម ហោតិ។ តត្ថ
បត្តោបិ អចេតនោ, ហត្តាបិ អចេតនា។ បត្តោ ន ជានាតិ “អហំ ហត្ថេហិ
គហិតោ” តិ។ ហត្តាបិ ន ជាទន្តិ “បត្តោ អម្ពេហិ គហិតោ” តិ។ ធាតុយោវ
ធាតុសម្ពហំ គណ្ណាន្តិ, សណ្ឋាសេន អគ្គិវណ្ណបត្តគ្គហណំ វិយាតិ ឯវំ
បវត្តបដិសម្ពាធនវសេនេត្ថ អសម្មោហសម្បជញ្ញំ វេទិតតំ។

អបិច យថា ជិន្នហត្ថចានេ វណាមុខេហិ បគ្បវិតបុព្វលោហិតកិមិកុលេ
និលមក្ខិតកសម្បវិកិណ្ណោ អនាថសាលាយ អនាថមនុស្សេ ធិស្វា ធិយាលុកា
បុរិសា តេសំ វណាបដ្ឋចោឡ កានិ ចេវ កថាលាធិហិ ភេសដ្ឋានិ ច ឧបនាមេន្តិ។
តត្ថ ចោឡ កានិបិ កេសញ្ចិ សណ្ណានិ, កេសញ្ចិ ជូលានិ ចាបុណ្ណិ,
ភេសដ្ឋកថាលានិបិ កេសញ្ចិ សុសណ្ណានានិ, កេសញ្ចិ ទុស្សណ្ណានានិ
ចាបុណ្ណិ, ន តេ តត្ថ សុមនា វា ទុម្ពនា វា ហោន្តិ។ វណាបដិច្ឆាធនមត្តេនេវ ហិ
ចោឡកេន ភេសដ្ឋបដិគ្គហមត្តេនេវ ច កថាលកេន តេសំ អត្ថោ។ ឯវមេវ
យោភិត្តុ វណាចោឡកំរិយ ចីវរំ, ភេសដ្ឋកថាលកំរិយ ច បត្តំ, កថាលេ
ភេសដ្ឋមិវ ច បត្តេ លទ្ធិភិត្តុ សល្លកេតិ។ អយំ សង្ឃាជិបត្តចីវរធារណោ
អសម្មោហសម្បជញ្ញោន ឧត្តមសម្បជានការីតិ វេទិតញ្ចោ។

អសិភាធិសុ អសិភេតិ បិណ្ឌាចាតភោជនេ។ បីភេតិ យាគុអាធិចានេ។
ខាយិភេតិ បិដ្ឋខដ្ឋកាធិខាធនេ។ សាយិភេតិ មគ្គុដាលិភាធិសាយនេ។ តត្ថ
“នេវ ធនាយា”តិអាធិនា នយេន វុត្តោ អដ្ឋវិជោបិ អត្ថោ អត្ថោ នាម, តស្ស
វសេន សាត្តកសម្បជញ្ញំ វេទិតញ្ចំ។

លូខបណ្ឌិតតិវត្ថមគ្គុរាធិសុ បន យេន ភោជនេន យស្ស អដាសុ ហោតិ, តំ
តស្ស អសប្បាយំ។ យំ បន និមិត្តកម្មាធិវសេន បដិលទ្ធិ, យញ្ចស្ស ភុញ្ញតោ
អកុសលា ធម្មា អភិវឌ្ឍន្តិ, កុសលា ធម្មា បរិហាយន្តិ, តំ
ឯកន្តអសប្បាយមេវ។ វិបរីតំ សប្បាយំ។ តស្ស វសេនេត្ថ សប្បាយសម្បជញ្ញំ,
កម្មដ្ឋានាវិជហនវសេនេវ ច កោចរសម្បជញ្ញំ វេទិតញ្ចំ។

អព្ពន្ធរ អត្ថា នាម កោចិ ភុញ្ញកោ នត្ថិ,
វុត្តប្បការចិត្តកិរិយវាយោធាតុវិច្ឆារេនេវ បត្តបដិគ្គហណំ នាម ហោតិ,
ចិត្តកិរិយវាយោធាតុវិច្ឆារេនេវ ហត្ថស្ស បត្តេ ឱតារណំ នាម ហោតិ,

ចិត្តកិរិយវាយោធាតុវិជ្ជារេនេវ អាលោបករណំ អាលោបុទ្ធរណំ
មុខវិវរណញ្ច ហោតិ។ ន កោចិ កុញ្ចកាយ ន យន្តកេន ហនុកដ្ឋិនិវិវតិ,
ចិត្តកិរិយវាយោធាតុវិជ្ជារេនេវ អាលោបស្ស មុខេ វេបនំ ឧបវិទន្តានំ
មុសលកិច្ចសាធនំ ហោជ្ជាទន្តានំ ឧទុក្ខលកិច្ចសាធនំ ជិដ្ឋាយ
ហត្ថកិច្ចសាធនញ្ច ហោតិ។ ឥតិ នំ តត្ថ អគ្គជិដ្ឋាយ តនុកខេឡោ, មូលជិដ្ឋាយ
ពហលខេឡោ មក្ខតិ។ តំ ហោជ្ជាទន្តឧទុក្ខលេ ជិដ្ឋាហត្ថបវិវត្តិតំ
ខេឡឧទកតេមិតំ ឧបវិទន្តមុសលសញ្ញាណិតំ កោចិ កជន្ននា វា ទត្ថិយា វា
អន្តោ បវេសេន្តោ នាម នត្ថិ, វាយោធាតុយាវ បរិសតិ។ បរិដ្ឋំ បរិដ្ឋំ កោចិ
បលាលសន្តំ កត្វា ធាវេន្តោ នាម នត្ថិ, វាយោធាតុវេសេនេវ តិដ្ឋតិ។ ឋិតំ ឋិតំ
កោចិ ឧទ្ធនំ កត្វា អគ្គិ ជាលេត្វា បចន្តោ នាម នត្ថិ, តេជោធាតុយាវ បច្ឆតិ។
បក្កំ បក្កំ កោចិ ទណ្ឌកេន វា យជ្ជិយា វា ពហិ នីហារកោ នាម នត្ថិ,
វាយោធាតុយេវ នីហារតិ។ ឥតិ វាយោធាតុ អតិហារតិ ច វីតិហារតិ ច ធាវេតិ ច
បរិវត្តតិ ច សញ្ញាណតិ ច វិសោសេតិ ច នីហារតិ ច; បថវីធាតុ ធាវេតិ ច
បរិវត្តតិ ច សញ្ញាណតិ ច វិសោសេតិ ច; អាចោធាតុ សិនេហាតិ ច អល្លត្តញ្ច
អនុចាលតិ; តេជោធាតុ អន្តោបរិដ្ឋំ បរិចាចេតិ; អាកាសធាតុ អញ្ញសោ
ហោតិ; វិញ្ញាណធាតុ តត្ថ តត្ថ សម្មាបយោគមន្វាយ អានុជតីតិ វេ
បវត្ថបដិសម្ព័ន្ធវេសេនេត្ថ អសម្មាហសម្មជញ្ញំ វេទិតព្ពំ។

អបិច គមនតោ, បរិយេសនតោ, បរិភោគតោ, អាសយតោ, និធានតោ,
អបរិបក្កតោ, បរិបក្កតោ, ជលតោ, និស្សន្ទតោ, សម្មក្ខនតោតិ វេ ទសវិដំ
បដិកូលការំ បច្ឆវេក្ខណតោបេត្ថ អសម្មាហសម្មជញ្ញំ វេទិតព្ពំ។ វិត្តារកថា
បនេត្តវិសុទ្ធិមគ្គ (វិសុទ្ធិ. ១.២៩២ អាធមោ) អាហារបដិកូលសញ្ញានិទ្ទេសតោ
គហោតញ្ច។

ឧទ្ទារបស្សន៍កម្មតិ ឧទ្ទារស្ស ច បស្សន៍ស្ស ច ករណេ។ តត្ថ បត្តកាលេ
ឧទ្ទារបស្សន៍ អករោន្តស្ស សកលសរីរតោ សេនា មុច្ឆន្តិ, អក្ខិទិ ភមន្តិ, ចិត្តំ ន
ឯកត្តំ ហោតិ, អញ្ញោ ច រោតា ឧប្បជ្ឈន្តិ។ ករោន្តស្ស បន សត្តំ តំ ន ហោតិ តិ
អយមេត្ត អត្ថោ។ តស្ស វសេន សាត្តកសម្បជញ្ញំ វេទិតព្វំ។ អដ្ឋានេ
ឧទ្ទារបស្សន៍ ករោន្តស្ស បន អាបត្តិ ហោតិ, អយសោ វឡតិ, ជីវិតន្តរាយាបិ
ហោតិ។ បតិវុបេ ហានេ ករោន្តស្ស សត្តំ តំ ន ហោតិ តិ ឥនមេត្ត សប្បាយំ។
តស្ស វសេន សប្បាយសម្បជញ្ញំ, កម្មដ្ឋានាវិជហនវសេន ច គោចរសម្បជញ្ញំ
វេទិតព្វំ។

អព្ពន្ធពេ អត្តា នាម កោចិ ឧទ្ទារបស្សន៍កម្មំ ករោន្តោ នត្ថិ,
ចិត្តកិរិយវាយោនាតុវិច្ឆារេនេវ បន ឧទ្ទារបស្សន៍កម្មំ ហោតិ។ យថា បន
បក្កេ គណ្ណោ គណ្ណោភេទេន បុព្ពលោហិតំ អកាមតាយ និក្ខមតិ, យថា ច
អតិភវិតា ឧទកកាជនា ឧទកំ អកាមតាយ និក្ខមតិ, ឯវំ
បក្កាសយមុត្តវត្ថីសុ សន្និចិត្តា ឧទ្ទារបស្សន៍ វាយុវេគសមុប្បិធិតា
អកាមតាយបិ និក្ខមន្តិ។ សោ បនាយំ ឯវំ និក្ខមន្តោ ឧទ្ទារបស្សន៍ វោ នេវ តស្ស
ភិក្ខុនោ អត្តនោ ហោតិ ន បរស្ស, កេវលំ សរីរនិស្សន្ទោវ ហោតិ។ យថា កី?
យថា ឧទកតុម្ពតោ បុរាណឧទកំ ធម្មន្តស្ស នេវ តំ អត្តនោ ហោតិ ន បរេសំ,
កេវលំ បដិជគ្គនមត្តមេវ ហោតិ។ ឯវំ បរត្ថបដិសម្ពាទវសេនេត្ថ
អសម្មោហសម្បជញ្ញំ វេទិតព្វំ។

គតាទីសុ គតេតិ គមនេ។ ឋិតេតិ ឋានេ។ និសិន្នេតិ និសង្ខាយ។ សុត្តេតិ
សយនេ។ ជាគរិតេ តិ ជាគរណេ។ ភាសិតេតិ កថនេ។ តុណ្ហិភាវេតិ អកថនេ។
ឯត្ថ ច យោ ចិរំ គន្ធាវា ចន្តិមិត្វាវា អបរភាគេ ឋិតោ ឥតិ បដិសញ្ញិត្តតិ

“ចង្អុលមនកាលេ បវត្តា រូបារូបធម្មា ឯត្ថវ និរុទ្ធា”តិ, អយំ គតេ សម្មជាតការី នាម។

យោ សជ្ឈាយំ វា ករោនោ បញ្ចំ វា វិស្សន្នេនោ កម្មជ្ជានំ វា មនសិករោនោ ចិរំ បត្វា អបរភាគេ និសិន្នោ ឥតិ បដិសញ្ញិត្តតិ “បិតកាលេ បវត្តា រូបារូបធម្មា ឯត្ថវ និរុទ្ធា”តិ, អយំ បិតេ សម្មជាតការី នាម។

យោ សជ្ឈាយាទិករណាវសេនេ ចិរំ និសីទិត្វា អបរភាគេ និបន្នោ ឥតិ បដិសញ្ញិត្តតិ - “និសិន្នកាលេ បវត្តា រូបារូបធម្មា ឯត្ថវ និរុទ្ធា”តិ, អយំ និសិន្នេ សម្មជាតការី នាម។

យោ បន និបន្នកោវ សជ្ឈាយំ ករោនោ កម្មជ្ជានំ វា មនសិករោនោ និទ្ធី ឌីក្កមិត្វា អបរភាគេ ឧដ្ឋាយ ឥតិ បដិសញ្ញិត្តតិ - “សយនកាលេ បវត្តា រូបារូបធម្មា ឯត្ថវ និរុទ្ធា”តិ, អយំ សុត្ថេ ច ជាគរិតេ ច សម្មជាតការី នាម។ កិរិយមយចិត្តានញ្ញិ អប្បវត្តំ សុត្តំ នាម, បវត្តំ ជាគរិតំ នាមាតិ។

យោ បន ភាសមាណោ - “អយំ សន្នោ នាម ឌីដ្ឋេ ច បដិច្ច ទន្តេ ច ជ្ឈិញ្ច តាលុញ្ច បដិច្ច ចិត្តស្ស ច តទន្ធរូបំ បយោគំ បដិច្ច ជាយតី”តិ សតោ សម្មជាតោ ភាសតិ, ចិរំ វា បន កាលំ សជ្ឈាយំ កត្វា ធម្មំ វា កថេត្វា កម្មជ្ជានំ វា បរិវត្តេត្វា បញ្ចំ វា វិស្សន្នេត្វា អបរភាគេ តុណ្ហិភូតោ ឥតិ បដិសញ្ញិត្តតិ “ភាសិតកាលេ ឧប្បន្នា រូបារូបធម្មា ឯត្ថវ និរុទ្ធា”តិ អយំ ភាសិតេ សម្មជាតការី នាម។

យោ តុណ្ហិភូតោ ចិរំ ធម្មំ វា កម្មជ្ជានំ វា មនសិកត្វា អបរភាគេ ឥតិ បដិសញ្ញិត្តតិ - “តុណ្ហិភូតកាលេ បវត្តា រូបារូបធម្មា ឯត្ថវ និរុទ្ធា”តិ។ ឧបាទារូបបវត្តិយា សតិ ភាសតិ នាម, អសតិ តុណ្ហិភវតិ នាមាតិ, អយំ

តុល្លាការី សម្បជានការី ឆាមាតិ។ ឯវមេត្ត អសម្មាហសម្បជញ្ញំ តស្ស
វសេន សម្បជានការីតា វេទិតញ្ញា។ ឥមស្មី សុត្ត
សតិបដ្ឋានមិស្សកសម្បជញ្ញំ បុព្វភាគំ កថិតំ។

៣. ភិក្ខុសុត្តវណ្ណា

៣៦៩. តតិយេ ឯវមេវ បនិទេកេន្ទ្រតិ សោ កិវ ភិក្ខុ កម្មជ្ជានំ កថាបេត្វា
ឥតោ ចិតោ ច អាហិណ្ឌាតិ, កាយវិវេកំ នានុយុញ្ជតិ។ តេន នំ ភគវា
និគ្គល្ហាន្តោ ឯវមាហ។ តស្មាតិ យស្មា សំខិត្តេន ទេសនំ យាចសិ, តស្មា។ ទិដ្ឋិតិ
កម្មស្សកតាទិដ្ឋិ។

៤. សាលសុត្តវណ្ណា

៣៧០. ចតុត្ថេ ធម្មវិនយោតិ ធម្មោតិ វាវិនយោតិ វា ឧភយមេតំ
សត្តសាសនស្សេវ នាមំ។ សមាធបេតញ្ញាតិ គល្ហាបេតញ្ញា។ ឯកោទិក្ខតាតិ
ខណិកសមាធិនា ឯកក្ខត្វតា។ សមាហិតា ឯកក្ខចិត្តាតិ ឧបទាវប្បនាវសេន
សម្មា បបិតចិត្តា ច ឯកក្ខចិត្តា ច។ ឥមស្មី សុត្តេ នវកភិក្ខុហិ ចេវ
ខីណាសវេហិ ច ភាវិតសតិបដ្ឋានា បុព្វភាគា, សត្តហិ សេខេហិ ភាវិតា
មិស្សកា។

៦. សកុណគ្គិសុត្តវណ្ណា

៣៧២. ធរដ្ឋេ សកុណគ្គិតិ សកុណំ ហានតីតិ សកុណគ្គិ, សេនស្សេតំ
អធិវចនំ។ សហសា អជ្ឈបត្តាតិ លោកសាហសេន បត្តា។ អលក្ខិកាតិ
និស្សិរិកា។ អប្បបុញ្ញាតិ បរិត្តបុញ្ញា។ សចេដ្ឋេ មយន្តិ សចេ អដ្ឋេ មយំ។
នដ្ឋលកដ្ឋករណន្តិ នដ្ឋលេន កសិករណំ, អធុនា កដ្ឋំ ខេត្តជ្ជានន្តិ អត្ថោ។

លេខដ្ឋាននិង លេខនំ ឋានំ។ សំវេទមាណតិ សម្មា វេទមាណា, អត្តនោ ពលស្ស សុដ្ឋ
វណ្ណំ វេទមាណតិ អត្តោ។ មហន្តំ លេខុំ អភិរុហិត្វាតិ ឧទ្ធុនសណ្ឋាននេន បិតេសុ
តីសុ លេខុសុ “ឥតោ សេនេ អាគច្ឆន្តេ ឥតោ និក្ខមិស្សមិ, ឥតោ អាគច្ឆន្តេ
ឥតោ” តិ សល្លកេត្វា តេសុ ឯកំ លេខុំ អភិរុហិត្វា អដ្ឋាសិ អវេទមាណោ។
សន្នយ្ហាតិ ខុប្បំ សន្នយ្ហមាណោវិយ សន្នយ្ហិត្វា សុដ្ឋ វេបេត្វា។ ពហុអាគតោ ខោ
ម្យាយន្តិ “មយ្ហំ អត្ថាយ អយំ ពហុតំ ឋានំ អាគតោ, អប្បំ អវសិដ្ឋំ, ឥនានិ មំ
គណ្ហិស្សតី” តិ ព្រាត្វា ទារុគុណោវិយ វិនិវត្តិត្វា តស្សេវ លេខុស្ស អន្តេវ
បច្ចុចាធិ, បដិបន្នោ បរិដ្ឋោតិ អត្តោ។ ឧប្បតាឡេសីតិ “ឯកប្បហារេនេវ
លាបស្ស សីសំ និទ្ទិត្វា គហោស្សមិ” តិ បក្ខន្តត្វា វេកំ សន្ធាវេតុំ អសក្កោន្តោ
តស្មី លេខុស្មី ឧប្បតាឡេសី។ តាវនេវស្ស ហធយមំសំ ជាលិយិត្ត។ អថ លាថោ
“និដ្ឋាវត សត្តនោ បិដ្ឋី” តិ ហដ្ឋតុដ្ឋោ តស្ស ហធយេ អបរាបរំ ចង្គមិ។

៧. មក្កជសុត្តវណ្ណានា

៣៧៣. សត្តមេ ទុគ្គាតិ ទុគ្គមា។ ចារីតិ សញ្ញារោ។ លេបំ ឱទ្ធីន្តិ
វេជុក្ខិវាធិហិ យោជេត្វា លេបំ ករោន្តិ, តំ មក្កជានំ បុរុគមនដ្ឋានន្តិ
សល្លកេត្វា រុក្ខសាខាធិសុ វេបេន្តិ។ បញ្ចេខ្ចិតោតិ បញ្ចាសុ ឋានេសុ
កាជនណ្ហកំ បវេសេត្វា គហោតញ្ញា កាជសិក្កាវិយ ឱទ្ធិតោ។ ដុនំ សេតីតិ
ដុនន្តោ សយតិ។

៨. សូទសុត្តវណ្ណានា

៣៧៤. អដ្ឋមេ សូទោតិ ភត្តការកោ។ នានច្ចយេហិតិ នាធាចយេហិ,
នាធាវិធមហិតិ អត្តោ។ អយមេវ វា ចាថោ។ អម្ពិលក្កេហិតិ
អម្ពិលកោដ្ឋាសេហិ។ ឯសេវ នយោ សព្ពត្ត។ អភិហារតីតិ គហណាត្ថាយ ហត្ថំ

បសាវេតិ។ ពហុំ គណ្ណាតិ ឯកគ្គហណោន ពហុំ គណ្ណាឆោបិ បុនប្បនំ
គណ្ណាឆោបិ ពហុំ គណ្ណាតេវ។ អភិហារាណន្តិ សតំ វា សហស្សំ វា ឧត្តិបិទ្វា
អភិហាជានំ ឆាយានំ។ ឧបក្កិលេសាតិ បញ្ចា នីវរណា។ និមិត្តំ ន ឧត្តណ្ណាតិ
“ឥមំ មេ កម្មជ្ជានំ អនុលោមំ វា គោត្រភំ វា អាហាច្ច បិត”ន្តិ ន ជាតាតិ, អត្តនោ
ចិត្តស្ស និមិត្តំ គណ្ហិតំ ន សក្កោតិ។ ឥមស្មី សុត្តេ បុព្វភាគវិបស្សនា
សតិបដ្ឋានាវ កថិតា។

៩. គិលានសុត្តវណ្ណា

៣៧៥. នវមេ ពេឡូវតាមកេតិ វេសាលិយា សមីបេ ឯវំនាមកោ
ចាទកាមោ អត្ថិ, តស្មី។ យថាមិត្តន្តិអាជីសុ មិត្តាតិ មិត្តាវ។ សន្និដ្ឋាតិ តត្ថ តត្ថ
សង្កម្ម ធិដ្ឋមត្តា នាតិទន្ធមិត្តា។ សម្ពត្តាតិ សុដ្ឋភត្តា សិនេហាវន្តោ ទន្ធមិត្តា។
យេសំ យត្ថ យត្ថ ឯវុចា ភិក្ខុ អត្ថិ, តេ តត្ថ តត្ថ វស្សំ ឧបេថាតិ អត្តោ។ កស្មា
ឯវមាហា? តេសំ ជាសុវិហារត្ថាយ។ តេសំ កិរ ពេឡូវតាមកេ សេនាសនំ
នប្បហោតិ, ភិក្ខាបិ មន្ទា។ សមន្តា វេសាលិយា បន ពហុនិ សេនាសនានិ,
ភិក្ខាបិ សុលភា។ តស្មា ឯវមាហា។

អថ កស្មា “យថាសុខំ គច្ឆថា”តិ ន វិស្សន្នេសិ? តេសំ អនុកម្មាយ។ ឯវំ
កិរស្ស អហោសិ - “អហំ ទសមាសមត្តំ ឋត្វា បរិនិព្វាយិស្សាមិ។ សចេ ឥមេ ទ្វរំ
គច្ឆិស្សន្តិ, មំ បរិនិព្វានកាលេ ទដ្ឋំ ន សក្ខិស្សន្តិ។ អថ នេសំ ‘សត្តា
បរិនិព្វាយន្តោ អម្ពាភំ សតិមត្តម្មំ ន អធាសិ។ សចេ ជានេយ្យម, ន ឯវំ ទ្វរេ
វសេយ្យមា’តិ វិប្បជិសារោ ភវេយ្យ។ វេសាលិយា សមន្តា បន វស្សំ វសន្តា
មាសស្ស អដ្ឋ វារេ អាគន្ធា ធម្មំ សុណិស្សន្តិ, សុគតោវាទំ លភិស្សន្តិ”តិ ន
វិស្សន្នេសិ។

ខរោតិ ជរុសោ។ អាពាធាតិ វិសភាគរោតោ។ ពាណ្ឌតិ ពលវតិយោ។
មារណាតិ មរណាតិ មរណសត្តិកំ ចាបនសមត្ថា។ សតោ សម្បជានោ
អធិវាសេសីតិ សតី សូបជ្ជិតំ កត្វា ព្យាណន បរិច្ឆិត្វា អធិវាសេសិ។
អវិហញ្ញមាណាតិ វេទនានុវត្តនវសេន អបរាបរំ បរិវត្តនំ អករោត្តោ
អប័ជ្ជិយមាណោ អនុក្ខិយមាណោ ច អធិវាសេសិ។ អនាមន្តត្វាតិ
អជានាបេត្វា។ អនបលោកត្វាតិ អជានាបេត្វាវ ឡោតានុសាសនី អនត្វាតិ
វុត្តំ ហោតិ។ វិរិយេនាតិ បុព្វភាគវិរិយេន ចេវ ជលសមាបត្តិវិរិយេន ច។
បដិបណ្ណាមេត្វាតិ វិក្ខមេត្វា។ ជីវិតសង្ខារន្ត ឯត្ត ជីវិតម្សិ ជីវិតសង្ខារោ។ យេន
ជីវិតំ សង្ខារិយតិ ជិដ្ឋមាណំ យដេត្វា ឋប័យតិ, សោ ជលសមាបត្តិធម្មាបិ
ជីវិតសង្ខារោ។ សោ ឥធ អធិប្បតោ។ អធិដ្ឋាយាតិ អធិដ្ឋហិត្វា បរត្តេត្វា
ជីវិតឋបនសមត្ថំ ជលសមាបត្តិ សមាបន្នេយ្យន្តិ អយមេត្ត សង្ខេបត្តោ។

កី បន ភក្កវា ឥតោ បុព្វេ ជលសមាបត្តិ ន សមាបន្នតិ? សមាបន្នតិ។ សា
បន ខណិកសមាបត្តិ។ ខណិកសមាបត្តិ ច អន្តោសមាបត្តិយំយេវ វេទនំ
វិក្ខមេតិ, សមាបត្តិតោ វុដ្ឋិតមត្តស្ស កដ្ឋចាតេន វា កឋលចាតេន វា
និដ្ឋសេវាលោវិយ ឧទកំ, បុន សរិវំ វេទនា អន្លោត្តរតិ។ យា បន រូបសត្តកំ
អរូបសត្តកញ្ចា និក្កម្ភំ និដ្ឋជំ កត្វា មហាវិបស្សនាវសេន សមាបន្នា សមាបត្តិ,
សា សុដ្ឋវិក្ខមេតិ។ យថា នាម បុរិសេន ចោក្ខវណី ឡោតោត្វា ហត្ថេហិ ច
ចាទេហិ ច សុដ្ឋអបព្យឡសេវាលោ ចិវេន ឧទកំ ឡត្តរតិ, ឯវេមេវ តតោ
វុដ្ឋិតស្ស ចិវេន វេទនា ឧប្បន្នតិ។ ឥតិ ភក្កវា តំទិវសំ មហាពោធិបល្លង្កេ អភិនរំ
វិបស្សនំ បដ្ឋបេន្តោវិយ រូបសត្តកំ អរូបសត្តកញ្ចា និក្កម្ភំ និដ្ឋជំ កត្វា
ចុទ្ធសហាការេហិ សន្តត្វា មហាវិបស្សនាយ វេទនំវិក្ខមេត្វា “ទសមាសេ មា
ឧប្បន្នត្តា”តិ សមាបត្តិ សមាបន្និ, សមាបត្តិវិក្ខមិតា វេទនា ទស មាសេ ន
ឧប្បន្និយេវ។

គិលានា វុដ្ឋិតោតិ គិលានោ ហុត្វា បុន វុដ្ឋិតោ។ មធុរកជាតោវិយាតិ
សញ្ញាតគរុកាវោ សញ្ញាតថន្ទុកាវោ សូលេ ឧត្តាសិតបុរិសោវិយ។ ន
បក្ខាយន្តិទិ ន បកាសន្តិ, នាណការតោ ន ឧបជ្ឈហន្តិ។ ធម្មាបិ មំ នប្បជិកន្តិទិ
សតិបដ្ឋានធម្មា មយ្ហំ ចាកដា ន ហោន្តិទិ ធីបេតិ។ តន្តិធម្មា បន ថេរស្ស
សុប្បគុណា។ ន ឧទាហរតីទិ បច្ឆិមឱវាទំ ន ទេតិ, តំ សន្ធាយ វទតិ។

អនន្តរំ អពាហិរន្តិ ធម្មវសេន វា បុគ្គលវសេន វា ឧកយំ អកត្វា។ “ឯត្ថកំ
ធម្មំ បរស្ស ន ទេសេស្សមី”តិ ហិ ចិន្តេន្តោ ធម្មំ អព្ពន្ធនំ ករោតិ នាម, “ឯត្ថកំ
បរស្ស ទេសេស្សមី”តិ ចិន្តេន្តោ ពាហិរំ ករោតិ នាម។ “ឥមស្ស បុគ្គលស្ស
ទេសេស្សមី”តិ ចិន្តេន្តោ បន បុគ្គលំ អព្ពន្ធនំ ករោតិ នាម, “ឥមស្ស ន
ទេសេស្សមី”តិ ចិន្តេន្តោ បុគ្គលំ ពាហិរំ ករោតិ នាម។ ឯវំ អកត្វា ទេសិតោតិ
អត្ថោ។ អាចរិយមុដ្ឋិទិ យថា ពាហិរកានំ អាចរិយមុដ្ឋិ នាម ហោតិ,
ឧហរកាលេ កស្សចិ អកថេត្វា បច្ឆិមកាលេ មរណាមព្ភោ និបន្នា
បិយមនាបស្ស អន្តោវាសិកស្ស កថេន្តិ, ឯវំ តថាគតស្ស “ឥទំ
មហាល្លកកាលេ បច្ឆិមវាទេ កថេស្សមី”តិ មុដ្ឋិ កត្វា បរិហរិត្វា វេបិតំ កិញ្ចិ
នត្ថិទិ ទស្សេតិ។

អហំ ភិក្ខុសង្ឃន្តិ អហមេវ ភិក្ខុសង្ឃំ បរិហរិស្សមីទិ វា, មមុទ្ទេសិតោតិ
អហំ ឧទ្ទិសិតព្ពជ្ជន ឧទ្ទេសោ អស្សាតិ មមុទ្ទេសិតោ, មមេវ ឧទ្ទិស្សិត្វា មំ
បច្ឆាសីសមាណោ ភិក្ខុសង្ឃោ ហោតុ មម អច្ចយេន មា វា អហោសិ, យំ វា តំ វា
ហោត្វតិ ឥតិ វា បន យស្ស អស្សាតិ អត្ថោ។ ន ឯវំ ហោតីទិ ពោធិបល្លង្កយេវ
ឥស្សមច្ឆេរានំ វិគតត្តា ឯវំ ន ហោតិ។ ស កិន្តិ សោ កី។ អាសីតិកោតិ
អសីតិសំវច្ឆរិកោ, ឥទំ បច្ឆិមវយំ អនុប្បត្តការធិបនត្ថំ វុត្ថំ។ វេបមិស្សកេនាតិ
ពាហាពន្ធចក្កពន្ធាធិនា បជិសន្តិរណេន វេបមិស្សកេន។ មញ្ញេតិ ជវសកដំវិយ

វេបមិស្សកេន មញ្ញោយាបេតិ, អរហត្តជលវេបនេន ចតុស្សិយាបថកប្បនំ
តថាគតស្ស ហោតីតិ ធស្សេតិ។

ឥនានិ តមត្ថំ បកាសេន្តោយស្មី អានន្ទសមយេតិអាទិមាហ។ តត្ថ
សព្ពនិមិត្តានន្តិ រូបនិមិត្តាធិនំ។ ឯកច្ឆានំ វេទនានន្តិ លោកិយានំ វេទនានំ។
តស្មាតិហានន្តាតិ យស្មា ឥមិនា ជលសមាបត្តិវិហារេន ជាសុ ហោតិ, តស្មា
តុម្ហេបិ តទត្ថាយ ឯវិហារថាតិ ធស្សេតិ។ អត្ថទីហាតិ មហាសមុទ្ធកតា ធិបំ
វិយ អត្តានំ ធិបំ បតិជ្ជំ កត្វាវិហារថ។ អត្ថសរណាតិ អត្ថគតិការ ហោថ, មា
អញ្ញាគតិការ។ ធម្មធិបធម្មសរណាបទេសុបិ ឯសេវ នយោ។ ឯត្ថ ច ធម្មោតិ
នវិវិដោ លោកុត្តរធម្មោ វេទិតញ្ញោ។ តមតត្ថេតិ តមអគ្គេ, មជ្ឈេ ត-កាហ
បទសន្ធិវសេន វុត្តោ។ ឥទំ វុត្ថំ ហោតិ - ឥមេ អគ្គតមាតិ តមតត្ថាតិ។ ឯវំ សព្ពំ
តមសោតំ និទ្ធិត្វា អតិវិយ អគ្គេ ឧត្តមភាវេ ឯតេ, អានន្ទ, មម ភិក្ខុ ភវិស្សន្តិ,
តេសំ អគ្គេ ភវិស្សន្តិ។ យេ កេចិ សិក្ខាកាមា, សព្ពេសំ តេសំ
ចតុសតិបជ្ជានគោចរាវ ភិក្ខុ អគ្គេ ភវិស្សន្តិតិ អរហត្តនិក្ខុជេន ទេសនំ
គណ្ហីតិ។

១០. ភិក្ខុនុបស្សយសុត្តវណ្ណានា

៣៧៦. ទសមេ តេនុបសង្កម្ពីតិ តស្មី ឧបស្សយេ កម្មជ្ជានកម្មិកា
ភិក្ខុនិយោ អត្ថិ, តាសំ ឧស្សុក្កាបេត្វា កម្មជ្ជានំ កថេស្សមីតិ ឧបសង្កម្ពី។
ឧឡារំ បុព្វេនាបរំវិសេសន្តិ បុព្វវិសេសតោ អបរំ ឧឡារិសេសំ។ តត្ថ
មហាភូតបរិគ្គហោ បុព្វវិសេសោ, ឧបាទារូបបរិគ្គហោ អបរិសេសោ នាម។
តថា សកលរូបបរិគ្គហោ បុព្វវិសេសោ, អរូបបរិគ្គហោ អបរិសេសោ នាម។
រូទារូបបរិគ្គហោ បុព្វវិសេសោ, បច្ចយបរិគ្គហោ អបរិសេសោ នាម

សប្បន្ទយនាមរូបនស្សនំ បុព្វវិសេសោ, តិលក្ខណារោបនំ អបរវិសេសោ
នាម។ ឯវំ បុព្វេនាបរំ ឧទ្យាវិសេសំ ជាតាតីតិ អត្ថោ។

កាយាម្ពណោតិ យំ កាយំ អនុបស្សតិ, តមេវ អារម្មណំ កត្វា ឧប្បជ្ជតិ
កិលេសបរិឡាហោ។ ពហិទ្ធាវា ចិត្តំ វិក្ខិបតីតិ ពហិទ្ធាវា បុគ្គត្តារម្ពណ
ចិត្តប្បាទោវិក្ខិបតិ។ កិស្មិញ្ចិទេវ បសាទនីយេ និមិត្តេ ចិត្តំ បណ្ឌិតហិតព្ពន្ធិ ឯវំ
កិលេសបរិឡាហោ ច លីនត្តេ ច ពហិទ្ធាវិក្ខេបេ ច ឧប្បន្នេ កិលេសានុវត្តោ
ន វត្ថិតព្ពំ, កិស្មិញ្ចិទេវ បសាទនីយេ បសាទាវហោ ពុទ្ធាធិសុ អញ្ញាតវស្មី ឃានេ
កម្មជ្ជានចិត្តំ វេបេតព្ពំ។ ចិត្តំ សមាធិយតីតិ អារម្មណេ សម្មា អាធិយតិ សុដ្ឋ
វេបិតំ វេបិយតិ។ បដិសំហារមីតិ បសាទនីយជ្ជានតោ បដិសំហារមិ,
មូលកម្មជ្ជានាភិមុខំយេវ នំ ករោមីតិ អត្ថោ។ សោ បដិសំហារតិ ចេវាតិ
មូលកម្មជ្ជានាភិមុខញ្ច បេសេតិ។ ន ច វិតក្កេតិ ន ច វិចារេតីតិ កិលេសវិតក្កំ
ន វិតក្កេតិ, កិលេសវិចារំ ន វិចារេតិ។ អវិតក្កោម្ហិ អវិចារោតិ
កិលេសវិតក្កវិចារេហិ អវិតក្កវិចារោ។ អជ្ឈត្ថំ សតិមា សុខមស្មីតិ
គោចរជ្ឈត្តេ បវត្តាយ សតិយា “សតិមាហមស្មី សុខិតោ ចា”តិ បជាតាតិ។

ឯវំ ខោ, អានន្ទ, បណ្ឌិធាយ ការវនា ហោតីតិ ឯវំ, អានន្ទ, វេបេត្វា ការវនា
ហោតិ។ ឥមស្ស ហិ ភិក្ខុនោ យថា នាម បុរិសស្ស មហន្តំ ឧច្ចការំ ឧក្ខិបិត្វា
យន្តសាលំ នេន្ទស្ស កិលន្តកិលន្តកាលេ ភូមិយំ វេបេត្វា ឧច្ចខណ្ឌំ ខាទិត្វា បុន
ឧក្ខិបិត្វា គមនំ ហោតិ; ឯវំមេវ អរហត្តំ ចាបុណិតុំ ឧក្ខហិតកម្មជ្ជានស្ស
កាយបរិឡាហាធិសុ ឧប្បន្នេសុ តំ កម្មជ្ជានំ វេបេត្វា
ពុទ្ធតុណាធិអនុស្សរណេន ចិត្តំ បសាទេត្វា កម្មនិយំ កត្វា ការវនា បវត្តា,
តស្មា “បណ្ឌិធាយ ការវនា ហោតី”តិ វុត្តំ។ តស្ស បន បុរិសស្ស ឧច្ចការំ

យន្តសាលំ នេត្វា បីឡេត្វា រសចានំវិយ ឥមស្ស ភិក្ខុនោ កម្មជ្ជានំ មត្តកំ
ចាបេត្វា អរហត្តំ បត្តស្ស ជលសមាបត្តិសុខានុភវំ វេទិតព្ពំ។

ពហិទ្ធាតិ មូលកម្មជ្ជានំ បហាយ ពហិ អញ្ញាស្មី អារម្មណេ។
អប្បណិធាយាតិ អដ្ឋបេត្វា។ អថ បច្ឆា បុរេ អសំខិត្តំ វិមុត្តំ អប្បណិហិតន្តិ
បជាធាតីតិ វត្ថុ កម្មជ្ជានវសេន វា សរីរវសេន វា ទេសនាវសេន វា អត្ថោ
វេទិតព្ពោ។

តត្ថ កម្មជ្ជានេ តាវ កម្មជ្ជានស្ស អភិទិវេសោ បុរេ នាម, អរហត្តំ បច្ឆា
នាម។ តត្ថ យោ ភិក្ខុ មូលកម្មជ្ជានំ គហេត្វា កិលេសបរិឡាហស្ស វា
លីនត្ថស្ស វា ពហិទ្ធាវិក្ខេបស្ស វា ឧប្បន្និតំ ឱកាសំ អនេន្តោ សុទន្តកោណោ
យោជេត្វា សារេន្តោវិយ ចតុរស្សន្និទ្ធេ សុតន្និតំ ចតុរស្សយជិកំ បក្ខិបន្តោ
វិយ វិបស្សនំ បដ្ឋបេត្វា អតិដ្ឋន្តោ អលគ្គន្តោ អរហត្តំ ចាបុណាតិ, សោ
បុរេសម្មាសត្ថស្ស កម្មជ្ជានាភិទិវេសស្ស បច្ឆាសម្មាសត្ថស្ស អរហត្តស្ស ច វសេន
បច្ឆា បុរេ អសំខិត្តំ វិមុត្តំ អប្បណិហិតន្តិ បជាធាតី នាម។

សរីរេ បន ចាទន្តុលីនំ អគ្គបញ្ញានិ បុរេ នាម, សីសកជាហំ បច្ឆា នាម។ តត្ថ
យោ ភិក្ខុ ចាទន្តុលីនំ អគ្គបញ្ញាអដ្ឋិកេសុ អភិទិវិសិត្វា ព្យាភន្តិយា យវកលាបំ
មោចេន្តោវិយ វណ្ណាសណ្ឋានទិសោកាសបរិច្ឆេទវសេន អដ្ឋិនិ បរិគ្គណ្ណន្តោ
អន្តរា កិលេសបរិឡាហាជីនំ ឧប្បត្តិ វារេត្វា យាវ សីសកជាហា ភាវនំ
ចាបេតិ, សោ បុរេសម្មាសតាជំ អគ្គចាទន្តុលីបញ្ញានំ បច្ឆាសម្មាសត្ថស្ស
សីសកជាហស្ស ច វសេន បច្ឆា បុរេ អសំខិត្តំ វិមុត្តំ អប្បណិហិតន្តិ បជាធាតី
នាម។

នេសនាយបិ ធូត្តិសាការនេសនាយ កេសា បុរេ នាម, មត្តលុដ្ឋំ បច្ឆា
នាម។ តត្ថ យោ ភិក្ខុ កេសេសុ អភិធិវិសិទ្ធា វណ្ណាសណ្ឋានទិសោកាសវសេន
កេសាធយោ បរិគ្គណ្ឌោ អន្តរា កិលេសបរិធិបាទីនំ ឧប្បត្តិ វារេត្វា យាវ
មត្តលុដ្ឋា ភាវនំ ចាបេតិ។ សោ បុរេសម្ពាតានំ កេសានំ បច្ឆាសម្ពាតស្ស
មត្តលុដ្ឋស្ស ច វសេន បច្ឆា បុរេ អសំឡាត្តំ វិមុត្តំ អប្បណិហិតន្តិ បដានាតិ
នាម។

ឯវំ ខោ, អាណន្ទ, អប្បណិធាយ ភាវនា ហោតីតិ ឯវំ, អាណន្ទ, អដ្ឋបេត្វា
ភាវនា ហោតិ។ ឥមស្ស ហិ ភិក្ខុនោ យថា នាម បុរិសស្ស គុធុការំ លភិត្វា
អត្តនោ គាមំ អតិហរន្តស្ស អន្តរា អដ្ឋបេត្វាវ ឧច្ចុដ្ឋេ បក្ខិត្តានិ គុធុខណ្ឌាទិនិ
ខាទនីយានិ ខាទន្តស្ស អត្តនោ កាមេយេវ ធីតរណំ ហោតិ, ឯវមេវ អរហត្តំ
ចាបុណីតុំ អារទ្ធកាវនស្ស កាយបរិធិបាទីនំ ឧប្បត្តិ វារេត្វា កម្មជ្ជានភាវនា
បវត្តា, តស្មា “អប្បណិធាយ ភាវនា” តិ វុត្តា។ តស្ស បន បុរិសស្ស តំ
គុធុការំ អត្តនោ គាមំ នេត្វា ញាតីហិ សទ្ធិ បរិភោគោវិយ ឥមស្ស ភិក្ខុនោ
កម្មជ្ជានំ មត្តកំ ចាបេត្វា អរហត្តំ បត្តស្ស ជលសមាបត្តិសុខានុភវនំ
វេទិតព្គំ។ ឥមស្មី សុត្តេ បុព្វភាគវិបស្សនា កថិតា។ សេសំ សព្ពត្ត
ឧត្តានមេវាតិ។

អម្ពចាលិវក្កោ បឋមោ។

២. នាលន្ទវក្កោ

២. នាលន្ទសុត្តវណ្ណនា

៣៧៨. ធុតិយវគ្គស្ស ធុតិយេ នាលន្ទាយន្តិ នាលន្ទាតិ ឯវំនាមកេ នគរេ, តំ
នគរំ គោចរគាមំ កត្វា។ ចាវារិកម្ហវនេតិ ធុស្សចាវារិកសេដ្ឋិនោ អម្ហវនេ។ តំ

ក៏រ តស៊ូ ឧប្បាស អហោសិ។ សោភក្កតោ ធម្មទេសនំ សុត្វាភក្កតិ បសន្នោ
តស្មី ឧប្បាសេ កុដិលេណាមណ្ឌាចាធិបជិមណ្ឌិតំ ភក្កតោវិហារំ កត្វា
និយ្យាតេសិ។ សោវិហារោ ជីវកម្ពុនំវិយ ចាវិកម្ពុននន្ទ្រេ សង្ខំ គតោ។ តស្មី
ចាវិកម្ពុននេវិហរតីតិ អត្ថោ។

ឯវបសន្នោតិ ឯវ ឧប្បន្នសន្នោ, ឯវ សន្និហាមីតិ អត្ថោ។ ភិយ្យាភិញ្ញាតរោតិ
ភិយ្យតរោ អភិញ្ញាតោ ភិយ្យតរភិយ្យោ វា, ឧត្តរិវត្តាណោតិ អត្ថោ។
សម្ពោធិយន្តិ សត្តញ្ញាតញ្ញាណោ អរហត្តមគ្គញ្ញាណោ វា អរហត្តមគ្គនេវ ហិ
ពុទ្ធកុណា និប្បទេសា គហិតា ហោន្តិ, ទ្វេបិ អគ្គសាវកា អរហត្តមគ្គនេវ
សាវកចារមីញ្ញាណំ បដិលភន្តិ, បច្ឆេកពុទ្ធា បច្ឆេកពោធិញ្ញាណំ, ពុទ្ធា
សត្តញ្ញាតញ្ញាណោញោវ សកលេ ច ពុទ្ធកុណោ។ សត្តម្យំ នេសំ អរហត្តមគ្គនេវ
ឥដ្ឋតិ។ តស្មា អរហត្តមគ្គញ្ញាណំ សម្ពោធិ នាម ហោតិ។ តេន ឧត្តរិវតរោ ច
ភក្កតោ នត្ថិ។ តេនាហ “ភក្កតោ ភិយ្យាភិញ្ញាតរោ, យទិទំ សម្ពោធិយ”ន្តិ។

ឧទ្យាភតិ សេដ្ឋា។ អយញ្ញិ ឧទ្យាសន្នោ “ឧទ្យាភតិ ខាធិនីយានិ
ខាធិន្តិ”តិអាធិសុ (ម. និ. ១.៣៦៦) មធ្យេ អាគច្ឆតិ។ “ឧទ្យាភយ ខលុ ភវំ
វច្ឆាយនោ សមណំ កោតមំ បសំសាយ បសំសតី”តិអាធិសុ (ម. និ. ១.២៨៨)
សេដ្ឋោ។ “អប្បមាណោ ឧទ្យាភេ ឱភាសោ”តិអាធិសុ (ធី. និ. ២.៣២; ម. និ. ៣.២០១)
វិបុលេ។ ស្វាយមិធសេដ្ឋោ អាគតោ។ តេន វុត្ថំ “ឧទ្យាភតិ សេដ្ឋា”តិ។ អាសភីតិ
ឧសភស្ស វាចាសទិសី អចលា អសម្បវេធិ។ ឯកំសោ គហិតោតិ អនុស្សវេន វា
អាចរិយបរម្បរាយ វា ឥតិកិរាយ វា បិដកសម្បទានេន វា អាការបរិវិតក្កេន
វា ទិដ្ឋិនិដ្ឋានក្ខន្ធិយា វា តក្កហេតុ វា នយហេតុ វា អកថេត្វា បច្ឆក្កតោ
ញ្ញាណេន បដិវិជ្ជិត្វាវិយ ឯកំសោ គហិតោ, សន្និដ្ឋានកថាវ កថិតាតិ

អត្ថោ។ សីហនាទោតិ សេដ្ឋនាទោ, វេនេ ឧន្ទាទយន្តេន សីហនវិយ ឧត្តមនាទោ
នទិតោតិ អត្ថោ។

កី អនុតេ សាវិបុត្តាតិ ឥមំ ទេសនំ កស្មា អារភិ? អនុយោគនាបនត្ថំ។
ឯកោ ហិ សីហនាទំ នទិតា អត្តនោ សីហនាទេ អនុយោគំ នាតុំ ន សក្កោតិ,
និយំសនំ ន ឧមតិ, សិលេសេ បតិភមក្កដាវិយ ហោតិ។ យថា ធម្មមាណំ
អបរិសុទ្ធី លោហំ ឈាយិត្វា អផ្ការោ ហោតិ, ឯវំ ឈាមផ្ការោវិយ ហោតិ។
ឯកោ សីហនាទេ អនុយោគំ នាបិយមាណោ នាតុំ សក្កោតិ, និយំសនំ ឧមតិ,
ធម្មមាណំ និទ្ទោសជាតរូបំ វិយ អធិកតវំ សោភតិ, តាទិសោ ជេរោ។ តេន នំ
ភគវា “អនុយោគកូមោ អយ” ត្ថិ ព្រាហ្មណ៍ សីហនាទេ អនុយោគនាបនត្ថំ ឥមំ
ទេសនំ អារភិ។

តត្ថ សព្វេតេតិ សព្វេតេ តយា។ ឯវំសីលាតិ មគ្គសីលេន ជលសីលេន
លោកិយលោកុត្តរសីលេន ឯវំសីលា។ ឯវំធម្មាតិ ឯត្ថ សមាធិបក្ខា ធម្មា
អធិប្បតា, មគ្គសមាធិនា ជលសមាធិនា លោកិយលោកុត្តរេន សមាធិនា
ឯវំសមាធិតិ អត្ថោ។ ឯវំបញ្ញាតិ មគ្គបញ្ញាទិវសេនេវ ឯវំបញ្ញា។
ឯវំវិហារិនោតិ ឯត្ថ បន ហោជ្ជា សមាធិបក្ខានំ ធម្មានំ គហិតត្តាវិហារោ
គហិតោបិ បុន កស្មា គហិតមេវ កល្យាណីតិ ចេ។ ជេរេន ឥទំ គហិតមេវ។
ឥទញ្ចិ និរោធសមាបត្តិទីបនត្ថំ វុត្ថំ។ តស្មា ឯវំ និរោធសមាបត្តិវិហារិនោ តេ
ភគវន្តោ អហោសុន្តិ ឯវំមេត្ថ អត្ថោ ទដ្ឋព្ពោ។

ឯវំវិមុត្តាតិ ឯត្ថ វិក្ខម្ពនិមុត្តិ, តទដ្ឋវិមុត្តិ, សមុច្ឆេទវិមុត្តិ,
បដិបស្សនិវិមុត្តិ, និស្សរណវិមុត្តិ បញ្ចវិទាវិមុត្តិ។ តត្ថ អដ្ឋសមាបត្តិយោ
សយំ វិក្ខម្ពតេហិ នីវរណាទីហិ វិមុត្តត្តាវិក្ខម្ពនិមុត្តិ សង្ខំ កច្ឆន្តិ។
អនិច្ចានុបស្សនាទិកា សត្ត អនុបស្សនា សយំ តស្ស តស្ស បច្ឆនីកវសេន

បរិច្ចត្តាហិ និច្ចសញ្ញាជីហិ វិមុត្តត្តា តទន្ធិវិមុត្តិតិ សង្ខំ គប្បន្តិ។ ចត្តារោ
អរិយមគ្គា សយំ សមុច្ឆន្នេហិ កិលេសេហិ វិមុត្តត្តា សមុច្ឆន្នវិមុត្តិតិ សង្ខំ
គប្បន្តិ។ ចត្តារិ សាមញ្ញដលានិ មគ្គានុភាវេន កិលេសានំ បដិបស្សន្តន្ត
ឧប្បន្នត្តា បដិបស្សន្តវិមុត្តិតិ សង្ខំ គប្បន្តិ។ និព្វានំ សព្វកិលេសេហិ និស្សជត្តា
អបគតត្តា ទូរេ វិមុត្តា និស្សរណាវិមុត្តិតិ សង្ខំ គតំ។ ឥតិ ឥមាសំ បញ្ចន្តំ
វិមុត្តិនំ វសេន ឯវំ វិមុត្តាតិ ឯត្ថ អត្តោ ទដ្ឋព្ពោ។

កី បន តេ សាវិបុត្ត យេ តេ ភវិស្សន្តិតិ អតីតា តាវ និរុទ្ធា
អបណ្ណាត្តិកភាវំ គតា ជីបសិខាវិយ និព្វតា, ឯវំ និរុទ្ធេ អបណ្ណាត្តិកភាវំ គតេ
ត្វំ កថំ ជានិស្សសិ, អនាគតពុទ្ធានំ បន គុណា កី តយា អត្តនោ ចិត្តេន
បរិច្ឆិន្ទិត្វា វិទិតាតិ បុច្ឆន្តោ ឯវមាហ។

កី បន ត្យាហំ សាវិបុត្ត ឯតរហិតិ អនាគតាបិ ពុទ្ធា អជាតា អនិព្វត្តា
អនុប្បដ្ឋា, តេ កថំ ជានិស្សសិ។ តេសញ្ញា ជាននំ អបទេ អាកាសេ បទទស្សនំ
វិយ ហោតិ។ ឥនានិ មយា សទ្ធិ ឯកវិហារេ វសសិ, ឯកតោ ភិក្ខុយ ចរសិ,
ធម្មទេសនាកាលេ ទក្ខិណបស្សេ និសីទសិ, កី បន មយ្ហំ គុណា អត្តនោ
ចេតសា បរិច្ឆិន្ទិត្វា វិទិតា តយាតិ អនុយុញ្ញន្តោ ឯវមាហ។ ថេរោ បន
បុច្ឆិតបុច្ឆិតេ “នោ ហេតំ ភន្តេ” តិ បដិក្ខិបតិ។

ថេរស្ស ច វិទិតម្មិ អត្ថិ, អវិទិតម្មិ។ កី សោ អត្តនោ វិទិតជ្ជានេ បដិក្ខេបំ
ករោតិ, អវិទិតជ្ជានេតិ? វិទិតជ្ជានេ ន ករោតិ, អវិទិតជ្ជានេយេវ ករោតិ។
ថេរោ កិវ អនុយោគេ អារទ្ធេ ឯវំ អញ្ញាសិ “នាយំ អនុយោគោ
សាវកចារមីញ្ញាលោ, សព្វញ្ញតញ្ញាលោ បន អយំ អនុយោគោ” តិ អត្តនោ
សាវកចារមីញ្ញាលោ បដិក្ខេបំ អកត្វាវ អវិទិតជ្ជានេ សព្វញ្ញតញ្ញាលោ

បដិភ្លេច ករោតិ។ តេន ឥន្ទ្រី ដីបេតិ - ភក្កវា មយ្ហំ អតីតានាគតបច្ចុប្បន្នានំ
ពុទ្ធានំ សីលសមាធិបញ្ញាវិមុត្តិការណាជាននសមត្ថំ សព្វញ្ញតញ្ញាណំ នត្ថិតិ។

ឯត្ថាតិ ឯតេសុ អតីតាធិភេទេសុ ពុទ្ធសុ។ អថ កិញ្ញាហិតិ អថ កស្មា ឯវំ
ញ្ញាណេ អសតិ តយា ឯវំ កថិតន្តិវទតិ។ ធម្មនុយោតិ ធម្មស្ស បច្ចក្ខតោ
ញ្ញាណស្ស អនុយោគំ អនុគន្ធា ឧប្បន្នំ អនុមាណញ្ញាណំ នយគ្គាហោវិទិតោ,
សាវកចារមីញ្ញាណេ ឋត្វាវ ឥមិនា អាការេន ជាធាមិ ភក្កវាតិ វទតិ។ ថេរស្ស
ហិ នយគ្គាហោ អប្បមាណោ អបរិយន្តោ។ យថា ច សព្វញ្ញតញ្ញាណស្ស
បមាណំ វា បរិយន្តោ វា នត្ថិ, ឯវំ ធម្មសេនាបតិនោ នយគ្គាហស្ស។ តេន សោ -
“ឥមិនា ឯវិវិដោ ឥមិនា ឯវិវិដោ, ឥមិនា អនុត្តរោ ឥមិនា អនុត្តរោ សត្ថា”តិ
ជាធាតិ។ ថេរស្ស ហិ នយគ្គាហោ សព្វញ្ញតញ្ញាណាគតិកោ ឯវ។

ឥនានិ តំ នយគ្គាហំ ចាកដំ កាតុំ ឧបមំ ទស្សន្តោ សេយ្យថាមិ
ភន្តេតិអាធិមាហ។ តត្ថ យស្មា មជ្ឈិមទេសេ នគរស្ស ឧទ្ទាបចាការាជិនិ ជិវានិ
វា ហោន្តុ ទុព្ពលានិ វា, សព្វសោ វា បន មា ហោន្តុ, ចោរានំ អាសន្តំ ន ហោតិ។
តស្មា តំ អគ្គហេត្វា បច្ចន្តិមំ នគរន្តិ អាហ។ ទន្ធាបន្តិ ជិវមូលចាការំ។
ទន្ធាចាការតោរណាន្តិ ជិវចាការញ្ជោវ ជិវបិដ្ឋសង្ឃាជញ្ជោ។ ឯកទ្វារន្តិ កស្មា
អាហ។ ពហុទ្វារេ ហិ នគរេ ពហូហិ បណ្ឌិតនោវារិកេហិ ភវិតត្ថំ, ឯកទ្វារេ
ឯកោ វដ្ឋតិ។ ថេរស្ស ច បញ្ញាយ សធិសោ អញ្ញោ នត្ថិ, តស្មា អត្ថនោ
បណ្ឌិតភាវស្ស ឧបម្ពត្ថំ ឯកំយេវ នោវារិកំ ទស្សតុ “ឯកទ្វារ”ន្តិ អាហ។

បណ្ឌិតោតិ បណ្ឌិតេន សមន្មាគតោ។ ព្យត្តោតិ វេយ្យត្តិយេន
សមន្មាគតោវិសធស្សាណោ។ មេធាវីតិ ហិ នុប្បត្តិកបញ្ញាសន្នាតាយ
មេធាយ សមន្មាគតោ។ អនុបរិយាយបថន្តិ អនុបរិយាយនាមកំ ចាការមគ្គំ។
ចាការសន្តិទ្ធិន្តិ ទ្ធិន្តិ ឥដ្ឋកានំ អបគតដ្ឋានំ។ ចាការវិវរន្តិ ចាការស្ស ជិន្នដ្ឋានំ។

ចេតសោ ឧបក្កិលេសេតិ បញ្ចនីវរណា ចិត្តំ ឧបក្កិលិស្សន្តិ កិលិដ្ឋំ ករោន្តិ
ឧបតាបេន្តិវិហេវេន្តិ, តស្មា “ចេតសោ ឧបក្កិលេសា”តិ វុច្ចន្តិ។ បញ្ញាយ
ទុព្ពលីករណេតិ នីវរណា ឧប្បជ្ជមានា អនុប្បន្នាយ បញ្ញាយ ឧប្បជ្ជិតំ ន ទេន្តិ,
តស្មា “បញ្ញាយ ទុព្ពលីករណា”តិ វុច្ចន្តិ។ សុបតិដ្ឋិតិចិត្តាតិ ចតុសុ
សតិបដ្ឋានេសុ សុដ្ឋ ឥតិចិត្តា ហុត្វា។ សត្ត ពោជ្ឈង្គេយ្យោភូតន្តិ សត្ត
ពោជ្ឈង្គេយ្យោសភាវេន ភាវេត្វា។ អនុត្តរំ សម្មាសម្ពោធិន្តិ អរហត្តំ
សព្ពញ្ញតញ្ញាណំ បដិវិជ្ជីសូតិ ទស្សេតិ។

អឋិចេត្ត សតិបដ្ឋានាតិ វិបស្សនា, ពោជ្ឈង្គា មគ្គោ, អនុត្តរសម្មាសម្ពោធិ
អរហត្តំ។ សតិបដ្ឋានាតិ វា វិបស្សនា, ពោជ្ឈង្គាមិស្សកា, សម្មាសម្ពោធិ
អរហត្តមេវ។ ធិយភាណកមហាសីវត្ថុរោ បនាហ “សតិបដ្ឋានេ វិបស្សនំ
គហេត្វា ពោជ្ឈង្គេ មគ្គោ ច សព្ពញ្ញតញ្ញាណញ្ញាតិ គហិតេ សុន្ទរេ បញ្ញោ
ភវេយ្យ, ន បនេវ គហិត”ន្តិ។ ឥតិ ថេរោ សព្ពពុទ្ធានំ នីវរណាប្បហានេ
សតិបដ្ឋានការណាយ សម្ពោធិយញ្ច មជ្ឈេ ភិន្នសុវណ្ណាជតានំ វិយ នានត្តាការំ
ទស្សេតិ។

ឥធ ឫត្វា ឧបមា សំសន្នេតញ្ញា - អាយស្មា ហិ សារិបុត្តោ បច្ចន្តនគរំ
ទស្សេសិ, ចាការំ ទស្សេសិ, អនុបរិយាយបថំ ទស្សេសិ, ទ្វារំ ទស្សេសិ,
បណ្ឌិតនោវារិកំ ទស្សេសិ, នគរំ បរិសនកនិក្ខមនកេ ឡិឡារិកេ ចាលោ
ទស្សេសិ, នោវារិកស្ស តេសំ ចាលានំ ចាកជភារំ ទស្សេសិ។ តត្ថ កី កេន
សទិសន្តិ ចេ? នគរំ វិយ ហិ និព្វានំ, ចាការោ វិយ សីលំ, អនុបរិយាយបថោ វិយ
ហិវ, ទ្វារំ វិយ អរិយមគ្គោ, បណ្ឌិតនោវារិកោ វិយ ធម្មសេនាបតិ, នគរំ
បរិសនកនិក្ខមនកោ ឡិឡារិកចាលា វិយ អតីតានាគតបច្ចុប្បន្នា ពុទ្ធា,
នោវារិកស្ស តេសំ ចាលានំ ចាកជភារោ វិយ អាយស្មតោ សារិបុត្តស្ស

អតីតាធាតុតបច្ចុប្បន្ននាំ ពុទ្ធនាំ សីលសមថាធីហិ ចាកជកាវោ។ ឯត្តាវតា
ថេរេនភគវតោ - “ឯវមហំ សាវកចារមីញ្ញាលោ ឋត្វា ធម្មន្ទយេន
នយគ្គាហេន ជាធាមី” តិ អត្ថនោ សីហនាទស្ស អនុយោគោ ទិដ្ឋោ ហោតិ។

តស្មាតិ យស្មា “ន ខោ មេតំ, ភន្តេ, អតីតាធាតុតបច្ចុប្បន្នេសុ អរហន្តេសុ
សម្មាសម្ពុទ្ធសុ ចេតោបរិយញ្ញាណំ អត្ថិ, អបិច ធម្មន្ទយោ វិទិតោ” តិ វទតិ,
តស្មា។ អភិក្ខុណំ ភាសេយ្យាសីតិ បុនប្បនំ ភាសេយ្យាសិ, “បុព្វល្លោ មេ
កថិត” ត្ថិ មា មជ្ឈិមនិកាយាសុ ន កថយិត្ត, “អដ្ឋ វា មេ កថិត” ត្ថិ មា
បរិនិសាធិសុ ន កថយិត្តាតិ អត្ថោ។ សា បហិយិស្សតីតិ “សាវបុត្តសទិសោបិ
នាម ញ្ញាណាជេនសម្មន្នោ សាវកោ ពុទ្ធនំ ចិត្តាចារំ ជានិតុំ ន សក្កោតិ, ឯវ
អប្បមេយ្យា តថាគតា” តិ ចិន្តេន្តានំ យា តថាគតេ កម្ពា វា វិមតិ វា, សា
បហិយិស្សតីតិ។

៣. បុទ្ទសុត្តរវណ្ណនា

៣៧៩. តតិយេ មគធេស្វតិ ឯវនាមកេ ជនបទេ។ ណលកកាមកេតិ
រាជគហាស្ស អវិទូរេ អត្ថនោ កុលសន្តកេ ឯវនាមកេ កាមេ។ បុន្នោ
សមណុទ្ទេសោតិ អយំ ថេរោ ធម្មសេនាបតិស្ស កនិជ្ជភាតិកោ, តំ ភិក្ខុ
អនុបសម្មន្នកាលេ “បុន្នោ សមណុទ្ទេសោ” តិ សមុទាចរីត្វា ថេរកាលេបិ
តថេវ សមុទាចរីសុ។ តេន វុត្ថំ “បុន្នោ សមណុទ្ទេសោ” តិ។ ឧបដ្ឋាកោ ហោតីតិ
មុខោទកទន្តកដ្ឋនានេន ថេវ បរិវេណាសម្មជ្ឈន-បិដ្ឋបរិកម្មករណ-
បត្តចីវរគ្គហាលោន ច ឧបដ្ឋានករោ ហោតិ។ បរិនិព្វាយីតិ អនុចាទិសេសាយ
និព្វានធាតុយា បរិនិព្វតោ។ កតវស្មី កាលេតិ? ភគវតោ បរិនិព្វានសំវច្ឆរេ។

តត្រាយំ អនុបុត្តិកថា - ភក្កា កិរ វុត្តវស្សោ វេជ្ជវតាមកា និក្ខមិត្វា
“សាវត្ថី គមិស្សមី” តិ អាគតមគ្គនេវ បដិនីវត្តន្តោ អនុបុត្តេន សាវត្ថី បត្វា
ជេតវនំ ចារិសិ។ ធម្មសេនាបតិ ភក្កវតោ វត្ថំ ទស្សេត្វា ទិវាជ្ជានំ គតោ, សោ
តត្ថ អន្តោវាសិកេសុ វត្ថំ ទស្សេត្វា បដិក្កន្តេសុ ទិវាជ្ជានំ សម្មជ្ជិត្វា ចម្មខណ្ឌំ
បញ្ញាបេត្វា ចាទេ បក្ខាលេត្វា បល្លង្គំ អាភុជិត្វា ជលសមាបត្ថី ចារិសិ។
អថស្សយថា បរិច្ឆេទេន តតោ វុដ្ឋិតស្ស អយំ បរិវិតក្កោ ឧទចាទិ “ពុទ្ធា នុ ខោ
បឋមំ បរិនិព្វាយន្តិ, ឧទាហុ អគ្គសាវកាតិ, តតោ “អគ្គសាវកា បឋម” ន្តិ ព្រាត្វា
អត្ថនោ អាយុសន្ធាវំ ឱលោកេសិ។ សោ “សត្តាហមេវ មេ អាយុសន្ធារា
បវត្ថិស្សន្តិ” តិ ព្រាត្វា “កត្ថ បរិនិព្វាយិស្សមី” តិ ចិន្តេសិ។

តតោ “រាហុលោ តាវតីសេសុ បរិនិព្វតោ, អញ្ញាសិកោណ្ឌាញត្ថេរោ
ធម្មន្តទហោ, អហំ កត្ថ បរិនិព្វាយិស្សមី” តិ បុនប្បនំ ចិន្តេន្តោ មាតវំ អារព្ព សតី
ឧប្បាទេសិ - “មយ្ហំ មាតា សត្តន្តំ អរហន្តានំ មាតា ហុត្វាបិ ពុទ្ធជម្ពសង្ឃេសុ
អប្បសន្នា, អត្ថិ នុ ខោ តស្សា ឧបនិស្សយោ, នត្ថិ នុ ខោ” តិ។ សោតាបត្ថិមគ្គស្ស
ឧបនិស្សយំ ទិស្វា “កស្ស ទេសនាយ អភិសមយោ ភវិស្សតី” តិ ឱលោកេន្តោ
“មមេវ ធម្មទេសនាយ ភវិស្សតិ, ន អញ្ញស្ស។ សចេ ខោ បនាហំ អប្បោស្សក្កោ
ភវេយ្យំ, ភវិស្សន្តិ មេ វត្តារោ - “សាវិបុត្តត្ថេរោ អវសេសជនានម្បិ អវស្សយោ
ហោតិ។ តថា ហិស្ស សមចិត្តសុត្តន្តទេសនាទិវសេ (អ. និ. ២.៣៣-៣៧)
កោដិសតសហស្សនេវតា អរហត្ថំ បត្តា, តយោ មគ្គ បដិវិទូនេវតានំ
គណនា នត្ថិ, អញ្ញេសុ ច ហិរេសុ អនេកា អភិសមយា ទិស្សន្តិ, ថេរេ ច ចិត្តំ
បសាទេត្វា សគ្គេ និព្វត្តានេវ អសីតិ កុលសហស្សានិ, សោ ទានិ
សកមាតុមិច្ឆាទស្សនមត្តម្បិ ហិវតុំ នាសក្ខី” តិ។ តស្មា មាតវំ មិច្ឆាទស្សនា
មោចេត្វា ជាតោវរកេយេវ បរិនិព្វាយិស្សមី” តិ សន្និដ្ឋានំ កត្វា “អន្លេវ ភក្កវត្ថំ
អនុជាតាបេត្វា និក្ខមិស្សមី” តិ ចុន្តត្ថវំ អាមន្តេសិ - “អាវុសោ, ចុន្ត, អម្ពាភំ

បញ្ចសតាយ ភិក្ខុបរិសាយ សញ្ញំ ទេហិ។ ‘គណ្ណាថាវុសោ បត្តចីវរាទិ,
ធម្មសេនាបតិ នាលកកាមំ គន្ធកាមោ”’ តិ។ បេរោ តថា អកាសិ។

ភិក្ខុ សេនាសនំ សំសារមេត្វា បត្តចីវរមាធាយ បេរស្ស សន្តិកំ អគម៌សុ។
បេរោ សេនាសនំ សំសារមេត្វា ទិវាជ្ជានំ សម្មជ្ជិត្វា ទិវាជ្ជានទ្វារេ វេត្វា ទិវាជ្ជានំ
ឡិលោកេត្វា “ឥទំ ធានិ បច្ឆិមទស្សនំ, បុន អាគមនំ នត្ថិ” តិ បញ្ចសតភិក្ខុហិ
បរិវុតោ ភកវន្តំ ឧបសម្ព័ន្ធមិត្វា វន្តិត្វា ភកវន្តំ ឯតទរោច “អនុជាធាតុ មេ ភន្តេ
ភកវា, អនុជាធាតុ សុគតោ។ បរិនិព្វានកាលោ មេ, ឡិស្សជ្ជោ មេ
អាយុសម្ព័ន្ធរោ” តិ។ ពុទ្ធា បន យស្មា “បរិនិព្វាហិ” តិ វុត្តេ មរណាវណ្ណំ
សំវណ្ណោន្តិតិ, “មា បរិនិព្វាហិ” តិ វុត្តេ វជ្ជស្ស គុណំ កថេន្តិតិ មិច្ឆាទិដ្ឋិកា ធានំ
អាហេបេស្សន្តិ, តស្មា តទុកយម្យំ ន វទន្តិ។ តេន នំ ភកវា - “កត្ត
បរិនិព្វាយិស្សសិ សារិបុត្តា” តិ វេត្វា - “អត្ថិ, ភន្តេ, មគធសុ នាលកកាមេ
ជាតោវរកោ, តត្ថាហំ បរិនិព្វាយិស្សមី” តិ វុត្តេ - “យស្ស ធានិ ត្វំ, សារិបុត្ត,
កាលំ មញ្ញសិ, ឥធានិ បន តេ ជេដ្ឋកនិដ្ឋភាតិកានំ តាទិសស្ស ភិក្ខុនោ
ទស្សនំ ទុល្លភំ ភវិស្សតិ, ទេសេហិ នេសំ ធម្ម” តិ អាហា។

បេរោ - “សត្តា មយ្ហំ ឥទ្ធវិកុព្ពនបុព្ពន្ធមំ ធម្មទេសនំ បច្ឆាសីសតី” តិ ញាត្វា
ភកវន្តំ វន្តិត្វា តាលប្បមាណំ អាកាសំ អពុគ្គន្ធា ឡិយ្ហ ទសពលស្ស ចាទេ វន្តិ,
បុន ទិវតាលប្បមាណំ អពុគ្គន្ធា ឡិយ្ហ ទសពលស្ស ចាទេ វន្តិ, ឯតេនុចាយេន
សត្តតាលប្បមាណំ អពុគ្គន្ធា អនេកានិ ចាជិហារិយសតានិ ទស្សេន្តោ
ធម្មកថំ អារតិ។ ទិស្សមាទេនបិ កាយេន កថេតិ, អទិស្សមាទេនបិ។ ឧបរិមេន
វា ហេដ្ឋិមេន វា ឧបឡកាយេន កថេតិ អទិស្សមាទេនបិ ទិស្សមាទេនបិ,
កាលេន ចន្ទវណ្ណំ ទស្សេតិ, កាលេន ស្វិយវណ្ណំ, កាលេន បព្ពតវណ្ណំ,
កាលេន សមុទ្ធវណ្ណំ, កាលេន ចក្កវត្តិរាជា ហោតិ, កាលេន

វេស្សវណ្ណមហារាជា, កាលេន សក្កោ ទេវរាជា, កាលេន មហាព្រហ្មាតិ ឯវំ
អនេកានិ ចាជិហារិយសតានិ ធនេស្សន្តោ ធម្មកថំ កថេសិ។ សកលនគរំ
សន្និបតិ។ បេរោ ឡិយ្ហ ធនេស្ស ចានេ វន្តិត្វា អដ្ឋាសិ។ អថ នំ សត្តា អាហា -
“កោ នាមោ អយំ សារិបុត្ត ធម្មបរិយាយោ” តិ។ សីហវិក័ឡិតោ នាម, ភន្តេតិ។
តគ្ស, សារិបុត្ត, សីហវិក័ឡិតោ តគ្ស, សារិបុត្ត, សីហវិក័ឡិតោ តិ។

បេរោ អលត្តកវណ្ណោ ហត្ថេ បសាវេត្វា សត្តុ សុវណ្ណាកច្ចបសទិសេ ចានេ
គោប្បកេសុ គហេត្វា - “ភន្តេ, ឥមេសំ ចាទានំ វន្តនត្ថាយ
កប្បសតសហស្សាធិកំ អសង្ក្រយ្យំ ចារមិយោ បូរិតា, សោ មេ មនោរថោ
មត្តកំ បត្តោ, ឥតោ ទានិ បដ្ឋាយ បដិសន្ធិវសេន ន បុន ឯកជ្ជានេ សន្និចាតោ
សមាគមោ អត្ថិ, ធិន្នោ ឯស វិស្សសោ, អនេកេហិ ពុទ្ធសតសហស្សេហិ បរិដ្ឋំ
អជំ អមំ ខេមំ សុខំ សីតលំ អភយំ និព្វានបុរំ បរិសិស្សមិ, សចេ មេ កិញ្ចិ
កាយិកំ វា វាចសិកំ វា ន រោចេថ, ខមថ តំ ភគវា, គមនកាលោ មយ្ហ” តិ។
ខមាមិ តេ, សារិបុត្ត, ន ខោ បន តេ កិញ្ចិ កាយិកំ វា វាចសិកំ វា មយ្ហំ
អរុច្ឆនកំ អត្ថិ, យស្ស ទានិ វុំ, សារិបុត្ត, កាលំ មញ្ញាសីតិ។

ឥតិ ភគវតា អនុញ្ញាតសមនន្តំ សត្តុ ចានេ វន្តិត្វា ឧដ្ឋិតមត្តេ អាយស្មន្តេ
សារិបុត្តេ សិនេរុចក្កវាឡិហិមវន្តបរិភណ្ឌាបព្ពតេ ធារយមាណាបិ - “អន្ធី ឥមំ
គុណាសី ធាវេតុំ ន សក្កោមី” តិ វន្តិត្វិយ ឯកប្បហារេនេវ វិវរមាណា
មហាបថវី យាវ ឧទកបរិយន្តា អកម្មិ, អាកាសេ ទេវទុន្ទភិយោ ជលីសុ,
មហាមេយោ ឧដ្ឋហិត្វា ចោក្ខវវស្សំ វស្សិ។

សត្តា - “ធម្មសេនាបតី បដិចាទេស្សមី” តិ ធម្មាសនា វុដ្ឋាយ
គន្ធកុដិអភិមុខោ គន្ធា មណិជលកេ អដ្ឋាសិ។ បេរោ តិក្ខត្តំ បទក្ខិណំ កត្វា
ចត្វសុ ហ៊ានេសុ វន្តិត្វា - “ភគវា ឥតោ កប្បសតសហស្សាធិកស្ស

អស់ឡើយស្បែក ឧបរិ អនោមទស្សីសម្មាសម្ពុទ្ធស្ប ចាទមូលេ និបដ្ឋិត្វា តុម្ហាកំ
ទស្សនំ បត្តសី, សាមេ បត្តនា សមិទ្ធា, ទិដ្ឋា តុម្ហេ, តំ បឋមទស្សនំ, ឥទំ
បច្ឆិមទស្សនំ។ បុន តុម្ហាកំ ទស្សនំ នត្ថី” តិ វត្វា ទសនទសមោធានសមុជ្ឈលំ
អញ្ញាលី បគ្គយ្ហ យាវ ទស្សនវិសយា អភិមុខោវ បជិក្កមិត្វា វន្តិត្វា បក្កាមិ។
បុន មហាបថី ជារតុំ អសក្កោន្តី ឧទកបរិយន្តំ កត្វា អកម្មិ។

ភគវា បរិវារេត្វា បិតេ ភិក្ខុ អាហា - “អនុគប្ប, ភិក្ខុវេ, តុម្ហាកំ
ជេដ្ឋភាតិក” ត្ថិ។ តស្មី ខណោ ចតស្សោបិ បរិសា សម្មាសម្ពុទ្ធិ ឯកកំយេវ
ជេតវនេ ឱហាយ និវរសេសា និក្ខមីសុ។ សាវត្ថិនករវាសិនោបិ -
“សាវបុត្តត្ថេរោ កិវ សម្មាសម្ពុទ្ធិ អាបុច្ឆិត្វា បរិនិព្វាយិតុកាមោ និក្ខន្តោ,
បស្សីស្សាម ន” ត្ថិ នករទ្វារានិ និរោកាសានិ ករោន្តា និក្ខមិត្វា
គន្ធមាលាទិហត្ថា កេសេ វិកិរិត្វា - “ឥទានិ មយំ កហំ មហាបញ្ញោ និសិន្នោ,
កហំ ធម្មសេនាបតិ និសិន្នោ” តិ បុច្ឆន្តា - “កស្ស សន្តិកំ គមិស្សាម, កស្ស
ហត្ថេ សត្តារំ ឋបេត្វា ថេរោ បក្កន្តោ” តិ អាទិនា នយេន បរិទេវន្តា រោទន្តា ថេរំ
អនុពន្ធិសុ។

ថេរោ មហាបញ្ញាយ បិតត្ថា - “សព្វេសំ អនតិក្កមនីយោ ឯស មគ្គោ” តិ
មហាជនំ ឱវទិត្វា - “តុម្ហេបិ, អារុសោ, តិដ្ឋថ, មា ទសពលេ បមាទំ អាបដ្ឋិត្ថា” តិ
ភិក្ខុសង្ឃម្បិ និវត្តេត្វា អត្ថនោ បរិសាយេវ សទ្ធិ បក្កាមិ។ យេបិ មនុស្សា -
“បុព្វេ អយ្យោ បច្ឆាគមនចារិកំ ចរតិ, ឥទំ ឥទានិ គមនំ ន បុន
បច្ឆាគមនាយា” តិ បរិទេវន្តា អនុពន្ធិសុយេវ។ តេបិ - “អប្បមត្តា, អារុសោ,
ហោថ, ឯវំភារិនោ នាម សម្ពាហ” តិ និវត្តេសិ។

អថ ខោ អាយស្មា សាវបុត្តោ សព្វត្ថ ឯកវត្ថិវាសេន អន្តរាមគ្គេ សត្តាហំ
មនុស្សនំ សង្កហំ ករោន្តោ សាយំ នាលកកាមំ បត្វា កាមទ្វារេ

និក្រោធរុក្ខមូល អដ្ឋាសិ។ អថ ឧបវេរតោ នាម ថេរស្ស ភាគិនេយ្យោ
ពហិតាមំ គច្ឆន្តោ ថេរំ ទិស្វា ឧបសង្កម្ពិត្វា វន្តិត្វា អដ្ឋាសិ។ ថេរោ តំ អាហា -
“អត្ថិ គេហេ តេ អយ្យិកា” តិ។ អាម ភន្តេតិ។ គច្ឆ អម្ពាភំ ឥធាគតភាវំ
អាហេថហិ។ “កស្មា អាគតោ” តិ ច វុត្ថេ - “អន្ធិ កិរ ឯកទិវសំ អន្តោគាមេ
វសិស្សតិ, ជាតោវរកំ បដិជគ្គេ, បញ្ចន្ធិញ្ច កិរ ភិក្ខុសតានំ វសនដ្ឋានំ
ជានាថា” តិ។ សោ គន្ធា - “អយ្យិកេ មយ្ហំ មាតុលោ អាគតោ” តិ អាហា។ ឥធានិ
កុហិតិ? តាមទ្វារេតិ។ ឯកកោវ, អញ្ញោបិ កោចិ អត្ថិតិ? អត្ថិ បញ្ចសតា
ភិក្ខុតិ។ កីការណា អាគតោតិ? សោ តំ បវត្ថិ អាហេថសិ។ ព្រាហ្មណី - “កី ទុ
ខោ ឯត្ថកានំ វសនដ្ឋានំ បដិជគ្គាបេតិ, ទហារកាលេ បព្ពជិត្វា
មហាល្លកកាលេ គិហី ហោតុកាមោ” តិ ចិន្តេន្តិ ជាតោវរកំ បដិជគ្គាបេត្វា
បញ្ចសតានំ វសនដ្ឋានំ ការេត្វា ទណ្ឌាទីបិកា ជាលេត្វា ថេរស្ស ចាហេសិ។

ថេរោ ភិក្ខុហិ សទ្ធិ ចាសាទំ អារុយ្ហ ជាតោវរកំ បវិសិត្វា និសីទិ, និសីទិត្វា
“តុម្ពាភំ វសនដ្ឋានំ គច្ឆថា” តិ ភិក្ខុ ឧយ្យោជេសិ។ តេសុ គតមត្តេសុយេវ
ថេរស្ស ខរោ អាពាធា ឧប្បជ្ឈិ, លោហិតបក្ខន្ធិកា មារណាន្តិកា វេទនាវត្ថន្តិ។
ឯកំ ភាជនំ បវិសតិ, ឯកំ និក្ខមតិ។ ព្រាហ្មណី - “មម បុត្តស្ស បវត្ថិ មយ្ហំ ន
រុច្ឆតី” តិ អត្ថនោ វសនគត្តទ្វារំ និស្សាយ អដ្ឋាសិ។

ចត្តារោ មហារាជាធា “ធម្មសេនាបតិ កុហិវិហរតី” តិ ឱលោកេន្តា
នាលកគាមេ ជាតោវរកេ បរិនិព្វានមញ្ចេ និបន្នោ, បច្ឆិមទស្សនំ
គមិស្សមា” តិ អាគម្ម វន្តិត្វា អដ្ឋសុ។ កេ តុម្ពេតិ? មហារាជាធា ភន្តេតិ។
កស្មា អាគតត្ថាតិ? គិលានុបដ្ឋាកា ភវិស្សមាតិ។ “ហោតុ, អត្ថិ
គិលានុបដ្ឋាកោ, គច្ឆេ តុម្ពេ” តិ ឧយ្យោជេសិ។ តេសំ គតាវសានេ តេនេវ

នយោន សក្កោ ទេវានមិន្ទោ។ តស្មី គតេ មហាព្រហ្មា ច អាគមីសុ។ តេបិ តថេវ
ថេរោ ឧយ្យោជេសិ។

ព្រាហ្មណ៍ ទេវតានំ អាគមនព្វា គមនព្វា ទិស្វា “កេ នុ ខោ ឯតេ មម បុត្តំ
វង្ខិត្វា គប្បន្តី” តិ ថេវស្ស គត្តទ្វារំ គន្ធា “តាត, បុន្ន, កា បវត្តី” តិ បុច្ឆិ។ សោ តំ
បវត្តី អាចិត្តិត្វា “មហាឧចាសិកា, ភន្តេ, អាគតា” តិ អាហ។ ថេរោ “កស្មា
អវេលាយ អាគតា” តិ បុច្ឆិ។ សា “តុយ្ហំ, តាត, ទស្សនត្ថាយា” តិ វត្វា “តាត,
បឋមំ កេ អាគតា” តិ បុច្ឆិ។ ចត្តារោ មហារាជានោ ឧចាសិកេតិ។ តាត, ត្វំ
ចត្វហិ មហារាជេហិ មហន្តតរោតិ? អាវមិកសទិសា ឯតេ ឧចាសិកេ, អម្ពាភំ
សត្តុ បដិសន្ធិគ្គហណាតោ បដ្ឋាយ ខត្តហត្ថា ហុត្វា អារក្ខំ អកំសូតិ។ តេសំ
តាត គតាវសានេ កោ អាគតោតិ? សក្កោ ទេវានមិន្ទោតិ។ ទេវរាជតោបិ ត្វំ
តាត មហន្តតរោតិ? ភណ្ឌាគ្គាហកសាមណោរសទិសោ ឯស ឧចាសិកេ,
អម្ពាភំ សត្តុ តាវតីសតោ ឌីតរណាកាលេ បត្តចីវរំ គហេត្វា ឌីតិណ្ណោតិ។
តស្ស តាត គតាវសានេ ជាតយមាទោវិយ កោ អាគតោតិ? ឧចាសិកេ,
តុយ្ហំ ភគវា ច សត្តា ច មហាព្រហ្មា នាម ឯសោតិ។ មយ្ហំ ភគវតោ
មហាព្រហ្មតោបិ ត្វំ, តាត, មហន្តតរោតិ? អាម ឧចាសិកេ, ឯតេ នាម កិរ
អម្ពាភំ សត្តុ ជាតទិវសេ ចត្តារោ មហាព្រហ្មានោ មហាបុរិសំ សុវណ្ណជាលេន
បដិគ្គណ្ឌីសូតិ។

អថ ព្រាហ្មណ៍យា - “បុត្តស្ស តាវ មេ អយំ អានុភារោ, កីទិសោ វត មយ្ហំ
បុត្តស្ស ភគវតោ សត្តុ អានុភារោ ភវិស្សតី” តិ ចិន្ទយន្តិយា សហសា
បញ្ចវណ្ណា បីតិ ឧប្បន្និត្វា សកលសរីរំ ជីវិ។ ថេរោ - “ឧប្បន្នំ មេ មាតុ
បីតិសោមនស្សំ, អយំ ទានិ កាលោ ធម្មទេសនាយា” តិ ចិន្ទិត្វា “កី ចិន្ទេសិ
មហាឧចាសិកេ” តិ អាហ។ សា “បុត្តស្ស តាវ មេ អយំ គុណោ, សត្តុ បនស្ស

កើតសោភ័ណស្សត្ថិតិ ៩ទំ, តាត, ចិន្តេមី” តិ អាហា។ មហាឧបាសិកេ, មហ្មំ
សត្តុជាតក្ខណោ មហាភិក្ខុមនេ សម្ពោធិយំ ធម្មចក្កប្បវត្តនេ ច
នសសហស្សលោកធាតុ កម្មវិគ្គ។ សីលេន សមាធិនា បញ្ញាយ វិមុត្តិយា
វិមុត្តិញ្ញាណាទស្សនេន សមោ នាម នត្ថិ, ឥតិបិ សោ ភគវាតិ វិត្តារេត្វា
ពុទ្ធតុណាបដិសំយុត្តំ ធម្មទេសនំ កថេសិ។

ព្រាហ្មណ៍ បិយបុត្តស្ស ធម្មទេសនាបរិយោសានេ សោតាបត្តិជលេ
បតិជ្ជាយ បុត្តំ អាហា - “តាត ឧបតិស្ស, កស្មា ឯវមកាសិ, ឯវរូបំ នាម អមតំ
មហ្មំ ឯត្តកំ កាលំ ន អនាសិ” តិ។ ថេរោ - “ទិន្នំ ទានិ មេ មាតុ រូបសារិយា
ព្រាហ្មណ៍យា ចោសាវនិកម្មលំ, ឯត្តកេន វដ្តិស្សតិ” តិ ចិន្តេត្វា - “គប្ប
មហាឧបាសិកេ” តិ ព្រាហ្មណ៍ ឧយ្យោដេត្វា - “ចុន្ត កា វេលា” តិ អាហា។
ពលវបច្ឆសកាលោ, ភន្តេតិ។ ភិក្ខុសង្ឃំ សន្និចារេហិតិ។ សន្និបតិតោ ភន្តេ
ភិក្ខុសង្ឃេតិ។ “មំ ឧត្តិបិត្វា និសីទាបេហិ ចុន្តា” តិ ឧត្តិបិត្វា និសីទាបេសិ។

ថេរោ ភិក្ខុ អាមន្តេសិ - “អាវុសោ ចតុចត្តាលីសំ វោ វស្សានិ មយា សទ្ធិ
វិចារន្តានំ យំ មេ កាយិកំ វា វាចសិកំ វា ន រោចេថ, តំ ឧមថ អាវុសោ” តិ។ ឯត្តកំ,
ភន្តេ, អម្ពាតំ នាយាវិយ តុម្ភេ អមុញ្ញាត្វា វិចារន្តានំ អរុច្ឆនកំ នាម នត្ថិ, តុម្ភេ
បន អម្ពាតំ ឧមថាតិ។ អថ ថេរោ មហាជីវំ សង្ឃឡិក្ខា មុខំ បិដាយ ធឹក្ខណេន
បស្សេន និបន្នោ សត្តាវិយ នវ អនុបុព្វសមាបត្តិយោ អនុលោមបដិលោមតោ
សមាបដ្ឋិត្វា បុន បឋមជ្ឈានំ អាទិ កត្វា យាវ ចតុត្ថជ្ឈានា សមាបដ្ឋិ។ តតោ
វុដ្ឋាយ អនន្តរំយេវ មហាបថវី ឧន្នាទេន្តោ អនុចាទិសេសាយ និព្វានធាតុយា
បរិនិព្វាយិ។

ឧបាសិកា - “កី នុ ខោ មេ បុត្តោ, ន កិញ្ច កថេតី” តិ ឧដ្ឋាយ បិដ្ឋិទានេ
បរិមជ្ឈន្តំ បរិនិព្វតការំ ញត្វា មហាសទ្ធិ កុរុមាណា ចាទេសុ និបតិត្វា - “តាត

មយំ ឥតោ បុព្វេ តវ គុណំ ន ជាតិម្ហា, ឥទានិ បន តំ អាទី កត្វា អនេកសតេ
អនេកសហស្សេ អនេកសតសហស្សេ ភិក្ខុ ឥមស្មី និវេសនេ និសីទាបេត្វា
កោដេតុំ ន លភិម្ហា, ចីវរេហិ អន្ទានេតុំ ន លភិម្ហា, វិហារសតំ វិហារសហស្សំ
ការេតុំ ន លភិម្ហា” តិ យាវ អរុណាគ្គមនា បរិទេវិ។ អរុណេ ឧត្តតមត្តេយេវ
សុវណ្ណាការេ បក្កោសាបេត្វា សុវណ្ណាគព្ភំ វិវរាបេត្វា សុវណ្ណាយដិយោ
មហាតុលាយ តុលាបេត្វា - “បញ្ច កូដាគារសតានិ បញ្ច អគ្សិកសតានិ
ករោថា” តិ ទាបេតិ។

សក្កោបិ ទេវរាជាវិស្សកម្មទេវបុត្តំ អាមន្តេត្វា - “តាត ធម្មសេនាបតិ
បរិនិព្វតោ, បញ្ច កូដាគារសតានិ បញ្ច អគ្សិកសតានិ ច មាបេហី” តិ អាហ។
ឥតិ ឧចាសិកាយ ការីតានិ ច វិស្សកម្មេន និម្មិតានិ ច សព្វានិបិ
ទ្វេសហស្សនិ អហេសុំ។ តតោ នគរមជ្ឈេ សារមយំ មហាមណ្ឌបំ ការេត្វា
មណ្ឌបមជ្ឈេ មហាកូដាគារំ ឋបេត្វា សេសានិ បរិវាសន្ត្រេបេន ឋបេត្វា
សាធុកិធិកំ អារភីសុ។ ទេវានំ អន្តរេ មនុស្សេ, មនុស្សេនំ អន្តរេ ទេវា អហេសុំ។

វេរីតី នាម ឯកា ថេរស្ស ឧបជ្ឈាយិកា - “អហំ ថេរស្ស បូជំ ករិស្សមី” តិ
សុវណ្ណបុត្តានំ តយោ កុម្មេ ការេសិ។ “ថេរស្ស បូជំ ករិស្សមី” តិ សក្កោ
ទេវរាជា អឡុតេយ្យកោដិនាជកេហិ បរិវារិតោ ធិតវិ។ “សក្កោ ធិតវីតី” តិ
មហាជនោ បច្ឆាមុខោ បដិក្កមិ។ តត្ថ សាបិ ឧចាសិកា បដិក្កមមាណ
គរុការត្តា ឯកមន្តំ អបសក្កិតុំ អសក្កោន្តំ មនុស្សេនំ អន្តរេ បតិ។ មនុស្សេ
អបស្សន្តា តំ មទ្ធិត្វា អគមីសុ។ សា តត្ថេវ កាលំ កត្វា តាវតីសភវេន
កនករិមាទេ និព្វតិ។ និព្វត្តក្ខណោយេវស្សេ រតនក្ខន្ធវាវិយ
តិការុតប្បមាណោ អត្តកាវោ អហោសិ
សដ្ឋិសកដប្បប្បមាណាអលម្ព័រាបដិមណ្ឌិតា អច្ឆរាសហស្សបរិវារិតា។

អថស្សន្ត ទិព្វំ សព្វកាយិកាទានំ បុរតោ វេបយីសុ។ សា អត្ថនោ សិរិសម្បត្តិ
ទិស្វា - “ឧទ្យាវា អយំ សម្បត្តិ, កី ទុ ខោ មេ កម្មំ កត” ត្ថិ ចិន្តយមាណា អទ្ទស -
“មយា សារិបុត្តត្ថេស្ស បរិនិព្វតជ្ជានេ តីហិ សុវណ្ណាបុប្ផកុម្ភេហិ បូជា កតា,
មហាជនោ មំ មទ្ធិត្វា គតោ, សាហំ តត្ថ កាលំ កត្វា ឥធូបបន្ទា, ថេរំ និស្សាយ
លទ្ធ�ំ ឥនានិ បុញ្ញវិចាកំ មនុស្សានំ កថេស្សមី” តិ សហវិមាណេនេវ ឌីតវិ។

មហាជនោ ធូរតោវ ទិស្វា - “កី ទុ ខោ ទ្វេ សូរិយា ឧដ្ឋិតា” តិ? ឌីលោកេន្តោ -
“វិមាណេ អាគច្ឆន្តេ កូដាការសណ្ឋានំ បញ្ញាយតិ, នាយំ សូរិយោ, វិមាណមេតំ
ឯក” ត្ថិ អាហា។ តម្បិ វិមាណំ តាវនេវ អាគច្ឆា ថេរស្ស ធារុចិតកមត្ថកេ វេហាសំ
អដ្ឋាសិ។ ទេវធីតា វិមាណំ អាគាសេយេវ វេបេត្វា បថីវី ឌីតវិ។ មហាជនោ - “កា
ត្វំ, អយ្យេ” តិ? បុច្ឆិ។ “ន មំ តុម្ភេ ជាធាប, វេតី ធាមាហំ, តីហិ
សុវណ្ណាបុប្ផកុម្ភេហិ ថេរំ បូជំ កត្វា មនុស្សេហិ មទ្ធិតា កាលំ កត្វា
តាវតីសភវនេ និព្វត្តា, បស្សេ មេ សិរិសម្បត្តិ, តុម្ភេហិ ទានិ ធានានិ ទេថ,
បុញ្ញានិ ករោថា” តិ កុសលកិរិយាយ វណ្ណំ កថេត្វា ថេរស្ស ចិតកំ បទក្ខណំ
កត្វា វទ្ធិត្វា អត្ថនោ ទេវជ្ជានំយេវ គតា។

មហាជនោបិ សត្តាហំ សាធុកីឡិកំ កីឡិក្វា សព្វគន្ធមហិ ចិតកំ អកាសិ,
ចិតកា ឯក្ខន្ធវតនសតិកា អហោសិ។ ថេរស្ស សរីរំ ចិតកំ អាហេបេត្វា
ឧសីរកលាបកេហិ អាសិម្បេសុំ។ អាឡាហនេ សព្វត្ថិ ធម្មស្សវនំ បវត្តិ។
អនុរុទ្ធត្ថេរោ សព្វគន្ធតេជ្ជកេន ថេរស្ស ចិតកំ និព្វាបេសិ។ ធុនុត្ថេរោ ធាតុយោ
បរិស្សាវនេ បក្ខិបិត្វា - “ន ទានិ មយា ឥនេវ សក្កា ហាតុំ, មយំ ជេដ្ឋភាតិកស្ស
ធម្មសេនាបតិសារិបុត្តត្ថេស្ស បរិនិព្វតការំ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស អាហេថេស្សមី” តិ
ធាតុបរិស្សាវនំ ថេរស្ស ច បត្តចីវរំ គហេត្វា សាវត្ថី អគមាសិ។ ឯកជ្ជានេបិ ច

ទ្វេរត្តិយោ អវសិទ្ធា សព្វត្ថ ឯករត្តិវាសេនេវ សាវត្ថី ចាបុណ្យ។ តមត្ថំ ទស្សេតុំ
អថ ខោ ចុន្ទោ សមណុទ្ទេសោតិអាទិ វុត្ថំ។

តត្ថ យេនាយស្មា អានន្ទោតិ យេន អត្ថនោ ឧបជ្ឈាយោ ធម្មកណ្ណាការិកោ
អាយស្មា អានន្ទោ, តេនុបសង្កមិ។ កស្មា បនេស ឧដុកំ សត្តុ សន្តិកំ អគន្ធា
ថេរស្ស សន្តិកំ អគមាសីតិ? សត្តិវិ ច ថេរេ ច ការវេន។ ជេតវនមហាវិហារេ
ចោក្ខរណីយំ កិរស្ស ទ្គត្វា បច្ចត្តិវិទ្ធា សុនិវត្តសុចារុតស្ស ឯតទហោសិ -
“ពុទ្ធា នាម មហាចាសាណាច្ឆត្តិវិយ គរុនោ, ដណាកតសប្ប
សីហព្យក្សមត្តវរវារណាទយោវិយ ច ទុរាសនា, ន សក្កា មយា ឧដុកមេវ
សត្តុ សន្តិកំ គន្ធា កថេតុំ, កស្ស ទុខោ សន្តិកំ គន្ធា”ន្តិ។ តតោ ចិន្តេសិ -
“ឧបជ្ឈាយោ មេ ធម្មកណ្ណាការិកោ ជេដ្ឋភាតិកត្រេស្ស ឧត្តមសហាយោ,
តស្ស សន្តិកំ គន្ធា តំ អាទាយ សត្តារាសន្តិ កថេស្សមី”តិ សត្តិវិ ថេរេ ថេរេ ច
ការវេន ឧបសង្កមិ។

ឥទមស្ស បត្តចីវរន្តិ “អយមស្ស បរិភោគបត្តោ, ឥទំ ធាតុបរិស្សាវន”ន្តិ ឯវំ
ឯកេកំ អាចិត្តិ។ ចាឡិយំ បន “ឥទមស្ស បត្តចីវរ”ន្តិ ឯត្ថកមេវ វុត្ថំ។
កថាចាកតន្តិ កថាមូលំ។ មូលញ្ចិ ចាកតន្តិ វុច្ឆតិ។ យថាហា -

“អប្បកេនបិ មេធាវី, ចាកតេនវិចក្ខណោ;
សមុដ្ឋាបេតិ អត្តានំ, អណុំ អគ្គីវ សន្ទម”ន្តិ។ (ជា. ១.១.៤);

ភកវន្តំ ទស្សនាយាតិ ភកវន្តំ ទស្សនត្ថាយ។ កី បនិមិតា ភកវា ន
ទិដ្ឋបុព្វោតិ? នោ ន ទិដ្ឋបុព្វោ។ អយញ្ចិ អាយស្មា ទិវា នវ វារេ, វត្ថី នវ វារេតិ
ឯកាហំ អជ្ឈាវស វារេ ឧបជ្ឈានមេវ គច្ឆតិ។ ទិវសស្ស បន សតវារំ វា
សហស្សវារំ វា គន្ធាកាមោ សមាធាបិ ន អការណា គច្ឆតិ, ឯកំ បញ្ញាទ្វារំ

គហេត្វាវ គន្ធិតិ។ សោ តំទិវសំ តេន កថាចាកតេន គន្ធកាមោ ឯវមាហ។
ឥធមស្ស បត្តចីវរន្តិ ថេរោបិ - “ឥទំ តស្ស បត្តចីវរំ, ឥធម្មា ធាតុបរិស្សាវន”ន្តិ
ចាជិយេក្កំយេវ ធស្សេត្វា អាចិត្តិ។

សត្តា ហត្ថំ បសារេត្វា ធាតុបរិស្សាវនំ គហេត្វា ហត្ថតលេ វេបេត្វា ភិក្ខុ
អាមន្តេសិ - “យោ សោ, ភិក្ខុវេ, ភិក្ខុ បុរិមទិវសេ អនេកានិ ចាជិហារិយសតានិ
កត្វា បរិទិញ្ចានំ អនុជានាបេសិ, តស្ស ឥទានិ ឥមា សម្ពុវណ្ណាសន្និកា ធាតុយោវ
បញ្ញាយន្តិ, កប្បសតសហស្សាធិកំ អសង្ខ្យយ្យំ បូរិកចារមី ឯស, ភិក្ខុវេ,
ភិក្ខុ, មយា បវត្តិតំ ធម្មចក្កំ អនុបវត្តកោ ឯស ភិក្ខុ, បដិលទ្ធុទុតិយអាសនោ
ឯស ភិក្ខុ, បូរិកសាវកសន្និចាតោ ឯស ភិក្ខុ, វេបេត្វា មំ ធនសុ
ចក្កវាឡសហស្សេសុ បញ្ញាយ អសទិសោ ឯស ភិក្ខុ, មហាបញ្ញោ ឯស ភិក្ខុ,
បុថុបញ្ញោ ហាសបញ្ញោ ជវនបញ្ញោ តិក្ខុបញ្ញោ និព្វេធិកបញ្ញោ ឯស ភិក្ខុ,
អប្បិច្ឆោ ឯស ភិក្ខុ, សន្តជ្ជោ បរិវិត្តោ អសំសជ្ជោ អារទ្ធវិវិយោ ចោទកោ
ចាបគរហិ ឯស ភិក្ខុ, បញ្ច ជាតិសតានិ បដិលទ្ធុមហាសម្មត្តិយោ បហាយ
បព្ពជិតោ ឯស ភិក្ខុ, មម សាសនេ បជីវិសមឧត្តកោ ឯស ភិក្ខុ,
ធិន្នវិសាលាឧសកសទិសោ ឯស ភិក្ខុ, ចណ្ណាលបុត្តសទិសនីចចិត្តោ ឯស
ភិក្ខុ។ បស្សថ, ភិក្ខុវេ, មហាបញ្ញាស្ស ធាតុយោ, បស្សថ, ភិក្ខុវេ, បុថុបញ្ញាស្ស
ហាសបញ្ញាស្ស ជវនបញ្ញាស្ស តិក្ខុបញ្ញាស្ស និព្វេធិកបញ្ញាស្ស អប្បិច្ឆស្ស
សន្តជ្ជស្ស បរិវិត្តស្ស អសំសជ្ជស្ស អារទ្ធវិវិយស្ស, ចោទកស្ស, បស្សថ, ភិក្ខុវេ,
ចាបគរហិស្ស ធាតុយោតិ។

“យោ បព្ពជី ជាតិសតានិ បញ្ច,
បហាយ កាមានិ មនោរមានិ;
តំ វីតរាគំ សុសមាហិតិន្ទ្រិយំ,

បរិនិព្វតំ វន្តេសាវិបុត្តំ។

“ខន្តីពលោ បថវិសមោ ន កុប្បតិ,
ន ចាបិ ចិត្តស្ស វសេនវត្ថតិ;
អនុកម្មកោ ការុណីកោ ច និព្ពតោ,
បរិនិព្វតំ វន្តេសាវិបុត្តំ។

“ចណ្ណាលបុត្តោ យថា នគរំ បរិវេជ្ជា,
នីបមនោ ចរតិ កន្សោបិហត្ថោ;
តថា អយំ វិហារតិ សាវិបុត្តោ,
បរិនិព្វតំ វន្តេសាវិបុត្តំ។

“ឧសភោ យថា ជិន្នវិសាលាកោ,
អហោឋយន្តោ ចរតិ បុរន្តរេ វនេ;
តថា អយំ វិហារតិ សាវិបុត្តោ,
បរិនិព្វតំ វន្តេសាវិបុត្ត”ន្តិ។

ឥតិ ភគវា បញ្ចហិ គាថាសតេហិ ថេរស្ស វណ្ណំ កថេសិ។ យថា យថា
ភគវា ថេរស្ស វណ្ណំ កថេសិ, តថា តថា អានន្ទត្ថេរោ សន្ធាវេតុំ ន សក្កោតិ,
ពិឡារមុខេ បក្ខន្តកុក្កុដោវិយ បវេជតិ។ តេនាហ អបិច មេ, ភន្តេ,
មធុរកជាតោវិយ កាយោតិ សព្ពំវិត្តាវេតព្ពំ។ តត្ថ មធុរកជាតោតិអាទិនំ
អត្តោ វុត្តោយេវ។ ឥធ បន ធម្មាតិ ឧទ្ទេសបរិបុច្ឆាធម្មា អធិប្បតា។ តស្ស ហិ
ឧទ្ទេសបរិបុច្ឆាធម្មេ អគហិតេ វា គហេតុំ, គហិតេ វា សជ្ឈាយំ កាតុំ ចិត្តំ ន
បវត្ថតិ។ អថ សត្តា បញ្ចបសាធិវិចិត្រានិ អក្ខិនិ ឧម្ពិលេត្វា ថេរំ ឱលោកេន្តោ

“អស្សាសេស្សមិ ន”ន្តិ អស្សាសេន្តោ កី នុ ខោ តេ, អាណន្ទ,
សារិបុត្តោតិអាធិមាហ។

តត្ថ សីលក្ខន្ធន្តិ លោកិយលោកុត្តរសីលំ។ សមាធិបញ្ញាសុបិ ឯសេវ
នយោ។ វិមុត្តិ បន លោកុត្តរា។ វិមុត្តិញ្ញាណទស្សនំ បច្ចវេក្ខណាញាណំ, តំ
លោកិយមេវ។ ឱវាទកោតិ ឱវាទនាយកោ។ ឱតិល្លោតិ ឱតិល្លោសុ វត្ថុសុ
នានប្បការេន ឱតរណសីលោ។ វិញ្ញាបកោតិ ធម្មកថាកាលេ អត្តញ្ញា
ការណាញា វិញ្ញាបេតា។ សន្ទស្សកោតិ ខន្ធជាតុអាយតនវសេន តេសំ តេសំ
ធម្មានំ ទស្សេតា។ សមាធិបកោតិ “ឥន្ទញ្ចិទញ្ច គណ្ហាថា”តិ ឯវំ គណ្ហាបកោ។
សមុត្តជកោតិ អពុស្សហកោ។ សម្មហំសកោតិ បដិលទ្ធុគុណេហិ
មោធាបកោ ជាតាបកោ។

អកិលាសុ ធម្មទេសនាយាតិ ធម្មទេសនំ អារភិត្វា “សីសំ វា មេ រុដ្ឋតិ,
ហនយំ វា កុដ្ឋិ វា បិដ្ឋិ វា”តិ ឯវំ ឱសក្កនាការិវិហិតោ និក្ខិលាសុ វិសារនោ
ឯកស្សបិ ទ្ធិន្ទម្បិ សីហវេតេនេវ បក្ខន្ធតិ។ អនុគ្គាហកោ សព្វាហូចារីនន្តិ
បទស្ស អត្តោ ខន្ធកវគ្គេ វិត្តារតោវ។ ធម្មោជំ ធម្មភោគន្តិ ឧភយេនបិ
ធម្មបរិភោគោវ កថិតោ។ ធម្មានុគ្គហន្តិ ធម្មេន អនុគ្គហណំ។

សត្តា “អតិវិយ អយំ ភិក្ខុ កិលមតី”តិ បុន តំ អស្សាសេន្តោ ននុ តំ, អាណន្ទ,
មយាតិអាធិមាហ។ តត្ថ បិយេហិ មនាបេហិតិ
មាតាបិតាភាតាភគិនីអាធិកេហិ ជាតិយា នាណាភារោ, មរណោនវិនាសាភារោ,
ភវេន អញ្ញាថាភារោ។ តំ កុតេត្ថ, អាណន្ទ, លញ្ញាតិ តន្តិ តស្មា។ យស្មា សព្វេហិ
បិយេហិ មនាបេហិ នាណាភារោ, តស្មា ទស ចារមិយោ បូរេត្វាបិ សម្ពោធិ
បត្វាបិ ធម្មចក្កំ បវត្តេត្វាបិ យមកថាជិហារិយំ ទស្សេត្វាបិ ទេវោរោហនំ
កត្វាបិ យំ តំ ជាតំ ភូតំ សន្នតំ បលោកធម្មំ, តំ តថាគតស្សបិ សរីរំ មា

បលុដ្ឋិតិ នេតំ ហំវំវិដ្ឋិតិ, រោទន្តេនបិ កន្តន្តេនបិ ន សក្កា តំ ការណំ លទ្ធិតិ។
សោ បលុដ្ឋយ្យាតិ សោ ភិដ្ឋយ្យ។

ឯវមេវ ខោតិ ឯត្ថ យោជនសតុព្ពេជោ មហាជម្ពុរុក្ខោវិយ ភិក្ខុសង្ឃោ
តស្ស ទក្ខិណាទិសំ គតោ បញ្ញាសយោជនិកោ មហាខន្ទោវិយ
ធម្មសេនាបតិ។ តស្មី មហាខន្ទោភិទ្ទេ គតោ បជ្ជាយ អនុបុព្វេន វឌ្ឍិត្វា
បុប្ផជលាទិហិ តំ ហំវំ បូរេតុ សមត្ថស្ស អញ្ញស្ស ខន្ធស្ស អភារោវិយ ថេរេ
បរិនិព្វតេ សោឡសន្នំ បញ្ញានំ មត្តកំ បត្តស្ស អញ្ញស្ស ទក្ខិណាសនេ
និសីទនសមត្ថស្ស សារិបុត្តសទិសស្ស ភិក្ខុនោ អភារោ។ តាយ បរិភិដ្ឋាយ
សោ រុក្ខោវិយ ភិក្ខុសង្ឃោ ខន្ទោត្វេវ ជាតោតិ វេទិតព្ពោ។ តស្មាតិ យស្មា សព្វំ
សម្ពុតំ បលោកធម្មំ, តំ មា បលុដ្ឋិតិ ន សក្កាលទ្ធិ, តស្មា។

៤-៥. ឧក្កបេលសុត្តាទិវណ្ណាធា

៣៨០-៣៨១. ចតុត្ថេ អចិរេបរិនិព្វតេសុ សារិបុត្តមោគ្គល្លានេសូតិ
នចិរេបរិនិព្វតេសុ ទ្វីសុ អគ្គសារកេសុ។ តេសញ្ញិ ធម្មសេនាបតិ
កត្តិកមាសបុណ្ណមាយ បរិនិព្វតោ, មហាមោគ្គល្លានោ គតោ អឌ្ឍមាសំ
អតិក្កម្ម អមាវសុចោសថេ។ សត្តា ទ្វីសុ អគ្គសារកេសុ បរិនិព្វតេសុ
មហាភិក្ខុសង្ឃបរិវារោ មហាមណ្ឌលេ ចារិកំ ចរមាណោ អនុបុព្វេន
ឧក្កបេលនគរំ បត្វា តត្ថ បិណ្ណាយ ចរិត្វា គង្គាបិដ្ឋេ
រជតបដ្ឋវណ្ណាវាលិកាបុលិនេវិហាសិ។ តេន វុត្ថំ “អចិរេបរិនិព្វតេសុ
សារិបុត្តមោគ្គល្លានេសូ”តិ។ យេ មហាន្តតរា ខន្ទាតេ បលុដ្ឋយ្យន្តិ ឥធាបិ
យោជនសតុព្ពេជោ មហាជម្ពុរុក្ខោវិយ ភិក្ខុសង្ឃោ, តស្ស ទក្ខិណតោ ច
ឧត្តរតោ ច គតា បញ្ញាសយោជនិកា ទ្វេ មហាខន្ទាវិយ ទ្វេ អគ្គសារកាតិ។
សេសំ បុរិមនយេនេវ យោជេតព្ពំ។ បញ្ចមេ ទិដ្ឋិតិ កម្មស្សកទិដ្ឋិ។

៦. ឧត្តិយសុត្តន្តបិដក

៣៨២. ធម្មេ មច្ចុដយ្យស្ស ចារន្តិ តេភូមកវដ្ឋស្ស ចារភូតំ, និព្វានំ។

៨. ព្រហ្មសុត្តន្តបិដក

៣៨៤. អដ្ឋមេ កាយេ វា ភិក្ខុតិ តស្មី កាលេ ភិក្ខុយេវ នត្ថិ, ឯវំ សន្តេបិ យោ សតិបដ្ឋានេ ភាវេតិ, សោ កិលេសភិន្ននេន ភិក្ខុយេវាតិ ទស្សន្តោ ឯវមាហា។
ឯកាយនន្តិ ឯកមគ្គំ។ ជាតិក្ខយន្តទស្សីតិ ជាតិយា ខយោតិ ច អន្តោតិ ច
និព្វានំ, តំ បស្សតីតិ អត្តោ។ មគ្គំ បជាធាតីតិ ឯកាយនសម្មាសម្ពុទ្ធិ ឯកមគ្គភូតំ
មគ្គំ បជាធាតីតិ ឯកាយនមគ្គោ វុច្ចតិ បុព្វភាគសតិបដ្ឋានមគ្គោ, តំ
បជាធាតីតិ អត្តោ។

៩. សេនកសុត្តន្តបិដក

៣៨៥. នវមេ សុម្ពេស្វតិ ឯវំនាមកេ ជនបទេ។ មេនកថាលីកាតិ ឯវំ
ឥត្តិលីដ្ឋវសេនលទ្ធិនាមំ។ មមំ រក្ខ, អហំ តំ រក្ខិស្សមីតិ ឯត្ថ អយំ តស្ស លទ្ធិ
- អាចរិយោ ឧត្តិក្ខវំសំ សុគ្គហិតំ អគណ្ណោ, អន្តេវាសិកេន បក្ខន្ធបក្ខន្ធទិសំ
អគច្ឆន្តោ, សព្វកាលញ្ច វំសគ្គំ អនុល្លោកេន្តោ អន្តេវាសិកំ ន រក្ខតិ នាម, ឯវំ
អរក្ខិតោ អន្តេវាសិកោ បតិច្ឆា បុណ្ណវិបុណ្ណំ ហោតិ។ វំសំ បន សុគ្គហិតំ
គណ្ណោ, តេន បក្ខន្ធបក្ខន្ធទិសំ គច្ឆន្តោ, សព្វកាលញ្ច វំសគ្គំ ឧល្លោកេន្តោ តំ
រក្ខតិ នាម។ អន្តេវាសិកោបិ ឥតោ ចិតោ ច បក្ខន្ធិត្វា មិគោវិយ កិឡន្តោ
អាចរិយំ ន រក្ខតិ នាម។ ឯវញ្ចិ សតិ តិឱណាវំសកោជិ អាចរិយស្ស គលវាជកេ
វា នលាដេ វា ឋបិតា ឋិតជ្ជានំ ភិក្ខុត្វា គច្ឆេយ្យ។ អាចារសម្មន្នតាយ បន
យតោ វំសោ នមតិ, តតោ អនាមេន្តោ តំ អាកឡេន្តោវិយ ឯកតោភាគិយំ

កត្វាវាតូបដម្ពំ កាហាបេត្វាសតី សូបដ្ឋិតំ កត្វាធិច្ចលោវ និសីទន្តោ
អាចរិយំ រក្ខតិ នាមាតិ។

ត្ថំ អាចរិយ អត្តានំ រក្ខ, អហំ អត្តានំ រក្ខិស្សមីតិ ឯត្ថ អយមធិប្បាយោ -
អាចរិយោ វំសំ សុគ្គហិតំ គណ្ណាន្តោ, អន្តេវាសិកេន បក្ខន្តបក្ខន្តទិសំគង្គន្តោ,
សព្វកាលញ្ច វំសក្កំ ឧល្លោកេន្តោ, អត្តានមេវ រក្ខតិ, ន អន្តេវាសិកំ។
អន្តេវាសិកោបិ កាយម្បិ ឯកតោភាគិយំ កត្វាវាតូបដម្ពំ កាហាបេត្វាសតី
សូបដ្ឋិតំ កត្វាធិច្ចលោវ និសីទនា នា អត្តានំយេវ រក្ខតិ នាម, ន អាចរិយំ។

សោ តត្ថ ញ្ញាយោតិ យំ មេទកថាលិកា អាហា។ សោ តត្ថ ញ្ញាយោ, សោ
ឧចាយោ, តំ ការណ៍ន្តិ អត្តោ។ សតិបដ្ឋានំ សេវិតព្ពន្ធិ ចតុត្ថិដំ សតិបដ្ឋានំ
សេវិតព្ពំ។ អាសេវនាយាតិ កម្មជ្ជានាសេវនាយ។ ឯវំ ខោ, ភិក្ខុវេ, អត្តានំ
រក្ខន្តោ បរំ រក្ខតីតិ យោ ភិក្ខុ កម្មារាមតាធិនិ បហាយ វត្តិជ្ជានទិវាជ្ជានេសុ
មូលកម្មជ្ជានំ អាសេវន្តោ ភាវេន្តោ អរហត្តំ ចាបុណាតិ, អថ នំ បរោ ទិស្វា -
“ភទ្ទកោវតាយំ, ភិក្ខុ, សម្មាសម្ពិបន្នោ” តិ តស្មី ចិត្តំ បសាទេត្វា
សគ្គបរាយណោ ហោតិ។ អយំ អត្តានំ រក្ខន្តោ បរំ រក្ខតិ នាម។

ខន្តិយាតិ អធិវាសនខន្តិយា។ អវិហីសាយាតិ សបុព្វភាគាយ ករុណាយ។
មេត្តចិត្តតាយាតិ សបុព្វភាគាយ មេត្តាយ។ អនុទយតាយាតិ អនុវឌ្ឍិយា,
សបុព្វភាគាយ មុទិតាយាតិ អត្តោ។ បរំ រក្ខន្តោ អត្តានំ រក្ខតីតិ ឯត្ថ យោ ភិក្ខុ
វត្តិជ្ជានទិវាជ្ជានំ គតោ តីសុ ព្រហ្មវិហារេសុ តិកចតុក្កជ្ឈានានិ និព្ពត្តេត្វា
ឈានំ ចាទកំ កត្វាសម្ព័ន្ធ សម្មសន្តោវិបស្សនំ វឌ្ឍេត្វា អរហត្តំ
ចាបុណាតិ។ អយំ បរំ រក្ខន្តោ អត្តានំ រក្ខតិ នាមាតិ វេទិតញ្ចោ។

៣៨៦. ធនមេ ជនបទកល្យាណីតិ ជនបទម្ពី កល្យាណី ឧត្តមា
 ធនវីរេនោសវហិតា បញ្ចកល្យាណសមដ្ឋានតា។ សា ហិ យស្មា នាតិធីយា
 នាតិវស្សា, នាតិកិសា នាតិដូលា, នាតិកាឡា នាធូរាធាតា, អតិក្កន្តា,
 មាណុសវណ្ណំ អប្បត្តា ធិត្តវណ្ណំ, តស្មា ធនវីរេនោសវហិតា។ ធវិកល្យាណំ,
 មំសកល្យាណំ, ត្តារុកល្យាណំ, អដ្ឋិកល្យាណំ, វយកល្យាណាត្ថិ ឥមេហិ បន
 កល្យាណេហិ សមដ្ឋានតត្ថា បញ្ចកល្យាណេហិ សមដ្ឋានតា នាម។ តស្សា
 ហិ អាគន្ធកោកាសកិច្ចំ នត្ថិ, អត្តនោ សវីរេភាសេនេវ ធូរាធនហត្ថដ្ឋានេ
 អាលោកំ ករោតិ, បិយដ្ឋុសាមា វា ហោតិ, សុវណ្ណាសាមា វា, អយមស្សា
 ធវិកល្យាណតា។ ចត្តារោ បនស្សា ហត្ថចាទា មុខបរិយោសានញ្ច
 លាធារសបរិកម្មកតំ វិយ រត្តបវាឡរត្តកម្មលសធិសំ ហោតិ, អយមស្សា
 មំសកល្យាណតា។ វីសតិ បន នឧបត្តានិ មំសតោ អមុត្តដ្ឋានេ
 លាធារសប្បវិតានិ វិយ, មុត្តដ្ឋានេ ឪរាសាសធិសានិ, ហោត្ថិ អយមស្សា
 ត្តារុកល្យាណកតា។ ទុត្តិស ធន្តា សុដុសិតា សុធាតវជិរបន្តិវិយ ខាយន្តិ,
 អយមស្សា អដ្ឋិកល្យាណតា។ វីសតិវស្សសតិកាបិ បន សមាធា
 សោឡសវស្សុទ្ធីសិកាវិយ ហោតិ និប្បលិតា, អយមស្សា វយកល្យាណតា។

បរមចាសាវិនីតិ ឯត្ថ បសវនំ បសារោ, បវត្ថិតិ អត្ថោ។ បសារោ ឯវ
 ចាសារោ។ បរមោ ចាសារោ បរមចាសារោ, សោ អស្សា អត្ថិតិ បរមចាសាវិនី។
 នច្ចេ ច គីតេ ច ឧត្តមបវត្ថិ សេដ្ឋកិរិយា, ឧត្តមមេវ នច្ចំ នច្ចតិ, គីតំ វា កាយតីតិ
 វុត្ថំ ហោតិ។ សេសំ សព្ពត្ថ ឧត្តានត្ថមេវ។ ឥមេសុ បន ទ្វិសុ សុត្ថេសុ
 បុព្វភាគវិបស្សនាវ កថិតាតិ។

នាលន្ទវត្តោ ធុតិយោ។

៣. សីលដ្ឋិតិវត្តោ

១-២. សីលសុត្តាទិវណ្ណានា

៣៨៧-៣៨៨. តតិយេវុត្តស្ស បឋមេ សីលានីតិ ចតុចារិសុទ្ធិសីលានិ។
ទុតិយេ ឧម្មុឆ្ន័តិ បញ្ញមគ្គោ បញ្ញគវេសនំ។

៣-៥. បរិហានសុត្តាទិវណ្ណានា

៣៨៩-៣៩០. តតិយេ បរិហានំ ហោតីតិ បុគ្គលវេសេន បរិហានំ ហោតិ។
យោ ហិ ពុទ្ធសុ ធរន្តេសុបិ ចត្តារោ សតិបដ្ឋានេ ន ភាវេតិ, តស្ស សទ្ធម្មា
អន្តរបាតោ នាម ហោតិ ទេវទត្តាទីនំ វិយ។ ឥតិ ឥមស្មី សុត្តេ តស្ស
បុគ្គលស្សេវ ធម្មន្តរធានំ កថិតំ។ ចតុត្ថបញ្ចមេសុ សព្វំ ឧត្តានមេវ។

៦. បទេសសុត្តាទិវណ្ណានា

៣៩២. ធរដ្ឋ បទេសំ ភាវិតត្តាតិ បទេសតោ ភាវិតត្តា។ ចត្តារោ ហិ មគ្គ
តីណិ ច ជលានិ និព្ពេត្តន្តេន សតិបដ្ឋានា បទេសំ ភាវិតា នាម ហោន្តិ។

៧. សមត្ថសុត្តាទិវណ្ណានា

៣៩៣. សត្តមេ សមត្តំ ភាវិតត្តាតិ សមត្តា ភាវិតត្តា។ អរបាត្ថជលំ
ឧប្បាទេន្តេន ហិ សតិបដ្ឋានា សមត្តំ ភាវិតា នាម ហោន្តិ។

៨-១០. លោកសុត្តាទិវណ្ណានា

៣៩៤-៣៩៦. អដ្ឋមេ មហាភិញ្ញតន្តិ ធន្នំ អភិញ្ញានំ វេសេន វុត្តំ។ សហស្សំ
លោកំ អភិជានាមីតិ សតតវិហារវេសេនេវ វុត្តំ។ ខេរោ កិរ ចាតោវ ឧដ្ឋាយ
មុខំ ឆោវិត្វា សេនាសនេ និសិដ្ឋោ អតីតេ កប្បសហស្សំ, អនាគតេ
កប្បសហស្សំ អនុស្សវតិ, បច្ចុប្បន្នេបិ សហស្សំ ចក្កវាឡានំ តស្សវជ្ជនស្ស

គតិ អនុពន្ធទី១ ឥតិ សោ ធិព្ពេន ចក្កុនា សហស្សំ លោកំ អភិជាតាតិ,
អយមស្ស សតតវិហារោ។ សេសំ សព្ពត្ថ ឧត្តានត្ថមេវាតិ។

សីលដ្ឋិតិវគ្គោ តតិយោ។

៤. អនុស្សតវគ្គវណ្ណា

៤០០-៤០៦. ចតុត្ថវគ្គស្ស បញ្ចមេ វិទិតា វេទនាតិ យា វេទនា សម្មសិទ្ធា
អរហន្តំ បត្តោ តាវស្ស វិទិតា ឧប្បជ្ឈន្តិ, វិទិតា ឧបជ្ឈហន្តិ, វិទិតា អព្ពត្តំ គច្ឆន្តិ
នាម។ យា ច បន បរិគ្គហិតេសុ វត្ថាវម្ពណេសុ បវត្តា វេទនា, តាបិ វិទិតា
ឧប្បជ្ឈន្តិ, វិទិតា ឧបជ្ឈហន្តិ, វិទិតា អព្ពត្តំ គច្ឆន្តិ នាម។ វិតក្កាធិសុបិ ឯសេវ
នយោ។ សេសំ សព្ពត្ថ ឧត្តានត្ថមេវាតិ។

អនុស្សតវគ្គោ ចតុត្ថោ។

៥. អមតវគ្គោ

២. សមុទយសុត្តវណ្ណា

៤០៨. បញ្ចមវគ្គស្ស ធុតិយេ អាហារសមុទយា កាយស្ស សមុទយោតិ
អាហារសមុទយេន កាយសមុទយោ។ ឯសេវ នយោ សេសេសុ។
មនសិការសមុទយាតិ ឯត្ថ បន យោនិសោមនសិការសមុទយា
ពោជ្ឈន្តិធម្មានំ សមុទយោ, អយោនិសោមនសិការសមុទយា នីវរណធម្មានំ។
ឥតិ ឥមស្មី សុត្ថ សាវម្ពណសតិបដ្ឋានា កថិតា។

៤. សតិសុត្តវណ្ណា

៤១០. ចតុត្ថំ សុទ្ធិកំ កត្វា សមុទយេ កចិតេ ពុជ្ឈនកានំ អដ្ឋាសយេន វុត្ថំ។

៦. ចាតិមោក្ខសំវេរសុត្តវណ្ណា

៤១២. ធម្មចាតិមោក្ខសំវេរសំវុតោតិ ចតុន្នំ សីលានំ ជេដ្ឋកសីលំ ធស្សេន្តោ ឯវមាហា។ តិបិដកចូឡនាគត្ថរោ បនាហ - “ចាតិមោក្ខសំវេរ សីលំ, ឥតរាជី តិណិ សីលន្តិ វុត្ថជ្ជានំ នាម នត្ថិ” តិ។ វត្វា តំ អនុជានន្តោ អាហា - “ឥន្ទ្រិយសំវេរោ នាម ធម្មារវក្ខណាមត្តមេវ, អាជីវចារិសុទ្ធិ ធម្មេនេវ សមេន បច្ចុប្បត្តិមត្តកំ, បច្ចុយសន្និស្សិតំ បដិលទ្ធិបច្ចុយេ ឥនមត្តន្តិ បច្ចវេក្ខិត្វា បរិភុត្តានមត្តកំ។ និប្បវិយាយេន ចាតិមោក្ខសំវេរ សីលំ។ យស្ស សោ ភិណ្ឌោ, អយំ ធិន្ទសីសោវិយ បុរិសោ ហត្ថចានេ, សេសានិ វក្ខិស្សតីតិ ន វត្ថុញ្ចោ។ យស្ស បន សោ អរោគោ, អយំ អធិន្ទសីសោវិយ បុរិសោ ជីវិតំ, សេសានិ បុន ចាកតិកានិ កត្វា វក្ខិតុម្បិ សក្កោតិ” តិ។ តស្មា ចាតិមោក្ខសំវេរ សីលំ, តេន ចាតិមោក្ខសំវេន សំវុតោតិ ចាតិមោក្ខសំវេរសំវុតោ, ឧបេតោ សមន្នាគតោតិ អត្តោ។

អាចារកោចវសម្បន្នោតិ អាចារេន ច កោចវេន ច សម្បន្នោ។
អណ្តាមត្តស្វតិ អប្បមត្តកេសុ។ វុដ្ឋេស្វតិ អកុសលធម្មេសុ។ ភយទស្សវីតិ ភយទស្សី។ សមាទាយាតិ សម្មា អាទិយិត្វា។ សិក្ខស្ស សិក្ខាបទេស្វតិ សិក្ខាបទេសុ តំ តំ សិក្ខាបទំ សមាទិយិត្វា សិក្ខ, យំ យំ បន កិត្យិ សិក្ខាបទេសុ សិក្ខាកោដ្ឋាសេសុ សិក្ខិតត្ថំ កាយិកំ វា វាចសិកំ វា, តំ តំ សត្ថំ សម្មា អាទាយ សិក្ខស្សតិ អយមេត្ត សង្ខេបត្តោ។ វិត្តារោ បន វិសុទ្ធិមគ្គ (វិសុទ្ធិ. ១.១២) វុត្តោ។ ឥតិ ឥមស្មី សុត្ត ចាតិមោក្ខសំវេរសីលមេវ កចិតំ។

៧. ឧប្បវត្តសុត្តន្តបិដក

៤១៣. សត្វមេ កាយសុច្ឆរិតវច្ឆរិតានិ ចាតិមោក្ខសំវេសីលំ,
មនោសុច្ឆរិតំ ឥតរាជី ឥណ្ឌី សីលានិធិ ចតុចារិសុទ្ធិសីលំ កចិតំ ហោតិ។
ឥមំនា នយេន បញ្ចសត្តន្តវទសសុ កុសលកម្មបថេសុ បដ្ឋិមាបិ តយោ សីលំ
ហោតីតិ វេទិតញ្ច។ សេសំ ឧត្តានមេវាតិ។ ធម្មសត្វមេសុ ហោជ្ជា វុត្តនយេនេវ
អត្តោ វេទិតញ្ច។

អមតវគ្គោ បញ្ចមោ។

សតិបដ្ឋានសំយុត្តន្តបិដក និដ្ឋិតា។

៤. ស្ត្រីយសំយុត្តំ

១. សុទ្ធិកវគ្គោ

១. សុទ្ធិកសុត្តន្តបិដក

៤៧១. ស្ត្រីយសំយុត្តស្ស បឋមេ សុទ្ធិន្ទ្រិយំ សតិទ្រិយំ បញ្ញាទ្រិយន្តិ ឥមាជី
ឥណ្ឌី ចតុក្ខមកកុសលវិចារកេសុ ចេវ កិរិយាសុ ច លព្ពន្ធិ។
វិរិយំទ្រិយសមាធិទ្រិយានិ ចតុក្ខមកកុសលេ អកុសលេ វិចារកេ កិរិយាយាតិ
សព្ពត្ត លព្ពន្ធិ។ ឥតិ ឥទំ សុត្តំ ចតុក្ខមកសព្ពសង្កាបាកធម្មបរិច្ឆេទវសេន វុត្តន្តិ
វេទិតញ្ច។

៧. ឧតិយសមណាប្រាហ្មណសុត្តន្តបិដក

៤៧៧. សត្តមេ សទ្ធិន្ទ្រិយំ នប្បជានន្តិទិ ទុក្ខសច្ចវសេន ន បជានន្តិ។
សទ្ធិន្ទ្រិយសមុទយំ នប្បជានន្តិទិ សមុទយសច្ចវសេន ន បជានន្តិ។ ឯវំ និរោធំ
និរោធសច្ចវសេន, បដិបទំ មគ្គសច្ចវសេនាទិ។ សេសេសុបិ ឯសេវ នយោ។

សុក្កបក្ខេ បន អធិមោក្ខវសេន អារជ្ជនសមុទយា សទ្ធិន្ទ្រិយសមុទយោ
ហោតិ, បក្កហវសេន អារជ្ជនសមុទយា វិរិយិន្ទ្រិយសមុទយោ, ឧបជ្ជានវសេន
អារជ្ជនសមុទយា សតិន្ទ្រិយសមុទយោ, អវិក្ខេបវសេន អារជ្ជនសមុទយា
សមាធិន្ទ្រិយសមុទយោ, ទស្សនវសេន អារជ្ជនសមុទយា បញ្ញិន្ទ្រិយសមុទយោ
ហោតិ។ តថា ធន្ទវសេន អារជ្ជនសមុទយា សទ្ធិន្ទ្រិយសមុទយោ ហោតិ,
ធន្ទវសេន អារជ្ជនសមុទយា វិរិយសតិសមាធិបញ្ញិន្ទ្រិយសមុទយោ ហោតិ។
មនសិការវសេន អារជ្ជនសមុទយា សទ្ធិន្ទ្រិយសមុទយោ ហោតិ។
មនសិការវសេន អារជ្ជនសមុទយា វិរិយសតិសមាធិបញ្ញិន្ទ្រិយសមុទយោ
ហោតីតិ ឯវម្បិ អត្ថោ វេទិតញោ។ ឥមេសុ បដិចាជិយា ធនុ សុត្តេសុ
ចតុសច្ចមេវ កថិតំ។

៨. ទដ្ឋព្ភសុត្តវណ្ណាធា

៤៧៨. អដ្ឋមេ កត្ត ច, ភិក្ខុវេ, សទ្ធិន្ទ្រិយំ ទដ្ឋព្ភំ, ចតុសុ
សោតាបត្តិយន្ត្រេស្វតិអាទិ ឥមេសំ ឥន្ទ្រិយានំ សវិសយេ ជេដ្ឋកភាវទស្សនត្ថំ
វុត្ថំ។ យថា ហិ ចត្តារោ សេដ្ឋិបុត្តា រាជាទិ រាជបញ្ចមេសុ សហាយេសុ “នក្ខត្តំ
កើឡិស្សាមា” តិ វីថី ឌីតិណ្ណេសុ ឯកស្ស សេដ្ឋិបុត្តស្ស គេហំ គតកាលេ ឥតវេ
ចត្តារោ តុណ្ហី និសីទន្តិ, គេហសាមិកោវ - “ឥមេសំ ខាទនីយំ ភោជនីយំ ទេថ,
គន្ធមាលាលង្គារាទីនិ ទេថា” តិ គេហវិចារេតិ។ ទុតិយស្ស, តតិយស្ស,
ចតុត្ថស្ស គេហំ គតកាលេ ឥតវេ ចត្តារោ តុណ្ហី និសីទន្តិ, គេហសាមិកោវ -
“ឥមេសំ ខាទនីយំ ភោជនីយំ ទេថ, គន្ធមាលាលង្គារាទីនិ ទេថា” តិ គេហ

វិចារេតិ។ អថ សត្តបច្ឆារ រញ្ជោ គេហំ គតកាលេ កិញ្ចាបិ រាជា សត្តត្ថ ឥស្សរោ,
ឥមស្មី បន កាលេ អត្តនោ គេហាយេវ - “ឥមេសំ ខាទនីយំ ភោជនីយំ ទេថ,
គន្ធមាលាលង្ការាទីនិ ទេថា” តិ គេហេ វិចារេតិ។ ឯវមេវ សទ្ធាបញ្ចមកេសុ
ឥន្ទ្រិយេសុ តេសុ សហាយេសុ ឯកតោ វិជី ឌីតរន្តេសុ វិយ ឯការម្មណោ
ឧប្បជ្ឈមាទេសុបិ យថា បឋមស្ស គេហេ ឥតវេ ចត្តារោ តុណ្ហី និសីទន្តិ,
គេហសាមិកោវ វិចារេតិ, ឯវំ សោតាបត្តិយង្គានិ បទ្វា អធិមោក្ខលក្ខណំ
សទ្ធិន្ទ្រិយមេវ ជេដ្ឋកំ ហោតិ បុព្ពង្គមំ, សេសានិ តទន្ធយានិ ហោន្តិ។ យថា
ទុតិយស្ស គេហេ ឥតវេ ចត្តារោ តុណ្ហី និសីទន្តិ, គេហសាមិកោវ វិចារេតិ, ឯវំ
សម្មប្បធានានិ បទ្វា បគ្គហលក្ខណំ វិវិធីន្ទ្រិយមេវ ជេដ្ឋកំ ហោតិ បុព្ពង្គមំ,
សេសានិ តទន្ធយានិ ហោន្តិ។ យថា តតិយស្ស គេហេ ឥតវេ ចត្តារោ តុណ្ហី
និសីទន្តិ, គេហសាមិកោវ វិចារេតិ, ឯវំ សតិបដ្ឋានានិ បទ្វា ឧបដ្ឋានលក្ខណំ
សតិន្ទ្រិយមេវ ជេដ្ឋកំ ហោតិ បុព្ពង្គមំ, សេសានិ តទន្ធយានិ ហោន្តិ។ យថា
ចតុត្ថស្ស គេហេ ឥតវេ ចត្តារោ តុណ្ហី និសីទន្តិ, គេហសាមិកោវ វិចារេតិ, ឯវំ
ឈានវិមោក្ខេ បទ្វា អវិក្ខេបលក្ខណំ សមាធិន្ទ្រិយមេវ ជេដ្ឋកំ ហោតិ
បុព្ពង្គមំ, សេសានិ តទន្ធយានិ ហោន្តិ។ សត្តបច្ឆារ រញ្ជោ គេហំ គតកាលេ បន
យថា ឥតវេ ចត្តារោ តុណ្ហី និសីទន្តិ, រាជារ គេហេ វិចារេតិ, ឯវមេវ
អរិយសទ្ធានិ បទ្វា បដាននលក្ខណំ បញ្ញាទ្រិយមេវ ជេដ្ឋកំ ហោតិ បុព្ពង្គមំ,
សេសានិ តទន្ធយានិ ហោន្តិតិ។

៩-១០. បឋមវិភង្គសុត្តានិវណ្ណានា

៤៧៩-៤៨០. នវមេ សតិនេបក្កេនាតិ ឯត្ថ និបកស្ស កាលោ នេបក្កំ,
បញ្ញាយេតំ នាមំ។ កស្មា បន សតិភាជនេ បញ្ញា វុត្តាតិ? សតិយា
ពលវភាវទស្សនត្ថំ។ ពលវសតិ ហិ ឥធ អធិប្បតា។ សា ច បញ្ញាសម្មយុត្តាវ

ពលវតី ហោតិ, នវិប្បយុត្តាតិ បញ្ញាសម្បយុត្តសតី ទស្សន្តោ ឯវមាហា។
ចិរកតន្តិ ចិរកាលំ កតំ ធានំ វា សីលំ វា ឧចោសថកម្មំ វា។ ចិរភាសិតន្តិ
“អសុកស្មី ឋានេ អសុកំ នាម ភាសិត”ន្តិ ឯវំ ចិរកាលេ ភាសិតំ។
វោស្សគ្គារម្មណំ កត្វាតិ និព្វានារម្មណំ កត្វា។ ឧទយត្ថតាមិនិយាតិ ឧទយព្វា
អត្ថព្វា គប្បន្តិយា, ឧទយព្វយបរិគ្គហិកាយាតិ អត្ថោ។ ឥមស្មី សុត្ថ
សទ្ធាសតិបញ្ញាទ្រិយានិ បុព្វភាគានិ, វីរិយទ្រិយំ មិស្សកំ, សមាធិទ្រិយំ
និព្វត្តិតលោកុត្តរមេវ កថិតំ។ ទសមេបិ អយមេវ ធម្មបរិច្ឆេទោតិ។

សុទ្ធិកវគ្គោ បឋមោ។

២. មុទុតវគ្គោ

១. បដិលាភសុត្តវណ្ណានា

៤៨១. ទុតិយវគ្គស្ស បឋមេ សម្មប្បធានេ អារព្ពាតិ សម្មប្បធានេ បដិច្ច,
សម្មប្បធានេ ភាវេន្តោតិ អត្ថោ។ សតិទ្រិយេបិ ឯសេវ នយោ។

២. បឋមសំខិត្តសុត្តវណ្ណានា

៤៨២. ទុតិយេ តតោតិ វិបស្សនាមគ្គជលវសេន និស្សក្កំ វេទិតព្ពំ។
សមត្តានិ ហិ បរិបុណ្ណានិ បញ្ញាទ្រិយានិ អរហត្ថមគ្គស្ស វិបស្សនិទ្រិយានិ នាម
ហោន្តិ។ តតោ មុទុតវេហិតិ តេហិ អរហត្ថមគ្គស្ស វិបស្សនិទ្រិយេហិ
មុទុតរាជិ អនាគាមិមគ្គស្ស វិបស្សនិទ្រិយានិ នាម ហោន្តិ, តតោ មុទុតរាជិ
សកទាគាមិមគ្គស្ស, តតោ មុទុតរាជិ សោតាបត្តិមគ្គស្ស វិបស្សនិទ្រិយានិ
នាម ហោន្តិ, តតោ មុទុតរាជិ ធម្មានុសារិមគ្គស្ស, តតោ មុទុតរាជិ
សទ្ធានុសារិមគ្គស្ស វិបស្សនិទ្រិយានិ នាម ហោន្តិ។

តថា សមត្ថានិ បរិបុណ្ណានិ បញ្ចិន្ទ្រយានិ អរហត្តមគ្គិន្ទ្រយានិ នាម ហោន្តិ,
តតោ មុទុតរាជិ អនាគាមិមគ្គិន្ទ្រយានិ នាម ហោន្តិ, តតោ មុទុតរាជិ
សកធាគាមិមគ្គិន្ទ្រយានិ នាម ហោន្តិ, តតោ មុទុតរាជិ សោតាបត្តិមគ្គិន្ទ្រយានិ
នាម ហោន្តិ, តតោ មុទុតរាជិ ធម្មានុសារិមគ្គិន្ទ្រយានិ, តតោ មុទុតរាជិ
សទ្ធានុសារិមគ្គិន្ទ្រយានិ នាម ហោន្តិ។

សមត្ថានិ បរិបុណ្ណានិ បញ្ចិន្ទ្រយានិ អរហត្តជលិន្ទ្រយានិ នាម ហោន្តិ,
តតោ មុទុតរាជិ អនាគាមិជលិន្ទ្រយានិ, តតោ មុទុតរាជិ
សកធាគាមិជលិន្ទ្រយានិ, តតោ មុទុតរាជិ សោតាបត្តិជលិន្ទ្រយានិ នាម
ហោន្តិ។ ធម្មានុសារិសទ្ធានុសារិនោ បន ទ្វេបិ សោតាបត្តិមគ្គដ្ឋបុគ្គលា,
មគ្គដ្ឋបុគ្គលវសេន នេសំ នានត្ថំ ជាតន្តិ អាគមនេនបិ មគ្គេនបិ។ សទ្ធានុសារិ
បុគ្គលោ ហិ ឧទ្ទិសាបេន្តោ បរិបុច្ឆន្តោ អនុបុព្វេន មគ្គំ ចាបុណាតិ, ធម្មានុសារិ
ឯកេន វា ធ្វិហិ វា សវនេហិ។ ឯវំ តាវ នេសំ អាគមនេន នានត្ថំ វេទិតព្ពំ។

ធម្មានុសារិស្ស បន មគ្គោ តិក្ខោ ហោតិ, សូរំ ញាណំ វហតិ, អសម្ព័ន្ធវេន
អប្បយោគេន កិលេសេ ជិន្នតិ កធនិក្ខន្ធវិយ តិខិណ្ណា អសិជារា។
សទ្ធានុសារិស្ស ន តស្ស វិយ មគ្គោ តិក្ខោ ហោតិ, ន សូរំ ញាណំ វហតិ,
សសម្ព័ន្ធវេន សប្បយោគេន កិលេសេ ជិន្នតិ កធនិក្ខន្ធវិយ អតិខិណ្ណា
អសិជារា។ កិលេសក្ខយេ បន តេសំ នានត្ថំ នត្ថិ។ អវសេសា ច កិលេសា
វិយន្តិ។

ក. ទុតិយសំខិត្តសុត្តវណ្ណនា

៤៨៣. តតិយេ តតោតិ ជលវសេន និស្សក្កំ វេទិតព្ពំ។ សមត្ថានិ ហិ
បរិបុណ្ណានិ បញ្ចិន្ទ្រយានិ អរហត្តជលិន្ទ្រយានិ នាម ហោន្តិ, អរហត្តជលេន

សមន្មាគតោ បុគ្គលោ អរហនោ នាម ហោតិ។ អរហត្ថជលតោ មុទុតរាជិ
អនាគាមិជលិន្ទ្រយានិ នាម ហោតិ, តតោ មុទុតរាជិ សកធាគាមិជលិន្ទ្រយានិ,
តតោ មុទុតរាជិ សោតាបត្តិជលិន្ទ្រយានិ, សោតាបត្តិជលេន សមន្មាគតោ
បុគ្គលោ សោតាបន្នោ នាម ហោតិ។ ឥន្ទ្រិយវេមត្ថតា ជលវេមត្ថតា ហោតិ តិ
ឥន្ទ្រិយនានត្ថេន ជលនានត្ថំ, ជលនានត្ថេន បុគ្គលនានត្ថន្តិ។

៤. តតិយសំខិត្តសុត្តន្តវណ្ណនា

៤៨៤. ចតុត្ថេ បរិបូរំ បរិបូរការី អារាជេតីតិ បរិបូរំ អរហត្ថមគ្គំ ករោន្តោ
អរហត្ថជលំ អារាជេតិ។ បទេសំ បទេសការីតិ អវសេសេ តយោ បទេសមគ្គេ
ករោន្តោ បទេសំ ជលត្ថយមត្តមេវ អារាជេតិ។ ឥតិ ឥមេសុ ចត្វសុបិ សុត្តេសុ
មិស្សកានេវ ឥន្ទ្រិយានិ កថិតានិ។

៥. បឋមវិគ្គារសុត្តន្តវណ្ណនា

៤៨៥-៤៨៧. បញ្ចមេ តតោ មុទុតរេហិតិ វិបស្សនាវសេន និស្សក្កំ
វេទិតព្ពំ។ បរិបុណ្ណានិ ហិ បញ្ចិន្ទ្រយានិ អរហត្ថមគ្គស្ស វិបស្សនិន្ទ្រយានិ
ហោតិ, តតោ មុទុតរាជិ អន្តរាបរិនិព្វាយិស្ស វិបស្សនិន្ទ្រយានិ, តតោ មុទុតរាជិ
ឧបហច្ចបរិនិព្វាយិស្ស, តតោ មុទុតរាជិ អសម្ព័ន្ធរាបរិនិព្វាយិស្ស, តតោ
មុទុតរាជិ សសម្ព័ន្ធរាបរិនិព្វាយិស្ស, តតោ មុទុតរាជិ ឧទ្ធិសោតអ កនិជ្ជគាមិស្ស
វិបស្សនិន្ទ្រយានិ នាម ហោតិ។

ឥមស្មី បន ហ្មនេ អរហត្ថមគ្គយេវ វេត្វា បញ្ច និស្សក្កានិ និហិរិតព្ពានិ។
អរហត្ថមគ្គស្ស ហិ វិបស្សនិន្ទ្រយេហិ មុទុតរាជិ បឋមអន្តរាបរិនិព្វាយិស្ស
វិបស្សនិន្ទ្រយានិ, តតោ មុទុតរាជិ ធុតិយអន្តរាបរិនិព្វាយិស្ស, តតោ មុទុតរាជិ
តតិយអន្តរាបរិនិព្វាយិស្ស, តតោ មុទុតរាជិ ឧបហច្ចបរិនិព្វាយិស្ស, តតោ

មុនុតរាជ ឧទ្ទិសោតអ កនិជ្ជកាមិស្ស វិបស្សនិទ្រ្ទិយានិ។ អសម្ព័ន្ធវិបស្សនិទ្រ្ទិយានិ។
សសម្ព័ន្ធវិបស្សនិទ្រ្ទិយានិ ឯតេវ បញ្ច ជនា។

ឥនានិ តីណិ និស្សក្កានិ។ សកទាគាមិមគ្គស្ស ហិ ឥន្ទ្រិយេហិ មុនុតរាជ
សោតាបត្តិមគ្គិទ្រ្ទិយានិ, សោតាបត្តិមគ្គេយេវ ឥន្ទ្រិយេហិ មុនុតរាជ
ធម្មានុសារិមគ្គិទ្រ្ទិយានិ។ តេហិបិ មុនុតរាជ សទ្ធានុសារិមគ្គិទ្រ្ទិយានិ។
ធម្មសត្តមាជ វុត្តនយានេវ។ ឥមេសុ បន តីសុបិ សុត្តេសុ
បុព្វភាគវិបស្សនិទ្រ្ទិយានេវ កថិតានិ។

៨. បដិបទ្ធសុត្តវណ្ណាន

៤៨៨. អជ្ឈមេ តតោ មុនុតរេហិតិ មគ្គជលវសេន និស្សក្កំ វេទិតព្ពំ។ តំ
ចាឡិយំ វុត្តមេវ។ ពាហិរោតិ ឥមេហិ អជ្ឈហិ បុគ្គលេហិ ពហិត្វតោ។
បុព្វជ្ជនបក្ខេ វិតោតិ បុព្វជ្ជនកោដ្ឋាសេ វិតោ។ ឥមស្មី សុត្តេ លោកុត្តរានេវ
ឥន្ទ្រិយានិ កថិតានិ។

៩-១០. សម្មន្ទសុត្តាទិវណ្ណាន

៤៨៩-៤៩០. នវមេ ឥន្ទ្រិយសម្មន្ទោតិ បរិបុណ្ណិទ្រ្ទិយោ។ ទសមំ ឧត្តានមេវ។
ឥមស្មី សុត្តទ្វយេ មិស្សកានិ ឥន្ទ្រិយានិ កថិតានិតិ។

មុនុតរវគ្គោ ទុតិយោ។

៣. ធម្មិទ្រ្ទិយវគ្គោ

២. ជីវិតិទ្រ្ទិយសុត្តវណ្ណាន

២៩២. តតិយវគ្គស្ស ទុតិយេ ឥត្តិន្ទ្រិយន្តិអាទិសុ ឥត្តិការេ ឥន្ទជ្ជំ ករោតីតិ
ឥត្តិន្ទ្រិយំ។ បុរិសការេ ឥន្ទជ្ជំ ករោតីតិ បុរិសិន្ទ្រិយំ។ ជីវិតេ ឥន្ទជ្ជំ ករោតីតិ
ជីវិតិន្ទ្រិយំ។ អត្ថប្បត្តិកំ កិរេតំ សុត្តំ។ សង្ឃមជ្ឈស្មីញ៉ា “កតិ នុ ខោ
វន្តិន្ទ្រិយានិ”តិ កថា ឧទចាទិ, អថ ភគវា វន្តិន្ទ្រិយានិ ទស្សន្តោ តីណិមានិ
ភិក្ខុវេតិអាទិមាហ។

៣. អញ្ញិន្ទ្រិយសុត្តវណ្ណានា

២៩៣. តតិយេ អនញ្ញាតញ្ញាស្សមីតិន្ទ្រិយន្តិ “អនមតត្ថេ សំសារេ
អជានិតបុព្វំ ធម្មំ ជានិស្សមី”តិ បដិបន្ទស្ស សោតាបត្តិមគ្គក្ខណោ ឧប្បន្នំ
ឥន្ទ្រិយំ។ អញ្ញិន្ទ្រិយន្តិ តេសំយេវ ញាតធម្មានំ អាជាននាការេន
សោតាបត្តិជលាទិសុ ធនុ ហានេសុ ឧប្បន្នំ ឥន្ទ្រិយំ។ អញ្ញាតាវិន្ទ្រិយន្តិ
អញ្ញាតាវីសុ អរហត្តជលធម្មេសុ ឧប្បន្នំ ឥន្ទ្រិយំ។ តត្ថ តត្ថ តេន តេនាការេន
ឧប្បន្ទស្ស ញាណាស្សវេតំ អធិវចនំ។ ឥទម្បី សុត្តំ អត្ថប្បត្តិកមេវ។
សង្ឃមជ្ឈស្មីញ៉ា “កតិ នុ ខោ លោកុត្តរិន្ទ្រិយានិ”តិ កថា ឧទចាទិ, អថ ភគវា
តានិ ទស្សន្តោ តីណិមានិ, ភិក្ខុវេ, ឥន្ទ្រិយានិវេតិអាទិមាហ។

៤. ឯកពិជីសុត្តវណ្ណានា

២៩៤. ចតុត្ថេ តតោ មុទុតរេហិតិ វិបស្សនតោ និស្សក្កំ វេទិតព្ពំ។
សមត្តានិ ហិ បញ្ចិន្ទ្រិយានិ អរហត្តមគ្គស្ស វិបស្សនិន្ទ្រិយានិ នាម ហោន្តិ,
តតោ មុទុតរានិ អន្តរាបរិនិព្ពាយិស្ស វិបស្សនិន្ទ្រិយានិ, តតោ មុទុតរានិ
ឧបហច្ចបរិនិព្ពាយិស្ស, តតោ មុទុតរានិ អសម្ព័ន្ធរាបរិនិព្ពាយិស្ស, តតោ
មុទុតរានិ សសម្ព័ន្ធរាបរិនិព្ពាយិស្ស, តតោ មុទុតរានិ ឧទ្ធិសោតអ កនិជ្ជកាមិស្ស

វិបស្សនិជ្រៀយានិ នាម។ ឥធាបិ បុរិមនយេនេវ អវហត្ថមគ្គេ វេត្វា បញ្ចា
និស្សក្កានិ នីហរិតញ្ញានិ។

យថា បន បុរិមនយេ សកទាគាមិមគ្គេ វេត្វា តីណិ និស្សក្កានិ, វេមិធន
បញ្ចា នីហរិតញ្ញានិ។ សកទាគាមិមគ្គស្ស ហិវិបស្សនិជ្រៀយេហិ មុទុតរានិ
សោតាបត្តិមគ្គស្ស វិបស្សនិជ្រៀយានិ, សោតាបត្តិមគ្គស្ស ច តេហិ
វិបស្សនិជ្រៀយេហិ មុទុតរានិ ឯកតីជីអាទិនំ មគ្គស្ស វិបស្សនិជ្រៀយានិ។

ឯត្ថ ច ឯកតីជីតិអាទិសុ យោ សោតាបន្នោ ហុត្វា ឯកមេវ អត្តការំ
ជនេត្វា អវហត្ថំ ចាបុណាតិ, អយំ ឯកតីជី នាម។ យថាហ “កតមោ ច
បុគ្គលោ ឯកតីជី, ឥធមកក្ខោ បុគ្គលោ តិណ្ណំ សំយោជនានំ បរិក្ខយា
សោតាបន្នោ ហោតិ អវិនិចាតធម្មោ និយតោ សម្ពោធិបរាយណោ, សោ
ឯកញ្ជោវ មានុសកំ ភវំ សន្ធាវិត្វា សំសរិត្វា ទុក្ខស្សន្តំ ករោតិ។ អយំ វុច្ចតិ
បុគ្គលោ ឯកតីជី”តិ (បុ. ប. ៣៣)។

យោ បន ទ្វេ តយោ ភវេ សំសរិត្វា ទុក្ខស្សន្តំ ករោតិ, អយំ កោលំកោលោ
នាម។ យថាហ “កតមោ ច បុគ្គលោ កោលំកោលោ។ ឥធមកក្ខោ បុគ្គលោ
តិណ្ណំ សំយោជនានំ បរិក្ខយា សោតាបន្នោ ហោតិ អវិនិចាតធម្មោ និយតោ
សម្ពោធិបរាយណោ, សោ ទ្វេ វា តីណិ វា កុលានិ សន្ធាវិត្វា សំសរិត្វា
ទុក្ខស្សន្តំ ករោតិ។ អយំ វុច្ចតិ បុគ្គលោ កោលំកោលោ”តិ (បុ. ប. ៣២)។ តត្ថ
កុលានីតិ ភវា វេទិតញ្ញា។ “ទ្វេ វា តីណិ វា”តិ ឥទំ ទេសនាមត្ថមេវ, យាវ ធម្មភវា
សំសរន្តោ បន កោលំកោលោវ ហោតិ។

យស្ស សត្តក្ខត្តំ បរមា ឧបបត្តិ, អជ្ឈមំ ភវំ នាទិយតិ, អយំ សត្តក្ខត្តបរមោ
នាម។ យថាហ “កតមោ ច បុគ្គលោ សត្តក្ខត្តបរមោ។ ឥធមកក្ខោ បុគ្គលោ

តិណ្ណំ សំយោជនានំ បរិក្ខយា សោតាបន្នោ ហោតិ អវិនិច្ឆាតធម្មោ និយតោ
សម្ពោធិបរាយណោ, សោ សត្តក្ខត្តំ ទេវេ ច មនុស្សេ ច សន្ធាវិទ្យា សំសរិទ្ធា
ទុក្ខស្សន្តំ ករោតិ, អយំ វុច្ចតិ បុគ្គលោ សត្តក្ខត្តបរមោ”តិ (បុ. ប. ៣១)។

ភក្កវតា គហិតនាមវសេនេវ ចេតានិ តេសំ នាមាធិ។ “ឯត្ថកញ្ញា ហំនំ
គតោ ឯកតីដី នាម ហោតិ, ឯត្ថកំ កោលំកោលោ, ឯត្ថកំ សត្តក្ខត្តបរមោ”តិ
ភក្កវតា ឯតេសំ នាមំ គហិតំ។ និយមតោ បន “អយំ ឯកតីដី, អយំ
កោលំកោលោ, អយំ សត្តក្ខត្តបរមោ”តិ នត្ថិ។

កោ បន នេសំ ឯតំ បភេទំ និយមេតីតិ? កេចិ បន ថេវា “បុព្វហេតុ
និយមេតី”តិ វេទន្តិ, កេចិ “បឋមមគ្គោ”, កេចិ “ឧបរិម តយោ មគ្គោ”, កេចិ
“តិណ្ណំ មគ្គានំវិបស្សនា”តិ។ តត្ថ “បុព្វហេតុ និយមេតី”តិ វាទេ បឋមមគ្គស្ស
ឧបនិស្សយោ កតោ នាម ហោតិ, ឧបរិ តយោ មគ្គោ អនុបនិស្សយា ឧប្បន្នាតិ
វេទនំ អាបជ្ជតិ។ “បឋមមគ្គោ និយមេតី”តិ វាទេ ឧបរិ តិណ្ណំ មគ្គានំ និវត្តកតា
អាបជ្ជតិ។ “ឧបរិ តយោ មគ្គោ និយមេតី”តិ វាទេ បឋមមគ្គ អនុប្បន្នេវ ឧបរិ
តយោ មគ្គោ ឧប្បន្នាតិ អាបជ្ជតិ។ “តិណ្ណំ មគ្គានំវិបស្សនា និយមេតី”តិ វាទោ
បន យុជ្ជតិ។ សចេ ហិ ឧបរិ តិណ្ណំ មគ្គានំវិបស្សនា ពលវតី ហោតិ, ឯកតីដី
នាម ហោតិ, តតោ មន្ទតរាយ កោលំកោលោ, តតោ មន្ទតរាយ
សត្តក្ខត្តបរមោតិ។

ឯកច្ឆោ ហិ សោតាបន្នោ វដ្តជ្ឈាសយោ ហោតិ វដ្ឋាភិរតោ បុនប្ប្នំ
វដ្តស្មីយេវ វិចរតិ សន្តិស្សតិ។ អនាថបិណ្ឌិកោ សេដ្ឋិ, វិសាខា ឧបាសិកា,
ចូឡវេមហារថា ទេវបុត្តា, អនេកវណ្ណោ ទេវបុត្តា, សក្កោ ទេវរាជា,
នាគទត្តោ ទេវបុត្តាតិ ឥមេ ហិ ឯត្ថកា ជនា វដ្តជ្ឈាសយា វដ្ឋាភិរតា អាធិតោ
បដ្ឋាយ ធន ទេវលោកេ សោធម្មត្វា អកនិដ្ឋេ ឫទ្ធា បរិនិព្វាយិស្សន្តិ, ឥមេ ឥធន

គហិតា។ ន កេវលញ្ចិមេ, យោបិ មនុស្សសុយេវ សត្តក្ខត្តំ សំសរិត្វា អរហត្តំ
ចាបុណាតិ, យោបិ ទេវលោកេ និព្វត្តោ ទេវេសុយេវ សត្តក្ខត្តំ អបរាបរំ
សំសរិត្វា អរហត្តំ ចាបុណាតិ, ឥមេបិ ឥធន គហិតា។ កាលេន ទេវេ,
កាលេន មនុស្សេ សំសរិត្វា បន អរហត្តំ ចាបុណាត្តោវ ឥធន គហិតា។ តស្មា
សត្តក្ខត្តបរមោតិ ឥទំ ឥធន ជ្ជកវោកិណ្ណាសុក្ខវិបស្សកស្ស ឆាមំ កថិតន្តិ
វេទិតព្ពំ។

ធម្មានុសារី សទ្ធានុសារីតិ ឯត្ថ បន ឥមស្មី សាសនេ លោកុត្តរធម្មំ
និព្វត្តន្តស្ស ទ្វេ ធុរាទិ, ទ្វេ សីសាទិ, ទ្វេ អភិទិវេសា - សទ្ធាធុរំ, បញ្ញាធុរំ,
សទ្ធាសីសំ, បញ្ញាសីសំ, សទ្ធាភិទិវេសោ, បញ្ញាភិទិវេសោតិ។ តត្ថ យោ ភិក្ខុ
“សចេ សទ្ធាយ សក្កា និព្វត្តតុំ, និព្វត្តស្សាមិ លោកុត្តរមគ្គ”ន្តិ សទ្ធិ ធុរំ កត្វា
សោតាបត្តិមគ្គំ និព្វត្តតិ, សោ មគ្គក្ខណោ សទ្ធានុសារី ឆាម ហោតិ។
ជលក្ខណោ បន សទ្ធាវិមុត្តោ ឆាម ហុត្វា ឯកពីជី កោលំកោលោ
សត្តក្ខត្តបរមោតិ តិវិជោ ហោតិ។ តត្ថ ឯកេកោ ទុក្ខាបដិបទាទិវេសេន
ចតុព្ពិជការំ អាបជ្ជតីតិ សទ្ធាធុរេន ទ្វាទស ជនា ហោន្តិ។

យោ បន “សចេ បញ្ញាយ សក្កា និព្វត្តតុំ, និព្វត្តស្សាមិ លោកុត្តរមគ្គ”ន្តិ
បញ្ញំ ធុរំ កត្វា សោតាបត្តិមគ្គំ និព្វត្តតិ, សោ មគ្គក្ខណោ ធម្មានុសារី ឆាម
ហោតិ។ ជលក្ខណោ បន បញ្ញាវិមុត្តោ ឆាម ហុត្វា ឯកពីជីអាទិភេទេន
ទ្វាទសភេទោវ ហោតិ។ ឯវំ ទ្វេ មគ្គជ្ជា ជលក្ខណោ ចតុវិសតិ សោតាបន្នា
ហោន្តិតិ។

តិបិដកតិស្សត្ថេរោ កិរ “តីណិ បិដកានិ សោធស្សាមី”តិ បរតីរំ គតោ។
តំ ឯកោ កុដ្ឋម្ពិកោ ចតុហិ បច្ឆយេហិ ឧបជ្ឈាសិ, ថេរោ អាគមនកាលេ “គច្ឆាមិ
ឧចាសកា”តិ អាហា។ “កហំ ភន្តេ”តិ? “អម្ពាភំ អាចរិយុបជ្ឈាយានំ សន្តិក”ន្តិ។

“ន សក្កា, ភន្តេ, មយា កន្តំ, ភន្តន្តំ បន និស្សាយ មយា សាសនស្ស គុណោ
ញាតោ, តុម្កាកំ បរមុខា កីធិសំ ភិក្ខុំ ឧបសង្កមាមី” តិ? អថ នំ ថេរោ អាហា -
“យោ ភិក្ខុ ចតុវិសតិ សោតាបន្នេ ទ្វាទស សកទាតាមី អដ្ឋចត្តាលីស
អនាតាមី ទ្វាទស អរហន្តេ ទស្សេត្វា ធម្មកថំ កថេតុំ សក្កោតិ, ឯវរូបំ ភិក្ខុំ
ឧបជ្ជាតុំ វដ្តតី” តិ។ ឥមស្មី សុត្តន្ត វិបស្សនា កថិតាតិ។

៥-១០. សុទ្ធកសុត្តាទិវណ្ណានា

៤៩៥-៥០០. បញ្ចមេ ចក្កុ ច តំ ចក្កុទ្វារេ និព្ពត្តានំ ធម្មានំ
អាធិបតេយ្យសម្មាសេន ឥន្ទ្រេន ឥន្ទ្រិយញ្ចាតិ ចក្កុទ្ធិយំ។ សោតិទ្ធិយាធិសុបិ
ឯសេវ នយោ។ សេសំ សព្ពត្ត ឧត្តានមេវ។ ឥមស្មី វគ្គេ បឋមសុត្តញ្ចោវ ធម្មាធិនិ
ច បញ្ចាតិ ធនុត្តានិ ចតុសច្ចវសេន កថិតានីតិ។

ធម្មិទ្ធិយវគ្គោ តតិយោ។

៤. សុខិទ្ធិយវគ្គោ

១-៥. សុទ្ធកសុត្តាទិវណ្ណានា

៥០១-៥០៥. ចតុត្ថវគ្គស្ស បឋមេ សុខញ្ចា តំ សហជាតានំ
អាធិបតេយ្យសម្មាសេន ឥន្ទ្រេន ឥន្ទ្រិយញ្ចាតិ សុខិទ្ធិយំ។ ទុក្ខិទ្ធិយាធិសុបិ
ឯសេវ នយោ។ ឯត្ថ ច សុខិទ្ធិយទុក្ខិទ្ធិយទោមនស្សិទ្ធិយាធិ កាមាវចរានេវ,
សោមនស្សិទ្ធិយំ ឋបេត្វា អរូចារចរំ សេសំ តេក្ខមកំ, ឧបេក្ខិទ្ធិយំ
ចតុក្ខមកំ។ ទុតិយាធិនិ ចត្តាវិ ចតុសច្ចវសេនេវ កថិតានី។

៦. បឋមវិភង្គសុត្តវណ្ណានា

៥០៦. ធនេជ្ជ កាយិកន្តិ កាយបសាទវត្ថុកំ។ សុខន្តិ អយមស្ស
សរុបនិទ្ទេសោ។ សាតន្តិ តស្សេវ វេវចនំ, មជ្ជវត្ថុវត្ថំ ហោតិ។ កាយសម្មស្សជន្តិ
កាយសម្មស្សតោ ជាតំ។ សុខំ សាតន្តិ វត្ថុនយមេវ។ វេទយិតន្តិ អយមស្ស
សត្តវេទនាសាធារណោ អញ្ញាធម្មវិសិដ្ឋា សភាវនិទ្ទេសោ។ ឥមិនា នយេន
សេសេសុបិ អត្តោ វេទិតញ្ចោ។ កាយិកំ វា ចេតសិកំ វាតិ ឯត្ថ បន ចក្ខាទយោ
ចត្តារោ បសាទកាយេ វត្ថុំ កត្វា ឧប្បត្តិវសេន កាយិកន្តិវត្ថុំ។
កាយបសាទវត្ថុកំ បន អនុក្ខមសុខំ នាម នត្ថិ។

៨. កដ្ឋាបមសុត្តវណ្ណា

៥០៩. នវមេ ទ្ធិន្នំ កដ្ឋានន្តិ ទ្ធិន្នំ អរណីនំ។ សង្ឃជ្ជនសមោធានាតិ
សង្ឃជ្ជនេន ចេវ សមោធានេន ច។ ឧស្មាតិ ឧសុមាការោ។ តេជោតិ អគ្គិច្ចមោ។
ឯត្ថ ច អធិការណីវិយ វត្តារម្មណំ, ឧត្តារណីវិយ ជស្សោ, សង្ឃដ្ឋោវិយ
ជស្សសង្ឃជ្ជនំ, អគ្គិវិយ វេទនា ទដ្ឋញ្ចា។ វត្តារម្មណំ វា ឧត្តារណីវិយ, ជស្សោ
អធិការណីវិយ ទដ្ឋញ្ចោ។

១០. ឧប្បជិចាជិកសុត្តវណ្ណា

៥១០. ទសមំ យថាធម្មរសេន បជិចាជិយា វុត្តម្បិ ឥមស្មី ឥន្ទ្រិយវិភង្កេ
សេសសុត្តានិវិយ អទេសិតត្តា ឧប្បជិចាជិកសុត្តំ នាមាតិ វេទិតញ្ចំ។ តត្ថ
និមិត្តន្តិអាទិនិ សញ្ញានិ បច្ចយវេវចនានេវ។ ទុក្ខិន្ទ្រិយញ្ចា បជាធាតីតិ
ទុក្ខសច្ចវសេនេវ បជាធាតី។ ទុក្ខិន្ទ្រិយសមុទយន្តិ កណ្តាកេន វា វិទូស្ស
មន្ត្រីលេន វា ទដ្ឋស្ស បច្ចត្តរណោ វា វលីយា ធុដ្ឋស្ស ទុក្ខសហគតំ
កាយវិញ្ញាណំ ឧប្បជ្ជតិ, តំ ឯតស្ស សមុទយោតិ បជាធាតី។

បរតោ ទោមនស្សិន្ទ្រិយសមុទយន្តិអាទីសុបិ តេសំ តេសំ ការណាវសេនេវ
សមុទយោ វេទិតញោ។ បត្តចីវរាទីនំ វា ហិ សង្ខារានំ សន្តិវិហារិកាទីនំ វា
សត្តានំ វិនាសេន ទោមនស្សិន្ទ្រិយំ ឧប្បជ្ឈតីតិ តេសំ វិនាសំ តស្ស សមុទយោតិ
បជាធាតិ។ សុភោជនំ ភុញ្ញាត្វា វរសយនេ និបន្នស្ស
ហត្ថចានសម្ពាហនតាលវណ្ណាវតាទិសម្ពស្សេន សុខិន្ទ្រិយំ ឧប្បជ្ឈតិ, តំ ជស្សំ
តស្ស សមុទយោតិ បជាធាតិ។ វុត្តប្បការានំ បន សត្តសង្ខារានំ មនាចានំ
បដិលាភវសេន សោមនស្សិន្ទ្រិយំ ឧប្បជ្ឈតិ, តំ បដិលាភំ តស្ស សមុទយោតិ
បជាធាតិ។ មជ្ឈត្តាការេន បន ឧបេក្ខិន្ទ្រិយំ ឧប្បជ្ឈតិ, តំ សត្តសង្ខារេសុ
មជ្ឈត្តាការំ តស្ស សមុទយោតិ បជាធាតិ។

កត្ត ធុប្បន្នំ ទុក្ខិន្ទ្រិយំ អបរិសេសំ និរុជ្ឈតិ, ឥធ, ភិក្ខុវេ, ភិក្ខុវិវិច្ឆេវ
កាមេហិតិអាទីសុ បន អយំ ឯកតោវ វិនិច្ឆយកថា - ទុក្ខិន្ទ្រិយញ្ញា
បឋមជ្ឈានស្ស ឧបចារក្ខណោយេវ និរុជ្ឈតិ បហ្នំ ហោតិ, ទោមនស្សាទីនិ
ទុតិយជ្ឈានាទីនំ។ ឯវំ សន្តេបិ តេសំ អតិសយនិរោធត្តា អយំ ឈានេសុយេវ
និរោធា វុត្តោ។ អតិសយនិរោធា ហិ តេសំ បឋមជ្ឈានាទីសុ, ន និរោធាយេវ,
និរោធាយេវ បន ឧបចារក្ខណោ, ធាតិសយនិរោធា។ តថា ហិ នាធាវជ្ជនេ
បឋមជ្ឈានុបចារេ និរុទ្ធស្សាបិ ទុក្ខិន្ទ្រិយស្ស ខំសមកសាទិសម្ពស្សេន វា
វិសមាសនុបតាបេន វា សិយា ឧប្បត្តិ, ន ត្វេវ អន្តោអប្បនាយំ។ ឧបចារេ វា
និរុទ្ធម្បតំ ន សុដ្ឋនិរុទ្ធិំ ហោតិ បដិបក្ខេន អវិហតត្តា។ អន្តោអប្បនាយំ បន
បីតិជរណេន សញ្ញា កាយោ សុខោក្កន្តោ ហោតិ, សុខោក្កន្តកាយស្ស ច សុដ្ឋ
និរុទ្ធិំ ហោតិ ទុក្ខិន្ទ្រិយំ បដិបក្ខេន វិហតត្តា។ នាធាវជ្ជនេយេវ ច
ទុតិយជ្ឈានុបចារេ បហ្នំនស្ស ទោមនស្សិន្ទ្រិយស្ស យស្មា ឯតំ
វិតក្កវិចារបច្ឆយេបិ កាយកិលមថេ ចិត្តបយាតេ ច សតិ ឧប្បជ្ឈតិ,
វិតក្កវិចារាភារេ នេវ ឧប្បជ្ឈតិ។ យត្ថ បន ឧប្បជ្ឈតិ, តត្ថ វិតក្កវិចារាភារេ,

អប្បហ៊ានា ឯវ ច ធុតិយជ្ឈានុបចារេ វិតក្កវិចារាតិ តត្ថស្ស សិយា ឧប្បត្តិ។ ន
ត្រូវ ធុតិយជ្ឈានេ បហ៊ានបច្ចយត្តា។ តថា តតិយជ្ឈានុបចារេ បហ៊ានស្សាបិ
សុខិទ្ធិយស្ស បីតិសមុដ្ឋានបណ៌តរូបដុដ្ឋកាយស្ស សិយា ឧប្បត្តិ, ន ត្រូវ
តតិយជ្ឈានេ។ តតិយជ្ឈានេ ហិ សុខស្ស បច្ចយភូតា បីតិ សត្តសោ និរុទ្ធា។
តថា ចតុត្ថជ្ឈានុបចារេ បហ៊ានស្សាបិ សោមនស្សិទ្ធិយស្ស អាសន្នត្តា
អប្បនាប្បត្តាយ ឧបេក្ខាយ អភាវេន សម្មា អនតិក្កន្តត្តា ច សិយា ឧប្បត្តិ, ន
ត្រូវ ចតុត្ថជ្ឈានេ។ តស្មា “ឯត្ថ ចុប្បន្នំ ធុតិទ្ធិយំ អបរិសេសំ និរុជ្ឈតី” តិ តត្ថ
តត្ថ អបរិសេសក្កហណំ កតំ។

យំ បនេត្ថ តទត្ថាយ ចិត្តំ ឧបសំហរតីតិ វុត្ថំ, តត្ថ អលាភី សមាធនោ
ឧប្បាទនត្ថាយ ចិត្តំ ឧបសំហរតិ, លាភី សមាធនោ សមាបជ្ជនត្ថាយាតិ ឯវមត្តោ
វេទិតញោ។ ឥមេសុ ទ្ធិសុបិ សុត្តេសុ សម្មសនវារោ កថិតោតិ។

សុខិទ្ធិយវគ្គោ ចតុត្តោ។

៥. ជរាវគ្គោ

១. ជរាធម្មសុត្តវណ្ណានា

៥១១. បញ្ចមវគ្គស្ស បឋមេ បន្ទាតបេតិ ចាសាទន្ទាយាយ បុរត្តិមទិសំ
បជិច្ឆន្តត្តា ចាសាទស្ស បជ្ជិមទិសាភាគេ អាតថោ ហោតិ, តស្មី ហ៊ានេ
បញ្ញត្តវរុត្តាសនេ និសិន្នាតិ អត្តោ។ បិដ្ឋឱតាបយមាធនោតិ យស្មា
សម្មាសម្ពុទ្ធស្សបិ ឧចាទិន្នកសរីរេ ឧណ្ហាកាលេ ឧណ្ហំ ហោតិ, សីតកាលេ
សីតំ, អយញ្ចា ហិមចាតសីតសមយោ។ តស្មា មហាថីវំ ឱតាវេត្វា
សូរិយវស្មីហិ បិដ្ឋឱតាបយមាធនោ និសីទិ។

ក៏ បន ពុទ្ធរស្មីយោ មទ្ធិត្វា សូរិយរស្មី អន្តោ បរិសិទ្ធី សក្កោតីតិ? ន
សក្កោតិ។ ឯវំ សន្តេ ក៏ តាបេតីតិ? រស្មីតេជំ។ យថេវ ហិ បិតមជ្ឈន្តិកេ
បរិមណ្ឌលាយ ឆាយាយ រុក្ខមូលេ និសិន្នស្ស កិញ្ចាបិ សូរិយរស្មីយោ សរីរំ ន
ជុសន្តិ, សព្វធិសាសុ បន តេជោ ជរតិ, អគ្គិជាលាហិ បរិក្ខិត្តោវិយ ហោតិ, ឯវំ
សូរិយរស្មីសុ ពុទ្ធរស្មីយោ មទ្ធិត្វា អន្តោ បរិសិទ្ធី អសក្កណន្តិសុបិ សត្តា តេជំ
តាបេន្តោ និសិន្នោតិ វេទិតញ្ចោ។

អនោមជ្ឈន្តោតិ បិដ្ឋិបរិកម្មករណាវសេន អនុមជ្ឈន្តោ។ អច្ឆរិយំ ភន្តេតិ
ថេរោ ភកវតោ បិដ្ឋិតោ មហាជីវំ ឌីតាវេត្វា និសិន្នស្ស ទ្វិន្នំ អំសក្ខជាតំ អន្តរេ
សុវណ្ណាវដ្ឋិវិយ កេសគ្គប្បមាណំ វលិយាវដ្ឋំ ទិស្វា - “ឯវំ បេបិ នាម សរីរេ ជរា
បញ្ចាយតី” តិ សញ្ញាតសំវេកោ ជំ គរហន្តោ ឯវំ មាហា។ គរហន្តរិយំ នាម
កិរេតំ។

ន ថេរំ ទានិ, ភន្តេ, ភកវតោ តាវ បរិសុទ្ធាតិ យថា បកតិយា ធិវិវណ្ណោ
បរិសុទ្ធា, ន ឯវំ មេតវហិតិ ធិបេន្តោ ឯវំ មាហា។ តថាគតស្ស ហិ ធម្មារកាលេ
សន្តិសតសមញ្ញាហតំ ឧសភចម្មំវិយ វិហាតវលិកោ កាយោ ហោតិ, តស្មី
ឋបិតោ ហត្ថោ ភស្សតេវ, ន សន្តិជ្ជតិ, តេលបុញ្ញនាការប្បត្តោវិយ ហោតិ។
មហាល្លកកាលេ បន សិរាជាលា មិលាយន្តិ, សន្តិបញ្ញានិ សិលីលានិ ហោន្តិ, មំសំ
អជ្ជិតោ មុទ្ធិត្វា សិលីលការំ អាបជ្ជិត្វា តត្ថ តត្ថ ឌីលម្ពតិ។ ពុទ្ធានំ បន ឯវំ បំ ន
ហោតិ។ អញ្ញេសំ អចាកជំ, សន្តិការវចរត្តា អានន្តត្ថេស្សេវ ចាកជំ ហោតិ,
តស្មា ឯវំ មាហា។

សិលីលានិ ច គត្តានីតិ អញ្ញេសំ មុខ អំសក្ខជន្តរេហិ តេសុ តេសុ ហិ នេសុ
វលិយោ សន្តិជ្ជន្តិ, សត្តុ បនេតំ នត្តិ, ថេរោ ច ទ្វិន្នំ អំសក្ខជាតំ អន្តរេ
វលិយាវដ្ឋកំ ទិស្វា ឯវំ មាហា។ សញ្ញានិ វលិយជាតានីតិ ឥទម្បិ អត្តនោ

ចាកដរសេន ឯវមាហា - សត្វ បន អញ្ជែសំរិយ វលិយោ នាម នត្តិ។ បុរតោ
 បញ្ញារោច កាយោតិ សត្តា ព្រហ្មជុគតោ, ទេវនគរ
 សមុស្សិតសុវណ្ណតោរណំវិយស្ស កាយោ ឧដុកមេវ ឧត្តតោ។
 មហាលូកកាលេ បន កាយោ បុរតោ វង្គោ ហោតិ, ស្វាយំ អញ្ជែសំ អចាកដា,
 សន្តិការចរត្តា បន ថេរស្សេវ ចាកដា, តស្មា ឯវមាហា។ ទិស្សតិ ច ឥន្ទ្រិយានំ
 អញ្ជែចត្តន្តិ ឥន្ទ្រិយានិ នាម ន ចក្កវិញ្ញយ្យានិ។ យតោ បន បកតិយា បរិសុទ្ធោ
 ធិវរណ្ណោ, ឥនានិ ន តថា បរិសុទ្ធោ, អំសក្ខជន្តរេ វលិ បញ្ញាយតិ,
 ព្រហ្មជុគកាយោ បុរតោ វង្គោ, ឥមិនាវ ការណោន ចក្ខាធិនញ្ច ឥន្ទ្រិយានំ
 អញ្ជែចត្តន ភវិតព្ពន្ធនិ នយគ្គាហតោ ឯវមាហា។ ធី តំ ជម្មិ ជរេ អត្ថតិ លាមកេ
 ជរេ ធី តំ តុយ្ហំ ហោតុ, ធីក្ការោ តំ ជុសតុ។ ពិម្ពន្តិ អត្ថភារោ។

២. ឧណ្ណាកព្រហ្មណសុត្តវណ្ណនា

៥៧២. ទុតិយេ គោចរវិសយន្តិ គោចរភូតំវិសយំ។ អញ្ជមញ្ជស្សាតិ ចក្ក
 សោតស្ស, សោតំ វា ចក្កស្សាតិ ឯវំ ឯកំ ឯកស្ស គោចរវិសយំ ន បច្ចនុភោតិ។
 សចេ ហិ នីលាទិភេទំ រូចារម្ពណំ សមោធានេត្វា សោតិទ្រិយស្ស ឧបនេយ្យ -
 “ឥឡ្ប ត្វំ តាវ នំ វវត្ថុបេហិ វិភារេហិ ‘កិច្ចាមេតំ អារម្មណ’”ន្តិ។ ចក្កវិញ្ញាណំ
 វិនាបិ មុខេន អត្ថនោ ធម្មតាយ ឯវំ វនេយ្យ - “អរេ, អន្ធពាល, វស្សសតម្បិ
 វស្សសហស្សម្បិ វស្សសតសហស្សម្បិ បរិដាវមាទោ អញ្ជត្រ មយា កុហិ
 ឯតស្ស ជាននកំ លភិស្សសិ, តំ អាហារ, ចក្កបសាទេ ឧបនេហិ, អហមេតំ
 អារម្មណំ ជានិស្សាមិ - យទិ វា នីលំ, យទិ វា បីតកំ។ ន ហិ ឯសោ អញ្ជស្ស
 វិសយោ, មយ្ហមេវេសោវិសយោ”តិ។ សេសទ្វារេសុបិ ឯសេវ នយោ។ ឯវមេតានិ
 អញ្ជមញ្ជស្ស គោចរវិសយំ ន បច្ចនុភោតិ នាម។

ក៏ បដិសរណាន្តិ ឯតេសំ ក៏ បដិសរណំ, ក៏ ឯតានិ បដិសរន្តីតិ បុច្ឆតិ។
មនោ បដិសរណាន្តិ ជវនមនោ បដិសរណំ។ មនោវ នេសន្តិ
មនោធារិកជវនមនោវ ឯតេសំ កោចរវិសយំ រជ្ជនាទិវសេន អនុកោតិ។
ចក្កវិញ្ញាណាញ៉ា រូបធស្សនមត្តមេវ, ឯត្ថ រជ្ជនំ វា ទុស្សនំ វា មុយ្ហនំ វា នត្ថិ។
ឯកស្មី បន ធារេ ជវនំ រជ្ជតិ វា ទុស្សតិ វា មុយ្ហតិ វា។ សោតវិញ្ញាណាធិសុបិ
ឯសេវ នយោ។

តត្រាយំ ឧបមា - បញ្ច កិរ ទុព្ពលភោជកា រាជានំ សេវិត្វា កិច្ចេន
កសិរេន ឯកស្មី បញ្ចកុលិកេ កាមេ បរិត្តកំ អាយំ លភីសុ។ តេសំ តត្ថ
មជ្ជភាគោ មំសភាគោ, អន្តកហាបណោ វា យោត្តកហាបណោ វា
មាសកហាបណោ វា អដ្ឋកហាបណោ វា សោឡសកហាបណោ វា
ចតុសដ្ឋកហាបណោ វា ធល្លោតិ ឯត្ថកមត្តមេវ ចាបុណាតិ, សតវត្ថុកំ
បញ្ចសតវត្ថុកំ សហស្សវត្ថុកំ មហាពលី រាជាវ គណ្ណាតិ។

តត្ថ បញ្ចកុលិកកាមាវិយ បញ្ចបសាទា ទដ្ឋញ្ញា, បញ្ច ទុព្ពលភោជកាវិយ
បញ្ចវិញ្ញាណានិ; រាជាវិយ ជវនំ, ទុព្ពលភោជកានំ បរិត្តកអាយចាបុណានំ
វិយ ចក្កវិញ្ញាណាធិនំ រូបធស្សនាទិមត្តំ, រជ្ជនាទិ បន ឯតេសុ នត្ថិ។ រញ្ជោ
មហាពលីគ្គហណំវិយ តេសុ ធារេសុ ជវនស្ស រជ្ជនាទិនិ វេទិតញ្ញានិ។ ឯវមេត្ថ
មនោតិ កុសលាកុសលជវនំវុត្ថំ។

សតិ បដិសរណាន្តិ មគ្គសតិ បដិសរណំ។ ជវនមនោ ហិ មគ្គសតី
បដិសរតិ។ វិមុត្តីតិ ជលវិមុត្តិ។ បដិសរណាន្តិ ជលវិមុត្តិយា និព្វានំ បដិសរណំ។
តញ្ញា សា បដិសរតិ។ ឆាសក្ខិ បញ្ញាស្ស បរិយន្តំ គហេតុន្តិ បញ្ញាស្ស បរិច្ឆេធំ
បមាណំ គហេតុំ ឆាសក្ខិ, អប្បដិសរណំ ធម្មំ “សប្បដិសរណា”ន្តិ បុច្ឆិ។ និព្វានំ
ឆាមេតំ អប្បដិសរណំ, ន កិញ្ច បដិសរតិ។ និព្វានោគជន្តិ និព្វានព្ពន្ធនំ និព្វានំ

អនុបរិដ្ឋិ។ ព្រហ្មចរិយន្តិ មគ្គព្រហ្មចរិយំ។ និព្វានបរាយណានិ និព្វានំ បរំ
អយនមស្ស បរា គតិ, ន តតោ បរំ គច្ឆតិ តិ អត្តោ។ និព្វានំ បរិយោសានំ
អវសានំ អស្សតិ និព្វានបរិយោសានំ។

មូលជាតា បតិដ្ឋិតាតិ មគ្គេន អាគតសទ្ធា រុដ្ឋតិ។ ឥមម្ហិ ចេ, ភិក្ខុវេ,
សមយេតិ កី សន្ធាយាហា? ឈានអនាគាមិតំ។ តស្មីញ្ញិ សមយេ ព្រាហ្មណស្ស
បឋមមគ្គេន បញ្ច អកុសលចិត្តានិ បហីនានិ, បឋមជ្ឈានេន បញ្ច នីវរណានីតិ
ឈានអនាគាមិជ្ជានេ បីតោ។ សោ អបរិហ័នជ្ឈានោ កាលំ កត្វា តត្ថេវ
បរិនិព្វាយេយ្យ។ សចេ បនស្ស បុត្តទារំ អនុសាសន្តស្ស កម្មន្តេវិចារេន្តស្ស
ឈានំ នស្សតិ, នជ្ឈឈានេ គតិ អនិពទ្ធា ហោតិ, អនជ្ឈេ បន និពទ្ធាតិ ឥមំ
ឈានអនាគាមិតំ សន្ធាយ ឯវមាហា។

៣. សាកេតសុត្តរណ្ឌនា

៥០៣. តតិយេ អញ្ញនវនេតិ អញ្ញនវណ្ណបុច្ឆានំ រុក្ខានំ រោបិតវនេ។ យំ,
ភិក្ខុវេ, សទ្ធិន្ទ្រិយំ, តំ សទ្ធាពលន្តិ តញ្ញិ អធិមោក្ខលក្ខណោ ឥន្ទជ្ជន សទ្ធិន្ទ្រិយំ,
អស្សន្ទិយេ អកម្មនេន សទ្ធាពលំ។ ឥតវេសំ
បគ្គហឧបជ្ឈានអរិក្ខេបបជាននលក្ខណោសុ ឥន្ទជ្ជន ឥន្ទ្រិយភារោ,
កោសជ្ឈមុជ្ឈសទ្ធិវិក្ខេចារិដ្ឋាសុ អកម្មនេន ពលភារោ វេទិតត្តោ។ ឯវមេវ
ខោតិ តស្សា នទិយា ឯកសោតំ វិយ សទ្ធាវិយសតិសមាធិបញ្ញាវសេន
ឯតេសំ និដ្ឋានាករណំ វេទិតត្ថំ, ទ្វេ សោតានិ វិយ ឥន្ទជ្ជអកម្មនជ្ជហិ
ឥន្ទ្រិយពលវសេន នាណាករណំ វេទិតត្ថំ។

៤. បុព្វកោដ្ឋកសុត្តរណ្ឌនា

៥១៤. ចតុត្ថ អមតោគធន្តិ អមតព្ពន្ធារំ។ អមតបរាយណាន្តិ
អមតនិព្ពត្តិកំ។ អមតបរិយោសានន្តិ អមតនិដ្ឋំ។ សាធុ សាធូតិ ថេរស្ស
ព្យាករណំ បសំសន្តោ សាធុការំ ទេតិ។

៥. បឋមបុព្វារាមសុត្តរណ្ឌា

៥១៥. បញ្ចមេ តទន្ធយាតិ តំ អនុកច្ចមាណា, អនុវត្តមាណាតិ អត្ថោ។
បុព្វកោដ្ឋកំ អាទិ កត្វា បដិចាជិយា ធនុ សុត្តេសុ ដលីន្ទ្រិយានេវ កថិតានិ។

១០. អាបណសុត្តរណ្ឌា

៥២០. ទសមេ ឥមេ ខោតេ ធម្មាតិ ឧបរិ សហរិបស្សនាយ តយោ មគ្គា។
យេ មេ បុព្វេសុតារ អហេសុន្តិ យេ ធម្មា មយា បុព្វេ “អរហត្តដលីន្ទ្រិយំ នាម
អត្ថី”តិ កថេន្តានំយេវ សុតា អហេសុំ។ កាយេន ច ដុសិត្វាតិ នាមកាយេន ច
ដុសិត្វា បដិលភិត្វា។ បញ្ញាយ ច អតិវិជ្ជ្ជ បស្សមីតិ បច្ចវេក្ខណាបញ្ញាយ ច
អតិវិជ្ជ្ជិត្វា បស្សមិ។ យា ហិស្ស, ភន្តេ, សទ្ធាតិ អយំ កតវសទ្ធា? ចត្វាហិ
ឥន្ទ្រិយេហិ សម្មយុត្តា សទ្ធា ហេជ្ជា កថិតារ, អយំ បន បច្ចវេក្ខណាសទ្ធា។
សម្មយុត្តសទ្ធា ហិ មិស្សកា, បច្ចវេក្ខណាសទ្ធា លោកិយាវ។ សេសំ សព្ពត្ត
ឧត្តានមេវាតិ។

ជរាវត្តោ បញ្ចមោ។

៦. សូករខតវត្តោ

១. សាលសុត្តរណ្ឌា

៥២១. ធម្មវគ្គស្ស បឋមេ សូរេនាតិ សូរភាវេន។ ពោធិយាតិ ពុជ្ឈនត្ថាយ។

២. មល្លិកសុត្តន្តវដ្តានា

៥២២. ធុតិយេ មល្លេសូតិ ឯវំនាមកេ ជនបទេ។ ឥមស្មី សុត្តេ ចត្តារិ
ឥន្ទ្រិយានិ មិស្សកានិ, អរិយញ្ញាណំ លោកុត្តរំ។ តម្បី បន ចតុក្កិច្ឆិយនិស្សិតំ
កត្វា មិស្សកន្តិ ភាជេតុំ វដ្តតិ។

៣. សេខសុត្តន្តវដ្តានា

៥២៣. តតិយេ ន ហោវ ខោ កាយេន ដុសិទ្ធាវិហរតីតិ ន នាមកាយេន
ដុសិទ្ធា បដិលភិទ្ធាវិហរតិ, ដុសិតុំ បដិលភិតុំ ន សក្កោតិ។ បញ្ញាយ ច
អតិវិជ្ជូ បស្សតីតិ បច្ឆវេក្ខណាបញ្ញាយ បន “ឧបរិ អរហត្តដលីន្ទ្រិយំ នាម
អត្ថី”តិ បជាធាតិ។ អសេខភូមិយំ ដុសិទ្ធាវិហរតីតិ បដិលភិទ្ធាវិហរតិ។
បញ្ញាយាតិ បច្ឆវេក្ខណាបញ្ញាយ “អរហត្តដលីន្ទ្រិយំ នាម អត្ថី”តិ បជាធាតិ។
ន កុហិញ្ចិ កិស្មិញ្ចិ ទ្វេបិ អញ្ញាមញ្ញវេវចនានេវ, កិស្មិញ្ចិ ភវេ ន ឧប្បជ្ជិស្សន្តីតិ
អត្ថោ។ ឥមស្មី សុត្តេ បញ្ចិន្ទ្រិយានិ លោកុត្តរានិ, ធលោកិកានិ វដ្តនិស្សិតានេវ
កថិតានិ។

៤-៥. បទសុត្តានិវដ្តានា

៥២៤-៥២៥. ចតុត្ថេ យានិ កានិចិ បទានិ ពោជាយ សំវត្តន្តីតិ យានិ កានិចិ
ធម្មបទានិ, យេ កេចិ ធម្មកោដ្ឋាសា, ពុជ្ឈនត្ថាយ សំវត្តន្តី។ បញ្ចមំ ឧត្តានមេវ។

៦-៧. បតិដ្ឋិតសុត្តានិវដ្តានា

៥២៦-៥២៧. ធរដ្ឋេ ចិត្តំ រក្ខតិ អាសវេសុ ច សាសវេសុ ច ធម្មេសូតិ
តេភូមកធម្មេ អារត្ត អាសវុប្បត្តី វារេន្តោ អាសវេសុ ច សាសវេសុ ច ធម្មេសុ
ចិត្តំ រក្ខតិ នាម។ សត្តមំ ឧត្តានមេវ។

៨. សូករាតសុត្តន្តវណ្ណនា

៥២៨. អដ្ឋមេ សូករាតាយន្តិ សូករាតលេណោ។ កស្សបពុទ្ធកាលេ កិរ
តំ លេណំ ឯកស្មី ពុទ្ធគុរេ បថវិយា វឌ្ឍនមាណយ អន្តោភូមិគតំ ជាតំ។
អថេកទិវសំ ឯកោ សូករោ តស្ស ធននបរិយន្តសមីបេ បំសុំ ខណ្ឌំ។ ទេវេ វុដ្ឋ
បំសុ ឆោតា, ធននបរិយន្តោ ចាកដោ អហោសិ។ ឯកោ វនបរកោ ទិស្វា “បុព្វ
សីលវន្តេហិ បរិភុត្តជ្ជានេន ភវិតព្ធំ, បដិជគ្គិស្សាមិ ន”ន្តិ សមន្តតោ បំសុ
អបនេត្វា លេណំ សោធមត្វា កុដិបរិក្ខេបំ កត្វា ធារវាតចានំ យោជេត្វា
សុបរិនិដ្ឋិតសុឆាកម្មចិត្តកម្មំ រជតបដ្ឋសទិសាយ វាលិកាយ សន្តិវតំ
បរិវេណំ កត្វា មញ្ចបីបំ បញ្ញាបេត្វា ភគវតោ វសនត្ថាយ អទាសិ, លេណំ
គម្ពីរំ អហោសិ ឌីតវិត្វា អារុហិតព្ធំ។ តំ សន្ធាយេតំ វុត្តំ។ បរមនិបច្ចការន្តិ
ការវនបុសកំ, បរមនិបច្ចការី ហុត្វា បវត្តមាណោ បវត្តតីតិ វុត្តំ ហោតិ។
អនុត្តរំ យោគក្ខេមន្តិ អរហន្តំ។ សប្បតិស្សោតិ សដេជ្ឈកោ។ សេសំ សព្ពត្ត
ឧត្តានត្ថមេវាតិ។

សូករាតវគ្គោ ធម្មោ។

៩. ពោធិបក្ខិយវគ្គោ

៥៣០-៦៥០. សត្តមវគ្គ សត្ត ជលានិ បុព្វភាគានិ, តេសំ ហេដ្ឋា ទ្វេ ជលានិ
អាទិ កត្វា មិស្សកានិ។ សេសមេត្ត តេតោ បរញ្ច សព្វំ ឧត្តានមេវាតិ។

ឥន្ទ្រិយសំយុត្តវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៩. សម្មប្បធានសំយុត្តវណ្ណនា

៦៥១-៧០៤. សម្ពុប្បធានសំយុត្តេសកលេបិ បុព្វភាគវិបស្សនាវ
កថិតាតិ។

សម្ពុប្បធានសំយុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៦. ពលសំយុត្តវណ្ណានា

៧០៥-៨១២. ពលសំយុត្តេ ពលានិ មិស្សកានេវ កថិតានិ។ សេសំ សព្វត្ថ
ឧត្តានមេវាតិ។

ពលសំយុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៧. ឥទ្ធិចានសំយុត្តំ

១. ចាចាលវគ្គោ

១. អចារសុត្តវណ្ណានា

៨១៣. ឥទ្ធិចានសំយុត្តស្ស បឋមេ ធន្តំ និស្សាយ បវគ្គោ សមាធិ
ធន្តសមាធិ។ បធានភូតា សម្ពាទា បធានសម្ពាទា។ សមន្នាគតន្តិ តេហិ ធម្មេហិ
ឧបេតំ។ ឥទ្ធិយា ចាទំ, ឥទ្ធិភូតំ វា ចាទន្តិ ឥទ្ធិចាទំ។ សេសេសុបិ ឯសេវ នយោ។
អយមេត្ថ សង្ខេបោ, វិត្តារោ បន ឥទ្ធិចាទិវិកង្គេ (វិភ. ៤៣១ អាទយោ)
អាគតោវ។ វិសុទ្ធិមគ្គេ (វិសុទ្ធិ. ២.៣.៦៩ អាទយោ) បនស្ស អត្តោ ធិបិតោ។ តថា
មគ្គពោជ្ឈន្ត្តសតិបដ្ឋានសំយុត្តេសុ ចេវ ឥធ ច ឯកបរិច្ឆេទោវ។

៥. ឥទ្ធិបទេសសុត្តវណ្ណានា

៨១៧. បញ្ចមេ ឥទ្ធិបទេសន្តិ តយោ ច មគ្គ តីណិ ច ជលានិ។

៦. សមត្ថសុត្តវណ្ណាន

៨១៨. ធម្មេ សមត្ថំ ឥទ្ធិន្តិ អរហត្តជលមេវ។ អាទិតោ បដ្ឋាយ បន នវសុបិ
សុត្ថេសុ វិវដ្តចាទកា ឯវ ឥទ្ធិចាទា កថិតា។

១០. ចេតិយសុត្តវណ្ណាន

៨២២. ទសមេ និសីទនន្តិ ចម្ពុខណ្ណំ អធិប្បតំ។ ឧទេនំ ចេតិយន្តិ
ឧទេនយក្ខស្ស ចេតិយដ្ឋានេ កតវិហារេវ វុច្ឆតិ។ គោតមកាធិសុបិ ឯសេវ
នយោ។ ភាវិតាតិ វឡិតា។ ពហុលីកតាតិ បុនប្បនំ កតា។ យានីកតាតិ
យុត្តយានំវិយ កតា។ វត្ថុកតាតិ បតិដ្ឋានដ្ឋេន វត្ថុវិយ កតា។ អនុដ្ឋិតាតិ
អធិដ្ឋិតា។ បរិចិតាតិ សមន្តតោ ចិតា សុវឡិតា។ សុសមារទ្ធាតិ សុដ្ឋ
សមារទ្ធា។

ឥតិ អនិយមេន កថេត្វា បុន និយមេត្វា ទស្សន្តោ តថាគតស្ស
ខោតិអាទិមាហ។ ឯត្ថ ច កប្បន្តិ អាយុកប្បំ, តស្មី តស្មី កាលេ យំ មនុស្សនំ
អាយុប្បមាណំ, តំ បរិបុណ្ណំ ករោន្តោ តិដ្ឋេយ្យ។ កប្បវសេសំ វាតិ “អប្បំ វា
ភិយ្យេ” តិ វុត្តវស្សសតតោ អតិរេកំ វា។ មហាសីវត្ថុរោ បនាហ “ពុទ្ធានំ
អដ្ឋានេ គដ្ឋិតំ នាម នត្ថិ។ យថេវ ហិ វេឡុវតាមកេ ឧប្បន្នំ មារណានិកវេទនំ
ទស មាសេ វិក្ខម្ពេសិ, ឯវំ បុនប្បនំ តំ សមាបត្តិ សមាបដ្ឋិត្វា ទស ទស
មាសេបិ វិក្ខម្ពេន្តោ ឥមំ ភទ្កកប្បមេវ តិដ្ឋេយ្យ” តិ។

កស្មា បន ន បីតោតិ? ឧបាទិណ្ណកសវីរំ នាម ខណ្ឌិទ្ធាធិហិ អភិកុយ្យតិ,
ពុទ្ធា នាម ខណ្ឌិទ្ធាធិការំ អបត្វាវ បញ្ចមេ អាយុកោដ្ឋាសេ ពហុជនស្ស

បិយមនាបកាលយេវ បរិនិព្វាយន្តិ។ ពុទ្ធានុពុទ្ធសុ ច មហាសាវកេសុ
បរិនិព្វតេសុ ឯកកេន ខាល្យាកេន វិយ ហតត្ថំ ហោតិ,
ធម្មាសាមណោបរិវារិតេន វា, តតោ - “អហោ ពុទ្ធានំ បរិសា” តិ ហិឡេតត្ថតំ
អាបន្នេយ្យ, តស្មា ន បិតោតិ។ ឯវំ វុត្តេបិ សោ បន ន វុច្ចតិ, “អាយុកប្បា” តិ
ឥធមេវ អជ្ឈកថាយំ និយមិតំ។

យថា តំ មារេន បរិយុដ្ឋិតចិត្តោតិ ឯត្ថ តន្តិ និបាតមត្តំ។ យថា មារេន
បរិយុដ្ឋិតចិត្តោ អន្លោត្តជចិត្តោ អញ្ញោបិ កោចិ បុព្វជ្ជនោ បដិវិជ្ជិតំ ន
សក្កុណោយ្យ, ឯវមេវ នាសក្ខិ បដិវិជ្ជិតុន្តិ អត្ថោ។ មារោ ហិ យស្ស សព្ពេន
សត្តំ ទ្វាទស វិបល្លាសា អប្បហីនា, តស្ស ចិត្តំ បរិយុដ្ឋាតិ។ ថេរស្ស ច ចត្តារោ
វិបល្លាសា អប្បហីនា, តេនស្ស មារោ ចិត្តំ បរិយុដ្ឋាសិ។ សោ បន ចិត្តបរិយុដ្ឋានំ
ករោន្តោ កី ករោតីតិ? ភេរវំ រូចារម្មណំ វា ទស្សេតិ, សទ្ធារម្មណំ វា សាវេតិ,
តតោ សត្តា តំ ទិស្វា វា សុត្វា វា សតី វិស្សជ្ជេត្វា វិវជមុខា ហោន្តិ, តេសំ មុខេន
ហត្ថំ បវេសេត្វា ហទយំ មទ្ធីតិ, តេ វិសញ្ញី ហុត្វា តិជ្ជន្តិ។ ថេរស្ស បនេស មុខេ
ហត្ថំ បវេសេតុំ កី សក្ខិស្សតិ? ភេរវា ម្មណំ បន ទស្សេតិ, តំ ទិស្វា ថេរោ
និមិត្តោភាសំ ន បដិវិជ្ជិ។ ជានន្តោយេវ ភគវា កិមត្ថំ យាវតតិយកំ
អាមន្តេសីតិ។ បរតោ “តិជ្ជតុ, ភន្តេ, ភគវា” តិ យាចិតេ “តុយ្ហេវេតំ ទុក្ខជំ,
តុយ្ហេវេតំ អបរទ្ធី” តិ ទោសារោបនេន សោកតនុករណាត្ថំ។

មារោ ចាបិមាតិ ឯត្ថ សត្តេ អនត្តេ និយោដេន្តោ មារេតីតិ មារោ។ ចាបិមាតិ
តស្សេវ វេវចនំ។ សោ ហិ ចាបធម្មសមន្មាគតត្តា “ចាបិមា” តិ វុច្ចតិ។ កណ្តោ,
អន្តកោ, នមុចិ, បមត្តពន្ធិតិបិ តស្សេវ នាមាទិ។ ភាសិតា ខោ បនេសាតិ
អយញ្ញិ ភគវតោ សម្មាជិបត្តិយា អជ្ឈមេ សត្តាហោ ពោធិមណ្ឌាយេវ អាគន្ធា -
“ភគវា យទត្ថំ តុម្កេហិ ចារមិយោ បូរិតា, សោ វោ អត្ថោ អនុប្បត្តោ, បដិវិជ្ជំ

សព្វញ្ញតញ្ញាណំ, កី វេ លោកវិចរណោ"តិ វត្វាយថា អដ្ឋ, ឯវមេវ -
"បរិនិព្វាតុ ធានិ, ភន្តេ, ភគវា, បរិនិព្វាតុ, សុគតោ,"តិ យាចិ។ ភគវា ចស្ស "ន
តាវាហ"ន្តិអាទិនិ វត្វា បដិក្ខិបិ។ តំ សន្ធាយ "ភាសិតា ខោ បនេសា,
ភន្តេ,"តិអាទិមាហ។

តត្ថ វិយត្តាតិ មគ្គវសេន ព្យត្តា។ តថេវ វិនីតា។ តថា វិសារនា។
ពហុស្សតាតិ តេបិជកវសេន ពហុ សុតមេតេសន្តិ ពហុស្សតា។ តនេវ ធម្មំ
ធារេន្តិ ធម្មធរា។ អថ វា បរិយត្តិពហុស្សតា ថេវ បដិវេធពហុស្សតា ថ,
បរិយត្តិបដិវេធម្មានំយេវ ធារណតោ ធម្មធរាតិ ឯវមេត្ថ អត្តោ ទដ្ឋព្ពោ។
ធម្មានុធម្មប្បដិបន្នាតិ អរិយធម្មស្ស អនុធម្មភូតំ វិបស្សនាធម្មំ បដិបន្នា។
សាមិច្ចប្បដិបន្នាតិ អនុច្ឆិកបដិបទំ បដិបន្នា។ អនុធម្មចារិនោតិ
អនុធម្មចរណសីលា។ សកំ អាចរិយកន្តិ អត្តនោ អាចរិយវាទំ។
អាចិក្ខិស្សន្តិ តិអាទិនិ សញ្ញានិ អញ្ញមញ្ញស្សេវ វេវចនានិ។ សហធម្មនាតិ
សហេតុកេន សការណោន វេចនេន។ សប្បដិហារិយន្តិ យាវ និយ្យានិកំ កត្វា
ធម្មំ នេសេស្សន្តិ។

ព្រហ្មចរិយន្តិ សិក្ខត្តយសង្កហិតំ សកលំ សាសនព្រហ្មចរិយំ។ ឥទ្ធិន្តិ
សមិទ្ធិំ ឈានស្សនវសេន។ ជីតន្តិ វុឡិបត្តំ សព្វចាលិដុល្លំ វិយ
អភិញ្ញាសម្បត្តិវសេន។ វិត្តាវកន្តិវិត្តតំ តស្មី តស្មី ទិសាភាគេ បតិជ្ជិតវសេន។
ពាហុជញ្ញន្តិ ពហូហិ ញាតំ បដិវិទ្ធិំ មហាជនាភិសមយវសេន។ បុប្ផភូតន្តិ
សញ្ញាការេន បុប្ផលភាវបត្តំ។ កថំ? យាវ នេវមនុស្សេហិ សុប្បកាសិតំ,
យត្តកាវិញ្ញាជាតិកា នេវា ថេវ មនុស្សេ ច អត្ថិ, សព្វេហិ សុដ្ឋ បកាសិតន្តិ
អត្តោ។

អប្បសរស្សន្តោតិ និរាលយោ។ តូញ្ចិ ចាបិម អដ្ឋមសត្តាហតោ បដ្ឋាយ
“បរិនិព្វានតុ ធានិ, ភន្តេ, ភគវា, បរិនិព្វានតុ សុគតោ”តិ វិវរវន្តោ អាហិណ្ឌិត្ត, អដ្ឋ
ធានិ បដ្ឋាយ វិគតុស្សហោ ហោហិ, មា មយ្ហំ បរិនិព្វានតំ វាយាមំ ករោហិតិ
វេទតិ។

សតោ សម្មជាតោ អាយុសង្ខារំ ឱស្សជីតិ សតី សូបដ្ឋិតំ កត្វា ញ្ញាណោន
បរិនិព្វានត្វា អាយុសង្ខារំ វិស្សជិ បដហិ។ តត្ថ ន ភគវា ហត្ថេន លេខ្ខិយ
អាយុសង្ខារំ ឱស្សជិ, តេមាសមត្តមេវ បន ជលសមាបត្តិ សមាបដ្ឋិត្វា តតោ
បរំ ន សមាបដ្ឋិត្វាមីតិ ចិត្តំ ឧប្បាទេសិ។ តំ សន្ធាយ វុត្តំ “ឱស្សជី”តិ។
ឱស្សជីតិបិ ចាថោ។ មហាភូមិចាលោតិ មហាន្តោ បថវិកម្យោ។ តនា កិរ
នសសហស្សិលោកធាតុ អកម្មិត្ត។ ភីសនកោតិ ភយជនកោ។
នេវឧទុកិយោ ច ជលីសូតិ នេវភេរិយោ ជលីសុ, នេវោ សុក្ខកន្លិកំ កន្លិ,
អកាលវិជ្ជុលតា និច្ឆរីសុ, ខណិកវស្សំ វស្សីតិ វុត្តំ ហោតិ។

ឧទានំ ឧទានេសីតិ កស្មា ឧទានេសិ? កោចិ នាម វេទយ្យ “ភគវា បច្ឆតោ
បច្ឆតោ អនុពានិក្ខា - ‘បរិនិព្វាយថ, ភន្តេ, បរិនិព្វាយថ, ភន្តេ’តិ ឧបទ្កតោ ភយេន
អាយុសង្ខារំ វិស្សន្នេសី”តិ។ តស្សោកាសោ មា ហោត្វតិ។ ភីតស្ស ហិ ឧទានំ
នាម នត្ថិតិ បីតិវេកវិស្សជ្ជំ ឧទានេសិ។

តត្ថ សព្ពេសំ សោណាសិដ្ឋាលាធិនម្បិ បច្ឆក្ខការតោ តុលីតំ បរិនិព្វានិ
តុលំ។ កី តំ? កាមាវចរកម្មំ។ ន តុលំ, ន វា តុលំ សទិសមស្ស អញ្ញំ
លោកិយកម្មំ អត្ថិតិ អតុលំ។ កី តំ? មហាគ្គតកម្មំ។ អថ វា កាមាវចរំ
រូចាវចរញ្ច តុលំ, អរូចាវចរំ អតុលំ។ អប្បវិចាកំ តុលំ, ពហុវិចាកំ អតុលំ។
សម្ពុទ្ធិ សម្ពុវហេតុក្ខតំ, បិណ្ឌការកំ វាសិការកន្លិ អត្ថោ។ ភវសង្ខារន្តិ
បុនព្ភវស្ស សង្ខារំ។ អវស្សជីតិ វិស្សន្នេសី។ មុនីតិ ពុទ្ធមុនិ។ អដ្ឋត្តរតោតិ

និយកដ្ឋត្រូវតោ។ សមាហិតោតិ ឧបទាវប្បនាសមាធិវសេន សមាហិតោ។
អភិទ្ធិ កវចមិវាតិ កវចំរិយ អភិទ្ធិ។ អត្ថសម្ពវន្តិ អត្ថនិ ជាតកិលេសំ។ ឥទំ វុត្តំ
ហោតិ - សវិចាកដ្ឋន សម្ពវំ ភវាភិសម្ពុណដ្ឋន កវសម្ពវន្តិ ច លទ្ធនាមំ
តុលាតុលសម្ពវន្តំ លោកិយកម្មញ្ច ឡិស្សជិ, សម្ពាមសីសេ មហាយោធា កវចំ
រិយ អត្ថសម្ពវំ កិលេសញ្ច អដ្ឋត្រូវតោ សមាហិតោ ហុត្វា អភិទ្ធិតិ។

អថ វា តុលន្តិ តុលេន្តោ តីរេន្តោ។ អតុលញ្ច សម្ពវន្តិ និព្វានញ្ចោវ ភវញ្ច។
កវសម្ពវន្តិ ភវតាមិកម្ពំ។ អវស្សជិ មុនីតិ “បញ្ចក្ខន្ធា អនិច្ចា, បញ្ចន្តំ ខន្ធនំ
និរោធា និព្វានំ និច្ច”ន្តិអាទិនា នយេន តុលយន្តោ ពុទ្ធមុនិ ភវេ អាទិនំ និព្វានេ
ចានិសំសំ ទិស្វា តំ ខន្ធនំ មូលភូតំ កវសម្ពវំ “កម្មក្ខយាយ សំវត្ថតិ”តិ វវំ
វុត្តេន កម្មក្ខយកវេន អរិយមគ្គេន អវស្សជិ។ កថំ? អដ្ឋត្រូវតោ សមាហិតោ
អភិទ្ធិ កវចមិវត្ថសម្ពវំ។ សោ ហិវិបស្សនាវសេន អដ្ឋត្រូវតោ, សមថវសេន
សមាហិតោតិ វវំ បុព្វភាគតោ បដ្ឋាយ សមថវិបស្សនាពលេន កវចមិវ
អត្ថភាវំ បរិយោនទ្ធិត្វា បីតំ, អត្ថនិ សម្ពវត្តា អត្ថសម្ពវន្តិ លទ្ធនាមំ សព្វំ
កិលេសជាតំ អភិទ្ធិ។ កិលេសភាវេន ច កម្ពំ អប្បជិសន្តិកត្តា អវស្សជ្ជំ នាម
ហោតិ វវំ កិលេសប្បហានេន កម្ពំ ជហិ។ បហីនកិលេសស្ស ភយំ នាម
នត្ថិ។ តស្មា អភីតោវ អាយុសម្ពវំ ឡិស្សជិ។ អភីតភាវញ្ញាបនត្ថញ្ច ឧទានំ
ឧទានេសីតិ វេទិតញ្ច។

ចាចាលវគ្គោ បឋមោ។

២. ចាសាទកម្មនវគ្គោ

១-២. បុព្វសុត្តាទិវណ្ណនា

៨២៣-៨២៤. ទុតិយវគ្គសូត្រ បឋមេ ន ច អតិលីនោតិអាទីនិ បរតោ អាវិ
ភវិស្សន្តិ។ ឥមស្មី សុត្តេ ធអភិញ្ញាចាទកា ឥទ្ធិចាទា កថិតា, តថា ទុតិយេ ច។

៣. ធន្ទសមាធិសុត្តវណ្ណនា

៨២៥. តតិយេ ធន្ទន្តិ កត្តកម្មតាធន្ទំ។ និស្សយាតិ និស្សយំ កត្វា,
អធិបតី កត្វាតិ អត្តោ។ បធានសម្ព័រាភិ បធានភូតា សម្ព័រា,
ចតុកិច្ចសាធកសម្មប្បធានវីរិយស្សេតំ អធិវចនំ។ ឥតិ អយព្វា
ធន្ទាតិអាទីសុ ធន្ទោ ធន្ទសមាធិនា ចេវ បធានសម្ព័រាវេហិ ច, ធន្ទសមាធិ ធន្ទន
ចេវ បធានសម្ព័រាវេហិ ច, បធានសម្ព័រាភិ ធន្ទន ចេវ ធន្ទសមាធិនា ច
សមន្នាគតា។ តស្មា សព្វេតេ ធម្មេ ឯកតោ កត្វា អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខុវេ,
ធន្ទសមាធិប្បធានសម្ព័រាសមន្នាគតោ ឥទ្ធិចាទោតិ វុត្តំ។ ឥទ្ធិចាទិវិកង្កេ (វិក.
៤៣៧) បទ “យោ តថាភូតសូត្រ វេទនាភូតោ តិអាទិនា នយេន ឥមេហិ ធម្មេហិ
សមន្នាគតា សេសអរូបិនោ ធម្មា ឥទ្ធិចាទាតិ វុត្តា។

អបិច ឥមេហិ តយោ ធម្មា ឥទ្ធិចិ ហោន្តិ ឥទ្ធិចាទាបិ។ កថំ? ធន្ទញ្ញិ
ភាវយតោ ធន្ទោ ឥទ្ធិ នាម ហោតិ, សមាធិប្បធានសម្ព័រា ធន្ទិទ្ធិចាទោ នាម។
សមាធិ ភាវេន្តសូត្រ សមាធិ ឥទ្ធិ នាម ហោតិ, ធន្ទប្បធានសម្ព័រា សមាធិទ្ធិយា
ចាទោ នាម។ បធានសម្ព័រាវេ ភាវេន្តសូត្រ បធានសម្ព័រា ឥទ្ធិ នាម ហោតិ,
ធន្ទសមាធិ បធានសម្ព័រាទ្ធិយា ចាទោ នាម, សម្បយុត្តធម្មេសុ ហិ ឯកស្មី
ឥជ្ឈមាទេ សេសាបិ ឥជ្ឈន្តិយេវ។

អបិច តេសំ តេសំ ធម្មានំ បុព្វភាគវសេនាបិ ឯតេសំ ឥទ្ធិចាទតា
វេទិតញ្ញា។ បឋមជ្ឈានញ្ញិ ឥទ្ធិ នាម, បឋមជ្ឈានសូត្រ បុព្វភាគបរិកម្មសម្បយុត្តា
ធន្ទាទយោ ឥទ្ធិចាទោ នាម។ ឯតេនុចាយេន យាវ នេវសញ្ញាណសញ្ញាយតនា,

ឥឡូវនេះ អាទី កត្វា យាវ ទិព្វបក្ខុអភិញ្ញា, សោតាបត្តិមគ្គំ អាទី កត្វា យាវ
អរហត្តមគ្គា នយោ នេតព្ពោ។ សេសិទ្ធិចាទេសុបិ ឯសេវ នយោ។

កេចិ បន “អនិព្ពត្តោ ធនោ ឥទ្ធិចាទោ” តិ វទន្តិ។ ឥធិ តេសំ វាទមទ្គនត្ថាយ
អភិធម្មេ ឧត្តរច្ចឡវារោ នាម អាគតោ -

“បត្តារោ ឥទ្ធិចាទោ - ធនិទ្ធិចាទោ, វិរិយិទ្ធិចាទោ, ចិត្តិទ្ធិចាទោ,
វិមំសិទ្ធិចាទោ។ តត្ថ កតមោ ធនិទ្ធិចាទោ? ឥធិ, ភិក្ខុ, យស្មី សមយេ
លោកុត្តរំ ឈានំ ភាវេតិ និយ្យានិកំ អបចយតាមី ទិដ្ឋិតតានំ
បហាឆាយ បឋមាយ ភូមិយា បត្តិយា វិរិច្ឆេវ កាមេហិ... បេ... បឋមំ
ឈានំ ឧបសម្បជ្ជេ វិហារតិ ឧក្ខាបជិបទំ ទន្ធាភិញ្ញំ, យោ តស្មី សមយេ
ធនោ ធនិកតា កត្តកម្មតា កុសលោ ធម្មច្ឆន្ទោ, អយំ វុច្ចតិ
ធនិទ្ធិចាទោ។ អវសេសា ធម្មា ធនិទ្ធិចាទសម្បយុត្តា” តិ (វិភ. ៤៥៧-
៤៥៨)។

ឥមេ បន លោកុត្តរវសេនេវ អាគតា។

តត្ថ វជ្ជបាលត្ថេរោ ធនំ ធុរំ កត្វា លោកុត្តរធម្មំ និព្ពត្តសិ។ សោណាត្ថេរោ
វិរិយំ ធុរំ កត្វា; សម្ពុតត្ថេរោ ចិត្តំ ធុរំ កត្វា, អាយស្មា មោយរាជាវិមំសំ ធុរំ
កត្វាតិ។ តត្ថ យថា បត្តសុ អមច្ចបុត្តសុ ហ៊ានន្តំ បត្តត្វា រាជានំ ឧបនិស្សាយ
វិហារន្តេសុ ឯកោ ឧបជ្ឈានេ ធនុជាតោ រញ្ជោ អជ្ឈាសយញ្ច រុចិញ្ច ញាត្វា ទិវា ច
រត្តោ ច ឧបជ្ឈហន្តោ រាជានំ អាវាធត្វា ហ៊ានន្តំ ចាបុណី។ ឯវំ ធនុធុរេន
លោកុត្តរធម្មនិព្ពត្តកោ វេទិតព្ពោ។

ឯកោ បន - “ទិវសេ ទិវសេ ឧបជ្ឈាតុំ ន សក្កោមិ, ឧប្បន្នេ កិច្ចេ បរក្កមេន
អាវាធស្សមី” តិ កុបិតេ បច្ឆន្នេ រញ្ជោ បហិតោ បរក្កមេន សត្តមទ្គនំ កត្វា

ចាបុណ្យ។ យថា សោ, ឯវំ វិរិយធុរេន លោកុត្តរធម្មនិព្ពត្តកោ វេទិតញ្ចោ។ ឯកោ
“ទិវសេ ទិវសេ ឧបជ្ឈានម្បិ ឧរេន សត្តិសរសម្បជិច្ឆនម្បិ ភារោយេវ, មន្តេលេន
អារាធស្សមី” តិ ខត្តវិជ្ជាយ កតបរិចយត្តា មន្តសំវិទានេន រាជានំ អារាធស្វា
ចាបុណ្យ។ យថា សោ, ឯវំ ចិត្តធុរេន លោកុត្តរធម្មនិព្ពត្តកោ វេទិតញ្ចោ។

អបរោ - “កី ឥមេហិ ឧបជ្ឈានាទិហិ, រាជានោ នាម ជាតិសម្បទ្ទស្ស ឋានន្តរំ
ទេន្តិ, តាទិសស្ស ទេន្តោ មយ្ហំ ទស្សតី” តិ ជាតិសម្បត្តិមេវ និស្សាយ ឋានន្តរំ
ចាបុណ្យ។ យថា សោ, ឯវំ សុបរិសុទ្ធីវីមំសំ និស្សាយ វីមំសធុរេន
លោកុត្តរធម្មនិព្ពត្តកោ វេទិតញ្ចោតិ។ ឥមស្មី សុត្តេ វិវដ្តបាទកក្កដិ កថិតា។

៤. មោគ្គល្លានសុត្តវល្លាណ

៨២៦. ចតុត្ថេ ឧទ្ធតាតិ ឧទ្ធច្ចបកតិការិប្បន្នមានចិត្តា។ ឧទ្ធច្ឆន ហិ
ឯការម្ពុណោ ចិត្តំ វិប្បន្នតិ ធម្មយដ្ឋិយំ វាតេន បហាតធរោវិយ។ ឧន្នឡាតិ
ឧត្តតនឡា, ឧជ្ជិតតុច្ចមាណាតិ វុត្តំ ហោតិ។ ចបលាតិ
បត្តចីវរមណ្ឌានាទិចាបល្លេន យុត្តា។ មុខរាតិ មុខខរា, ខរវេនាតិ វុត្តំ ហោតិ។
វិកិល្លាវាចាតិ អសំយតវេនា ទិវសម្បិ និវត្តកវេនប្បលាបិនោ។ មុដ្ឋស្សតីតិ
នដ្ឋស្សតិនោ។ អសម្បជាតាតិ បញ្ញារហិតា។ អសមាហិតាតិ
ឧបចារប្បនាសមាធិវិហិតា។ ភន្តចិត្តាតិ ឧត្តន្តចិត្តា សមាធិវិហោន
លទ្ធាកាសេន ឧទ្ធច្ឆន។ ចាកតិទ្រិយាតិ អសំវុតិទ្រិយា។ ឥទ្ធាភិសម្ពាទ្ធិ
អាចាកសិលំ សមាបដ្ឋិត្វា វុដ្ឋាយ ចាសាទបតិដ្ឋិតំ បថវិភាគំ “ឧទក” តិ
អធិដ្ឋាយ, ឧទកបិដ្ឋេ បិតចាសាទំ វេហាសំ អពុគ្គន្ធា អង្គដ្ឋកេន បហរិ។
គម្ពីរនេមោតិ គម្ពីរអាវាដោ, គម្ពីរភូមិភាគំ អនុបវិជ្ជាតិ អត្ថោ។ សុនិខាតោតិ
សុដ្ឋនិខាតោ, កោដ្ឋេត្វា សុដ្ឋ បរិហិតា។ ឥធម អភិញ្ញាចាទកិទ្ធិ កថិតា។

៥. ឧទ្ទិសសុត្តន្តបិដក

៨២៧. បញ្ចមេ ធនុប្បហានត្ថន្តិ តណ្ហាធនុស្ស បហានត្ថំ។ ឥធាបិ
វិវដ្តចាទកិទ្ធិ កថិតា។

៦. ឥទ្ធាទិទេសនាសុត្តន្តបិដក

៨៣០. នវមេ យោ សោ ភិក្ខុវេ មគ្គោតិ អភិញ្ញាចាទកំ ចតុត្ថជ្ឈានំ
អធិប្បតំ។

៧. វិភង្គសុត្តន្តបិដក

៨៣២. ធនមេ កោសជ្ជសហគតោតិ ឥធន ភិក្ខុ ធនុំ ឧប្បាទេត្វា កម្មជ្ឈានំ
មនសិករោន្តោ និសីទតិ។ អថស្ស ចិត្តំ លីនាការោ ឡិក្កមតិ, សោ “លីនាការោ
មេ ឡិក្កន្តោ”តិ ញាត្វា អចាយកយេន ចិត្តំ តន្តេត្វា បុន ធនុំ ឧប្បាទេត្វា កម្មជ្ឈានំ
មនសិ ករោតិ។ អថស្ស បុន លីនាការោ ឡិក្កមតិ។ សោ បុន អចាយកយេន
ចិត្តំ តន្តេត្វា ធនុំ ឧប្បាទេត្វា កម្មជ្ឈានំ មនសិ ករោតិ ឯវមស្ស កោសជ្ជេន
វោកិណ្ណាត្តា ធនោ កោសជ្ជសហគតោ នាម ហោតិ។ កោសជ្ជសម្មយុត្តោតិ
តស្សេវ វេវចនំ។

ឧទ្ធច្ចសហគតោតិ ឥធន ភិក្ខុ ធនុំ ឧប្បាទេត្វា កម្មជ្ឈានំ មនសិករោន្តោ
និសីទតិ។ អថស្ស ចិត្តំ ឧទ្ធច្ចេ បតតិ។ សោ ពុទ្ធជម្ពសង្ឃគុណោ អារវ្លេត្វា ចិត្តំ
ហាសេត្វា តោសេត្វា កម្មនិយំ កត្វា បុន ធនុំ ឧប្បាទេត្វា កម្មជ្ឈានំ មនសិ
ករោតិ។ អថស្ស បុន ចិត្តំ ឧទ្ធច្ចេ បតតិ។ សោ បុន ពុទ្ធជម្ពសង្ឃគុណោ
អារវ្លេត្វា ចិត្តំ ហាសេត្វា តោសេត្វា កម្មនិយំ កត្វា ធនុំ ឧប្បាទេត្វា កម្មជ្ឈានំ

មនសិ ករោតីតិ វេមស្ស ឧទ្ទេន វេកិណ្ណត្តា ធនោ ឧទ្ទេសហគតោ នាម
ហោតិ។

ជិនមិទ្ធសហគតោតិ ឥធនិក្ខុ ធន្តំ ឧប្បាទេត្វា កម្មជ្ជានំ មនសិករោត្តោ
និសីទតិ។ អថស្ស ជិនមិទ្ធិ ឧប្បជ្ជតិ។ សោ “ឧប្បជ្ជំ មេ ជិនមិទ្ធិ” ត្ថិ ព្យាត្វា ឧទកេន
មុខំ បុញ្ញាត្វា, កណ្ណោ អាកង្គិត្វា បគុណំ ធម្មំ សជ្ឈាយិត្វា ទិវា ភហិតំ វា
អាហារកសញ្ញំ មនសិករិត្វា ជិនមិទ្ធិវិនោទេត្វា បុន ធន្តំ ឧប្បាទេត្វា កម្មជ្ជានំ
មនសិ ករោតិ។ អថស្ស បុន ជិនមិទ្ធិ ឧប្បជ្ជតិ។ សោ វុត្តនយេនេវ បុន ជិនមិទ្ធិ
វិនោទេត្វា ធន្តំ ឧប្បាទេត្វា កម្មជ្ជានំ មនសិ ករោតីតិ វេមស្ស ជិនមិទ្ធន
វេកិណ្ណត្តា ធនោ ជិនមិទ្ធសហគតោ នាម ហោតិ។

អនុវិក្ខិត្តោតិ ឥធនិក្ខុ ធន្តំ ឧប្បាទេត្វា កម្មជ្ជានំ មនសិករោត្តោ និសីទតិ។
អថស្ស កាមគុណារម្មណោ ចិត្តំ វិក្ខិបតិ។ សោ “ពហិទ្ធាវិក្ខិត្តំ មេ ចិត្ត” ត្ថិ
ព្យាត្វា អនមតត្ថ (សំ. និ. ២.១២៤-១២៥) ទេវទូត- (ម. និ. ៣.២៦១) ចេលោបម (សំ.
និ. ៥.១១០៤) អនាគតកយសុត្តាធិនិ (អ. និ. ៥.៧៧) អារដ្ឋេន្តោ សុត្តន្តណោ ចិត្តំ
តដ្ឋេត្វា កម្មនិយំ កត្វា បុន ធន្តំ ឧប្បាទេត្វា កម្មជ្ជានំ មនសិ ករោតិ។ អថស្ស
បុន ចិត្តំ វិក្ខិបតិ។ សោ បុន សុត្តន្តណោ ចិត្តំ កម្មនិយំ កត្វា ធន្តំ ឧប្បាទេត្វា
កម្មជ្ជានំ មនសិ ករោតីតិ វេមស្ស កាមវិតក្កវេកិណ្ណត្តា ធនោ ពហិទ្ធា បញ្ច
កាមគុណោ អារត្ត អនុវិក្ខិត្តោ អនុវិសដោ ហោតិ។

យថា បុរេ តថា បច្ឆាតិ កម្មជ្ជានវសេនបិ ទេសនាវសេនបិ បុរិមបច្ឆិមតា
វេទិតញ្ច។ កថំ? កម្មជ្ជានេ តាវ កម្មជ្ជានស្ស អភិទិវេសោ បុរេ នាម, អរហត្តំ
បច្ឆា នាម។ តត្ថ យោ ភិក្ខុ មូលកម្មជ្ជានេ អភិទិវិសិត្វា អតិលីនាធិសុ ចតុសុ
ហានេសុ ចិត្តស្ស ឌីក្កមនំ បដិសេធទ្វា, ឧដ្ឋគោណោ យោជេត្វា សារេន្តោវិយ
ចតុរស្សយដិកំ ឌីតារេន្តោវិយ ចតុន្នំ ហានំ ឯកជ្ជានេបិ អសដ្ឋេន្តោ សម្ពារេ

សម្មសិទ្ធា អរហន្តំ ចាបុណាតិ។ អយម្យិ យថា បុរេ តថា បច្ឆាវិហរតិ នាម។
អយំ កម្មជ្ជានវសេន បុរិមបច្ឆិមតា។ ទេសនាវសេន បន កេសា បុរេ នាម,
មត្តលុដ្ឋំ បច្ឆា នាម។ តត្ថ យោ ភិក្ខុ កេសេសុ អភិនិវិសិទ្ធា
វណ្ណាសណ្ឋានាទិវសេន កេសាទយោ បរិគ្គណ្ហោ ចតុសុ ឋានេសុ អសដ្ឋន្តោ
យាវ មត្តលុដ្ឋំ ការំនំ ចាបេតិ, អយម្យិ យថា បុរេ តថា បច្ឆាវិហរតិ នាម។ ឯវំ
ទេសនាវសេន បុរិមបច្ឆិមតា វេទិតញ្ចា។ យថា បច្ឆា តថា បុរេតិ ឥទំ បុរិមស្សេវ
វេវចនំ។

យថា អនោ តថា ឧទ្ធច្ឆិ ឥទំ សរីរវសេន វេទិតញ្ចំ។ តេនេវាហ “ឧទ្ធច្ឆិ
ចាទតលា អនោ កេសមត្តកា”តិ។ តត្ថ យោ ភិក្ខុ ចាទតលតោ បដ្ឋាយ យាវ
កេសមត្តកា ទ្ធច្ឆិសាការវសេន វា ចាទផ្តលិអគ្គបព្ពដ្ឋិតោ យាវ សីសកជាហំ,
សីសកជាហតោ យាវ ចាទផ្តលិអគ្គបព្ពដ្ឋិនិ, តាវ អដ្ឋិវសេន វា ការំនំ
ចាបេតិ ចតុសុ ឋានេសុ ឯកជ្ជានេហិ អសដ្ឋន្តោ។ អយំ យថា ឧទ្ធច្ឆិ តថា អនោ,
យថា អនោ តថា ឧទ្ធច្ឆិវិហរតិ នាម។

យេហិ អាភារេហិតិ យេហិ កោដ្ឋាសេហិ។ យេហិ លិង្កេហិតិ យេហិ
សណ្ឋានេហិ។ យេហិ និមិត្តេហិតិ យេហិ ឧបដ្ឋានេហិ។ អាលោកសញ្ញា
សុគ្គហិតា ហោតីតិ យោ ភិក្ខុ អផ្តលោ និសីទិទ្វា អាលោកសញ្ញំ មនសិ
ករោតិ, កាលេន និមីលេតិ, កាលេន ឧម្មីលេតិ។ អថស្ស យទា និមីលេន្តស្សបិ
ឧម្មីលេត្វា ឱលោកេន្តស្ស វិយ ឯកសទិសមេវ ឧបដ្ឋាតិ, តទា អាលោកសញ្ញា
ជាតា នាម ហោតិ។ “ទិវាសញ្ញា”តិបិ តស្សេវ នាមំ។ សា ច បន វត្ថី ឧប្បជ្ឈមាណ
សុគ្គហិតា នាម ហោតិ។ ស្វាធិដ្ឋិតាតិបិ តស្សេវ វេវចនំ។ សុដ្ឋ អធិដ្ឋិតា សុដ្ឋ
ឋបិតា ស្វាធិដ្ឋិតា នាម វុច្ចតិ។ សា អត្ថតោ សុគ្គហិតាយេវ។ យោ វា
អាលោកេន ជិនមិទ្ធុវិនោទេត្វា ធន្តំ ឧប្បាទេត្វា កម្មជ្ជានំ មនសិ ករោតិ, តស្ស

ទីវាបិ អាឡោកសញ្ញា សុគ្គហិតា ស្វាធិដ្ឋិតា នាម។ រត្តិ វា ហោតុ ទីវា វា យេន
អាឡោកេន ជិនមិទ្ធិវិនោទេត្វា កម្មដ្ឋានំ មនសិ ករោតិ, តស្មី ជិនមិទ្ធិវិនោទេន
អាឡោកេ ឧប្បន្នា សញ្ញា សុគ្គហិតាយេវ នាម។ វីរិយាទីសុបិ ឯសេវ នយោ។
ឥមស្មី សុត្តេ ធន្នំ អភិញ្ញាណំ ចាទកិទ្ធិ កថិតា។

ចាសាទកម្មនវគ្គោ ទុតិយោ។

៣. អយោគុឡវគ្គោ

២. អយោគុឡសុត្តវណ្ណានា

៨៣៤. តតិយវគ្គស្ស ទុតិយេ ឥមិនា ចាតុមហាភូតិកេនាតិ ឥមិនា
ចតុមហាភូតមយេន វរំ ភារិកេន គរុកេន សមាទេនាបិ។ ឱមាតីតិ បហោតិ
សក្កោតិ, ឥទំ តេបិជកេ ពុទ្ធវចនេ អសម្ពិទ្ធបទំ។ កាយម្យ្យិ ចិត្តេ
សមោទហាតីតិ កាយំ គហេត្វា ចិត្តេ អាហេបេតិ, ចិត្តសន្និស្សិតំ ករោតិ,
ចិត្តគតិយា បេសេតិ។ ចិត្តំ នាម មហាគ្គតចិត្តំ, ចិត្តគតិគមនំ លហុកំ ហោតិ។
ចិត្តម្យ្យិ កាយេ សមោទហាតីតិ ចិត្តំ គហេត្វា កាយេ អាហេបេតិ,
កាយសន្និស្សិតំ ករោតិ, កាយគតិយា បេសេតិ, កាយោ នាម ករជកាយោ,
កាយគតិគមនំ ធន្នំ ហោតិ។ សុខសញ្ញញ្ចលហុសញ្ញញ្ចតិ
អភិញ្ញាចិត្តសហជាតសញ្ញា។ សា ហិ សន្តសុខសមន្នាគតត្តា សុខសញ្ញា នាម
ហោតិ, កិលេសទន្ធាយិតត្តស្ស ច អភាវាលហុសញ្ញា នាម។

អយោគុឡា ទិវសំ សន្តត្តាលហុតរោ ចេវ ហោតីតិ សោ ហិ ទ្វិហិ តីហិ
ជនេហិ ឧត្តិបិត្វា កម្មារុទ្ធនេ បក្ខិត្តាបិ ទិវសំ បច្ចមាទោវិវរាទុបវិជ្ជេន តេជេន
ចេវ វាយេន ច វាយោសហគតោ ច ឧស្មាសហគតោ ច តេជោសហគតោ ច
ហុត្វា វរំ លហុកោ ហោតិ, យថា នំ កម្មារោ មហាសណ្ណាសេន គហេត្វា

ឯកតោ បរិវត្តតិ ឧត្តបតិ ពហំ នីហរតិ។ ឯវំ បន មុនុ ច ហោតិ កម្មនិយោ ច។
យថា នំ សោ ខណ្ឌំ ខណ្ឌំ វិច្ឆិន្ទតិ, កូដេន បាណន្តោ ធីយចតុរស្សាធិភេទំ
ករោតិ។ ឥមស្មី សុត្តវិកុព្ពនិទ្ធិ កថិតា។

៣-១០. ភិក្ខុសុត្តានិវដ្ឋានា

៨៣៥-៨៤២. តតិយេ វិវដ្តចាទកិទ្ធិ កថិតា, តថា ចតុត្ថេ។ អបិច ទ្វេ ជលានិ
អាទី កត្វា ហេដ្ឋា មិស្សកិទ្ធិចាទា កថិតា, សត្តសុ ជលេសុ បុព្ពភាគា។
សត្តមាធិនិ ចត្តាវិ ហេដ្ឋា កថិតនយានេវ។

១១-១២. មោគ្គល្លានសុត្តានិវដ្ឋានា

៨៤៣-៨៤៤. ឯកាទសមទ្វាទសមេសុ ធរ អភិញ្ញា កថិតា។ សេសំ សព្ពត្ត
ឧត្តានត្ថមេវាតិ។

ឥទ្ធិចាទសំយុត្តវដ្ឋានា និដ្ឋិតា។

៨. អនុរុទ្ធសំយុត្តំ

១. រហោគតវគ្គោ

១-២. បឋមរហោគតសុត្តានិវដ្ឋានា

៨៩៩-៩០០. អនុរុទ្ធសំយុត្តស្ស បឋមេ អារទ្ធាតិ បរិបុណ្ណា។ សន្និបតោ
បនេត្ត ធន្តីសាយ ហានេសុ អរហត្តំ ចាបេត្វាវិបស្សនា កថិតា, ធុតិយេ
ទ្វាទសសុ ហានេសុ អរហត្តំ ចាបេត្វាវិបស្សនា កថិតា។

៣. សុតនុសុត្តវដ្ឋានា

៩០៤. តតិយេ មហាភិញ្ញតន្តិ ធម្មភិញ្ញាការំ។ ហីនំ ធម្មន្តិអាទីសុ សមាយ
ចាឡិយា អត្ថោ វេទិតញោ -

“កតមេ ធម្មា ហីនា? ធានស អកុសលចិត្តប្បាទា, ឥមេ ធម្មា ហីនា។
កតមេ ធម្មា មជ្ឈិមា? តីសុ ភូមីសុ កុសលំ, តីសុ ភូមីសុ វិចារកោ, តីសុ
ភូមីសុ កិរិយាព្យាកតំ សព្វញ្ចរូបំ, ឥមេ ធម្មា មជ្ឈិមា។ កតមេ ធម្មា
បណ្ឌិតា? ចត្តារោ មគ្គា អបរិយាបដ្ឋា, ចត្តារិ ច សាមញ្ញដលានិ
និព្វានញោ, ឥមេ ធម្មា បណ្ឌិតា”តិ (ធម. ស. ១៤២៣-១៤២៥)។

៤-៧. បឋមកណ្ឌាកីសុត្តាទិវណ្ណានា

៩០២-៩០៥. ចតុត្ថេ កណ្ឌាកីវនេតិ មហាករមន្តវនេ។ ធម្មេ សហស្សំ
លោកន្តិ ឥមីនា ថេរស្ស សតតវិហារោ ទស្សិតោ។ ថេរោ ហិ ចារោ មុខំ
ធារិត្វា អតីតានាគតេ កប្បសហស្សំ អនុស្សរតិ។ បច្ចុប្បន្នេ បន
ទសចក្កវាឡសហស្សំ ឯការវដ្ឋនស្ស អាចាជមាគច្ឆតិ។ សត្តមំ ឧត្តានមេវ។

៨. សលឡាគារសុត្តវណ្ណានា

៩០៦. អដ្ឋមេ សលឡាគារេតិ សលឡរុក្ខមយាយ បណ្ណាសាលាយ,
សលឡរុក្ខស្ស វា ធារេ ឋិតត្តា ឯវំនាមកេ អការេ។ ឥមស្មី សុត្តេ វិបស្សនាយ
សន្និវិបស្សកបុគ្គលោ កថិតោ។

៩. អម្ពចាលិវនសុត្តវណ្ណានា

៩០៧. នវមេ អាសភី វាចន្តិ អត្តនោ អរហត្តការវធិបកំ ឧត្តមវាចំ។ សេសំ
សព្វត្ថ ឧត្តានត្ថមេវាតិ។

រហោគតវគ្គោ បឋមោ។

២. ធុតិយវគ្គវណ្ណា

៩០៩-៩២២. ធុតិយវគ្គ ឋានញា ឋានតោតិអាធិបិ ដេវោ ធនតលញ្ញាណំ
បដិជាតាតិ។ កិម្មនេតំ សាវកានំ ហោតីតិ? ឯកទេសេន ហោតិ,
សត្តញ្ញាតុទ្ធានំ បនេតំ និប្បទេសំ សញ្ញាការបរិបូរន្តិ។

អនុវុទ្ធសំយុត្តវណ្ណា និដ្ឋិតា។

៩. ឈានសំយុត្តវណ្ណា

៩២៣. ឈានសំយុត្តំ ឧត្តានត្ថមេវ។

ឈានសំយុត្តវណ្ណា និដ្ឋិតា។

១០. អាណាចានសំយុត្តំ

១. ឯកធម្មវគ្គោ

១. ឯកធម្មសុត្តវណ្ណា

៩៧៧. អាណាចានសំយុត្តស្ស បឋមេ ឯកធម្មោតិ ឯកោ ធម្មោ។ សេសមេត្ត
យំ វត្តត្ថំ សិយា, តំ សត្ថំ សញ្ញាការេន វិសុទ្ធិមគ្គេ (វិសុទ្ធិ. ១.២១៥)
អាណាចានស្ស តិកម្មជ្ជាននិទ្ទេសេ វត្តមេវ។

២. អវិជ្ជសុត្តវណ្ណា

៩៨២. ឆដ្ឋ កាវេជ នោតិ កាវេជ នុ។ កាមច្ឆន្ទោតិ
បញ្ចកាមគុណិករាគោ។ អជ្ឈត្ថំ ពហិទ្ធា ច ធម្មសូតិ អជ្ឈត្ថិ កតាហិវេសុ
ទ្វាទសសុ អាយតនធម្មសុ។ បដិយសញ្ញា សុប្បដិវិន័តាតិ
បដិយសម្មយុត្តសញ្ញា សុដ្ឋ បដិវិន័តា, សមុច្ឆិន្ទាតិ អត្ថោ។ ឥមំនា អត្តនោ
អនាគាមិមគ្គំ កថេតិ។ ឥទានិ អរហត្តមគ្គស្ស វិបស្សនំ ទស្សន្តោ សោ
សតោវ អស្សសិស្សមីតិអាទិមាហ។

៧. មហាកប្បិនសុត្តវណ្ណានា

៩៨៣. សត្តមេ ឥញ្ញិតត្ថំ វា ជន្មិតត្ថំ វាតិ ឧភយេនបិ ចលនមេវ កថិតំ។

៨. បទីចោបមសុត្តវណ្ណានា

៩៨៤. អជ្ឈមេ នេវ កាយោបិ កិលមតិ ន ចក្ខុនិតិ អញ្ញេសុ ហិ កម្មជ្ជានេសុ
កម្មំ ករោន្តស្ស កាយោបិ កិលមតិ, ចក្ខុនិបិ វិហញ្ញន្តិ។ ធាតុកម្មជ្ជានស្មិញ្ចិ
កម្មំ ករោន្តស្ស កាយោ កិលមតិ, យន្តេ បក្ខិមិទ្វា បិឡនាការប្បត្តាវិយ
ហោតិ។ កសិណកម្មជ្ជានេ កម្មំ ករោន្តស្ស ចក្ខុនិ ជន្មិន្តិ កិលមន្តិ, និក្ខមិទ្វា
បតនាការប្បត្តានិវិយ ហោន្តិ។ ឥមស្មី បន កម្មជ្ជានេ កម្មំ ករោន្តស្ស នេវ
កាយោ កិលមតិ, ន អក្ខិនិវិហញ្ញន្តិ។ តស្មា វាមាហ។

សត្តសោ រូបសញ្ញានន្តិអាទិ កស្មា វុត្ថំ, កី អាណាចានេ កសិណុក្ខាជនំ
លព្ពតីតិ? តិបិដកច្ចឡាភយត្ថេរោ បនាហ - “យស្មា អាណាចាននិមិត្តំ
តារក្សបមុត្តាវលីកាទិសទិសំ ហុត្វា បញ្ញាយតិ, តស្មា តត្ថ កសិណុក្ខាជនំ
លព្ពតី”តិ។ តិបិដកច្ចឡនាគត្ថេរោ “ន លព្ពតេវា”តិ អាហ។ អលព្ពន្តេ អយំ
អរិយិទ្ធិអាទិកោ បភេទោ កស្មា គហិកោតិ? អាទិសំសទស្សនត្ថំ។ អរិយំ វា ហិ
ឥទ្ធិ ចត្តារិ វា រូចាវចរជ្ឈាននិ ចតស្សោ វា អរូបសមាបត្តិយោ និរោធសមាបត្តិ

វា បត្តយមាណេន ភិក្ខុនា អយំ អាណាចានស្សតិសមាធិ សាធុកំ
មនសិកាតញ្ចោ។ យថា ហិ នគរេ លទ្ធិ យំ ចត្វសុ ធិសាសុ ឧដ្ឋានកកណ្ណំ, តំ
ចត្វហិ ធូរេហិ នគរមេវ បរិសតីតិ, ជនបទោលទ្វោ ច ហោតិ។ នគរស្សេវ
ហោសោ អាទិសំសោ។ ឯវំ អាណាចានស្សតិសមាធិការំនាយ អាទិសំសោ ឯស
អរិយិទ្ធិអាទិកោ បកេនោ, សញ្ញាការេន ភារីតេ អាណាចានស្សតិសមាធិស្មី
សញ្ញមេតំ យោគិនោ និប្បន្នតីតិ អាទិសំសទស្សនត្ថំ វុត្ថំ។ សុខញ្ចោតិ ឯត្ថ សោតិ
កស្មា ន វុត្ថំ? យស្មា ភិក្ខុតិ ឥមស្មី វារេ នាគតំ។

៩. វេសាលីសុត្តន្តបិដក

៩៨៥. នវមេ វេសាលីយន្តិ ឯវំនាមកេ ឥត្ថិលិដ្ឋវសេន បវត្តវេហារេ នគរេ។
តញ្ញំ នគរំ ភិក្ខុត្ថំ ចាការបរិក្ខេបវឌ្ឍនេន វិសាលីភូតត្ថា វេសាលីតិ វុច្ចតិ។
ឥទម្បិ ច នគរំ សញ្ញត្ថំ បត្តេយេវ សម្មាសម្ពុទ្ធេ សញ្ញាការវេបុល្លតំ បត្តន្តិ
វេទិតញ្ញំ។ ឯវំ គោចរគាមំ ទស្សេត្វា និវាសដ្ឋានមាហា មហាវនេ
ក្ខជាតិការសាលាយន្តិ។ តត្ថ មហាវនំ នាម សយំជាតំ អរោមិមំ សបរិច្ឆេទំ
មហន្តំ វនំ។ កបិលវត្ថុសាមន្តា បន មហាវនំ ហិមវន្តេន សហ ឯកាពទ្ធិ
អបរិច្ឆេទំ ហុត្វា មហាសមុទ្ធិំ អាហាច្ច បិតំ។ ឥទំ តាធិសំ ន ហោតិ, សបរិច្ឆេទំ
មហន្តំ វនន្តិ មហាវនំ។ ក្ខជាតិការសាលា បន មហាវនំ និស្សាយ កតេ អាហមេ
ក្ខជាតិការំ អន្តោកត្វា ហំសវដ្ឋកច្ឆន្នេន កតា សញ្ញាការសម្បជ្ជា ពុទ្ធស្ស
ភគវតោ គន្ធកុដ្ឋតិ វេទិតញ្ញំ។

អនេកបរិយាយេន អសុភកថំ កថេតីតិ អនេកហិ ការណេហិ
អសុភាការសន្តស្សនប្បវត្តំ កាយវិច្ឆន្ននិយកថំ កថេតិ។ សេយ្យចិទំ - អត្ថិ
ឥមស្មី កាយេ កេសា លោមា នខា ទន្ធា...បេ.... មុត្តន្តិ។ កី វុត្ថំ ហោតិ? ភិក្ខុវេ,
ឥមស្មី ព្យាមមត្តេ កឡើវេវ សញ្ញាការេនបិ វិចិនន្តោ ន កោចិ កិញ្ចិ មុត្តំ វា

មណី វា វេជ្ជរិយំ វា អគុំ វា ចន្ទនំ វា កុដ្ឋមំ វា កប្បុរំ វា វាសចុណ្ណាធិ វា
អណ្តាមត្តម្យិ សុចិការំ បស្សតិ, អថ ខោ បរមទុគ្គន្ធុ ជេតុច្ឆអស្សិរិកទស្សនំ
កេសលោមាធិនាធប្បការំ អសុចិមេវ បស្សតិ, តស្មា ន ឯត្ថ ធន្នោ វា វាគោ វា
ករណីយោ។ យេបិ ឧត្តមង្គេសិរសិ ជាតា កេសា នាម, តេបិ អសុភា ចេវ
អសុចិនោ ច បដិកូលា ច។ សោ ច នេសំ អសុភាសុចិបដិកូលភារោ វណ្ណោតោបិ
សណ្ឋានតោបិ គន្ធតោបិ អាសយតោបិ ឱកាសតោបិ តិ បញ្ចហាការេហិ
វេទិតញោ។ ឯវំ លោមាធិនម្យិ តិ អយមេត្ថ សង្ខេបោ, វិត្តារោ បនវិសុទ្ធិមគ្គ
(វិសុទ្ធិ. ១.៣០៧) វុត្តនយេនេវ វេទិតញោ។ ឥតិ ភគវា ឯកមេកស្មី កោដ្ឋាសេ
បញ្ចបញ្ចប្បកេនេន អនេកបរិយាយេន អសុភកកំ កថេតិ។

អសុកាយ វណ្ណំ ភាសតិ តិ ឧទ្ទមាតកាធិវសេន អសុភមាតិកំ និក្ខិបិត្វា
បទភាជនីយេន តំ វិភជន្តោ វណ្ណោន្តោ អសុកាយ វណ្ណំ ភាសតិ។
អសុភការនាយ វណ្ណំ ភាសតិ តិ យា អយំ កេសាធិសុ វា ឧទ្ទមាតកាធិសុ វា
អជ្ឈត្តហិធាវត្ថុសុ អសុភាការំ គហេត្វា បវត្ថស្ស ចិត្តស្ស ការនា វឌ្ឍនា
ជាតិកម្មំ, តស្សា អសុភការនាយ អាធិសំសំ ទស្សន្តោ វណ្ណំ ភាសតិ, គុណំ
បរិកិត្តេតិ។ សេយ្យបិទំ - “អសុភការនាភិយុត្តោ, ភិក្ខុវេ, ភិក្ខុ កេសាធិសុ វា
វត្ថុសុ ឧទ្ទមាតកាធិសុ វា បញ្ចាត្ថិវិប្បហំ បញ្ចាត្ថិសមន្នាគតំ តិវិធកល្យាណំ
ទសលក្ខណសម្បជ្ជំ បឋមជ្ឈានំ បដិលភតិ។ សោ តំ បឋមជ្ឈានសម្ពាតំ
ចិត្តមញ្ចសំ និស្សាយ វិបស្សនំ វឌ្ឍន្តា ឧត្តមត្ថំ អរហត្ថំ ចាបុណាតី” តិ។

ឥច្ឆាមហំ, ភិក្ខុវេ, អឌ្ឍមាសំ បដិសន្ធិយិ តុន្តិ អហំ, ភិក្ខុវេ, ឯកំ អឌ្ឍមាសំ
បដិសន្ធិយិ តុំ និលយិ តុំ ឯកការេ ហុត្វា វិហរិ តុំ ឥច្ឆាមីតិ អត្តោ។ នាម្ហិ កេនចិ
ឧបសង្កមិតញោ អញ្ញាត្រ ឯកេន បិណ្ឌាចាតនីហារកេនាតិ យោ អត្តនា
បយុត្តវាចំ អកត្វា មមត្តាយ សទ្ទេសុ កុលេសុ បដិយត្តបិណ្ឌាចាតំ នីហរិត្វា

មឃ្លំ ឧបនាមេតិ, តំ បិណ្ឌាចាតនីហារកំ ឯកំ ភិក្ខុំ ឋេបេត្វា នាម្ហិ អញ្ញោន
កេនចិ ភិក្ខុនា វា គហជ្ជេន វា ឧបសង្កម្មិតញ្ចាតិ។

កស្មា បន ឯវមាហាតិ? អតីតេ កិរ បញ្ចសតា មិគលុទ្ធកា មហាតិហិ
នណ្ឌាវាគុរាធិហិ អរញ្ញំ បរិក្ខិបិត្វា ហជ្ជតុដ្ឋា ឯកតោយេវ យាវជីវំ
មិគបក្ខិយាតកម្មេន ជីវិកំ កប្បេត្វា និរយេ ឧប្បន្នា។ តេ តត្ថ បច្ចិត្វា បុព្វេ
កតេន កេនចិទេវ កុសលកម្មេន មនុស្សេសុ ឧប្បន្នា
កល្យាណ្ឌបនិស្សយវសេន សព្វេបិ ភគវតោ សន្តិកេ បព្វជ្ជញ្ចា ឧបសម្មនញ្ចា
លភីសុ។ តេសំ តតោ មូលាកុសលកម្មតោ អរិបក្កវិចារកា អបរាបរេចតនា
តស្មី អឡមាសព្ពន្ធរ អត្ថបក្កមេន ច បរុបក្កមេន ច ជីវិតុបច្ឆេទាយ
ឱកាសមកាសិ។ តំ ភគវា អនុស។ កម្មវិចារកា ច នាម ន សក្កា កេនចិ
បដិពាហិតំ។ តេសុ ច ភិក្ខុសុ បុព្វជ្ជនាបិ អតីតិ,
សោតាបន្នសកទាគាមិអនាគាមិឱណាសវាបិ។ តត្ថ ឱណាសវា
អប្បជិសន្តិកា, ឥតវេ អរិយសាវកា និយតតតិកា សុគតិបរាយណា,
បុព្វជ្ជនាធំ គតិ អនិយតា។

អថ ភគវា ចិន្តេសិ - “ឥមេ អត្តភារេ ជន្នរាគេន មរណភយភីតា ន
សក្ខិស្សន្តិ គតីវិសោធនំ, ហន្ត នេសំ ជន្នរាគប្បហានាយ អសុភកេមំ កថេមិ។
តំ សុត្វា អត្តភារេ វិគតច្ឆន្នរាគតាយ គតិវិសោធនំ កត្វា សគ្គេ បដិសន្ធិ
គណ្ហិស្សន្តិ, ឯវំ តេសំ មម សន្តិកេ បព្វជ្ជា សាត្តិកា ភវិស្សតី” តិ។ តតោ តេសំ
អនុគ្គហាយ អសុភកេមំ កថេសិ កម្មជ្ជានសីសេន, នោ
មរណាវណ្ណាសំវណ្ណានាធិប្បាយេន។ កថេត្វា ច បនស្ស ឯតទហោសិ - “សចេ
ឥមំ អឡមាសំ មំ ភិក្ខុ បស្សិស្សន្តិ, ‘អជ្ឈ ឯកោ ភិក្ខុ មតោ, អជ្ឈ ទ្វេ...បេ... អជ្ឈ
ទសា’ តិ អាគន្ធា អាហោចេស្សន្តិ, អយញ្ច កម្មវិចារកា ន សក្កា មយា វា អញ្ញោន

វា បដិពាហិតំ, ស្វាហំ តំ សុត្វាបិ កី ករិស្សាមិ, កី មេ អនត្ថកេន
អនយព្យសនេន សុតេន, ហន្តាហំ ភិក្ខុនំ អនស្សនំ ឧបគច្ឆាមី” តិ។ តស្មា
ឯវមាហ - “ឥច្ឆាមហំ, ភិក្ខុវេ, អឡមាសំ បដិសល្លិយីតុំ, នាម្ហិ កេនចិ
ឧបសង្កមីតត្ថោ អញ្ញាត្រ ឯកេន បិណ្ឌាចាតនីហារកេនា” តិ។

អបរេ បនាហុ - “បរូបវាធិវជ្ជនត្ថំ ឯវំ វត្វា បដិសល្លិនោ” តិ។ បរេ កិរ
ភគវន្តំ ឧបវទិស្សន្តិ - “អយំ ‘សព្ពញ្ញ អហំ សទ្ធម្មវចក្កវត្ថី’ តិ បដិជានមាណោ
អត្ថនោបិ សាវកេ អញ្ញមញ្ញំ ឃាតេន្តេ និវារេតុំ ន សក្កោតិ, កី អញ្ញំ
សក្ខិស្សតី” តិ? តត្រ បណ្ឌិតា វក្ខន្តិ - “ភគវា បដិសល្លានមនុយុត្តោ ន ឥមំ
បវត្ថី ជានាតិ, កោចិស្ស អាហេយិតាបិ នត្ថិ, សចេ ជានេយ្យ អន្ធា
និវារេយ្យា” តិ។ ឥទំ បន ឥច្ឆាមត្ថំ, បឋមមេវេត្ថ ការណំ។ នាស្សុធាតិ ឯត្ថ
អស្សុធាតិ បទបូរណាមត្ថេ អវជារណាត្ថេ វា និចាតោ, នេវ កោចិ ភគវន្តំ
ឧបសង្កមីតិ អត្ថោ។

អនេកេហិ វណ្ណាសណ្ឋានាធិហិ ការណេហិ វោកាហេ អស្សុតិ
អនេកាការវោកាហេ។ អនេកាការវោកិណ្ណោ អនេកាការេន សម្មិស្សោតិ
វុត្ថំ ហោតិ។ កោ សោ? អសុភការីនានុយោកោ, តំ អនេកាការវោការំ។
អសុភការីនានុយោកមនុយុត្តាវិហារន្តិ យុត្តប្បយុត្តាវិហារន្តិ។
អដ្ឋិយមាធាតិ តេន កាយេន អដ្ឋា ធុត្ថិតា ហោន្តិ។ ហរាយមាធាតិ លដ្ឋមាធា។
ជិគុច្ឆមាធាតិ ជិគុច្ឆំ ឧប្បាទយមាធា។ សត្តហារកំ បរិយេសន្តិ
ជីវិតហារណកសត្ថំ បរិយេសន្តិ។ ន កេវលញ្ច តេ សត្ថំ បរិយេសិត្វា អត្ថនា វា
អត្ថានំ ជីវិតា វោហេបេន្តិ, មិគលណ្ឌិកម្មិ បន សមណកុត្តកំ ឧបសង្កមីត្វា,
“សាធុ នោ, អាវុសោ, ជីវិតា វោហេបេហិ” តិ វទន្តិ។ ឯត្ថ ច អរិយា នេវ

ចាលាភាគីទាំង កើតសុ, ន សមាធិបេសុ, ន សមនុញ្ញា អហេសុ។ បុព្វដ្ឋនា បន
សត្តមកំសុ។

បដិសល្លាណ វុដ្ឋិតោតិ តេសំ បញ្ចន្ធិ ភិក្ខុសតានំ ជីវិតក្ខយប្បត្តការំ
ញាតា តតោ ឯកីការតោ វុដ្ឋិតោ ជានន្តោបិ អជានន្តោវិយ កថាសមុដ្ឋាបនត្ថំ
អាយស្មន្តំ អានន្តំ អាមន្តសិ។ កី នុ ខោ, អានន្ត, តនុក្ខតោវិយ ភិក្ខុសង្ឃោតិ
តតោ, អានន្ត, បុព្វេ ពហូ ភិក្ខុ ឯកតោ ឧបដ្ឋានំ អាគច្ឆន្តិ, ឧទ្ទេសំ បរិបុច្ឆំ
គណ្ហន្តិ, សង្ឃាយន្តិ, ឯកបដ្ឋោតោវិយ អាហមោ ទិស្សតិ។ ឥនានិ បន
អឡមាសមត្តស្ស អច្ចយេន តនុក្ខតោវិយ តនុកោ មន្តោ អប្បកោវិរឡោ
វិយ ជាតោ ភិក្ខុសង្ឃោ។ កី នុ ខោ ការណំ? កី ទិសាសុ បក្កន្តា ភិក្ខុតិ?

អថាយស្មា អានន្តោ កម្មវិចារកេន តេសំ ជីវិតក្ខយប្បត្តិ អសល្លក្ខេន្តោ
អសុភកម្មដ្ឋានានុយោគបច្ចយា បន សល្លក្ខេន្តោ តថា ហិ បន, ភន្តេ
ភគវាតិអាទិ វត្ថា ភិក្ខុនំ អវហត្ថប្បត្តិយា អញ្ញំ កម្មដ្ឋានំ យាចន្តោ, សាធុ, ភន្តេ,
ភគវាតិអាទិមាហា។ តស្សតោ - សាធុ, ភន្តេ, ភគវា អញ្ញំ ការណំ អាចិក្ខតុ,
យេន ភិក្ខុសង្ឃោ អវហត្ថ បតិជ្ឈហេយ្យ។ មហាសមុទ្ធំ ឱរោហណាតិត្ថានិវិយ
អញ្ញានិបិ ទិសានុស្សតិ, ទិសកសិណ, ចតុធាតុវវត្ថាន, ព្រហ្មវិហារ,
អាណាចានស្សតិបកេនានិ ពហុនិ និព្វានោរោហណាកម្មដ្ឋានានិ សន្តិ, តេសុ
ភគវា ភិក្ខុ សមស្សសេត្វា អញ្ញាតំ កម្មដ្ឋានំ អាចិក្ខតុតិ អធិប្បាយោ។

អថ ភគវា តថា កាតុកាមោ យេវ ឧយ្យោជន្តោ តេនហានន្តាតិអាទិមាហា។
តត្ថ វេសាលី ឧបនិស្សយាតិ វេសាលីយំ ឧបនិស្សយ សមន្តា ការុតេបិ
អឡយោជនេបិ យាវតិការិហានន្តិ, តេ សព្វេ សន្និចារតេហិតិ អត្តោ។ សព្វេ
ឧបដ្ឋានសាលាយំ សន្និចារតេត្វាតិ អត្តនា គន្ធី យុត្តដ្ឋានំ សយំ គន្ធា អញ្ញត្ថ
ទហារភិក្ខុ បហិណិក្ខា មុហុត្តនេវ អនវសេសេ ភិក្ខុ ឧបដ្ឋានសាលាយំ សម្មហំ

កត្វា។ យស្សនាធិ, ភន្តេ, ភគវា កាលំ មញ្ញតីតិ ឯត្ថ អយមធិប្បាយោ - ភគវា
ភិក្ខុសង្ឃោ សន្និបតិតោ, ឯស កាលោ ភិក្ខុនំ ធម្មកថំ កាតុំ, អនុសាសនី ធាតុំ,
ឥនាធិ យស្ស តុម្កេ កាលំ ជានាថ, តំ កាតព្វន្តិ។

អថ ខោ ភគវា ភិក្ខុ អាមន្តេសិ, អយម្យំ ខោ, ភិក្ខុវេទិ។ អាមន្តេត្វា ច បន
ភិក្ខុនំ អរហត្តប្បត្តិយា បុព្វេ អាថិក្ខិតអសុភកម្មជ្ជានតោ អញ្ញំ បរិយាយំ
អាថិក្ខត្តោ អាធាចានស្សតិសមាធិតិអាធិមាហ។ តត្ថ
អាធាចានស្សតិសមាធិតិ អាធាចានបរិក្កាហិកាយ សតិយា សទ្ធិ សម្មយុត្តោ
សមាធិ, អាធាចានស្សតិយំ វា សមាធិ, អាធាចានស្សតិសមាធិ។ ភាវិតោតិ
ឧប្បាទិតោ វុឡិតោ វា។ ពហុលីកតោតិ បុនប្បនំ កតោ។ សន្តោ ចេវ បណីតោ
ចាតិ សន្តោ ចេវ បណីតោ ចេវ។ ឧភយត្ថ ឯវសន្តេន និយមោ វេទិតព្ពោ។ កី
វុត្ថំ ហោតិ? អយញ្ញំ យថា អសុភកម្មជ្ជានំ កេវលំ បដិវេជនសេន សន្តព្វា
បណីតព្វា, ឌីឡ្យវិការម្មណាត្តា បន បដិកូលាម្មណាត្តា ច អារម្មណាវសេន នេវ
សន្តំ ន បណីតំ, ន ឯវំ កេនចិ បរិយាយេន អសន្តោ វា អប្បណីតោ វា, អបិច
ខោ អារម្មណសន្តតាយបិ សន្តោ វុបសន្តោ និព្វតោ, បដិវេជសម្ពាតាយ
អន្តសន្តតាយបិ, អារម្មណបណីតតាយ បណីតោ អតិត្តិករោ,
អន្តបណីតតាយបីតិ។ តេន វុត្ថំ “សន្តោ ចេវ បណីតោ ចា”តិ។

អសេចនកោ ច សុខោ ច វិហារោតិ ឯត្ថ បន នាស្ស សេចនន្តិ
អសេចនកោ, អនាសិត្តកោ អព្ពោកិណ្ណោ ចាជិយេក្កោ អាវេណីកោ, នត្តិ
ឯត្ថ បរិកម្មេន វា ឧបចារេន វា សន្តតា, អាធិសមន្មាហារតោ បភុតិ អត្តនោ
សភាវេនេវ សន្តោ ច បណីតោ ចាតិ អត្តោ។ កេចិ “អសេចនកោ”តិ
អនាសិត្តកោ ឌីជវន្តោ, សភាវេនេវ មដុរោ”តិ វេទន្តិ។ ឯវមយំ អសេចនកោ ច

អប្បិធិប្បិធិតក្កលោ កាយិកេតសិកសុខប្បដិលាភាយ សំវត្តនតោ សុខោ ច
វិហារោតិ វេទិតញោ។

ឧប្បន្នប្បន្នេតិ អវិក្ខម្ពិតេ។ ចាបកេតិ លាមកេ។ អកុសលេ ធម្មេតិ
អកោសល្លសម្ពុតេ ធម្មេ។ ឋានសោ អន្តរជាបេតិ ខណ្ឌេន អន្តរជាបេតិ
វិក្ខម្ពិតិ។ រូបសមេតិ តិ សុដ្ឋ ឧបសមេតិ, និព្វេជភាគិយត្តា អនុបុព្វេន
អរិយមគ្គុទ្ធិប្បត្តោ សមុច្ឆន្ទតិ, បដិប្បស្សម្ពេតិ តិ វុត្តំ ហោតិ។ គិម្ពានំ បដិមេ
មាសេតិ អាសាឡិមាសេ។ ឧហតំ រដោជល្លន្តិ អដ្ឋ មាសេ វាតាតបសុក្ខាយ
កោមហីសាធិបាធិប្បហារសម្ពិជ្ជាយ បថវិយា ឧទ្ធិ ហតំ ឧហតំ អាកាសេ
សមុច្ឆិតំ រជញ្ច រេណុញ។ មហា អកាលមេយោតិ សព្វំ នកំ អដ្ឋោត្តិវត្តា
ឧដ្ឋិតោ អាសាឡិដុល្លាបក្ខេ សកលំ អឡមាសំ វស្សនកមេយោ។ សោ ហិ
អសម្បត្ត វស្សកាលេ ឧប្បន្នត្តា អកាលមេយោតិ ឥធម អធិប្បតោ។ ឋានសោ
អន្តរជាបេតិ រូបសមេតិ តិ ខណ្ឌេន អនុស្សនំ នេតិ បថវិយំ សន្និសីទាបេតិ។
ឯវមេវ ខោតិ ឧបម្ពនិទស្សនមេតំ។ តតោ បរំ វុត្តនយមេវ។

១០. កិមិលសុត្តវណ្ណាន

៩៨៦. ទសមេ កិមិលាយន្តិ ឯវនាមកេ នគរេ។ ឯតទរោចាតិ ថេរោ កិរ
ចិន្តេសិ - “អយំ ទេសនា នយថានុសន្និកា កតា, យថានុសន្និ កមេស្សាមី” តិ
ទេសនានុសន្និ យជេន្តោ ឯតំ អរោចេ។ កាយញ្ញតវន្តិ បថវិអាធិសុ កាយេសុ
អញ្ញតរំ វនាមិ វាយោកាយំ វនាមីតិ អត្ថោ។ អថ វា ចក្ខាយតនំ... បេ....
កតឡី កាវោ អាហារោតិ បញ្ចវិសតិ រូបកោដ្ឋាសា រូបកាយោ នាម, តេសុ
អាណាចានំ ដោដ្ឋញ្ញាយតនេ សង្កហិតត្តា កាយញ្ញតរំ ហោតិ, តស្មាបិ
ឯវមាហា។ តស្មាតិហាតិ យស្មា ចត្វសុ កាយេសុ អញ្ញតរំ វាយោកាយំ,
បញ្ចវិសតិ កោដ្ឋាសេ វា រូបកាយេ អញ្ញតរំ អាណាចានំ អនុបស្សតិ, តស្មា

កាយ កាយានុបស្សនីតិ អត្ថោ ឯវំ សព្វត្ថ អត្ថោ វេទិតញ្ចោ វេទនាញ្ចតន្តិ
តិសុ វេទនាសុ អញ្ចតនំ, សុខវេទនំ សន្ធាយេតំ វុត្តំ។

សាធុកំ មនសិការន្តិ បីតិបដិសំវេទិតាទិវសេន ឧប្បន្នំ សុន្ទរំ មនសិការំ។
កី បន មនសិការោ សុខា វេទនា ហោតីតិ? ន ហោតិ, ទេសនាសីសំ បនេតំ។
យថេវ ហិ “អនិច្ចសញ្ញាភាវនានុយោគមនុយុត្តា”តិ (ម. និ. ៣.១៤៧) ឯត្ថ
សញ្ញាណមេន បញ្ញា វុត្តា, ឯវមិធាបិ មនសិការនាមេន ឈានវេទនា វុត្តាតិ
វេទិតញ្ចោ ឯតស្មិញ្ចា ចតុក្កេ បឋមបទេ បីតិសីសេន វេទនា វុត្តា, ធុតិយបទេ
សុខន្តិ សរូបេនេវ វុត្តា។ ចិត្តសង្ខារបទទ្វយេ “សញ្ញា ច វេទនា ច ចេតសិកា
ឯតេ ធម្មា ចិត្តប្បជិតា ចិត្តសង្ខារា”តិ (បដិ. ម. ១.១៧៤) វចនតោ “វិតក្កវិចារេ
វេបេត្វា សព្វេបិ ចិត្តសម្បយុត្តកា ធម្មា ចិត្តសង្ខារេ សង្កហិតា”តិ វចនតោ
ចិត្តសង្ខារនាមេន វេទនា វុត្តា។ តំ សព្វំ មនសិការនាមេន សង្កហិតា ឥធ
“សាធុកំ មនសិការ”ន្តិ អាហា។

ឯវំ សន្តេបិ យស្មា ឯសា វេទនា អារម្មណំ ន ហោតិ, តស្មា វេទនានុបស្សនា
ន យុជ្ជតីតិ។ នោ ន យុជ្ជតិ, មហាសតិបដ្ឋានាទីសុបិ ហិ តំ តំ សុខាទីនំ វុត្តំ
អារម្មណំ កត្វា វេទនា វេទយតិ, តំ បន វេទនាបវត្តិ ឧបាទាយ “អហំ
វេទយាមី”តិ វេហារមត្តំ ហោតិ, តំ សន្ធាយ “សុខំ វេទនំ វេទយមាណោ សុខំ
វេទនំ វេទយាមី”តិអាទិ វុត្តំ។ អបិច “បីតិប្បដិសំវេទី”តិអាទីនំ
អត្តវណ្ណោនាយមេតស្ស បរិហារោ វុត្តោយេវ។ វុត្តញ្ចេតំ វិសុទ្ធិមគ្គេ -

“ធូហាការេហិ បីតិ បដិសំវិទិតា ហោតិ - អារម្មណតោ ច
អសម្មាហតោ ច។ កថំ អារម្មណតោ បីតិ បដិសំវិទិតា ហោតិ?
សប្បីតិកេ ទ្វេ ឈានេ សមាបដ្ឋតិ, តស្ស សមាបត្តិក្ខណោ
ឈានបដិលាភេន អារម្មណតោ បីតិ បដិសំវិទិតា ហោតិ អារម្មណស្ស

បដិសំវិទិតត្តា។ កថំ អសម្មាហតោ បីតិ បដិសំវិទិតា ហោតិ?
សប្បីតិកេ ទ្វេ ឈានេ សមាបដ្ឋិតា វុដ្ឋាយ ឈានសម្បយុត្តបីតិ ខយតោ
វយតោ សម្មសតិ, តស្ស វិបស្សនាក្ខណោ លក្ខណាប្បដិវេជន
អសម្មាហតោ បីតិ បដិសំវិទិតា ហោតិ។ វុត្តញ្ញោតំ បដិសម្ពិទ្ធាយំ (បដិ.
ម. ១.១៧២) “ធីយំ អស្សាសវសេន ចិត្តស្ស ឯកគ្គតំ អវិក្ខេបំ បដានតោ
សតិ ឧបដ្ឋិតា ហោតិ, តាយ សតិយា តេន ញ្ញាណោន សា បីតិ
បដិសំវិទិតា ហោតី”តិ។ ឯតេនេវ នយេន អវសេសបទានិបិ អត្ថតោ
វេទិតញ្ញានី”តិ។

ឥតិ យថេវ ឈានបដិលាភេន អារម្មណតោ បីតិសុខចិត្តសម្ពាទ
បដិសំវិទិតា ហោតិ, ឯវំ ឥមិនាបិ ឈានសម្បយុត្តន
វេទនាសម្ពាទមនសិការបដិលាភេន អារម្មណតោ វេទនា បដិសំវិទិតា
ហោតិ។ តស្មា សុវុត្តមេតំ “វេទនាសុ វេទនាទុបស្សី ភិក្ខុ តស្មី សមយេ
វិហរតី”តិ។

នាហំ, អាណន្ទ, មុជ្ជស្សតិស្ស អសម្បជានស្សតិ ឯត្ថ អយមធិប្បាយោ -
យស្មា “ចិត្តបដិសំវេទី អស្សាសិស្សាមី”តិអាទិនា នយេន បវត្តោ ភិក្ខុ កិញ្ញាបិ
អស្សាសបស្សាសនិមិត្តមារម្មណំ ករោតិ, តស្ស បន ចិត្តស្ស អារម្មណ
សតិញ្ញា សម្បជញ្ញា ឧបដ្ឋាបេត្វា បវត្តនតោ ចិត្ត ចិត្តាទុបស្សីយេវ នាមេស
ហោតិ។ ន ហិ មុជ្ជស្សតិស្ស អសម្បជានស្ស អាណាចានស្សតិសមាធិការវេនា
អត្ថិ, តស្មា អារម្មណតោ ចិត្តបដិសំវិទិតវសេន “ចិត្ត ចិត្តាទុបស្សី ភិក្ខុ តស្មី
សមយេ វិហរតី”តិ។

សោ យំ តំ ហោតិ អភិជ្ឈាទោមនស្សនំ បហានំ, តំ បញ្ញាយ ទិស្វា សាធុកំ
អជ្ឈបេត្តិតា ហោតីតិ ឯត្ថ អភិជ្ឈា កាមច្ចន្តនីវរណមេវ, ទោមនស្សវសេន

ព្យាបាទនឹងរណំ ទស្សិតំ។ ឥទ្ធិញ្ញំ ចតុក្កំ វិបស្សនាវសេនេវ វុត្ថំ, ធម្មានុបស្សនា
ច នឹងរណាបញ្ញាទិវសេន បញ្ញាវិជា ហោតិ, តស្សា នឹងរណាបញ្ញំ អាទិ, តស្សាបិ ឥទ្ធ
នឹងរណាទ្វយំ អាទិ។ ឥតិ ធម្មានុបស្សនាយ អាទី ទស្សេតុំ

អភិជ្ឈាទោមនស្សនន្តិ អាហា។ បហានន្តិ អនិច្ចានុបស្សនាយ និច្ចសញ្ញា
បដហតីតិ វេរំ បហានករញ្ញាណំ អធិប្បតំ។ តំ បញ្ញាយ ទិស្វាតិ តំ
អនិច្ចារិកានិរោធបដិនិស្សក្កញ្ញាណាសម្ពាតំ បហានញ្ញាណំ អបរាយ
វិបស្សនាបញ្ញាយ, តម្បិ អបរាយាតិ វេរំ វិបស្សនាបរម្មវំ ទស្សេតិ។
អជ្ឈបេក្ខិតា ហោតីតិ យញ្ញស្ស បថបដិបន្នំ អជ្ឈបេក្ខិតិ, យញ្ញ ឯកតោ
ឧបជ្ជានំ អជ្ឈបេក្ខិតិ ទិដា អជ្ឈបេក្ខិតិ នាម។ តត្ថ
សហជាតានម្បិអជ្ឈបេក្ខិតា ហោតិ អារម្មណាស្សាបិ អជ្ឈបេក្ខិតា។ ឥធ
អារម្មណា អជ្ឈបេក្ខិតា អធិប្បតា។ តស្មាតិហានន្តាតិ យស្មា “អនិច្ចានុបស្សី
អស្សាសិស្សាមី” តិអាទិនា នយេន បវត្តោ ន កេវលំ នឹងរណាទិដម្មេ,
អភិជ្ឈាទោមនស្សសីសេន បន វុត្តានំ ធម្មានំ បហានករញ្ញាណម្បិ បញ្ញាយ
ទិស្វា អជ្ឈបេក្ខិតា ហោតិ, តស្មា ធម្មេសុ ធម្មានុបស្សី ភិក្ខុ តស្មី សមយេ
វិហារតីតិ វេទិតញ្ញោ។

ឯវមេវ ខោតិ ឯត្ថ ចតុមហាបថោវិយ ធម អាយតនានិ ទដ្ឋញ្ញានិ។ តស្មី
បំសុបុញ្ញោវិយ ធម្មេ អាយតនេសុ កិលេសា។ ចតុហិ ទិសាហិ អាគច្ឆន្តា
សកជរថាវិយ ចតុសុ អារម្មណេសុ បវត្តោ ចត្តារោ សតិបដ្ឋានា។ ឯកេន
សកជេន វា រថេន វា បំសុបុញ្ញស្ស ឧបហាននំ វិយ កាយានុបស្សនាទិហិ
ចាបកានំ អកុសលានំ ធម្មានំ ឧបយាតោ វេទិតញ្ញោតិ។

ឯកធម្មវត្តោ បឋមោ។

២. ទុតិយវត្តោ

១-២. ឥន្ទ្រានុសុត្តន្តបិដក

៩៨៧-៩៨៨. ធុតិយវគ្គសូត្រ បឋមេ ឯវំ ព្យាករេយ្យថាតិ កស្មា អត្តនោ
វិហារសមាបត្តិ អាចិក្ខតិ? ឧទារម្ហមោចនត្ថំ។ សចេ ហិ តេ “ន ជាធាមា”តិ
វនេយ្យំ, អថ នេសំ តិក្ខិយា “តុម្ពេ អសុកសមាបត្តិយា នាម នោ សត្តា
តេមាសំ វិហាសំ”តិបិ ន ជាធាម, អថ កស្មា នំ ឧបជ្ឈហន្តា វិហរថា”តិ ឧទារម្ហំ
អាហេបេយ្យំ, តតោ មោចនត្ថំ ឯវមាហ។

អថ កស្មា យថា អញ្ញត្ថ “សតោវ អស្សសតិ, ធីយំ វា អស្សសន្តោ”តិ (ធី. និ.
២.៣៧៤; ម. និ. ១.១០៧; សំ. និ. ៥.៩៧៧) ឯវ-វាការោ វុត្តោ។ ឯវំ ឥធន វុត្តោតិ?
ឯកន្តសន្តត្តា។ អញ្ញោសញ្ញា អស្សសោ វា ចាកដោ ហោតិ បស្សសោ វា,
ភគវតោ ឧភយម្បេតំ ចាកដមេវ និច្ចំ ឧបជ្ឈិតស្សតិកាយាតិ ឯកន្តសន្តត្តា ន
វុត្តោ។ អថ “សិក្ខាមី”តិ អវត្ថា កស្មា “អស្សសាមី”តិ ឯត្ថកមេវ វុត្តន្តិ?
សិក្ខិតព្ពាភាវា។ សត្ត ហិ សេខា សិក្ខិតព្ពាភាវា សេខា នាម, ជីណាសវា
សិក្ខិតព្ពាភាវា អសេខា នាម, តថាគតា អសិក្ខិតព្ពា អសេក្ខា នាម នត្ថិ
តេសំ សិក្ខិតព្ពាភិច្ឆន្តិ សិក្ខិតព្ពាភាវា ន វុត្តំ។ ធុតិយំ ឧត្តានមេវ។

៣-១០. បឋមអានន្ទសុត្តន្តបិដក

៩៨៩-៩៩០. តតិយេ បរិចិនតិកិ អនិច្ចាទិវសេន បរិចិនតិ។ ឥតរំ បទទ្ធយំ
ឯតស្សេវ វេវចនំ។ និរាមិសាតិ និក្ខិលេសា
កាយិកចេតសិកន្តបឋមស្សន្ទិយា កាយោបិ ចិត្តម្បិ បស្សម្ហតិ។
សមាធិយតិកិ សម្មា បឋយតិ, អប្បនាចិត្តំ វិយ ហោតិ។ អជ្ឈបេក្ខិតា
ហោតិកិ សហជាតអជ្ឈបេក្ខនាយ អជ្ឈបេក្ខិតា ហោតិ។

ឯវំ ចុទ្ធសវិជេន កាយបរិក្កាហកស្ស ភិក្ខុនោ តស្មី កាយេ សតិ
 សតិសម្ពោជ្ឈង្គោ, តាយ សតិយា សម្មយុត្តញ្ញាណំ ធម្មវិបយសម្ពោជ្ឈង្គោ,
 តំសម្មយុត្តមេវ កាយិកចេតសិកវីរិយំ វីរិយសម្ពោជ្ឈង្គោ,
 បីតិបស្សន្ធិចិត្តកក្កតា បីតិបស្សន្ធិសមាធិសម្ពោជ្ឈង្គោ, ឥមេសំ ធន្នំ
 ពោជ្ឈង្គានំ អនោសក្កនអនតិវត្តនសម្ពោតោ មជ្ឈត្តាការោ
 ឧបេក្ខាសម្ពោជ្ឈង្គោ។ យថេវ ហិ សមប្បវត្តេសុ អស្សេសុ សារថិនោ “អយំ
 ឡីយតី” តិ តុទនំ វា, “អយំ អតិធាវតី” តិ អាកក្ខនំ វា នត្ថិ, កេវលំ ឯវំ
 បស្សមានស្ស បីតាការោវ ហោតិ, ឯវមេវ ឥមេសំ ធន្នំ ពោជ្ឈង្គានំ
 អនោសក្កនអនតិវត្តនសម្ពោតោ មជ្ឈត្តាការោ ឧបេក្ខាសម្ពោជ្ឈង្គោ នាម
 ហោតិ។ ឯត្តារតា កី កថិតំ? ឯកចិត្តក្ខណិកា នាធាសវសលក្ខណា
 វិបស្សនាពោជ្ឈង្គោ នាម កថិតា។

វិវេកនិស្សិតន្តិអាទីនិ វុត្តត្ថានេវ។ ឯត្ថ បន សោឡសក្ខត្តកា
 អាធាចានស្សតិ មិស្សកា កថិតា, អាធាចានមូលកា សតិបដ្ឋានា បុព្វភាគា,
 តេសំ មូលក្ខតា អាធាចានស្សតិ បុព្វភាគា។ ពោជ្ឈង្គមូលកា សតិបដ្ឋានា
 បុព្វភាគា, តេបិ ពោជ្ឈង្គា បុព្វភាគាវ។ វិជ្ជាវិមុត្តិបូរកា បន ពោជ្ឈង្គា
 និព្វត្តិតលោកុត្តរា, វិជ្ជាវិមុត្តិយោ អរិយជលសម្មយុត្តា។ វិជ្ជា វា
 ចតុត្ថមគ្គសម្មយុត្តា, វិមុត្តិ ជលសម្មយុត្តាតិ។ ចតុត្ថបញ្ចមនដ្ឋានិបិ ឥមិនាវ
 សមានបរិច្ឆេទានិ។ សេសំ សព្វត្ថ ឧត្តានមេវាតិ។

អាធាចានសំយុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

១១. សោតាបត្តិសំយុត្តំ

១. វេឡុទ្ធាវត្តោ

១. ចក្ខុវិស័យរាជសុត្តន្តបិដក

៩៩៧. សោតាបត្តិសំយុត្តសង្ឃ បឋមេ កិញ្ចាបិ អនុគ្គហាគរហាលោសុ
និចាតោ។ ចតុន្ទញ្ចា មហាធិចានំ ឥស្សរិយាធិបច្ចំ រជ្ជំ អនុគ្គណ្ណោ ចតុន្ទញ្ចា
អចាយានំ អប្បហ័នភារំ គរហន្តោ សត្តា “កិញ្ចាបិ, ភិក្ខុវេ, រាជា
ចក្ខុវត្ថុ” តិអាធិមាហា។ តត្ថ ចតុន្ទំ ធិចានន្តិ ទ្វិសហស្សនិបបរិវារានំ ចតុន្ទំ
មហាធិចានំ។ ឥស្សរិយាធិបច្ចន្តិ ឥស្សរភារោ ឥស្សរិយំ, អធិបតិភារោ
អាធិបច្ចំ, ឥស្សរិយំ អាធិបច្ចំ ឯតស្មី រដ្ឋេ, ន ធនេនភេទនន្តិ ឥស្សរិយាធិបច្ចំ។
កាវេត្វាតិ ឯវរូបំ រជ្ជំ បរត្តាបេត្វា។ កិញ្ចាបិ, ភិក្ខុវេ, អរិយសាវកោតិ ឯត្ថ
អនុគ្គហាបសំសាសុ និចាតោ។ បិណ្ឌិយាលោបេន ហិ យាបនំ អនុគ្គហន្តោ
ចតុន្ទញ្ចា អចាយានំ បហ័នភារំ បសំសន្តោ សត្តា “កិញ្ចាបិ, ភិក្ខុវេ,
អរិយសាវកោ” តិអាធិមាហា។ តត្ថ នន្តកានីតិ អនន្តកានិ។ តេរសហត្ថោបិ ហិ
វត្ថុសាដកោ ទសេន្ទេនតោ បដ្ឋាយ នន្តកន្តេវ សង្ខំ គប្បតិ។

អវេច្ចប្បសាទេនាតិ អចលប្បសាទេន។ សោ បនាយំ បសាទោ កី ឯកោ,
អនេកោតិ? ឯកោវ, សោ មគ្គេន អាគតប្បសាទោ។ យេសុ បន វត្ថុសុ អបុព្វំ
អចរិមំ រុហតិ, តេសំ វសេន “ពុទ្ធអវេច្ចប្បសាទេនា” តិអាធិនា នយេន តិជា
វុត្តោ។ យស្មា ច ឯកោ, តស្មាវ និដ្ឋានាករណោ ហោតិ។ អរិយសាវកស្ស ហិ
ពុទ្ធយេវ បសាទោ ច បេមញ្ចា ការវញ្ចា មហន្តំ, ន ធម្មេ វា សង្ខេវ វា, ធម្មេយេវ វា
មហន្តំ, ន ពុទ្ធវា សង្ខេវ វា, សង្ខេវយេវ វា មហន្តំ, ន ពុទ្ធវា ធម្មេ វាតិ ឯតំ នត្ថិ។
ឥតិបិ សោ ភគវាតិអាធិនិវិសុទ្ធិមគ្គេវិត្តាវតានេវ។

អរិយកន្តេហិតិ អរិយានំ កន្តេហិ បិយេហិ មនាបេហិ។ បញ្ចា ហិ សីលានិ
កវន្តរគតាបិ អរិយា ន កោបេន្តិ, ឯវំ តេសំ បិយានិ។ តានិ សន្ធាយេតំ វុត្តំ។
អឧណ្ណោហិតិអាធិ សទិសវសេន វុត្តំ។ មុខវជ្ជិយញ្ចិ ជិន្នេកទេសា ចាតិ ខណ្ឌាតិ

វុច្ចតិ, មជ្ឈេ ភិក្ខុ ជិក្ខុតិ, ឯកស្មី បទេសេ វិសភាគវណ្ណា ភាវី សពលាតិ,
នាណាពិន្ទុចិត្តា កម្មាសាតិ, ឯវមេវ បដិចាជិយា អាទិម្ហ វា អន្តេ វា ភិក្ខុ សីលំ
ខណ្ឌំ នាម, មជ្ឈេ ភិក្ខុ ជិក្ខុ, យត្ថ កត្តចិ ទិក្ខុ វា តិណ្ឌំ វា បដិចាជិយា ភិក្ខុត្តា
សពលំ, ឯកន្តរំ ភិក្ខុ កម្មាសំ។ តេសំ ទោសានំ អភាវេន អខណ្ឌាទិតា
វេទិតញ្ចា។ ភុជិស្សេហិតិ ភុជិស្សការកេហិ។ វិញ្ញាប្បសត្តេហិតិ ពុទ្ធាទីហិ
វិញ្ញាហិ បសំសិតេហិ។ អបរាមជ្ឈេហិតិ “ឥទំ នាម តយា កតំ, ឥទំ វីតិក្កន្ត” ត្ថិ
ឯវំ បរាមសិតុំ អសក្កុណោយេហិ។ សមាធិសំវត្ថនិកេហិតិ អប្បនាសមាធិ
ឧបចារសមាធិ វា សំវត្ថេតុំ សមត្ថេហិ។

២. ព្រាហ្មចរិយោកធសុត្តវណ្ណនា

៩៩៨. ធុតិយេ យេសំ សទ្ធាតិ បទេន ពុទ្ធេ បសាទោ គហិតោ។ សីលន្តិ
បទេន អរិយកន្តានិ សីលានិ គហិតានិ។ បសាទោតិ បទេន សង្ខេ បសាទោ
គហិតោ។ ធម្មទស្សនន្តិ បទេន ធម្មេ បសាទោ គហិតោតិ ឯវំ ចត្តារិ
សោតាបត្តិយដ្ឋានិ វុត្តានិ។ កាលេន បច្ឆេន្តិតិ កាលេន ចាបុណ្ណន្តិ។
ព្រាហ្មចរិយោកធិសុខន្តិ ព្រាហ្មចរិយំ ឱកាហិតា បិតំ ឧបរិមគ្គត្ថយសម្បយុត្តំ
សុខំ។ យោ បទេស កាថាយ អាគតោ បសាទោ, សោ កតរបសាទោ ហោតីតិ។
តិបិដកច្ចឡាភយត្ថេរោ តាវ “មគ្គបសាទោ” តិ អាហា, តិបិដកច្ចឡនាគតេរោ
“អាគតមគ្គស្ស បច្ឆវេក្ខណាប្បសាទោ” តិ។ ឧភោបិ ថេរា បណ្ឌិតា ពហុស្សតា,
ឧភិក្ខុំ សុភាសិតំ។ មិស្សកប្បសាទោ ឯសោតិ។

៣. ជីយាវុទ្ធាសកសុត្តវណ្ណនា

៩៩៩. តតិយេ តស្មាតិ យស្មា ចត្វសុ សោតាបត្តិយដ្ឋេសុ សន្តិស្សសិ,
តស្មា។ វិជ្ជាភាគិយេតិ វិជ្ជាកោដ្ឋាសិកេ។ សព្ពសម្ពាវេស្វតិ សព្ពេសុ

តែភូមិកសិដ្ឋានស្រូវ ឯវេសស្រូវ ឧបរិ តិណ្ណំ មគ្គានំវិបស្សនា កថិតាវិយាតន្តិ
ទុក្ខំ។

៤-៥. បឋមសារិបុត្តសុត្តាន្តវណ្ណនា

១០០០-១០០១. ចតុត្ថ ឧត្តានមេវ។ បញ្ចមេ សោតាបត្តិយង្គន្តិ សោតាបត្តិយា
បុព្វភាគបដិលាភង្គំ។ ពុទ្ធវេ អវេច្ចប្បសាទាទយោ បន បដិលទ្ធកុណា
សោតាបន្នស្ស អង្គា នាម, តេបិ បន សោតាបត្តិយង្គន្តិ អាគតា។ តត្រាយំ
ទ្វិន្ទម្យី វេទនត្ថោ - សប្បវិសេ សេវន្តោ ភជន្តោ បយិរុចាសន្តោ ធម្មំ សុណន្តោ
យោនិសោ មនសិករោ ធម្មានុធម្មំ បុព្វភាគបដិបទំ បដិបជ្ជន្តោ សោតាបត្តិ
បដិលភតីតិ សប្បវិសសំសេវាទយោ សោតាបត្តិអត្ថាយ អង្គន្តិ
សោតាបត្តិយង្គំ នាម, ឥតវេ បឋមមគ្គសង្ខតាយ សោតាបត្តិយា អង្គន្តិបិ
សោតាបត្តិយង្គំ, បដិវិទូសោតាបត្តិមគ្គស្ស សោតាបត្តិមគ្គោ អង្គន្តិបិ
សោតាបត្តិយង្គំ។

៦. ធម្មតិសុត្តវណ្ណនា

១០០២. ធម្មេ សាធុកេ បដិវសន្តិទិ សាធុកនាមកេ អត្ថនោ ភោគតាមកេ
វសន្តិ។ តេសុ ឥសិទត្ថោ សកទាតាមី, បុរាណោ សោតាបន្តោ សទាវសន្តុដ្ឋោ។
មគ្គេ បុរិសំ វេបេសុន្តិ តេសំ កិវ តាមទ្វារេន ភគវតោ គមនមគ្គោ។ តស្មា
“ភគវា កាលេ វា អកាលេ វា អម្ពាភំ សុត្តានំ វា បមត្តានំ វា គច្ឆេយ្យ, អថ
បស្សិតុំ នលកេយ្យាមា”តិ មគ្គមជ្ឈេ បុរិសំ វេបេសុំ។

អនុពន្ធិស្វតិ ន ទូរតោវ បិដ្ឋិតោ បិដ្ឋិតោ អនុពន្ធិសុ, ភគវា បន
សកជមគ្គស្ស មជ្ឈេ ជង្គមគ្គេន អគមាសិ, ឥតវេ ឧកោសុ បស្សេសុ
អនុគច្ឆន្តា អគមសុ។ មគ្គា ឱក្ខម្ហាតិ ពុទ្ធានញ្ចា កេនបិ សទ្ធិ គច្ឆន្តានំយេវ

បដិសន្ធាវំ កាតុំ វុដ្ឋតិ កេនចិ សទ្ធិ បិតកានំ, កេនចិ សទ្ធិ ទិវសភាគំ
និសីទ្ធានំ។ តស្មា ភគវា ចិន្តេសិ - “ឥមេហិ មេ សទ្ធិ កច្ឆន្តស្ស បដិសន្ធាវំ កាតុំ
អយុត្តំ, បិតកេនចិ កាតុំ ន យុត្តំ, ឥមេ ហិ មយ្ហំ សាសនេ សាមិនោ
អាគតជលា។ ឥមេហិ សទ្ធិ និសីទិទ្វាវ ទិវសភាគំ បដិសន្ធាវំ ករិស្សាមី” តិ មគ្គា
ឡិក្ខម្ហ យេន អញ្ញាតវំ រុក្ខមូលំ តេនុបសង្កមិ។

បញ្ញាត្ត អាសនេ និសីទិទិ តេ កិវ ធន្តចាហានំ កត្តរទណ្ឌំ
ចាទព្ពញ្ញានតេលាទិនិ ចេវ អដ្ឋវិធម្ហា ចានកំ សរភចាទបល្ល័ង្កញ្ញា គាហាបេត្វា
អគមំសុ, អាគតំ បល្ល័ង្កម្យ បញ្ញាបេត្វា អទំសុ, សត្តា តស្មី និសីទិ។ ឯកមន្តំ
និសីទិស្វតិ សេសានិ ធន្តចាហានាទិនិ ភិក្ខុសង្ឃស្ស ទេថាតិ វត្វា សយម្យិ
ភគវន្តំ វន្តិទ្វា ឯកមន្តំ និសីទិសុ។

សាវត្ថិយា កោសលេសុ ចារិកំ បក្កមិស្សតីតិអាទិ សព្វំ
មជ្ឈិមបទេសវសេន វុត្តំ។ កស្មា? និយតត្តា។ ភគវតោ ហិ ចារិកាចរណាម្យិ
អរុណុដ្ឋាបនម្យិ និយតំ, មជ្ឈិមបទេសេយេវ ចារិកំ ចរតិ, មជ្ឈិមទេសេ អរុណំ
ឧដ្ឋបេតីតិ និយតត្តា មជ្ឈិមទេសវសេន វុត្តំ។ អាសន្នេ នោ ភគវា ករិស្សតីតិ
ឯត្ថ ន កេវលំ អាសន្នត្តាយេវ តេសំ សោមនស្សំ ហោតិ, អថ ខោ “ឥទានិ ទានំ
ទាតុំ កន្ទមាលាទិហិ បូជំ កាតុំ ធម្មំ សោតុំ បញ្ចំ បុច្ឆិតុំ លភិស្សាមា” តិ តេសំ
សោមនស្សំ ហោតិ។

តស្មាតិហ ជបតយោ សម្ពាធា យរាវាសោតិ ជបតយោ យស្មា តុម្ហាកំ
មយិ ទ្វីភូតេ អនប្បកំ ទោមនស្សំ, អាសន្នេ អនប្បកំ សោមនស្សំ ហោតិ,
តស្មាបិ វេទិតព្ពមេតំ “សម្ពាធា យរាវាសោ” តិ។ យរាវាសស្ស ហិ ទោសេន
តុម្ហាកំ ឯវំ ហោតិ។ សចេ បន យរាវាសំ បហាយ បព្ពជិតា, អថ ឯវំ វោ មយា
សទ្ធិយេវ កច្ឆន្តានញ្ញា អាគច្ឆន្តានញ្ញា តំ ន ភវេយ្យាតិ ឥមមត្តំ ទីបេន្តោ

ឯវេទាហ។ តត្ថ សកិញ្ចនសបលីពោធដ្ឋន សម្ពាធា វេទិតញ្ច។ មហាវាសេ
វសន្តស្សបិ ហិ សកិញ្ចនសបលីពោធដ្ឋន យវាវាសោ សម្ពាធាវ។ រជាបថោតិ
រាគនោសមោហាវជានំ អាបថោ, អាគមនដ្ឋានន្តិ អត្ថោ។ អញ្ចោកាសោ បព្ពដ្ឋាតិ
បព្ពដ្ឋា បន អកិញ្ចនអបលីពោធដ្ឋន អញ្ចោកាសោ។ ចតុរតនិកេបិ ហិ គព្វ
ទ្ធិន្តំ ភិក្ខុនំ បល្លង្កេន បល្លង្កំ យដេត្វា និសិទ្ធានម្បិ អកិញ្ចនអបលីពោធដ្ឋន
បព្ពដ្ឋា អញ្ចោកាសោ នាម ហោតិ។ អលញ្ច បន វោ ឧបតយោ អប្បមាធាយាតិ
ឯវំ សម្ពាធយ យវាវាសេ វសន្តានំ តុម្ហាកំ អប្បមាធមេវ កាតុំ យុត្តន្តិ អត្ថោ។

ឯកំ បុរតោ ឯកំ បច្ឆតោ និសីទាបេមាតិ តេ កិរ ទ្វេបិ ជនា
សញ្ញាលង្ការបដិមណ្ឌិតេសុ ទ្វិសុ នាគេសុ តា ឥត្ថិយោ ឯវំ និសីទាបេត្វា រញ្ជោ
នាគំ មជ្ឈេ កត្វា ឧកោសុ បស្សេសុ គប្បន្តិ, តស្មា ឯវមាហំសុ។ នាគោបិ
រក្ខិតញ្ចោតិ យថា កិញ្ចិវិសេវិតំ ន ករោតិ, ឯវំ រក្ខិតញ្ចោ ហោតិ។ តាបិ
ភគិនិយោតិ យថា បមាទំ នាបដ្ឋន្តិ, ឯវំ រក្ខិតញ្ចោ ហោតិ។ អត្ថាបិ តិ
សិតហសិតកបិតវិបេក្ខិតាធិនិ អករោន្តេហិ អត្ថាបិ រក្ខិតញ្ចោ ហោតិ។
(តេហិ តថា ករោន្តេហិ ន អត្ថាបិ រក្ខិតញ្ចោ ហោតិ)។ តថា ករោន្តេហិ
“សាមិទុញ្ចោ ឯសោ” តិ និគ្គហោតញ្ចោ ហោតិ។ តស្មាតិហ ឧបតយោតិ យស្មា
តុម្កេ រាជា និច្ចំ រាជភណ្ឌំ បដិច្ឆាបេតិ, តស្មាបិ សម្ពាធយ យវាវាសោ រជាបថោ។
យស្មា បន បំសុក្ខលិកភិក្ខុំ ឯវំ បដិច្ឆាបេត្តោ នត្ថិ, តស្មា អញ្ចោកាសោ បព្ពដ្ឋា។
ឯវំ សព្ពត្ថាបិ អលញ្ច បន វោ ឧបតយោ អប្បមាធាយ អប្បមាធមេវ ករោថាតិ
នស្សេតិ។

មុត្តចាគោតិ វិស្សជ្ជចាគោ។ បយតចាណីតិ អាគតាគតានំ ធានត្ថាយ
ធាតហត្ថោ។ វោស្សគ្គរតោតិ វោស្សគ្គសម្ពាធយ ចាគេ រតោ។ យាចយោគោតិ
យាចិតព្ពកយុត្ថោ។ ធានសិវិភាគរតោតិ ធានេន ចេវ អប្បមត្តកម្បិ កិញ្ចិ

លទ្ធា តតោបិ សំវិភាគេ រតោ។ អប្បជីវិតត្ថន្តិ “ឥទំ អម្ពានំ ភវិស្សតិ, ឥទំ ភិក្ខុន” ត្ថិ ឯវំ អកតវិភាគំ, សត្តំ ធាតព្ថមេវ ហុត្វា បិតន្តិ អត្តោ។

៧. វេទ្យទ្វារយ្យសុត្តន្តវណ្ណនា

១០០៣. សត្តមេ វេទ្យទ្វារន្តិ កាមទ្វារេ បវេណិអាគតស្ស វេទ្យគច្ឆស្ស អត្តិតាយ ឯវំលទ្ធានាមោ គាមោ។ អត្ថបនាយិកន្តិ អត្ថនិ ឧបនេតព្ពំ។ សម្មភាសេនាតិ អមន្តភាសេន។ សម្មប្បលាបភាសេនាតិ សម្មប្បលាបសម្ពាសេន និរត្តកេន អញ្ញាណាវចនេនាតិ អត្តោ។

៨. បឋមគិញ្ញការសេសុត្តានិវណ្ណនា

១០០៤-៥. អដ្ឋមេ ញាតិកេតិ ឯកំ តទ្ធាកំ និស្សាយ ទិទ្ធិ ចូឡបិតិមហាបិតិបុត្តានំ ទ្វេ គាមា, តេសុ ឯកស្មី កាមកេ។ គិញ្ញការសេសេតិ ឥដ្ឋកាមយេ អាវសេយ។ ឡិម្ពាគិយានន្តិ ហេដ្ឋាភាគិយានំ, កាមភវេយេវ បដិសន្ធិគ្នាហាបកានន្តិ អត្តោ។ ឡិទ្ធិលទ្ធានាមេហិ វា តីហិ មគ្គេហិ បហាតញ្ញានីតិបិ ឡិម្ពាគិយានិ។ តត្ថ កាមច្ឆន្ទោ ព្យាចារោតិ ឥមានិ ទ្វេ សមាបត្តិយា វា អវិក្ខម្ពិតានិ មគ្គេន វា អសមុច្ឆិដ្ឋានិ និព្វត្តិវសេន ឧទ្ធុ ភាគំ រូបភវំ អរូបភវំ វា គន្ធុ ន ទេន្តិ។ សក្កាយទិដ្ឋិអាទិនិ តីណិ តត្ថ និព្វត្តម្យិ អានេត្វា បុន ឥដេវ និព្វត្តាបេន្តីតិ សញ្ញនិបិ ឡិម្ពាគិយានេវ។ អនាវត្តិធម្មោតិ បដិសន្ធិវសេន អនាគមនសភាវោ។

រាគនោសមោហានំ តនុត្តាតិ ឯត្ថ កនាចិ ឧប្បត្តិយា ច បរិយុដ្ឋានមន្តតាយ ចាតិ ទ្វេនាបិ តនុភាវោ វេទិតញ្ចោ។ សកនាគាមិស្ស ហិ បុប្ផដ្ឋនានំ វិយ អភិល្គំ រាគាធយោ ន ឧប្បដ្ឋន្តិ, កនាចិ ករហាចិ ឧប្បដ្ឋន្តិ។ ឧប្បដ្ឋនាមា ច ន បុប្ផដ្ឋនានំ វិយ ពហាលពហាលា ឧប្បដ្ឋន្តិ, មគ្គិបត្តំ វិយ តនុកា

ឧប្បជ្ជន្តិ។ ធីយភាណាកតិបិដកមហាសីវត្ថុរោ បនាហា - “យស្មា
សកទាគាមិស្ស បុត្តជីតរោ ហោន្តិ, ឡិរោធា ច ហោន្តិ, តស្មា ពហាលា
កិលេសា។ ឥទំ បន ភវតនុកវសេន កថិត”ន្តិ។ តំ អដ្ឋកថាយំ “សោតាបន្នស្ស
សត្ត ភវេ ឋបេត្វា អដ្ឋមេ ភវេ ភវតនុកំ នត្ថិ, សកទាគាមិស្ស ទ្វេ ភវេ ឋបេត្វា
បញ្ចសុ ភវេសុ ភវតនុកំ នត្ថិ, អនាគាមិស្ស រូបាបភវំ ឋបេត្វា កាមភវេ
ភវតនុកំ នត្ថិ, វិណាសវស្ស កិស្មិញ្ចិ ភវេ ភវតនុកំ នត្ថិ”តិ វុត្តត្វា បដិក្ខិត្តំ
ហោតិ។

ឥមំ លោកន្តិ ឥមំ កាមាវចរលោកំ សន្ធាយ វុត្តំ។ អយញ្ញោត្ត អធិប្បាយោ -
សចេ ហិ មនុស្សេសុ សកទាគាមិជលំ បត្តោ ទេវេសុ និព្ពត្តិត្វា អរហត្តំ
សច្ចិករោតិ, ឥច្ឆេតំ កុសលំ។ អសក្កោន្តោ បន អវស្សំ មនុស្សលោកំ អាគន្ធា
សច្ចិករោតិ។ ទេវេសុ សកទាគាមិជលំ បត្តោបិ សចេ មនុស្សេសុ និព្ពត្តិត្វា
អរហត្តំ សច្ចិករោតិ, ឥច្ឆេតំ កុសលំ។ អសក្កោន្តោ បន អវស្សំ ទេវលោកំ
គន្ធា សច្ចិករោតិ។

វិនិបតនំ វិនិចាតោ, នាស្ស វិនិចាតោ ធម្មោតិ អវិនិចាតធម្មោ, ចតុសុ
អចាយេសុ អវិនិចាតនសភារោតិ អត្ថោ។ និយតោតិ ធម្មនិយាមេន និយតោ។
សម្ពោធិបរាយណោតិ ឧបរិមគ្គត្ថយសម្ពាតា សម្ពោធិ បរំ អយនំ អស្ស គតិ
បដិសរណំ អវស្សំ បត្តញ្ញាតិ សម្ពោធិបរាយណោ។ វិហោសាវេសាតិ តេសំ
តេសំ ញាណាគតី ញាណាបបត្តី ញាណាភិសម្បរាយំ ឡិលោកេន្តស្ស
កាយកិលមថោវ ឯស, អាណន្ទ, តថាគតស្សាតិ ធីបេតិ។ ចិត្តវិហោសា បន
ពុទ្ធានំ នត្ថិ។

ធម្មាទាសន្តិ ធម្មមយំ អាទាសំ។ យេនាតិ យេន ធម្មាទាសេន សមន្នាគតោ។
វិណាចាយទុក្ខតិវិនិចាតោតិ ឥទំ និរយាធិនំយេវ វេវចនវសេនេវ វុត្តំ។

និរយាទយោ ហិ វឡិសម្ពាតតោ អយតោ អបេតត្តា អចាយោ, ទុក្ខស្ស គតិ
បដិសរណាន្តិ។ ទុក្ខតិ, ទុក្ខជការិនោ ឯត្ថ វិវសា និបតន្តិ វិនិច្ឆាយោ។ នវមំ
ឧត្តានមេវ។

១០. តតិយគិញ្ញការវសថសុត្តវណ្ណានា

១០០៦. ធនមេ បរោបញ្ញាសាតិ អតិវេកបញ្ញាស។ សាធិកនុត្តិ
អតិវេកនុត្តិ។ នាតិវេកានិទិ ធម្មា អធិកានិ។ សោ កិរ គាមោ កិញ្ញាបិ
នាតិមហា អហោសិ, អរិយសាវកា បនេត្ត ពហូ។ តត្ថ តត្ថ អហិវាតរោគេន
ឯកប្បហារេនេវ ចតុរិសតិ ចាណាសតសហស្សនិ កាលមកំសុ, តេសុ
អរិយសាវកា ឯត្ថកា នាម អហោសុំ។ សេសំ សព្ពត្ថ ឧត្តានមេវាតិ។

វេជ្ជុទ្ធាវវត្តោ បឋមោ។

២. រាជការាមវត្តោ

១. សហស្សភិក្ខុនិសង្ឃសុត្តវណ្ណានា

១០០៧. ទុតិយស្ស បឋមេ រាជការាមេតិ រញ្ញោ ការិតត្តា ឯវំ លទ្ធនាមេ
អាវាមេ, តំ រញ្ញោ បសេនទិកោសលេន កតំ។ បឋមពោធិយំ កិរ
លាភគ្គយសគ្គបត្តំ សត្តារំ ទិស្វា តិត្តិយា ចិន្តយីសុ - “សមណោ គោតមោ
លាភគ្គយសគ្គបត្តោ, ន ខោ បនេស អញ្ញំ កិញ្ញា សីលំ វា សមាធិ វា និស្សាយ ឯវំ
លាភគ្គយសគ្គបត្តោ។ ភូមិសីលំ បន តេន គហិតំ, សចេ មយម្មិ
ជេតវនសមីបេ អាវាមំ ការាបេតុំ សក្កុណោយ្យម, លាភគ្គយសគ្គបត្តា
ភវេយ្យមា”តិ។ តេ អត្ថនោ អត្ថនោ ឧបជ្ជាកេ សមាធមេត្វា
សតសហស្សមត្តេ កហាបលោ លភិទ្ធា តេ អាធាយ រញ្ញោ សន្តិកំ អគមំសុ។

រាជា “កើ ឯត” ឆ្លើយ បុត្រី។ មយំ ជេតវនសមីបេ តិគ្គិយារាមំ ករោម, សេ
សមណោ គោតមោ វា សមណស្ស គោតមស្ស សាវកា វា អាគន្ធា វា វេស្សន្តិ,
វា វេតុំ មា អនត្តា តិ លញ្ញំ អទំសុ។ រាជា លញ្ញំ គហេត្វា “គច្ឆេ ការេថា” តិ
អាហា។

តេ គន្ធា, អត្តនោ ឧបជ្ឈាកេហិ ទព្ពសម្ភារេ អាហារាបេត្វា, ថម្ពស្សបនាទីនិ
ករោត្តា, ឧទ្ទាសន្ទា មហាសន្ទា ឯកកោលាហលំ អកំសុ។ សត្តា គន្ធកុដិតោ
និក្ខម្ម បមុខេ វត្វា “កេ បន តេ, អានន្ទ, ឧទ្ទាសន្ទា មហាសន្ទា កេវជ្ជា មញ្ញោ
មច្ឆរិលោបេ” តិ?, បុត្រី។ តិគ្គិយា, ភន្តេ, ជេតវនសមីបេ តិគ្គិយារាមំ ករោត្តិ។
អានន្ទ, ឥមេ សាសនេន បជិរុទ្ធា ភិក្ខុសង្ឃស្ស អជាសុរិហារំ ករិស្សន្តិ, រញ្ញោ
អាហេចត្វា វារាបេហី តិ។

ថេរោ ភិក្ខុសង្ឃេន សទ្ធិ គន្ធា រាជទ្វារេ អដ្ឋាសិ។ រញ្ញោ “ថេរា, ទេវ,
អាគតា” តិ និវេទយីសុ។ រាជា លញ្ញស្ស គហិតត្តា ន និក្ខមិ។ ថេរោ គន្ធា សត្ត
អាហេចយីសុ។ សត្តា សារិបុត្តមោគ្គល្លានេ បេសេសិ។ រាជា តេសម្បិ ទស្សនំ ន
អនាសិ។ តេ អាគន្ធា សត្ត អាហេចយីសុ “ន, ភន្តេ, រាជា និក្ខន្តោ” តិ។ សត្តា
តទ្ធិណំយេវ ព្យាកាសិ - “អត្តនោ រដ្ឋេ វត្វា កាលំ កាតុំ ន លភិស្សតី” តិ។

ទុតិយទិវសេ ច សាមំយេវ ភិក្ខុសង្ឃបរិវារោ គន្ធា រាជទ្វារេ អដ្ឋាសិ។ រាជា
“សត្តា អាគតោ” តិ សុត្វា និក្ខមិត្វា, និវេសនំ បវេសេត្វា, សារបល្លង្កេ
និសីទាបេត្វា, យាគុខជ្ជកំ អនាសិ។ សត្តា បរិភុត្តយាគុខាទនីយោ “យាវ ភត្ត
និដ្ឋាតិ, តាវ សត្ត សន្តិកេ និសីទិស្សមី” តិ អាគន្ធា និសិទ្ធំ រាជានំ “តយា,
មហារាជ, ឥទំ នាម កត” ឆ្លើយ វត្វា, “ការណេនេវ នំ សញ្ញាបេស្សមី” តិ ឥទំ
អតីតការណំ អាហារិ - មហារាជ, បព្ពជិតេ នាម អញ្ញមញ្ញំ យុជ្ឈាបេតុំ ន

វដ្តតិ។ អតីតេបិ ឥសយោ អញ្ញមញ្ញំ យុជ្ឈាបេត្វា សហ រដ្ឋេន រាជា សមុទ្ធំ
បរិវេជ្ជាតិ។ កធា ភគវាតិ?

អតីតេ, មហារាជ, ករុរដ្ឋ ករុរាជា នាម រដ្ឋំ កាវេតិ។ បញ្ចសតា បញ្ចសតា
ទ្វេ ឥសិកណា បព្ពតថាធតោ លោណម្ពិលសេវនត្ថាយ ករុនករំ កន្ធា នករស្ស
អវិទូរេ ទ្វេ រុក្ខា អត្ថិ, បឋមំ អាគតោ ឥសិកណា ឯកស្ស រុក្ខស្ស មូលេ និសីទិ,
បច្ឆាគតោបិ ឯកស្សាតិ។ តេ យថាភិវន្តំ វិហរិត្វា បព្ពតថាទំ ឯវ អគម៌សុ។ តេ
បុន អាគច្ឆន្តាបិ អត្ថនោ រុក្ខមូលេយេវ និសីទន្តិ។ អន្ធានេ គច្ឆន្តេ ឯកោ រុក្ខា
សុក្ខិ, តស្មី សុក្ខេ អាគតា តាបសា “អយំ រុក្ខោ មហា, អម្ពាភម្មំ តេសម្មិ
បហោស្សតី” តិ ឥតវេសំ រុក្ខមូលស្ស ឯកបទេសេ និសីទីសុ។ តេ បច្ឆា
អាគច្ឆន្តា រុក្ខមូលំ អបរិសិត្វា ពហិ បីតាវ “កស្មា តុម្ពេ ឯត្ថ និសីទថា” តិ
អាហំសុ។ អាចរិយា អម្ពាកំ រុក្ខោ សុក្ខោ, អយំ រុក្ខោ មហា, តុម្ពេបិ បរិសេថ,
តុម្ពាភម្មំ អម្ពាភម្មំ បហោស្សតីតិ។ តេ “ន មយំ បរិសាម, និក្ខមថ តុម្ពេ” តិ
កថំ វង្សេត្វា “ន តុម្ពេ អត្ថនោវ មនេន និក្ខមិស្សថា” តិ ហត្ថាធិសុ គហេត្វា
និក្ខឡីសុ។ តេ “ហោតុ សិក្ខាបេស្សម នេ” តិ ឥទ្ធិយា សោវណ្ណាមយានិ ទ្វេ
ចក្កានិ វជតមយញ្ច អក្ខំ មាបេត្វា បរិវេជ្ជន្តា រាជទ្វារំ អគម៌សុ។ រញ្ជោ “ឯវ រូបំ,
ទេវ, តាបសា បណ្ណាការំ គហេត្វា បីតា” តិ និវេទយីសុ។ រាជា តុជ្ជោ
“បក្កោសថា” តិ តេ បក្កោសាបេត្វា “មហាកម្មំ តុម្ពេហិ កតំ, អត្ថិ វោ កិញ្ចិ
មយា កត្តព្ភ” តិ អាហា។ អាម, មហារាជ, អម្ពាកំ និសិទ្ធជានំ ឯករុក្ខមូលំ អត្ថិ,
តំ អញ្ជេហិ ឥសិហិ គហិតំ, តំ នោ ធាបេហិតិ។ រាជា បុរិសេ បេសេត្វា តាបសេ
និក្ខឡាបេសិ។

តេ ពហិ បីតា “កី នុ ខោ ទត្វា លភីស្វ” តិ ឡិលោកយមាធា “ឥទំ នាមា” តិ
ធិស្វា “មយម្មិ លញ្ចំ ទត្វា បុន គណ្ឌិស្សមា” តិ ឥទ្ធិយា សោវណ្ណាមយំ វេបញ្ជរំ

មាបេត្វា អាធាយ អគម៌សុ។ រាជា ទិស្វា តុដ្ឋោ - “កី, ភន្តេ, កាតត្ថ”ន្តិ?, អាហ។
មហារាជ អម្ពាកំ រុក្ខមូលេ អញ្ញោ ឥសិគណោ និសិន្នោ, តំ នោ រុក្ខមូលំ
ធាបេហិតិ។ រាជា បុរិសេ បេសេត្វា តេ និក្ខឡាបេសិ។ តាបសា អញ្ញមញ្ញំ
កលហំ កត្វា, “អនុច្ឆរិកំ អម្ពេហិ កត”ន្តិ វិប្បជិសារិនោ ហុត្វា
បព្ពតចានមេវ អគម៌សុ។ តតោ ទេវតា “អយំ រាជា ទ្ធិន្នំ ឥសិគណានំ ហត្ថតោ
លញ្ញំ គហេត្វា អញ្ញមញ្ញំ កលហំ កាវាបេសិ”តិ កុដ្ឋិក្វា មហាសមុទ្ធំ
ឧត្តជ្ជេត្វា តស្ស រញ្ញោ វិជិតំ យោជនសហស្សមត្តជ្ជានំ សមុទ្ធមេវ អកំសូតិ។

“ឥសីនមន្តំ កត្វា, ភរុរាជាតិ មេ សុតិ;

ឧទ្ទិដ្ឋោ សហ រដ្ឋេហិ, ស រាជា វិភវ៌្កតោ”តិ។ (ជា. ១.២.១២៥) -

ឯវំ ភគវតា ឥមស្មី អតីតេ ទស្សិតេ យស្មា ពុទ្ធានំ នាម កថា ឌីកប្បនិយា
ហោតិ, “តស្មា រាជា អត្តនោ កិរិយំ សល្លកេត្វា អនុបធាវេត្វា មយា អកត្តញ្ញំ
កម្មំ កត”ន្តិ “គច្ឆថ, ភណោ, តិត្តិយេ និក្ខឡថា”តិ និក្ខឡាបេត្វា ចិន្តេសិ -
“មយា ការិតោ វិហារោ នាម នត្តិ, តស្មីយេវ ហនេ វិហារំ ការេស្សមី”តិ តេសំ
ទត្ថសម្ភារេបិ អទត្វា វិហារំ ការេសិ។ តំ សន្ធាយេតំ វុត្តំ។

២-ក. ព្រាហ្មណសុត្តន្តវណ្ណនា

១០០៨-៩. ទុតិយេ ឧទយតាមិនិទ្ធិ អត្តនោ សមយេ វឌ្ឍិតាមិនី។ មរណំ
អាគមេយ្យាសីតិ មរណំ ឥច្ឆេយ្យាសិ, បត្តេយ្យាសិ វា។ តតិយំ ឧត្តានមេវ។

២. ទុត្តតិកយសុត្តវណ្ណនា

១០១០. ចតុត្ថេ សព្ពទុត្តតិកយំ សមតិក្កន្តោតិ មនុស្សនោភក្កំ បដិក្ខិត្តំ។

៥. ទុត្តតិវិនិចាតកយសុត្តវណ្ណនា

១០១១. បញ្ចមេ សព្វទុក្ខតិរិទិចាតកយំ សមតិក្កន្តោតិ មនុស្សនោកគ្គេន
សន្ធិ ចត្តារោ អចាយា បដិក្ខត្តា។

៦. បឋមមិគ្គាមច្ចសុត្តវណ្ណនា

១០១២. ធរដ្ឋមិគ្គាតិ អញ្ញមញ្ញស្ស គេហោ អាមិសបរិភោគវសេន
វោហារមិគ្គា។ អមន្ទាតិ អាមន្តនបដិមន្តននីយាបថាធីសុ ឯកតោ
បវត្តកិច្ចា។ ញាតិភិ សស្សុសស្សរបក្ខិកា។ សាលោហិតាតិ សមាណលោហិតា
ភាតិភគិទិមាតុលាទយោ។

៧. ទុតិយមិគ្គាមច្ចសុត្តវណ្ណនា

១០១៣. សត្តមេ អញ្ញបត្តំ នាម បសាទញ្ញបត្តំ ភាវញ្ញបត្តំ គតិអញ្ញបត្តំ
លក្ខណញ្ញបត្តំ វិបរិណាមញ្ញបត្តន្តិ អនេកវិធំ។ តត្ថ មហាភូតេសុ ភាវញ្ញបត្តំ
អធិប្បតំ។ សុវណ្ណាធិការេន ហិ យនសណ្ឌិតាយ បថវិធាតុយាវិលីយិទ្ធា
ឧទកការំ អាបជ្ជមាធាយ បុរិមភាវេវិគច្ឆតិ, ភាវញ្ញបត្តំ បញ្ញាយតិ។
លក្ខណំ បន នវិគច្ឆតិ, កក្កដ្យលក្ខណារ ហោតិ។ ឧច្ឆរសាធិការេន ច
យូសាការសណ្ឌិតាយ អាចោធាតុយា សុស្សិទ្ធា យនបថវិការំ អាបជ្ជមាធាយ
បុរិមភាវេវិគច្ឆតិ, ភាវញ្ញបត្តំ បញ្ញាយតិ។ លក្ខណំ បន នវិគច្ឆតិ,
អាពន្ធនលក្ខណារ ហោតិ។ តត្រិទំ អញ្ញបត្តន្តិ ឯត្ថ បន គតិអញ្ញបត្តំ
អធិប្បតំ, តញ្ញា អរិយសាវកស្ស នត្តិ។ បសាទញ្ញបត្តម្បិ នត្តិយេវ, ឥធ បន
បសាទផលំ បកាសេតុំ គតិអញ្ញបត្តមេវ ធស្សិតំ។ សេសំ សព្វត្ថ
ឧត្តានមេវាតិ។

រាជការាមវត្តោ ទុតិយោ។

៣. សរណាធិវគ្គ

១-២. បឋមមហាធម្មសុត្តាធិវគ្គ

១០១៧-១៨. តតិយស្ស បឋមេ ឥន្ទន្តិ តេលមដុដាលីតាធិហិ សមិទ្ធិ។ ដីតន្តិ ហត្ថបកសីស្សបកគីរ្យបកាធិអលង្ការវសេន សុបុប្ផិតំ។ អាកិណ្ណមនុស្សន្តិ និរន្តរមនុស្សំ។ សម្ពាធិព្យហន្តិ ព្យហា វុច្ឆន្តិ អវិនិច្ឆ័យន្តរាយោ, យា បរិជ្ជមគ្គេនេវ និគ្គច្ឆន្តិ, តា សម្ពាធិ ព្យហា ពហុកា ឯត្ថាតិ សម្ពាធិព្យហំ។ ឥមិនាបិ នករស្ស យនវាសមេវ ធិបេតិ។ កន្លេនាតិ ឥតោ ចិតោ ច បរិព្ពមន្តេន ឧទ្ទតចារិណ។ ទុតិយំ ឧត្តានមេវ។

៣. គោធសក្កសុត្តាធិវគ្គ

១០១៩. តតិយេ ភកកវា ឯតំ ជានេយ្យ ឯតេហិ ធម្មេហិ សមន្នាគតំ វា អសមន្នាគតំ វាតិ ឥទំ សោ សក្កោ តីហិ ធម្មេហិ សមន្នាគតស្ស បុគ្គលស្ស សោតាបន្នការំ, ចតូហិ វា ធម្មេហិ សមន្នាគតស្ស សោតាបន្នការំ ភកកវា ជានាតីតិ អធិប្បាយេន អាហា។

កោចិនេវ ធម្មសមុប្បទោ ឧប្បន្នេយ្យាតិ កិញ្ចិនេវ ការណំ ឧប្បន្នេយ្យ។ ឯកតោ អស្ស ភកកវា, ឯកតោ ភិក្ខុសង្ឃាតិ យស្មី ការណេ ឧប្បន្នេ ភកកវា ភិក្ខុសង្ឃេន នាណលទ្ធិកោ ហុត្វា ឯកំ វាទំ វទន្តោ ឯកតោ អស្ស, ភិក្ខុសង្ឃេហិ ឯកំ វទន្តោ ឯកតោតិ អត្ថោ។ តេនេវាហន្តិ យំ វាទំ តុម្ពេ វទេថ, តមេវាហំ គណ្ណេយ្យន្តិ។ ននុ ច អរិយសាវកស្ស វតនត្ថយេ បសាទនានត្ថំ នត្ថិ, អថ កស្មា ឯស ឯវមាហាតិ? ភកកវោ សព្ពញ្ញតាយ។ ឯវញ្ញិស្ស ហោតិ “ភិក្ខុសង្ឃោ អត្ថនោ អសព្ពញ្ញតាយ អជានិត្វាបិ កថេយ្យ, សត្តុ បន អញ្ញាណំ នាម នត្ថិ”តិ។ តស្មា ឯវមាហា។ អញ្ញត្រ កល្យាណា អញ្ញត្រ កុសលាតិ

កល្យាណមេវ កុសលមេវ វនាមិ, ន កល្យាណកុសលវិមុត្តន្តិ។ អបិចស្ស
អនវដ្ឋននោសោ ឯសោតិ។

២. បឋមសរណានិសក្កសុត្តវណ្ណនា

១០២០. ចតុត្ថេ ឥធ មហាឆាម ឯកោឆ្នា បុគ្គលោតិ ឥទំ ន កេវលំ សរណានិ
ឯវ អចាយតោ មុត្តោ, ឥមេបិ បុគ្គលា មុត្តាតិ ទស្សេតុំ អារទ្ធី។ មត្តសោ និជ្ឈានំ
ឧមន្តិតិ បមាណោ ច ឱលោកនំ ឧមន្តិ។ ឥមីនា ធម្មានុសារិមគ្គជ្ជបុគ្គលំ
ទស្សេតិ។ អគន្ធា និរយន្តិ មគ្គជ្ជបុគ្គលោ ហិ អចាយតោ បរិមុត្តោតិ វា
បរិមុច្ចិស្សតិ វា វត្ថុំ ន វដ្ឋតិ, បរិមុច្ចតិ បន វត្ថុំ វដ្ឋតិ។ យស្មា ច បរិមុច្ចតិ,
តស្មា គន្ធា ឆាម ន ហោតិ តិ, “អគន្ធា” តិ វុត្តោ, ន គច្ចតិ តិ អត្ថោ។ សទ្ធាមត្តំ
បេមមត្តន្តិ ឥមីនា សទ្ធានុសារិមគ្គជ្ជបុគ្គលំ ទស្សេតិ។ មហាសាលាតិ សមីបេ
បិតេវ ចត្តារោ មហាសារុក្ខេ ទស្សេន្តោ អាហា។ មរណកាលេ សិក្ខំ
សមាទិយីតិ មរណសមយេ តិសុ សិក្ខាសុ បរិបូរការី អហោសីតិ ទស្សេតិ។

៥. ទុតិយសរណានិសក្កសុត្តវណ្ណនា

១០២១. បញ្ចមេ ទុក្ខត្តន្តិ វិសមទេត្ថំ។ ទុក្ខមន្តិ ឧសភូមី លោឈ្លាបហតំ។
ឧណ្ហានីតិ បរិភិទ្ទានិ។ បូតិនីតិ ឧទកេន តេមេត្វា បូតិការំ អាបន្ទានិ។
វាតាតបហតានីតិ វាតាតបេន ហតត្តា និរោជការំ គតានិ។ អសារាទានីតិ
អនាទិន្ទសារាទិ អគហិតសារាទិ។ អសុខសយីតានីតិ ន កោដ្ឋាដីសុ បក្ខិបិទ្វា
សុដ្ឋ ឋបិតានិ។ សុខសយីតានីតិ ឋបិតជ្ជានតោ ចត្តារោ មាសេ អចលិតានិ។

៦. បឋមអនាថបិណ្ឌិកសុត្តវណ្ណនា

១០២២. ធនដ្ឋ ឋានសោ វេទនា បដិប្បស្សម្ពេយ្យាតិ ខណ្ឌេន វេទនា
បដិប្បស្សម្ពេយ្យ។ មិច្ឆាញាណោនាតិ មិច្ឆាបច្ចវេក្ខណេន មិច្ឆាវិមុត្តិយាតិ
អនិយ្យានិកវិមុត្តិយា។ តស្មា សទ្ធព្វា សីលញ្ញាតិ កាថា វុត្តត្ថា ឯវ។ យត្រ ហិ
នាមាតិ យោ នាម។

៧. ទុតិយអនាថបិណ្ឌិកសុត្តវណ្ណាន

១០២៣. សត្តមេ សម្បរាយិកំ មរណភយន្តិ សម្បរាយហេតុកំ មរណភយំ
គិហិសាមីចិកានីតិ គិហិនំ អនុច្ឆិកានិ។ សេសំ សព្ពត្ថ ឧត្តានមេវាតិ។

សរណានិវត្តោ តតិយោ។

៤. បុញ្ញាភិសន្ធុវគ្គោ

១. បឋមបុញ្ញាភិសន្ធុសុត្តវណ្ណាន

១០២៧. ចតុត្ថស្ស បឋមេ បុញ្ញាភិសន្ធា កុសលាភិសន្ធាតិ បុញ្ញនទិយោ
កុសលនទិយោ។ សុខស្សាហារាតិ សុខស្ស បច្ចយា។

២. បឋមទេវបទសុត្តវណ្ណាន

១០៣០. ចតុត្ថ ទេវបទានីតិ ទេវានំ ញាណេន, ទេវស្ស វា ញាណេន
អក្កន្តបទានិ។ វិសុទ្ធិយាតិ វិសុជ្ឈនត្ថាយ។ បរិយោទបនាយាតិ
បុរិយោទបនត្ថាយ ជោតនត្ថាយ។ ឥមស្មី សុត្ថេ ចត្តារោបិ ផលជ្ជបុគ្គលា
វិសុទ្ធឺជ្ជន ទេវា នាម ជាតា។

៨. វស្សសុត្តវណ្ណាន

១០៣៤. អង្គមេ ចារឹកត្រួត ចារឹក រុក្ខតិ និព្វានំ, តំ បត្វាតិ អត្ថោ។ អាសវានំ
ឧបាយ សំវត្ថុន្តិ ឧ បឋមំ និព្វានំ គត្វា បច្ឆា សំវត្ថុន្តិ, គច្ឆមានា ឯវ សំវត្ថុន្តិ។
នេសនា បន ឯវំ កតា។

១០. នទ្ទិយសក្កសុត្តវណ្ណានា

១០៣៦. ធនមេ ធិវា បរិវេកាយ រត្តិ បដិសល្លាណាយាតិ ធិវា បរិវេកត្ថាយ
រត្តិ បដិសល្លាណត្ថាយ។ ធម្មា ន ចាតុកវន្តិ តិ សមថវិបស្សនា ធម្មា ន ឧប្បជ្ឈន្តិ។
សេសំ សព្ពត្ថ ឧត្តានមេវាតិ។

បុញ្ញាភិសន្នវត្តោ ចតុត្ថោ។

៥. សគាថកបុញ្ញាភិសន្នវត្តោ

១. បឋមអភិសន្នសុត្តវណ្ណានា

១០៣៧. បញ្ចមស្ស បឋមេ អសង្ខ្យេយ្យាតិ អាជ្ឈ កកណាយ
អសង្ខ្យេយ្យា, យោជនវសេន បនស្ស សង្ខា អត្ថិ។ ពហុភេរវន្តិ
សវិញ្ញាណកអវិញ្ញាណកានំ ភេរវាវម្ពណានំ វសេន ពហុភេរវំ។ បុច្ឆតិ ពហុ។
សវន្តិ តិ សន្នមាណ។ ឧបយន្តិ តិ ឧបគច្ឆន្តិ។

២. ធុតិយអភិសន្នសុត្តវណ្ណានា

១០៣៨. ធុតិយេ យត្ថិមា មហានទិយោ សំសន្នន្តិ សមេន្តិ តិ យស្មី សំភន្នេ
ឯតា មហានទិយោ ឯកីកវន្តិ, និរន្តរា កវន្តិ តិ អត្ថោ។

៣. តតិយអភិសន្នសុត្តវណ្ណានា

១០៣៩. តតិយេ បុញ្ញកាមោតិ បុញ្ញត្ថិកោ។ កុសលេ បតិដ្ឋិតោតិ
មគ្គកុសលេ បតិដ្ឋិតោ។ ភាវេតិ មគ្គំ អមតស្ស បត្តិយាតិ និព្វានស្ស
ចាបុណ្ណតំ អរហត្តមគ្គំ ភាវេតិ។ ធម្មសារាធិកមោតិ ធម្មសារោ វុច្ចតិ
អរិយជលំ ធម្មសារោ, អធិកមោ អស្សាតិ ធម្មសារាធិកមោ, អធិកតដលោតិ
អត្ថោ។ ខយេ រតោតិ កិលេសក្ខយេ រតោ។

៤. បឋមមហាទូនសុត្តវណ្ណោ

១០៤០. ចតុត្ថេ អឡោ មហាទូនោតិ សត្តវិជេន អរិយធនេន អឡោ ចេវ
មហាទូនោ ច។ តេនេវ ភោគេន មហាភោគោ។ សេសំ សព្វត្ថ ឧត្តានមេវាតិ។

សគាថកបុញ្ញាភិសន្ធុវគ្គោ បញ្ចមោ។

៦. សប្បញ្ញវគ្គោ

២. វស្សវុត្ថសុត្តវណ្ណោ

១០៤៨. ធម្មស្ស ធុតិយេ អយមធិប្បាយោ - សោតាបន្នោ ភិក្ខុ ឯត្ថកេន
វោសានំ អនាបច្ឆិត្វា តានេវ ឥន្ទ្រិយពលពោជ្ឈន្តានិ សមោធានេត្វា វិបស្សនំ
វឡេត្វា សកទាគាមិមគ្គំ ចាបុណ្ណិស្សតិ, សកទាគាមី អនាគាមិមគ្គំ,
អនាគាមី អរហត្តមគ្គន្តំ ឥមមត្តំ សន្ធាយ ភកវតា ឥមស្មី សុត្ថេ សាសនេ តន្តិ
បវេណី កថិតាតិ។

៣. ធម្មទិន្នសុត្តវណ្ណោ

១០៤៩. តតិយេ ធម្មទិន្នោតិ សត្តសុ ជនេសុ ឯកោ។ ពុទ្ធកាលស្មិត្តា
ធម្មទិន្នោ ឧបាសកោ, វិសាខោ ឧបាសកោ, ឧត្តោ គហបតិ, ចិត្តោ គហបតិ,

ហត្ថកោ អាឡវកោ, ចូឡអនាថបិណ្ឌិកោ, មហាអនាថបិណ្ឌិកោតិ ឥមេ
សត្ត ជនា បញ្ចសតឧចាសកបរិវាវា អហោសុំ។ ឯតេសុ ឯស អញ្ញតរោ។

គម្ពីរាតិ ធម្មគម្ពីរា សល្លសុត្តានយោ។ គម្ពីរត្ថាតិ អត្ថគម្ពីរា
ចេតនាសុត្តន្តានយោ។ លោកុត្តរាតិ លោកុត្តរត្ថធិបកា
អសម្ព័ត្តសំយុត្តានយោ។ សុញ្ញតប្បដិសំយុត្តាតិ សត្តសុញ្ញតាធិបកា
ខុដ្ឋនិកសុត្តន្តានយោ។ ឧបសម្មន្តវិហរិស្សាមាតិ បដិលភិក្ខុវិហរិស្សាម។
ឯវញ្ញោ វោ, ធម្មទិន្ន, សិក្ខិតត្ថន្តិ ឯវំ តុម្ពេហិ ចន្ទោបមបដិបទំ រថវិនិតបដិបទំ
មោនេយ្យបដិបទំ មហាអរិយវំសបដិបទំ បូរេន្ទេហិ សិក្ខិតត្ថំ។ ឥតិ សត្តា
ឥមេសំ ឧចាសកានំ អសយ្ហការំ អាហោបេសិ។ កស្មា? ឯតេ កិវ ន អត្ថនោ
ភូមិយំ ឋត្វា ឡិវាទំ យាចីសុ, អវិសេសេន បន សព្ពការំ ឧក្ខិបិតុំ សមត្ថាវិយ
“ឡិវនតុ នោ, កន្តេ, ភគវា”តិ យាចីសុ។ តេន តេសំ សត្តា អសយ្ហការំ
អាហោបេន្ទោ ឯវមាហា។ ន ខោ នេតន្តិ ន ខោ ឯតំ។ នកាហោ បនេត្ត
ព្យញ្ញនសន្និមត្តមេវាតិ វេទិតញ្ញោ។ តស្មាតិ យស្មា ឥនានិ អត្ថនោ ភូមិយំ ឋត្វា
ឡិវាទំ យាចថ, តស្មា។

៤. គិលានសុត្តវណ្ណាន

១០៥០. ចតុត្ថេ ន ខោ បនេតន្តិ ន ខោ អម្ពេហិ ឯតំ។ សប្បញ្ញោ
ឧចាសកោតិ សោតាបន្នោ អធិប្បតោ។ អស្សាសនីយេហិ ធម្មេហិតិ
អស្សាសករេហិ ធម្មេហិ។ អស្សាសតាយស្មាតិ អស្សាសតុ អាយស្មា។
មារិសោតិ មរណាបដិពន្ធា។ មរណាធម្មាតិ មរណាសកាវោ។ អធិមោចេហិតិ
ឋបេហិ។ អធិមោចិតន្តិ ឋបិតំ។ ឯវំវិមុត្តចិត្តស្សាតិ ឯវំ អរហត្តជលវិមុត្តិយា
វិមុត្តចិត្តស្ស។ យទិទំវិមុត្តិយាវិមុត្តន្តិ យំ ឥទំវិមុត្តិ អារព្ពវិមុត្តិយា
នាណករណំ វត្តត្ថំ សិយា, ន តំ វេទាមិ។ ភិក្ខុសង្ឃស្ស ហិ

ចេតិយផ្ដល់ពោធិយផ្ដល់រាត្រីសុ ចេវ អសីតិក្ខន្ធកររាត្រីសុ ចាតិ
អាគមនីយគុណោសុ បមាណំ នាម នត្ថិ, បដិវេទ្ធ បន មគ្គេវ វា ជលេ វា
ឧបាសកានញ្ច ភិក្ខុនញ្ច នាណករណំ នត្ថិ។

៩. បញ្ញាបដិលាភសុត្តវណ្ណានា

១០៥៥. នវមេ បញ្ញាបដិលាភាយ សំវត្ថុន្តិភិ ឯត្ថ សត្ត សេក្ខា បញ្ញំ
បដិលភន្តិ នាម, វិណាសវេ បដិលទ្ធបញ្ញោ នាមាតិ វេទិតញ្ញោ។ បរតោ
បញ្ញាពុទ្ធិយាតិអាធិសុបិ ឯសេវ នយោ។ សេសំ សព្ពត្ថ ឧត្តានមេវាតិ។

សប្បញ្ញវគ្គោ ធម្មោ។

៧. មហាបញ្ញវគ្គោ

១. មហាបញ្ញាសុត្តវណ្ណានា

១០៥៨. សត្តមេ មហាបញ្ញតាយ សំវត្ថុន្តិភិអាធិសុ “មហាន្តេ អត្ថ
បរិគ្គណ្ណាតីតិ មហាបញ្ញា”តិអាធិនា បដិសម្ពិទាយំ (បដិ. ម. ២.៤) វុត្ថនយេនេវ
សព្ពត្ថ សព្ពបទេសុ អត្តោ វេទិតញ្ញោ។ សេសំ សព្ពត្ថ ឧត្តានមេវាតិ។

សោតាបត្តិសំយុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

១២. សច្ចសំយុត្តំ

១. សមាធិវគ្គោ

១. សមាធិសុត្តវណ្ណានា

១០៧១. សច្ចសំយុត្តស្ស បឋមេ សមាធិ, ភិក្ខុវេទិតេ តេ កិរ ភិក្ខុ
 ចិត្តកក្កតាយ បរិហាយន្តិ, អថ នេសំ សត្តា - “ឯវមេតេ ចិត្តកក្កតំ លភិត្វា,
 កម្មជ្ជានំ វឡេត្វា, វិសេសំ ចាបុណិស្សន្តិ” តិ ឥមំ ទេសនំ អារភិ។ តស្មាតិហ,
 ភិក្ខុវេ, “ឥទំ ទុក្ខ” ន្តិ យោគោ ករណីយោតិ ឯត្ថ យថាភូតាធិវសេន
 ការណាធូនោ វេទិតញោ។ ឥទញ្ចំ វុត្តំ ហោតិ - ភិក្ខុវេ, យស្មា សមាហិតោ ភិក្ខុ
 ចត្តារិ សច្ចានិ យថាភូតំ បដាធាតិ, តស្មា តុម្ពេហិ ច សមាហិតេហិ ចតុន្នំ
 សច្ចានំ យថាភូតំ បដាននត្ថាយ “ឥទំ ទុក្ខ” ន្តិ យោគោ ករណីយោ។ តថា
 យស្មា ចត្តារិ សច្ចានិ តថាគតស្សេវ ចាតុភាវា ចាកដានិ ហោន្តិ, យស្មា ច
 តថាគតេន សុរិកត្តានិ, យស្មា ច តេសុ អបរិមាណា វណ្ណា អបរិមាណានិ
 បទព្យញ្ញានិ, យស្មា ច តេសំ អប្បជីវិទុត្តា វដ្តំ វឡេតិ, តេសំ បជីវិទុកាលតោ
 បជ្ជាយ ន វឡេតិ, តស្មា “ឯវំ នោ វដ្តំ ន វឡេស្សតិ” តិ តុម្ពេហិ “ឥទំ ទុក្ខ” ន្តិ
 យោគោ ករណីយោ។

២. បដិសណ្ឋានសុត្តវណ្ណានា

១០៧២. ទុតិយំ កាយវិវេកវិកលានំ កាយវិវេកបដិលាភត្ថាយ វុត្តំ។

៣. បឋមកុលបុត្តសុត្តាធិវណ្ណានា

១០៧៣-៧៥. តតិយេ អភិសមយាយាតិ អភិសមយត្ថាយ។
 សមណាព្រាហ្មណាតិ ចេត្ត សាសនាវចរា អធិប្បតា។ តថា ចតុត្ថបញ្ចមេសុ,
 តេន តេន អភិលាបេន ពុជ្ឈនកានំ បន អជ្ឈាសយេនេតានិ វុត្តានិ។

៦. ទុតិយសមណាព្រាហ្មណសុត្តវណ្ណានា

១០៧៦. ឆដ្ឋេ អភិសម្ពុទ្ធី បកាសេសុន្តិ អភិសម្ពុទ្ធា អហន្តិ ឯវំ អត្តានំ
អភិសម្ពុទ្ធី បកាសយីសុ។ ឥមស្មិញ្ចិ សុត្តេ សព្ពញ្ញុពុទ្ធា ច សមណាគហណោន
គហិតា។

១០. តិរច្ឆានកថាសុត្តន្តវណ្ណានា

១០៨០. ធនមេ អនេកវិហិតន្តិ អនេកវិដំ។ តិរច្ឆានកថន្តិ អនិយ្យានិកត្តា
សគ្គមោក្ខមគ្គានំ តិរច្ឆានភូតំ កថំ។ រាជកថន្តិអាទីសុ រាជានំ អារព្ភ
“មហាសម្មតោ មន្ទាតា ធម្មាសោកោ ឯវំ មហានុភារោ” តិអាទិនា នយេន
បវត្តកថា រាជកថា។ ឯស នយោ ចោរកថាទីសុ។ តេសុ “អសុកោ រាជា
អភិរូទោ ធន្យនីយោ” តិអាទិនា នយេន គេហសិតកថាវ តិរច្ឆានកថា
ហោតិ។ “សោមិ នាម ឯវំ មហានុភារោ ខយំ គតោ” តិ ឯវំ បវត្តា បន
កម្មដ្ឋានភារេ តិដ្ឋតិ។ ចោរេសុបិ “មូលទេវោ ឯវំ មហានុភារោ មេយមាលោ
ឯវំ មហានុភារោ” តិ តេសំ កម្ពំ បដិច្ច “អហោ សូរា” តិ គេហសិតកថាវ
តិរច្ឆានកថា។ យុទ្ធមិ ភារតយុទ្ធាទីសុ “អសុកេន អសុកោ ឯវំ មារិតោ ឯវំ
វិទ្ធោ” តិ កាមស្សន្តវសេនេវ កថា តិរច្ឆានកថា, “តេមិ នាម ខយំ គតោ” តិ ឯវំ
បវត្តា បន សព្ពត្ថ កម្មដ្ឋានមេវ ហោតិ។ អបិច អន្ធាទីសុ “ឯវំ វណ្ណាវន្តំ គន្ធុវន្តំ
វសវន្តំ ជស្សវសម្បន្តំ ខាធិម្ហ ភុញ្ញម្ហ បិរិម្ហ បរិភុញ្ញម្ហា” តិ កាមស្សន្តវសេន
កថេតុំ ន វដ្ឋតិ។ សាត្តកំ បន កត្វា “បុព្វេ ឯវំ វណ្ណាទិសម្បន្តំ អន្តំ ចានំ វត្ថុ
សយនំ មាលំ គន្ធុវិលេបនំ សីលវន្តានំ អធម្ម, ចេតិយេ បូជំ អភិវិម្ហា” តិ កថេតុំ
វដ្ឋតិ។

ញាតិកថាទីសុបិ “អម្ពាភំ ញាតកា សូរា សមត្ថា” តិ វា, “បុព្វេ មយំ ឯវំ
វិចិត្រេហិ យានេហិ វិចិវិម្ហា” តិ វា អស្សន្តវសេន វត្ថុំ ន វដ្ឋតិ។ សាត្តកំ បន
កត្វា “តេមិ នោ ញាតកា ខយំ គតោ” តិ វា, “បុព្វេ មយំ ឯវុចា ឧចាហនា

សង្ឃស្ស អនម្ហា"តិ វា កថេតញ្ច។ តាមកថាដីសុប្ប
សុនិវិជ្ជនុជ្ជិវិជ្ជសុភិក្ខុទុត្តិក្ខាធិវសេន វា "អសុកតាមវាសិនោ សូរា សមត្ថា"តិ
វា ឯវំ អស្សាធិវសេន វត្ថុំ ន វដ្ឋតិ, សាត្តកំ បន កត្វា "សទ្ធា បសន្នា"តិ វា,
"ខយំ គតា"តិ វា វត្ថុំ វដ្ឋតិ។ និគមនគរជនបទកថាសុប្ប ឯសេវ នយោ។

ឥត្ថិកថាបិ វណ្ណាសណ្ណានាទីនិ បដិច្ច អស្សាធិវសេន វត្ថុំ ន វដ្ឋតិ, "សទ្ធា
បសន្នា ខយំ គតា"តិ ឯវមេវ វដ្ឋតិ។ សូរកថាបិ "នន្ទិមិត្តោ នាម យោធា សូរោ
អហោសី"តិ អស្សាធិវសេន វត្ថុំ ន វដ្ឋតិ, "សទ្ធា បសន្នា អហោសី, ខយំ
គតោ"តិ ឯវមេវ វដ្ឋតិ។ សុរាភកថាបិ ចាហោ។ សាបិ ចេសា សុរាភកថា "ឯវុចា
នាម សុរា បីតា វតិជននី ហោតី"តិ អស្សាធិវសេនេវ ន វដ្ឋតិ, អាទិនវសេន
បន "ឧម្ពត្តកសំវត្ថុនិកា"តិ អាទិនា នយេន វដ្ឋតិ។ វិសិខាភកថាបិ
"អសុកវិសិខា សុនិវិជ្ជា ទុន្ទិវិជ្ជា"តិ វា, "អសុកវិសិខាយ វាសិនោ សូរា
សមត្ថា"តិ វា អស្សាធិវសេនេវ វត្ថុំ ន វដ្ឋតិ, "សទ្ធា បសន្នា ខយំ គតា"តិ ឯច្ឆេវ
វដ្ឋតិ។ កុម្មជ្ជានកថាបិ ឧទកតិកថា វុច្ឆតិ, កុម្មទាសិកថា វា។ សាបិ
"ចាសាទិកា នច្ឆតុំ កាយិភុំ ធរកា"តិ អស្សាធិវសេនេវ ន វដ្ឋតិ, "សទ្ធា
បសន្នា"តិ អាទិនា នយេនេវ វដ្ឋតិ។

បុព្វបេតកថាបិ អតីតញ្ញាតិកថា។ តត្ថ វត្ថុមានញ្ញាតិកថាសទិសោវ
វិនិច្ឆយោ។ នានត្ថកថាបិ បុរិមបដិមកថាបិ វិមុត្តា អវសេសា នាសាសកាវា
និវត្តកកថា។ លោកក្ខាយិកាតិ "អយំ លោកោ កេន និម្មិតោ, អសុកេន
នាម និម្មិតោ, កាកោ សេតោ អដ្ឋនំ សេតត្ថា, ពលាកា វត្តា លោហិតស្ស
វត្តត្ថា"តិ ឯវមាទិកា លោកាយតវិត្តសណ្ណាសណ្ណបកថា។ សមុទ្កក្ខាយិកា នាម
"កស្មា សមុទ្កោ សាគរោ, សាគរទេវេន ខនិគត្តា សាគរោ, ខតោ មេតិ
ហត្ថមុទ្កាយ និវេទិតត្តា សមុទ្កោ"តិ ឯវមាទិកា និវត្តកសមុទ្កក្ខាយិកកថា។

ឥតិ ភវេ ឥតិ អភវេតិ យំ វា តំ វា និវត្តកការណំ វត្វា បវត្តិតកថា
ឥតិភវាភវកថា។ ឯត្ថ ច ភវេតិ សស្សតំ, អភវេតិ ឧច្ឆេទំ។ ភវេតិ វុច្ឆិ,
អភវេតិ ហានិ។ ភវេតិ កាមសុខំ, អភវេតិ អត្តកិលមថោ។ ឥតិ ឥមាយ
ធម្មិធាយ ឥតិភវាភវកថាយ សទ្ធិពាត្តិស តិរច្ឆានកថា នាម ហោត្តិ។ សេសំ
សព្ពត្ថ ឧត្តានត្ថមេវាតិ។

បឋមោ វគ្គោ។

២. ធម្មចក្កប្បវត្តនវគ្គោ

១. ធម្មចក្កប្បវត្តនសុត្តវណ្ណោ

១០៨១. ទុតិយស្ស បឋមេ ពារាណសិយន្តិ ឯវំនាមកេ នគរេ។ ឥសិបតនេ
មិគទាយេតិ ឥសីនំ បតនុប្បតនវសេន ឯវំលទ្ធាមេ មិគានំ អភយទានវសេន
ទិន្នត្តា មិគទាយសម្ព័ន្ធតេ អាហមេ។ ឯត្ថ ហិ ឧប្បនុប្បន្នា សព្ពញ្ញឥសយោ បតន្តិ,
ធម្មចក្កប្បវត្តនត្ថំ និសីទន្តិទិ អត្តោ។ នន្ទមូលកបញ្ញាតោ សត្តាហច្ចយេន
និរោធសមាបត្តិតោ វុដ្ឋិតា អនោតត្ថទហោ កតមុខោរោនិគិក្ខា អាកាសេន
អាគន្ធា បច្ចេកពុទ្ធឥសយោបេត្ថ ឱតរណវសេន បតន្តិ, ឧបោសថត្ថញ្ច
អនុបោសថត្ថញ្ច សន្និបតន្តិ, កន្ទមាទនំ បជិតច្ចន្តាបិ តតោវ ឧប្បតន្តិទិ ឥមីនា
ឥសីនំ បតនុប្បតនវសេន តំ “ឥសិបតន”ន្តិ វុច្ឆតិ។

អាមន្តេសីតិ ទីបង្គំរថាទមូលេ កតាភិនិហារតោ បដ្ឋាយ ចារមិយោ
បូរេន្តោ អនុបុព្វេន បដ្ឋិមភវេ កតាភិនិក្ខមនោ អនុបុព្វេន ពោធិមណ្ឌំ បត្វា
តត្ថ អបរាជិតបល្លង្កេ និសិទ្ធា មារពលំ ភិន្និត្វា បឋមយាមេ បុព្វេនិវាសំ
អនុស្សវិត្វា មជ្ឈិមយាមេ ទិព្ពចក្កំ វិសោធជត្វា បដ្ឋិមយាមាវសានេ
ទសសហស្សិលោកធាតុំ ឧន្ទានេន្តោ សព្ពញ្ញតំ បត្វា សត្ត សត្តាហានិ

ពោធិមណ្ឌលីវតីនាមេត្វា មហាព្រហ្មនា អាយាចិតធម្មនេសនោ ពុទ្ធចក្ខុនា
លោកំ វេលោកេត្វា លោកានុគ្គហេន ពារាណសី គន្ធា បញ្ចវគ្គិយេ
សញ្ញាបេត្វា ធម្មចក្កំ បវត្ថេតុកាមោ អាមន្តេសិ។

ទ្វេមេ, ភិក្ខុវេ, អន្តាតិ ទ្វេ ឥមេ, ភិក្ខុវេ, កោដ្ឋាសា។ ឥមស្ស បន បទស្ស
សហ សមុទាហារេន សមុទាហារនិគ្យាសោ ហេជ្ជា អវីចី ឧបវិ ភវក្កំ បត្វា
នសសហស្សិលោកធាតុំ បត្តវិត្វា អដ្ឋាសិ។ តស្មីយេវ សមយេ
អជ្ឈាវសកោដិសម្ពា ព្រហ្មានោ សមាគម្ពីសុ, បច្ឆិមទិសាយ ស្វរិយោ អត្ថមេតិ,
ចាចីនទិសាយ អាសាឡ្ហនក្ខត្តេន យុត្តោ បុណ្ណាចន្នោ ឧត្តច្ឆតិ។ តស្មី សមយេ
ភគវា ឥមំ ធម្មចក្កប្បវត្តនសុត្តំ អារកន្តោ “ទ្វេមេ, ភិក្ខុវេ, អន្តា” តិអាទិមាហ។

តត្ថ បព្ពជិតេនាតិ គិហិសំយោជនំ ធិន្ទិត្វា បព្ពជ្ជបគតេន។ ន សេវិតញ្ញាតិ
ន វឡញ្ញេតញ្ញា។ យោ ចាយំ កាមេសុ កាមសុខល្លិកានុយោគោតិ យោ ច អយំ
វត្ថុកាមេសុ កិលេសកាមសុខស្ស អនុយោគោ។ ហីនោតិ លាមកោ។ គម្មោតិ
កាមវាសីនំ សន្តកោ។ ចោដុជ្ជនិកោតិ អន្ធពាលជនេន អាចិណ្ណោ។ អនិរិយោតិ
ន អរិយោ ន វិសុទ្ធា ន ឧត្តមោ ន វា អរិយានំ សន្តកោ។ អនត្ថសំហិតោតិ ន
អត្ថសំហិតោ, ហិតសុខាវហការណំ អនិស្សិតោតិ អត្តោ។
អត្ថកិលមថានុយោគោតិ អត្ថនោ កិលមថស្ស អនុយោគោ, អត្ថនោ
ទុក្ខករណ៍ន្តិ អត្តោ។ ទុក្ខោតិ កណ្តាកាបស្សយសេយ្យធិហិ អត្ថមារណេហិ
ទុក្ខាវហោ។

បញ្ញាចក្កំ ករោតីតិ ចក្កករណី។ ទុតិយបទំ តស្សេវ វេវចនំ។
ឧបសមាយាតិ កិលេសូបសមត្ថាយ។ អភិញ្ញាយាតិ ចតុន្នំ សច្ចានំ
អភិជាននត្ថាយ។ សម្ពោធាយាតិ តេសំយេវ សម្ពុជ្ឈនត្ថាយ។ និព្វានាយាតិ

និព្វានសង្ខតិកិរិយាយ។ សេសមេត្ត យំ វត្តពុំ សិយា, តំ ហេដ្ឋា តត្ថ តត្ថ វុត្តមេវ។
សច្ចកថាបិ សព្វញ្ញាណេវេវវិសុទ្ធិមគ្គេ (វិសុទ្ធិ. ២.៥២៩) វិគ្គារិតា។

តិបរិវដ្តន្តិ សច្ចញ្ញាណកិច្ចញ្ញាណកតញ្ញាណសម្ពាតានំ តិណ្ណំ បរិវដ្តានំ
វសេន តិបរិវដ្តំ។ ឯត្ថ ហិ “ឥទំ ទុក្ខំ អរិយសច្ចំ, ឥទំ ទុក្ខសមុទយ” ត្ថិ ឯវំ ចតុសុ
សច្ចេសុ យថាភូតំ ញ្ញាណំ សច្ចញ្ញាណំ នាម។ តេសុយេវ “បរិញ្ញេយ្យំ
បហាតព្ព” ត្ថិ ឯវំ កត្តព្ពកិច្ចជាធនញ្ញាណំ កិច្ចញ្ញាណំ នាម។ “បរិញ្ញាតំ
បហ័ន” ត្ថិ ឯវំ តស្ស តស្ស កិច្ចស្ស កតការជាធនញ្ញាណំ កតញ្ញាណំ នាម។
ទ្វាទសាការត្ថិ តេសំយេវ ឯកេកស្មី សច្ចេ តិណ្ណំ តិណ្ណំ អាការានំ វសេន
ទ្វាទសាការំ។ ញ្ញាណាទស្សនត្ថិ ឯតេសំ តិបរិវដ្តានំ ទ្វាទសន្នំ អាការានំ វសេន
ឧប្បន្នញ្ញាណសម្ពាតំ ទស្សនំ។ ធម្មចក្កត្ថិ អញ្ញត្ថ តយោ មគ្គា តីណិ ច ជលានិ
ធម្មចក្ក នាម ហោត្ថិ, ឥធម បឋមមគ្គោវ។

ធម្មចក្កតិ បដិវេជញ្ញាណោ ចេវ ទេសនាញ្ញាណោ ច។ ពោធិបល្លង្កេ
និសិន្នស្ស ហិ ចតុសុ សច្ចេសុ ឧប្បន្នំ ទ្វាទសាការំ បដិវេជញ្ញាណាម្បិ,
ឥសិបតនេ និសិន្នស្ស ទ្វាទសាការាយ សច្ចទេសនាយ បរត្ថិតំ
ទេសនាញ្ញាណាម្បិ ធម្មចក្កំ នាម។ ឧភយម្បិ ហេតំ ទសពលស្ស ឧវេ
បរត្ថញ្ញាណាមេវ។ ឥមាយ ទេសនាយ បកាសេន្តេន ភកវតា ធម្មចក្កំ បរត្ថិតំ
នាម។ តំ បនេតំ ធម្មចក្កំ យាវ អញ្ញាសិកោណ្ឌញ្ញត្ថេវ អដ្ឋាសហិ
ព្រហ្មកោដិហិ សទ្ធិ សោតាបត្តិជលេ បតិជ្ជាតិ, តាវ នំ ភកវា បរត្ថិតិ នាម,
បតិជ្ជិតេ ច បរត្ថិតំ នាម។ តំ សន្ធាយ បរត្ថិតេ ច បន ភកវតា ធម្មចក្ក ភុម្មា
ទេវា សទ្ធមនុស្សវេសុត្ថិអាទិ វុត្ថំ។

តត្ថ ភុម្មាតិ ភូមជ្ជកទេវតា។ សទ្ធមនុស្សវេសុត្ថិ ឯកប្បហារេវេវ
សាធុការំ ទត្វា - “ឯតំ ភកវតា” តិអាទិនិ វទត្តា អនុសាវយីសុ។ ឱកាសោតិ

សព្វញ្ញតញ្ញាលោកាសោ។ សោ ហិ តទា ទេវានំ ទេវានុការំ អតិក្កមិត្វា
វិរោចិត្ត។ អញ្ញាសិ វត, ភោ, កោណ្ឌញ្ញោតិ ឥមស្សបិ ឧទានស្ស
ឧទាហារនិក្យោសោ ទសសហស្សិលោកធាតុំ ជវិត្វា អជ្ជាសិ។

៩. សង្គ្គាសនសុត្តវណ្ណានា

១០៨៩. នវមេ អបរិមាណា វណ្ណាតិ អប្បមាណានិ អក្ខរានិ។ ព្យញ្ញនាតិ
តេសំយេវ វេវចនំ, វណ្ណានំ វា ឯកទេសា យទិទំ ព្យញ្ញនា នាម។ សង្គ្គាសនាតិ
វិភត្តិយោ។ ឯកមេកស្មិញ្ចិ សទ្ធវេ សព្វាការេន វិត្តារិយមាទេ វណ្ណាទិនំ អន្តោ
នាម នត្ថិ។ តស្មា ឯវមាហ។

១០. តថសុត្តវណ្ណានា

១០៩០. ទសមេ សភាវាវិជហនជ្ជន តថំ។ ទុក្ខញ្ចិ ទុក្ខមេវ វុត្តំ។ សភាវស្ស
អមោយតាយ អវិតថំ។ ន ហិ ទុក្ខំ អទុក្ខំ នាម ហោតិ។ អញ្ញភាវានុបគមេន
អនញ្ញថំ។ ន ហិ ទុក្ខំ សមុទយាទិការំ ឧបគច្ឆតិ។ សមុទយាទីសុបិ ឯសេវ
នយោតិ។

ធម្មចក្កប្បវត្តនវគ្គោ ទុតិយោ។

៣. កោដិកាមវគ្គោ

១. កោដិកាមសុត្តវណ្ណានា

១០៩១. តតិយស្ស បឋមេ អនុពោធាតិ អនុពុជ្ឈនេន។ អប្បជិវេធាតិ
អប្បជិវិជ្ឈនេន។

២. ទុតិយកោដិកាមសុត្តវណ្ណានា

១០៩២. ធុតិយេ ចេតោវិមុត្តិ បញ្ញាវិមុត្តិ តិ ជលសមាបត្តិ ជលបញ្ញាជំ
នាមំ។

៧. តថសុត្តវណ្ណានា

១០៩៣. សត្តមេ តស្មា អរិយសច្ចានីតិ យស្មា តថានិ អវិតថានិ អនញ្ញថានិ,
តស្មា អរិយានំ សច្ចានីតិ វុច្ចន្តិ។ ន ហិ វិតថានិ អរិយា អរិយសច្ចតោ
បដិវិជ្ឈន្តិ។

៨. លោកសុត្តវណ្ណានា

១០៩៤. អដ្ឋមេ តថាគតោ អរិយោ, តស្មា “អរិយសច្ចានី” តិ យស្មា អរិយេន
តថាគតេន បដិវិទូត្តា ទេសិតត្តា ច តានិ អរិយសន្តកានិ ហោន្តិ, តស្មា
អរិយស្ស សច្ចត្តា អរិយសច្ចានីតិ អត្ថោ។

១០. កវឡុតិសុត្តវណ្ណានា

១១០០. ធនមេ សហព្វានិកេតិ សហព្វានិយនគរេ។ យោ, ភិក្ខុវេ, ធុត្ថំ
បស្សតិ, ធុត្ថសមុទយម្បិ សោ បស្សតីតិ អាទិ ឯកបដិវេជរសេន វុត្ថំ, ឥមស្មិញ្ចិ
សុត្ត ឯកបដិវេជោវ កថិតោ។

កោជិតាមវត្តោ តតិយោ។

៤. សីសចារនវត្តោ

១. សីសចារនសុត្តវណ្ណានា

១១០១. ចតុត្ថស្ស បឋមេ យទិទំ ឧបរីតិ យានិ ឥមាទិ ឧបរិ។ សីសចារុនេតិ
សីសចារុក្ខេ។

២. ខទិរបត្តសុត្តវណ្ណាន

១១០២. ទុតិយេ អនភិសមេច្ឆាតិ ញ្ញាលោន អនភិសមាគន្ធា,
អប្បជិវិជ្ឈិតាតិ អត្តោ។

៣. ទណ្ឌសុត្តវណ្ណាន

១១០៣. តតិយេ អស្មា លោកា បរំ លោកន្តិ ឥមម្ហា មនុស្សលោកា បរំ
និរយម្បិ, តិរច្ឆានយោនិម្បិ, បេត្តិវិសយម្បិ, មនុស្សលោកម្បិ, ទេវលោកម្បិ,
គច្ឆន្តិ, បុនប្បនំ វដ្តស្មីយេវ និព្ពត្តន្តិ អត្តោ។

៤. សត្តិសតសុត្តវណ្ណាន

១១០៤. បញ្ចមេ ឯវព្ពោតំ, ភិក្ខុវេ, អស្សាតិ, ភិក្ខុវេ, ឯវំ ចេ ឯតំ ភវេយ្យ,
និរន្តរំ សត្តិសតេហិ ហញ្ញមានស្ស ទុក្ខនោមនស្សេហិ សហេវេស
សច្ចាភិសមយោ ភវេយ្យ ចេតិ អត្តោ។

៥. ឥន្ទឱលសុត្តវណ្ណាន

១១០៥. នវមេ មុខំ ឱលោកេន្តិ អដ្ឋាសយំ ឱលោកេន្តិ។ អដ្ឋាសយោ ឥធ
មុខន្តិ អធិប្បតោ។

៦. វាទត្ថិកសុត្តវណ្ណាន

១១១០. ធនមេ សិលាយូរចោតិ សិលាជម្ពោ។ សោឡសកុក្កុកោតិ
សោឡសហត្ថោ។ សោឡសកុក្កុតិបិ ចាថោ។ ហេដ្ឋា នេមផ្គមាតិ ហេដ្ឋា អាវាជំ
បរិដ្ឋា។ អដ្ឋកុក្កុ ឧបរិទេមស្សាតិ អដ្ឋហត្ថា អាវាជស្ស ឧបរិ ឧត្តន្ទា បិតា
ភវេយ្យំ។ ភុសាតិ ពលវតី។ សេសំ សព្ពត្ថ ឧត្តានមេវាតិ។

សីសចារវនវគ្គោ ចតុត្ថោ។

៥. បចាតវគ្គោ

១. លោកចិន្តាសុត្តវណ្ណោ

១១១១. បញ្ចមស្ស បឋមេ សុមាគឆាយ ចោក្ខវណិយាតិ វរុណមិកាយ
ចោក្ខវណិយា។ លោកចិន្តំ ចិន្តេន្តោតិ, “កេន នុ ខោ ចន្ទិមស្សិយា កតា, កេន
មហាបថី, កេន មហាសមុទ្ទោ, កេន សត្តា ឧប្បាទិតា, កេន បព្ពតា, កេន
អម្ពតាលនាឡិកេរាធមោ”តិ វរុបំ លោកចិន្តំ ចិន្តេន្តោ និសីទិ។

វិចេតោតិ វិគតចិន្តាវិក្ខិត្តចិន្តា វា។ ភូតំយេវ អទ្ទសាតិ តេ កិវ អសុរា
សម្ពរិមាយំ សម្បវិវត្តត្វាយថា នេ សោ បុរិសោ ហត្ថិអស្សាទីសុ អារុហន្តេ
ឧត្តិបិត្វា, ភិសមុឡាលច្ឆិទ្ទេហិ បរិសន្តេ បស្សតិ, វរុ អធិជ្ឈហីសុ។ តំ សន្ធាយ
សត្តា “ភូតំយេវ អទ្ទសា”តិ អាហា។ ទេវានំយេវ មោហាយមាណាតិ ទេវានំ ចិត្តំ
មោហាយន្តា។ តស្មាតិ យស្មា លោកចិន្តំ ចិន្តេន្តោ ឧម្ពត្តកោបិ ហោតិ, តស្មា។

២-ក. បចាតសុត្តាទិវណ្ណោ

១១១២-១៣. ធុតិយេ បដិភានក្កដោតិ ឯកោ មហាន្តោ បព្ពតសទិសោ
មរិយាធិចាសាលោ។ តតិយេ អធិជ្ឈបន្តិ អធិជ្ឈសភាវំ។

៤. កូដាការសុត្តរណ្តា

១១១៤. បតុត្ថេ ហេដ្ឋិមំ យំ អកកិក្ខាតិ ជម្ពុភិក្ខិចាទុស្សបនាទិនា យស្ស ហេដ្ឋិមភាគំ អកក្ខា។

៥. វាលសុត្តរណ្តា

១១១៥. បញ្ចមេ សន្តាគារេតិ សិប្បគ្គណ្ណានសាលាយំ។ ឧចាសនំ ករោន្តេតិ កណ្ណាទិបនសិប្បំ ករោន្តេ។ អសនំ អតិចាតេន្តេតិ កណ្ណំ អតិក្កមេន្តេ។ ចោដ្ឋានុចោដ្ឋន្តិ ឯកំ កណ្ណំ ទិបិក្ខា យថា អស្ស សរស្ស ចោដ្ឋំវិជ្ឈតិ, អបរំ អនុចោដ្ឋំ នាម ទុតិយស្ស ចោដ្ឋំ, បុន អបរំ តស្ស ចោដ្ឋន្តិ ឯវំ អតិចាតេន្តេ អទ្ទស។ យត្រ ហិ នាមាតិ យេ នាម។ ទុរភិសម្ភវតរន្តិ ទុក្កវតរំ។ សត្តនា ភិទ្ធស្ស វាលស្ស កោជិយា កោជិ បជិវិជ្ឈេយ្យាតិ ឯកំ វាលំ សត្តនា ភិទ្ធិត្វា, តស្ស ឯកំ ភេទំ គហេត្វា, វាតិផ្កុណាមជ្ឈេ ពន្ធិត្វា, អបរំ ភេទំ កណ្ណាស្ស អគ្គកោជិយំ ពន្ធិត្វា, ឧសភមត្ថេ បិតោ កណ្ណាពន្ធាយ កោជិយា តំ វាតិផ្កុណាពន្ធកោជិ បជិវិជ្ឈេយ្យាតិ អត្តោ។ តស្មាតិ យស្មា ឯវំ ទុប្បជិវិជ្ឈានិ ចត្តារិ សច្ចានិ, តស្មា។

៦. បឋមនិក្ខឡយុគសុត្តរណ្តា

១១១៦. សត្តមេ អញ្ញមញ្ញខាទិកាតិ អញ្ញមញ្ញំ ខាទនំ។ ទុព្ពលខាទិកាតិ ពលវន្តេហិ មច្ឆាទីហិ ទុព្ពលានំ មច្ឆាទីនំ ខាទនំ។

៧. ទុតិយនិក្ខឡយុគសុត្តរណ្តា

១១១៧. អជ្ឈមេ មហាបជីវីតិ ចក្កវាឡ គព្ពន្ធា មហាបជីវី។ អធិច្ចមិទំ, កន្តេតិ វេទំ អធិច្ចប្បត្តិកំ សចេ តំ យុគំ ន បូតិ កវេយ្យ, សមុទ្ធេ ឧទកំ ន

សុស្ស័យ្យ, សោច កង្ខេបនាម មរេយ្យ, អបិ នាម យទិដ្ឋាវសេន សិយាតិ
អត្ថោ។

ឯវំ អធិច្ចមិធំ, ភិក្ខុវេតិ ឯត្ថ មហាសីវត្តោ ចត្តារិ យុគានិ ធម្មស្សតិ -
បុរតិមចក្កវាឡមុខវដ្តិយំ បិតេន បុរិសេន បក្ខិត្តយុគស្ស បិ ធិត្តឡេន តស្ស
អន្ធកង្ខបស្ស គីរាយ បវេសនំវិយ មនុស្សបដិលាភោ អធិច្ចបដិលាភី។
ធិត្តិណចក្កវាឡមុខវដ្តិយំ បិតេន បក្ខិត្តស្ស បន បរិព្ពមន្តស្ស បុរិមយុគំ បត្វា
ធិត្តឡេន ធិត្តឡបរិ អាវុឡ្ហស្ស ធិត្តឡេន គីវប្បវេសនំវិយ តថាគតុប្បាទោ
អធិច្ចតរសម្ពវោ។ បដិមចក្កវាឡមុខវដ្តិយំ បិតេន បក្ខិត្តស្ស បន បរិព្ពមន្តស្ស
បុរិមយុគទ្វយំ បត្វា ធិត្តឡេន ធិត្តឡបរិ អាវុឡ្ហស្ស ធិត្តឡេន គីវប្បវេសនំ
វិយ តថាគតុប្បវេទិតស្ស ធម្មវិទយស្ស ធិបនំ អធិច្ចតរសម្ពវំ។
ឧត្តរចក្កវាឡមុខវដ្តិយំ បិតេន បក្ខិត្តស្ស បន បរិព្ពមន្តស្ស បុរិមយុគត្តយំ
បត្វា ធិត្តឡេន ធិត្តឡបរិ អាវុឡ្ហស្ស ធិត្តឡេន គីវប្បវេសនំវិយ
ចតុស្ថបដិវេជោ អតិវិយ អធិច្ចតរសម្ពវោ វេទិតញ្ចោ។ នវមាធិនិ
អភិសមយសំយុត្ត វុត្តនយានេវាតិ។

បថាតវគ្គោ បញ្ចាមោ។

៦. អភិសមយវគ្គវណ្ណានា

១១២១. អភិសមយវគ្គោ និទានវគ្គោ អភិសមយសំយុត្តវិត្តារិភោវ។

៧. បឋមអាមកធម្មបយ្យាលវគ្គោ

៣. បញ្ញាសុត្តវណ្ណានា

១១៣៣. អាមកធម្មបេយ្យាលេ អរិយេន បញ្ញាចក្កនាតិ វិបស្សនំ អាទិ
កត្វា លោកិយលោកុត្តរេន ញាណាចក្កនា។

៤. សុរាមេរយសុត្តន្តវណ្ណនា

១១៣៤. សុរាមេរយមជ្ជប្បមាទដ្ឋានា បដិវរតាតិ ឯត្ថ សុរា នាម បិដ្ឋសុរា,
ឌីននសុរា, បូរសុរា, កិល្លាបក្ខិត្តា, សម្ពាសំយុត្តាតិ បញ្ចវិទា។ មេរយំ នាម
បុច្ឆាសវោ, ជលាសវោតិ, ឃុំ វុត្តោ យោ កោចិ អាសវោ។ មជ្ជន្តិ តទេវ ឧភយំ, យំ
វា បនញ្ញម្បិ សុរាសវវិនិមុត្តំ មទនីយំ។ យាយ ចេតនាយ តំ បិវន្តិ, សា
បមាទស្ស ការណត្តា បមាទដ្ឋានំ នាម, តតោ បដិវរតាតិ អត្តោ។

៦-៧. មត្តេយ្យសុត្តាទិវណ្ណនា

១១៣៦-៣៧. មត្តេយ្យាតិ មាតុហិតា, មាតវិ សម្មាបដិបន្នាតិ អត្តោ។
បេត្តេយ្យាទិសុ បិតុហិតា បេត្តេយ្យា។

៨-៩. សាមញ្ញសុត្តាទិវណ្ណនា

១១៣៨-៣៩. សមណានំ ហិតា សាមញ្ញា។ ព្រាហ្មណានំ ហិតា ព្រាហ្មញ្ញា។
តេសុ តេសុ សម្មា បដិបន្នានំយេវេតំ អធិវចនំ។

១០. បចាយិកសុត្តន្តវណ្ណនា

១១៤០. កុលេ ដេដ្ឋាបចាយិនោតិ កុលេ ដេដ្ឋានំ អបចាយិនោ,
និចវុត្តិនោតិ អត្តោ។

៨. ឧតិយអាមកធម្មបេយ្យាលវគ្គោ

៨. ព័ជគាមសុត្តរវណ្ណនា

១១៤៨. ព័ជគាមភូតគាមសមាមម្កាតិ មូលពិជំ, ខន្ធពិជំ, ជន្ស្សពិជំ, អគ្គពិជំ,
ព័ជពិជន្តិ បញ្ចវិជស្ស ព័ជគាមស្ស ចេវ យស្ស កស្សចិ និលតិណារុក្ខាធិកស្ស
ភូតគាមស្ស ច សមាមម្កា, ធនេនបចនាធិភាវេនវិកោបនា បដិវរតាតិ អត្ថោ។

៩. វិកាលភោជនសុត្តរវណ្ណនា

១១៤៩. វិកាលភោជនាតិ កាលាតិក្កន្តភោជនា, មជ្ឈន្តិកាតិក្កមតោ
បដ្ឋាយ យាវកាលិកបរិភោគាតិ អត្ថោ។

១០. គន្ធវិលេបនសុត្តរវណ្ណនា

១១៥០. មាលាធិសុ មាលាតិ យំ កិញ្ចិ បុប្ផំ។ គន្ធន្តិ យំ កិញ្ចិ គន្ធជាតំ។
វិលេបនន្តិ ឆរិរាគករណំ។ តត្ថ បិឡន្តន្តា ជារេន្តិ នាម, ឧនដ្ឋានំ បូរេន្តា មណ្ឌេន្តិ
នាម, គន្ធវសេន ឆរិរាគវសេន ច សាធិយន្តា វិភូសេន្តិ នាម។ ហំនំ វុច្ចតិ
ការណំ។ តស្មា យាយ ធុស្សីល្យចេតនាយ តានិ មាលាធារណាធិនិ
មហាជនោ ករោតិ, តតោ បដិវរតាតិ អត្ថោ។

៩. តតិយអាមកធម្មបេយ្យាលវគ្គោ

១. នច្ចគីតសុត្តរវណ្ណនា

១១៥១. សាសនស្ស អនុលោមត្តា វិស្វកំ បដាលីភូតំ ធស្សនន្តិ
វិស្វកធស្សនំ។ អត្តនា នច្ចននច្ចាបនាធិវសេន នច្ចា ច គីតា ច វាធិតា ច
អន្តមសោ មយ្ហរនច្ចាធិវសេនាបិ បវត្តានំ នច្ចាធិនំ វិស្វកភូតា ធស្សនា ចាតិ

នច្ចតីតវាទិតវិស្វកធស្សនា។ នច្ចាទីនិ ហិ អត្តនា បយោជេតុំ វា បរេហិ
បយោជាបេតុំ វា បយុត្តានិ បស្សិតុំ វា នេវ ភិក្ខុនំ, ន ភិក្ខុនីនំ វដ្ឋន្តិ។

២. ឧទ្ទាសយនសុត្តវដ្ឋាន

១១៥២. ឧទ្ទាសយនំ វុច្ឆតិ បមាណាតិក្កន្តំ។ មហាសយនំ
អកប្បិយត្ថរណំ, តតោ បដិវរតាតិ អត្តោ។

៣. ជាតរូបសុត្តវដ្ឋាន

១១៥៣. ជាតរូបន្តិ សុវណ្ណំ។ រជតន្តិ កហាបណោ - លោហាមាសកោ,
ជតុមាសកោ, ធារុមាសកោតិ យេ វោហារំ ភច្ឆន្តិ, តស្ស ឧភយស្សាបិ
បដិគ្គហណា បដិវរតា។ នេវ នំ ឧគ្គណ្ហន្តិ ន ឧគ្គណ្ហាបេន្តិ, ន ឧបនិក្ខិត្តំ
សាទិយន្តីតិ អត្តោ។

៤. អាមកធម្មាសុត្តវដ្ឋាន

១១៥៤. អាមកធម្មាបដិគ្គហណាតិ សាលីវីហិ-យវ-គោធម្ម-កង្ក្រវក-
កុម្រុសកសន្នាតស្ស សត្វិធស្សាបិ អាមកធម្មាស្ស បដិគ្គហណា។ ន
កេវលញ្ច ឯតេសំ បដិគ្គហណាមេវ, អាមសនម្បិ ភិក្ខុនំ ន វដ្ឋតិយេវ។

៥. អាមកម៌សសុត្តវដ្ឋាន

១១៥៥. អាមកម៌សបដិគ្គហណាតិ ឯត្ថ អញ្ញាត្រ ឧទ្ទិស្ស អនុញ្ញាតា
អាមកម៌សមច្ឆានំ បដិគ្គហណាមេវ ភិក្ខុនំ ន វដ្ឋតិ, នោ អាមសនំ។

៦. កុមារិកសុត្តវដ្ឋាន

១១៥៦. ឥត្តិកុមារិកបដិគ្គហណាតិ ឯត្ថ ឥត្តិ បុរិសន្តរគតា, ឥតរា
កុមារិកា នាម។ តាសំ បដិគ្គហណាម្បិ អាមសនម្បិ អកប្បិយមេវ។

៧. ធាសិធាសសុត្តវណ្ណានា

១១៥៧. ធាសិធាសបដិគ្គហណាតិ ឯត្ថ ធាសិធាសវសេនេវ តេសំ
បដិគ្គហណំ ន វដ្ឋតិ, “កប្បិយ ការកំ ធម្មិ, អារាមិកំ ធម្មិ” តិ ឯវំ វុត្តេ បន
វដ្ឋតិ។

១០. ចតុត្ថអាមកធម្មបេយ្យាលវគ្គោ

១. ខេត្តវត្ថុសុត្តវណ្ណានា

១១៦១. អដេឡ្យកាធីសុ ខេត្តវត្ថុបរិយោសានេសុ កប្បិយាកប្បិយនយោ
វិនយវសេន ឧបបរិក្ខិតញោ។ តត្ថ ខេត្តំ នាម យស្មី បុព្ពណ្ណំ រុហតិ។ វត្ថុ នាម
យស្មី អបរណ្ណំ រុហតិ។ យត្ថ វា ឧភយំ រុហតិ, តំ ខេត្តំ។ តទត្ថាយ
អកតក្ខមិកាគោ វត្ថុ។ ខេត្តវត្ថុសីសេន ចេត្ថ វាបិ តឡ្យកាធីនិបិ
សន្និហិតានេវ។

២-ក. កយវិក្កយសុត្តាធិវណ្ណានា

១១៦២-៦៣. កយវិក្កយាតិ កយា ចវិក្កយា ច។ ទូតេយ្យំ វុច្ឆតិ ទូតកម្មំ,
គិហ្មិនំ បណ្ណំ វា សាសនំ វា គហេត្វា តត្ថ តត្ថ គមនំ។ បហិណាគមនំ វុច្ឆតិ យរា
យរំ បេសិតស្ស ឧទ្ធកគមនំ។ អនុយោគោ នាម តទុកយករណំ។ តស្មា
ទូតេយ្យបហិណាគមនានុយោគាតិ ឯវមេត្ថ អត្ថោ វេទិតញោ។

៤. តុលាក្ខដសុត្តវណ្ណានា

១១២៤. តុលាករាជាធិបតេយ្យ ក្នុងន័យ វិញ្ញាណ។ តត តុលាករាជាធិបតេយ្យ រូបក្នុង,
អង្គក្នុង, គហលាក្នុង, បដិច្ចក្នុង ចតុត្ថិយ ហោតិ។ តត រូបក្នុង ឆាម ទ្វេ
តុលា សមរូបា កត្វា គណ្ណាឆោ មហាតិយា គណ្ណាតិ, ធនឆោ ខុទ្ទិកាយ ទេតិ។
អង្គក្នុង ឆាម គណ្ណាឆោ បច្ឆាភាគ ហត្ថន តុលំ អក្កមតិ, ធនឆោ បុព្វភាគ។
គហលាក្នុង ឆាម គណ្ណាឆោ មូលេ វដ្តំ គណ្ណាតិ, ធនឆោ អគ្គេ។ បដិច្ចក្នុង
ឆាម តុលំ សុសិរំ កត្វា អន្តោ អយុត្តំ បក្ខិបិក្វា គណ្ណាឆោ តំ បច្ឆាភាគ
ករោតិ, ធនឆោ អគ្គភាគ។

កំសោ វុច្ឆតិ សុវណ្ណាចាតិ, តាយ វិញ្ញាណ កំសក្កដំ។ កបំ? ឯកំ សុវណ្ណាចាតិ
កត្វា អញ្ញា ទ្វេ តិស្សោ លោហាចាតិយោ សុវណ្ណាវណ្ណា ករោត្តិ។ តតោ ជនបទំ
គន្ធា, កិញ្ចិទេវ អឡកុលំ បរិសិក្វា, “សុវណ្ណាភាគនាម កិណ្ឌាថា” តិ វត្វា, អគ្គេ
បុច្ឆិតេ សមគ្គតំ ឆាតុកាមា ហោត្តិ, តតោ តេហិ “កបំ ឥមេសំ សុវណ្ណាភាគ
ជាតិកត្តោ” តិ វុត្តេ “វិមសិក្វា គណ្ណាថា” តិ សុវណ្ណាចាតិ ចាសាលោ យំសិក្វា
សត្តចាតិយោ ធាត្វា គប្បន្តិ។

មានក្នុង បាធយកេន-សិខាកេន-វដ្តកេន-វសេន តិវិធំ ហោតិ។ តត
បាធយកេនោ សប្បិកេនាធិមិននកាលេ លព្ពតិ។ តានិ ហិ គណ្ណាឆោ
ហោដ្ឋាធិនេន មានេន “សណ្តិកំ អាសិញ្ញា” តិ វត្វា អន្តោភាគនេ ពហុ
បគ្សរាបេត្វា គណ្ណាតិ, ធនឆោ ធិទ្ធិ បិដាយ សីយំ បូរេត្វា ទេតិ។ សិខាកេនោ
តិលតណ្ហាលាធិមិននកាលេ លព្ពតិ។ តានិ ហិ គណ្ណាឆោ សណ្តិកំ សិទ្ធំ
ឧស្សរាបេត្វា គណ្ណាតិ, ធនឆោ វេកេន សិទ្ធំ ភិក្ខុឆោ ទេតិ។ វដ្តកេនោ
ទេត្តវត្ថុមិននកាលេ លព្ពតិ។ លព្ពំ អលភន្តា ហិ ទេត្តំ អមហន្តំ មហន្តំ កត្វា
មិនន្តិ។

៥. ឧក្កោជនសុត្តវណ្ណាធា

១១៦៥. ឧក្កោជនាធិសុ ឧក្កោជនន្តិ សាមិកេ អស្សមិកេ កាតុំ
 លញ្ញគ្គហណំ។ វញ្ញនន្តិ តេហិ តេហិ ឧចាយេហិ បរេសំ វញ្ញនំ។
 តត្រិទមេកំវត្ថុ - ឯកោ កិវ លុទ្ធកោ មិគញ្ច មិគចោតកញ្ច គហេត្វា
 អាគច្ឆតិ។ តមេកោ ធុត្តោ “កី, ភោ, មិគោ អគ្បតិ, កី មិគចោតកោ” តិ?,
 អាហា។ “មិគោ ទ្វេ កហាបណោ, មិគចោតកោ ឯក” ន្តិ ច វុត្ថេ កហាបណំ
 ធាត្វា, មិគចោតកំ គហេត្វា ថោកំ គន្ធា និវត្តោ “ន មេ, ភោ, មិគចោតកេន
 អត្តោ, មិគំ មេ ធម៌” តិ អាហា។ តេន ហិ ទ្វេ កហាបណោ ធម៌តិ។ ននុ, ភោ,
 មយា បឋមំ ឯកោ កហាបណោ ធិន្នោតិ។ អាម ធិន្នោតិ។ ឥមម្បិ មិគចោតកំ
 គណ្ណា, ឯវំ សោ ច កហាបណោ, អយញ្ច កហាបណាគ្បនកោ
 មិគចោតកោតិ ទ្វេ កហាបណា ភវិស្សន្តិតិ។ សោ “ការណំ វទតិ” តិ
 សល្លក្ខេត្វា មិគចោតកំ គហេត្វា មិគំ អនាសិតិ។

និកតិ តិ យោគវសេន វា មាយាវសេន វា អចាមង្គំ ចាមង្គន្តិ អមណី
 មណិន្តិ, អសុវណ្ណំ សុវណ្ណន្តិ កត្វា បតិវ្វបកេន វញ្ញនំ។ សាមិយោគោតិ
 កុដិលយោគោ។ ឯតេសំយេវ ឧក្កោជនាធិនមេតំ នាមំ។ តស្មា
 ឧក្កោជនសាមិយោគា វញ្ញនសាមិយោគា និកតិសាមិយោគោតិ ឯវមេត្ត អត្តោ
 ធម្មញ្ញោ។ កេចិ អញ្ញំ ធស្សេត្វា អញ្ញស្ស បរិវត្តនំ សាមិយោគោតិ វទន្តិ។ តំ បន
 វញ្ញនេនេវ សង្កហិតំ។

៦-១១. វេទនសុត្តាទិវណ្ណនា

១១៦៦-៧១. វេទនាធិសុ វេទនន្តិ ហត្ថច្ឆេទនាធិ។ វជោតិ មរណំ។ ពន្លោតិ
 វន្តពន្ធនាធិហិ ពន្ធនំ។ វិបរាមោសោតិ ហិមវិបរាមោសោ, គុម្ភវិបរាមោសោតិ
 ធុរិជោ។ យំ ហិមចាតសមយេ ហិមេន បជិច្ឆន្នា ហុត្វា មគ្គបដិបន្នំ ជនំ មុសន្តិ,
 អយំ ហិមវិបរាមោសោ។ យំ គុម្ភាធិបជិច្ឆន្នា មុសន្តិ, អយំ គុម្ភវិបរាមោសោ។

អាឡោចោ វុច្ចតិ តាមនិគមាធិនំវិលោបករណំ។ សហសាការោតិ
សាហសកិរិយា, គេហំ បរិសិទ្ធា, មនុស្សានំ ឧរេ សត្តំ បេត្វា,
ឥច្ឆិតកណ្ណាគ្គហណំ។ ឯវមេតស្មា
ធនេនវេធានូនវិបរាមោសអាឡោបសហសាការា បដិវរតា។ សេសំ សព្ពត្ត
ឧត្តានត្ថមេវាតិ។

អាមកធម្មាបេយ្យាលវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

ឥតិ សារត្ថប្បកាសិនិយា សំយុត្តនិកាយ-អដ្ឋកថាយ

មហាវគ្គវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

និកមនកថា

ឯត្តាវតា ហិ -

“តហុការស្ស យតីនំវិបស្សនាចារនិបុណាពុទ្ធិនំ,
សំយុត្តវនិកាយស្ស អត្ថសំវណ្ណានំ កាតុំ។

“សទ្ធម្មស្ស ចិវដ្ឋិតិមាសិសមាធនេន យា មយា;
និបុណា អដ្ឋកថា អារទ្ធា សារត្ថបកាសិនី នាម។

“សា ហិ មហាអដ្ឋកថាយ សារមាទាយ និដ្ឋិតា ឯសា;
អដ្ឋសត្តតិមត្តាយ ចាឡិយា ភាណាវរេហិ។

“ឯក្កនសដ្ឋិមត្តោវិសុទ្ធិមគ្គោបិ ភាណាវរេហិ;
អត្ថប្បកាសនត្ថាយ អាគមាណំ កតោ យស្មា។

“តស្មា តេន សហាយំ អដ្ឋកថា ភាណាវាវគណនាយ;
ថោកេន អបរិបូរំ សត្តតិសសតំ ហោតិ។

“សត្តតិសាធិកសត-បរិមាណំ ភាណាវាវតោ ឯវំ;
សមយំ បកាសយន្តី មហាវិហារាធិវាសីនំ។

“មូលដ្ឋកថាយ សារមាធាយ មយា ឥមំ ករោន្តេន;
យំ បុញ្ញមុបចិតំ តេន ហោតុ សញ្ញា សុខី លោកោ។

“ឯតិស្ស ករណត្ថំ ថេរេន ភទន្តជោតិចាលេន;
សុចិសីលេន សុភាសិតស្ស បកាសយន្តញ្ញាលោន។

“សាសនវិភូតិកាមេន យាចមាធនេន មំ សុភគុណេន;
យំ សមធិកតំ បុញ្ញំ តេនាបិ ជនោ សុខី ភវតូ”តិ។

បរមវិសុទ្ធសុទ្ធាពុទ្ធវិរិយប្បដិមណ្ឌិតេន
សីលាចារជ្ជវមន្តវាទិគុណាសមុទយសមុទិតេន
សកសមយសមយន្តរកហនដ្ឋោកាហាណាសមត្ថេន
បញ្ញាវេយ្យត្តិយសមន្មាគតេន តិបិដកបរិយត្តិប្បកេនេ សាដ្ឋកថេ
សត្តសាសនេ អប្បដិហាតញ្ញាណប្បកាវេន មហាវេយ្យាករណេន
ករណាសម្បត្តិជនិតសុខិនិត្តតមដុរោធារវេនលាវណ្ណាយុត្តេន
យុត្តមុត្តវាទិនា វាទីវេន មហាករិណា បភិន្ទបដិសម្ពិទាបរិវាវេ
ធម្មភិញ្ញាទិប្បកេនគុណាប្បដិមណ្ឌិតេ ឧត្តរិមនុស្សធម្មេ សុប្បតិដ្ឋិតពុទ្ធនំ
ថេរំសប្បទីទានំ ថេរានំ មហាវិហារាវាសីនំ វិសាលដ្ឋានកូតេន
វិបុលវិសុទ្ធពុទ្ធិនា ពុទ្ធកោសោតិ គរូហិ គហិតនាមធម្មយ្យេន ថេរេន កតា
អយំ សារត្ថប្បកាសិនី នាម សំយុត្តនិកាយដ្ឋកថា។

“តាវ តិដ្ឋតុ លោកស្មី, លោកនិត្តរណេសិន្ន;
ធស្សេន្តី កុលបុត្តានំ, នយំ សីលវិសុទ្ធិយា។

“យាវ ពុទ្ធាតិ នាមម្បិ, សុទ្ធិចិត្តស្ស តាធិនោ;
លោកម្ហី លោកជេដ្ឋស្ស, បវត្តតិ មហេសីនោ”តិ។

សាវត្ថប្បកាសិនី នាម

សំយុត្តនិកាយ-អដ្ឋកថា សញ្ញាការេន និដ្ឋិតា។

